

พอช. - CODI
Annual Report
2560/2017

พอช. - CODI

พอช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง

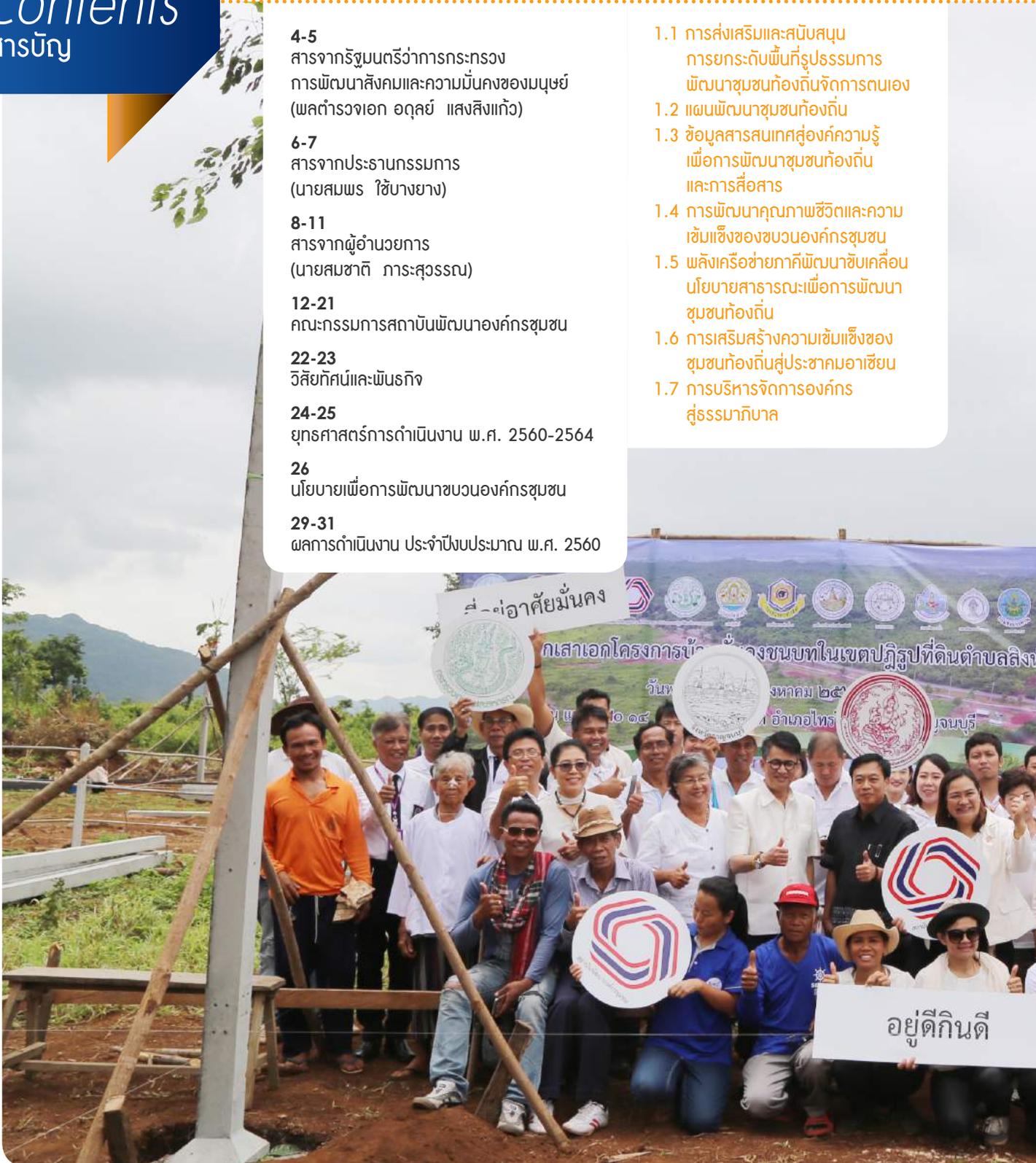
Contents สารบัญ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

งานตามภารกิจหลัก
และนโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ

- 4-5**
สารจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
(พลตำรวจเอก อดุลย์ แสงสิงแก้ว)
- 6-7**
สารจากประธานกรรมการ
(นายสมพร ไร่บางยาง)
- 8-11**
สารจากผู้อำนวยการ
(นายสมชาติ ภาะสุวรรณ)
- 12-21**
คณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
- 22-23**
วิสัยทัศน์และพันธกิจ
- 24-25**
ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน พ.ศ. 2560-2564
- 26**
นโยบายเพื่อการพัฒนาชุมชน
- 29-31**
ผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

- 1.1** การส่งเสริมและสนับสนุน
การยกระดับพื้นที่รูปธรรมการ
พัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง
- 1.2** แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 1.3** ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้
เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
และการสื่อสาร
- 1.4** การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความ
เข้มแข็งของชุมชนองค์กรชุมชน
- 1.5** พลังเครือข่ายภาคีพัฒนาขับเคลื่อน
นโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนา
ชุมชนท้องถิ่น
- 1.6** การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
- 1.7** การบริหารจัดการองค์กร
สู่ธรรมาภิบาล

91-113 02

งานตามนโยบายรัฐบาล

115-117 03

การประเมินองค์การมหาชน
ตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติราชการ

119-131 04

รายงานสถานะการเงิน
ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2560

2.1 การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนแออัดและ ผู้มีรายได้น้อย

- 2.1.1 การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง
- 2.1.2 การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจน
ในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง”
  - โครงการที่อยู่อาศัยชุมชนริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา
  - โครงการปทุมธานีโมเดล
  - การพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ
ทั้งเมือง
  - การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนา
ที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด
  - การสนับสนุนการพัฒนากลไก
การทำงานและพัฒนาศักยภาพ
ด้านบริหารจัดการองค์กรที่ดี
- 2.1.3 โครงการบ้านพอเพียงชนบท
- 2.1.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน
- 2.1.5 โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว
กรณีไฟไหม้ ไล่อื้อ
- 2.1.6 โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจน
และด้อยโอกาสในสังคม

- 2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
- 2.3 การพัฒนาสวัสดิการชุมชน

132-168

ภาคผนวก

- จากคลองลาดพร้าวถึง
เจ้าพระยา...และปทุมธานีโมเดล
ต้นแบบการพัฒนาและแก้ปัญหา
ที่อยู่อาศัยชุมชนริมน้ำ
- สร้างบ้านมั่นคง สร้างชีวิตใหม่
ในที่ดิน ส.ป.ก.
- สืบทอดแนวคิด
"อ.ป๋วย อึ๊งภากรณ์"
จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน
สู่การจัดสวัสดิการชุมชน
- กินข้าวหอมมะลิทุ่งกุลารุ
เกี่ยวทุ่งกาสิงห์ ชมผ้าไหมสุรินทร์
เยือนถิ่นภูเขาไฟ

สารจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มุ่ง “ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม” โดยการสร้างโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการสังคม และที่อยู่อาศัย ด้วยการกำหนดให้การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล และให้แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2558 เรื่องการขับเคลื่อนนโยบายด้านที่อยู่อาศัย ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือพอช. ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยทั้งในเมืองและชนบท โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาสามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยมากกว่าหนึ่งแสนครัวเรือน ภายใต้โครงการต่างๆ เช่น โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว และริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น ต่อมาได้ขยายผลต่อยอดโดยจัดทำ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)” คู่ขนานไปกับ “ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี(พ.ศ. 2560-2579)” ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579 (Housing for All)”

ในห้วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 พอช. ได้สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ทั้งที่เป็นภารกิจตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และภารกิจตามนโยบายของรัฐบาล เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานและสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต ดังนี้ 1) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย

ของชุมชนแออัดและมีรายได้น้อย ภายใต้โครงการ “บ้านมั่นคง” โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 74 จังหวัด 368 เมือง/เขต 1,024 โครงการ ใน 2,134 ชุมชน 104,709 ครัวเรือน โดยมีการดำเนินงานในโครงการสำคัญ 2 โครงการตามนโยบายรัฐบาล คือ (1) โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่ถูกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” มีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของสหกรณ์บ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จำกัด แล้วเสร็จจำนวน 100 ครัวเรือน และสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล จำกัด ดำเนินงานในพื้นที่ 30 ไร่ แบ่งเป็น 3 โซนรองรับที่อยู่อาศัยได้ทั้งสิ้น 463 ครัวเรือน คาดการณ์ว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (2) การจัดการที่อยู่อาศัยชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยจัดทำแผนงานรองรับที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรุกล้ำริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จำนวน 10 ชุมชน รวม 285 ครัวเรือน มีแนวทางรองรับ 3 แนวทาง คือ (1) ย้ายเข้าอยู่ในแฟลตกรมการขนส่งทหารบก (ขส.ทบ.) เขตดุสิต จำนวน 64 ครัวเรือน (2) เข้าอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทรท่าตำหนัก อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม จำนวน 2 ชุมชน 23 ครัวเรือน และ (3) จัดหาที่ดินเพื่อสร้างบ้านใหม่ในพื้นที่ จ.นนทบุรี จำนวน 116 ครัวเรือน (2) การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย “บ้านประชารัฐริมคลอง” ตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล เพื่อให้พี่น้องประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีสภาพแวดล้อมและ

คุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อสร้างแล้วเสร็จจำนวน 18 ชุมชน รวม 1,047 ครัวเรือน 3) โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในสังคม มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ 74 จังหวัด 747 ตำบล 10,369 ครัวเรือน ซึ่งในการพัฒนาที่อยู่อาศัยภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นนั้น นับเป็นการส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ

การดำเนินงานของ พอช. ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในเชิงคุณภาพภายใต้ยุทธศาสตร์การใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เชื่อมประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ พร้อมทั้งขับเคลื่อนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีธรรมาภิบาล เพื่อร่วมกันสร้างสังคมไทยที่ “มุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกัน”

ในนามของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่กำกับดูแล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ขอขอบคุณคณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) คณะทำงานของชุมชนในทุกประเด็นงาน หน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พี่น้องเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งในเมืองและชนบท ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ที่ได้ร่วมกันทำงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งด้วยการร่วมกันจัดการตนเอง โดย “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เพื่อร่วมกันสร้างและวางรากฐานของสังคมไทยให้เกิดความอยู่ดีมีสุข และตอบสนองวิสัยทัศน์ประเทศไทย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” สืบไป

พล.ต.อ.

(อดุลย์ แสงสิงแก้ว)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์

สารจากประธานกรรมการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ปี 2560 เป็นปีที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินงานพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาลและการกิจของสถาบันฯ อย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา รวมระยะเวลา 16 ปี ร่วมกับหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคพัฒนา ในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การกิจสำคัญของสถาบันฯ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยมีการดำเนินงานสอดคล้องกับพันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกรอบเป้าหมายการพัฒนา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

การดำเนินงานของสถาบันฯ ตามภารกิจหลักขององค์กร และนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ ในการสนับสนุนและพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เป็นการสนับสนุนพื้นที่ระดับตำบล เป็นพื้นที่ปฏิบัติการในการเชื่อมโยงการทำงานทุกกลุ่มองค์กรชุมชน มีสภาองค์กรชุมชนตำบลและเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ตลอดจนเชื่อมโยงขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่ระดับตำบล จังหวัด ภูมิภาค เน้นพื้นที่ปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนามิงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากหลายปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นงานพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชนเมืองภายใต้โครงการบ้านมั่นคง งานแก้ปัญหาที่ดินทำกินและบ้านมั่นคงชนบท สวัสดิการชุมชน เศรษฐกิจและสัมมาชีพชุมชน และงานส่งเสริมจัดตั้งพัฒนาสภาองค์กรชุมชน โดยมีแนวทางสำคัญคือขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของ

ตนเองร่วมกับคนในชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ ภายใต้ยุทธศาสตร์ “องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง”

สถาบันฯ มีการส่งเสริมและสนับสนุนยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการเป็นพื้นที่รูปธรรมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเองระดับตำบลหรือเมือง เน้นพื้นที่ที่มีรูปธรรมความสำเร็จที่ชัดเจน ก่อให้เกิดกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่ ยกกระดานพัฒนาจากกิจกรรมงานประเด็นต่างๆที่ได้มีการดำเนินงานในพื้นที่ พร้อมทั้งเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นและการผลักดันเชิงนโยบายโดยใช้กลไกขบวนองค์กรชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับนักวิชาการ สถาบันการศึกษา ในการค้นหาความรู้

(นายสมพร ใช้บางยาง)

ประธานกรรมการ
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

ของชุมชนผ่านการศึกษาวិจัย เพื่อยกระดับสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้เกิดชุดความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติจริงในประเด็นต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาของพื้นที่ชุมชนเอง และเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานในพื้นที่ขยายผลอื่นๆ พร้อมทั้งการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนให้มีทักษะการใช้งานข้อมูลข่าวสารเพื่อดำเนินงานและติดตามผลตลอดจนเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

“สิ่งที่คิดว่าจะสามารถนำมาเชื่อมโยงการทำงานให้มีคุณภาพได้คือ การนำศาสตร์พระราชามาใช้ ซึ่ง “ศาสตร์พระราช” คือการพัฒนา “คน” ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ต้องใช้ปัญญา ควบคู่กับคุณธรรม โดยเฉพาะผู้นำ เพื่อสร้างคนให้เกิดคุณภาพ และต้องใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และใช้ข้อมูลเป็นฐานนำไปสู่การพัฒนาชุมชนฐานราก นอกจากนี้จะต้องใช้หลักการ “ระเบิดจากข้างใน” เพื่อให้ชุมชนได้เตรียมความพร้อม เป็นเกราะป้องกันชุมชนจากทุนและวัฒนธรรมจากภายนอก และการใช้ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล โดยมีปัญญาและความรู้เป็นเงื่อนไขในการนำไปใช้อย่างผู้มีปัญญาควบคู่กับคุณธรรม จะทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกัน เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทางสหประชาชาติ (UN) ได้นำหลักการศาสตร์พระราชของในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปใช้เช่นกัน”

ในปี พ.ศ. 2560 สถาบันฯ มีผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยความร่วมมือและสนับสนุนจากขบวนการองค์กรชุมชน ราชการ ทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องที่ ท้องถิ่น ตลอดจนเครือข่ายภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และอื่นๆ โดยมีทิศทางเป้าหมายการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” เพื่อหนุนเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสู่การจัดการตนเอง

สารจากผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ดำเนินงานภายใต้ 4 ประเด็น ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง 2) การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย 3) การพัฒนาศักยภาพคนในขบวนองค์กรชุมชนและองค์กรชุมชน และ 4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร ที่สอดคล้องกับพันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกรอบเป้าหมายการพัฒนา คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปี พ.ศ. 2560 สถาบันฯ ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ “การบูรณาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง” มีเป้าหมายให้เกิดพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ส่งเสริมการยกระดับแผนพัฒนาตำบลสู่พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนในหลากหลายมิติ และสนับสนุนการเชื่อมโยงหน่วยงานราชการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับนโยบาย โดยมีการจัดตั้งกลไกคณะทำงาน 3 คณะ ประกอบด้วย (1) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน (2) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (3) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตลาดชุมชนและระดับพื้นที่ เกิดรูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน 513 ตำบล และในปีนี้มี การสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนได้กำหนดและเห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน เกิดแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล และสามารถเชื่อมโยงแผนฯ

กับหน่วยงานท้องถิ่นแล้ว ในพื้นที่ 935 ตำบล โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลและขบวนการองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและจัดทำข้อมูลระดับตำบล เชื่อมโยงแกนนำชุมชน ขบวนการองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงและบูรณาการแผนชุมชนท้องถิ่นกับแผนของหน่วยงานต่างๆ

ด้านการสนับสนุนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เกิดการประสานความร่วมมือกับกรมการปกครองในการสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลใน 35 จังหวัด 407 อำเภอ 1,673 ตำบล นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนกันยายน 2560) มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลรวม 6,486 แห่ง สมาชิก(กรรมการ)สภาองค์กรชุมชนตำบล รวม 214,248 คน 136,091 องค์กร โดยในปี 2560 สภาองค์กร

ชุมชนตำบลที่มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 4,322 แห่ง ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมือง จำนวน 5,914 กองทุน สมาชิกกองทุน 5,549,860 ราย เงินกองทุนรวม 12,958.44 ล้านบาท และในปีนี้มีการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการ โดยสถาบันฯ ร่วมกับ 7 หน่วยงานภาคี จัด **โครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สร้างสรรค์ความมั่นคงของมนุษย์ อิงภาครณ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”** ปีที่ 2 โดยมีการมอบรางวัลให้กับกองทุนสวัสดิการที่ผ่านการคัดเลือกระดับประเทศ จำนวน 9 ประเภทรางวัล และเมืององค์กรชุมชนได้รับรางวัล 8 ประเภท จากกองทุนสวัสดิการชุมชนจากทั่วประเทศ รวม 31 กองทุน

ในปีที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 ดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มี

รายได้ น้อย (เมืองและชนบท) ครอบคลุมพื้นที่เมืองและชนบท กลุ่มเป้าหมาย 1,053,702 ครัวเรือน ประกอบด้วย 2 แผนงาน คือ

1) แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยในเมือง จำนวน 701,702 ครัวเรือน ประกอบด้วย (1) บ้านมั่นคง จำนวน 690,000 ครัวเรือน (2) ชุมชนริมคลอง จำนวน 11,004 ครัวเรือน (3) คนไร้บ้าน จำนวน 698 ครัวเรือน **2) แผนที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยชนบท** จำนวน 352,000 ครัวเรือน ในปี 2560 สถาบันฯ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (เมืองและชนบท) ดังนี้ **1) การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง”** โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 74 จังหวัด 368 เมือง/เขต 1,024 โครงการ ใน 2,134 ชุมชน 104,709 ครัวเรือน โดยมีการดำเนินงานในโครงการสำคัญ 2 โครงการตามนโยบายรัฐบาล คือ **(1) โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ จังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล”** มีการดำเนินการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของสหกรณ์บ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จำกัด แล้วเสร็จ จำนวน

100 คริวเรือน และสหกรณ์
 เคสหานปทุมธานีโมเดล จำกัด
 ดำเนินงานในพื้นที่ 30 ไร่ แบ่งเป็น
 3 โซน รองรับที่อยู่อาศัยได้ทั้งสิ้น
 463 คริวเรือน คาดการณ์ว่าจะ
 ก่อสร้างแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ
 2561 (2) **การจัดการที่อยู่อาศัย
 ชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจาก
 โครงการริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา**
 กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
 ความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบัน
 พัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำแผน
 งานรองรับที่อยู่อาศัยของชุมชนที่
 ปลูกสร้างบ้านเรือนรุกล้ำริมแม่น้ำ
 เจ้าพระยา จำนวน 10 ชุมชน รวม
 285 คริวเรือน โดยมีแนวทางรองรับ
 อยู่ 3 แนวทาง คือ (1) ย้ายเข้าอยู่
 ในแฟลต กรมการขนส่งทางบก (ขส.ทบ.)
 เขตดุสิต จำนวน 64 คริวเรือน (2)
 เข้าอยู่โครงการบ้านเอื้ออาทรท่าตำหนัก
 อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม จำนวน
 2 ชุมชน 23 คริวเรือน และ (3) จัดหา
 ที่ดินเพื่อสร้างบ้านใหม่ (2) **การแก้ไข
 ปัญหาที่อยู่อาศัย “บ้านประชารัฐ
 ริมคลอง”** โดยมีเป้าหมายการดำเนินการ
 ต่อเนื่อง พ.ศ. 2559-2561 ใน 52 ชุมชน
 7,081 คริวเรือน ดำเนินการร่วมกับ
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อสร้าง
 แล้วเสร็จ จำนวน 18 ชุมชน รวม
 1,047 คริวเรือน เกิดชุมชนต้นแบบ

“บ้านประชารัฐริมคลอง” เช่น ชุมชน
 ศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54 เขตสายไหม
 ปัจจุบันมีการก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จ
 ทั้งชุมชน จำนวน 65 หลังคาเรือน
 และสหกรณ์เคสหานริมคลอง
 พัฒนา เขตสายไหม หรือชุมชน
 เลียบคลองสองโซน 3 เป็นชุมชน
 ที่มีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยรุกล้ำที่
 ราชพัสดุทั้งสองฝั่งคลองลาดพร้าว
 มีการรื้อย้ายจากริมคลองไปสร้าง
 ชุมชนในที่ดินใหม่ เนื้อที่กว่า 4 ไร่
 เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ห่างจากที่ดิน
 เดิม 3 กิโลเมตร มีผู้เข้าร่วมโครงการ
 112 คริวเรือน ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอน
 การสร้างบ้าน 29 หลังคาเรือน (3) **โครงการบ้านพอเพียงชนบท**
 มีเป้าหมายดำเนินการ 9,000 คริวเรือน
 150 ตำบล ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 5 ภาค
 ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
 ในพื้นที่ 74 จังหวัด 747 ตำบล
 10,369 คริวเรือน สามารถก่อสร้าง
 ปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับ
 ผู้ด้อยโอกาสทั่วประเทศ ครอบคลุม
 พื้นที่ 74 จังหวัด 747 ตำบล 10,369
 คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ 115.21
 ของเป้าหมาย ส่งผลให้ครัวเรือน
 ยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อน
 ด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนได้มีที่อยู่
 อาศัยที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตในการ
 อยู่อาศัยที่ดีขึ้น (4) **การพัฒนา**

คุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน มีการ
 สนับสนุนงบประมาณและการออกแบบ
 ปรับปรุงอาคารศูนย์พักคนไร้บ้าน
 สุวิทย์ วัดหนู ซึ่งมีสภาพทรุดโทรม
 และการอยู่อาศัย แออัด ไม่เป็น
 ระเบียบ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิตในด้านอาชีพ พร้อมทั้งฝึกอบรม
 การบริหารงานก่อสร้างให้กับคนไร้บ้าน
 บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่าง
 กลุ่มองค์กร/หน่วยงานในพื้นที่ เพื่อ
 จัดสร้างศูนย์พักคนไร้บ้านที่จังหวัด
 เชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น (5) **โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อ
 ผู้ยากจนและด้อยโอกาสในสังคม
 สถาบันฯ** ได้ทำความร่วมมือกับ
 สำนักงานปฏิรูปที่ดิน(ส.ป.ก.)ในการ
 พัฒนาที่ดิน 28 พื้นที่ ใน 8 จังหวัด
 เนื้อที่ 28,512-2-76 ไร่ ตามที่
 รัฐบาลมีนโยบายปฏิบัติการยึดคืน
 พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินมาจากนายทุน
 ในหลายจังหวัด โดยใช้โครงการ
 บ้านมั่นคงเป็นเครื่องมือในการ
 พัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับชุมชนที่
 ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในการ
 อยู่อาศัยทั้งในพื้นที่ชนบท และ
 ยกระดับสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต
 ในด้านอื่นๆ ในปี 2560 เกิดพื้นที่
 ธุรกรรมในหลายพื้นที่ อาทิ โครงการ
 บ้านมั่นคงชนบทตำบลหนองม่วง
 จังหวัดสระแก้ว จำนวน 63 คริวเรือน

โดยจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ ที่ทำกิน 5 ไร่/ครัวเรือน โครงการ บ้านมั่นคงชนบทตำบลสิงห์ จังหวัด กาญจนบุรี ได้รับงบประมาณ จาก พอช. ในเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 490,000 บาท แบ่งเป็น งบประมาณ ในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย จำนวน 6 หลัง เป็นเงิน 240,000 บาท งบประมาณกระบวนการ หนุนเสริม และเชื่อมโยงกลไก 250,000 บาท เป็นต้น

สถาบันฯ ได้ประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งระดับ นโยบายและหน่วยงานในพื้นที่ เป็นการจัดการความสัมพันธ์การทำงาน ร่วมกันระหว่างสถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน ขบวนการองค์กรชุมชน และภาคีพัฒนา ในการหนุนเสริม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการ ผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะ โดยมีรูปแบบความร่วมมือในลักษณะ ต่างๆ เพื่อการพัฒนาผ่านเครือข่าย ความร่วมมือ มีการกำหนดบทบาท พื้นที่ ประเด็น และแผนการดำเนินงาน ร่วมกัน รวมทั้งมีการพัฒนาผู้นำ ในชุมชน และสิ่งสำคัญคือ มีการ พัฒนาบุคลากรของ พอช. ไปพร้อมกัน ซึ่งการพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญ ที่จะให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการรณรงค์ให้

ผู้ปฏิบัติงานมีค่านิยมร่วมกันในการ ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้และ การสื่อสาร เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและ ภาคีพัฒนาสามารถเข้าถึงและเลือก ใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้ม ค่าและเหมาะสม

ท้ายนี้ต้องขอขอบคุณทุกท่าน ทุกหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่นจัดการตนเอง ซึ่งเป็นรากฐาน การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย และหวังว่าจะได้ร่วมกันสนับสนุน ให้ขบวนการองค์กรชุมชน และประชาสังคม สามารถทำงานอย่างมีพลังร่วมกัน ในปีต่อๆ ไป

(นายสมชาติ ภาวะสุวรรณ)
รองผู้อำนวยการ
รักษาการผู้อำนวยการ
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน)

คณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

นายสมพร ใบบางยาง
ประธานกรรมการสถาบันฯ

ศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นายสมคิด สมศรี
ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์
กรรมการส่วนราชการ

นางสุทินาฏ วงศ์สุบรรณ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ กรรมการส่วนราชการ

นางสาวบันทรธอม แก้วสอาด
ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กรรมการส่วนราชการ

นายอภิชาติ โอดิลกเวช
ผู้แทนกรมการพัฒนาศูนย์
กรรมการส่วนราชการ

นายสมคิด สิริวัฒนากุล
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน

นายเจษฎา นิ่งสมร
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน

นางละอ อ ชานฎาทัญญ์
กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

นายวิชล มณีเสอธีริ

นายกิติศักดิ์ สินธุณิซ

นายแก้ว สังก์ซุ

นายสุรินทร กิจนิตยัซิว

รต.ปาริชาติ วลัยเสถียร

นางมุกดา อินทิสาร

นายจินดา บุญจันทร์

นายโชคชัย สัมประสิทธิ์

นายรัชชัย พิทักษ์

คณะผู้บริหาร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

นายสมชาติ ภาวะสุวรรณ

รองผู้อำนวยการ
รักษาการผู้อำนวยการ

นางสาวพรรณทิพย์ เพชรมาก

รองผู้อำนวยการ

นางคมนีย์ มัทธนะสมบุรณ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

นายอัมพร แก้วหนู

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

นายรัช นฤพรพงศ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

นางอุษา เลิศเจริญพบ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

นางสาวกนิษฐา ปราณีชอุบล
ผู้อำนวยการภาค
สำนักงานภาคกรุงเทพ
ปริมณฑล และตะวันออก

นายธีรพล สุวรรณรุ่งเรือง
ผู้อำนวยการภาค
สำนักงานภาคใต้

นายสุวัฒน์ จันทนา
ผู้อำนวยการภาค
สำนักงานภาคเหนือ

นายปฏิภาณ จุมพา
ผู้อำนวยการภาค
สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายธีรพงศ์ พร้อมพ้อชื่นบุญ
ผู้อำนวยการภาค
สำนักงานภาคกลางและตะวันตก

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานภาค หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ และหัวหน้าสำนักงาน กลุ่มงานพื้นที่

นายสยาม บนท์คำจันทร์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการพื้นที่)
สำนักงานภาคเหนือ

นางสาวสุกสิตา โชติภักดิ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(บริหาร)
สำนักงานภาคเหนือ

นายชัยวิชญ์ภณ ตั้งกิจ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการที่อยู่อาศัย)
สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นางวิชรา สงมา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(บริหาร)
สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายวิชัย นะสุวรรณโน

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการพื้นที่)
สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายสุวัฒน์ คงแป้น

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการพื้นที่)
สำนักงานภาคใต้

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานภาค หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ และหัวหน้าสำนัก
กลุ่มงานพื้นที่

นางอุกมตรี ศิริลักษณ์พร

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(บริหาร)
สำนักงานภาคใต้

นางสาวเจลิมศรี ระตกุล

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการพื้นที่)
สำนักงานภาคกรุงเทพฯ
ปริมณฑล และตะวันออก

นายกมล ปุยະรุณ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการที่อยู่อาศัย)
สำนักงานภาคกรุงเทพฯ
ปริมณฑล และตะวันออก

นายรณภณ เมืองเฉลิม

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการพื้นที่)
สำนักงานภาคกลางและตะวันตก

นางทิพวรรณ ห้วหิ้น

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(ปฏิบัติการที่อยู่อาศัย)
สำนักงานภาคกลางและตะวันตก

นางสาวรัชรา เอียดศิริพันธ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการภาค
(บริหาร)
สำนักงานภาคกลางและตะวันตก

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานภาค หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ และหัวหน้าสำนักงาน กลุ่มงานยุทธศาสตร์

นายรัชชัย อางหาญ
ผู้จัดการสำนักเชื่อมโยง
ขบวนองค์กรชุมชนและภาคี

นายทองใบ สิงสีทา
ผู้จัดการสำนักเลขานุการ
สภาองค์กรชุมชน

ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ
ผู้จัดการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและ
สัมมาชีพชุมชน

นางสาวสุมล ยางสูง
ผู้จัดการสำนักบ้านมั่นคง

นายณัช นฤพรพงศ์
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ
ที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

นางสาวชญาดา สิงห์ปี
หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ
ที่อยู่อาศัยปทุมธานีโมเดล

นายจรัสศักดิ์ พูลสูง
หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ
ที่อยู่อาศัยชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานภาค หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ และหัวหน้าสำนัก
กลุ่มงานสนับสนุนและบริหารองค์กร

นางสาวกนิษฐา สุวัตรกุล
หัวหน้าสำนักนโยบายและแผน

นางริญดา กระจ่างธิดาพร
หัวหน้าสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ

นางสาวจันทนา เบลจกรัถย์
หัวหน้าสำนักอำนวยการกลาง

นายธนัช นฤพรพงศ์
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง ผู้จัดการสำนักงาน
บริหารกองทุนและสินเชื่อ

นางสาววินิต ตรีพัฒน์พันธุ์
หัวหน้าสำนักทรัพยากรบุคคล

นางอุษา เลิศเจริญพบ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง
หัวหน้าสำนักบริหารงานกลาง

นางบุษกร รัตวากร
หัวหน้าสำนักการเงินและบัญชี

นายอริชาติ กาว
หัวหน้าสำนักตรวจสอบ

1. วิสัยทัศน์และพันธกิจ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นองค์การมหาชน จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 โดยการรวมสองหน่วยงาน คือ สำนักงานกองทุนพัฒนาชนบท และสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง สถาบันฯ เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2543 ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

จากการระดมความเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นต่างมีความเห็นไปในทิศทางร่วมกันว่า ควรจะต้องมีการพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ ทั้งนี้ ความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ของชุมชนท้องถิ่นในอนาคต ควรมีพื้นฐานจากคนในชุมชนท้องถิ่นที่แสดงบทบาทเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ใส่ใจสังคม มีการรวมตัวกันตามพื้นที่ในประเด็นต่างๆ เป็นองค์กรชุมชนที่มีภาวะผู้นำที่สอดประสานส่งต่อกันในทุกระดับ องค์กรชุมชนจะเป็นฐานของชุมชนท้องถิ่นและเป็นองค์การสำคัญที่จะเอื้อให้ชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นผลเนื่องมาจากการร่วมกันจัดการให้มีระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีความพร้อมทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การมีขบวนองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นเอกภาพและมีธรรมาภิบาล เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ดังนั้น จึงต้องมีกลไก เครือข่ายและการบริหารจัดการขบวนองค์กรชุมชนที่ดี รวมทั้ง มีการเชื่อมประสาน ถักทอและผนึกพลังกับภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคสื่อสารมวลชน ฯลฯ ในอันที่จะหนุนเสริมความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชน รวมทั้งการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายสู่ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ในอนาคต

ดังนั้น การขับเคลื่อนให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง จึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญขององค์กรที่ต้องการให้บรรลุในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจ ยุทธศาสตร์และกรอบเป้าหมายการพัฒนา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.2 พันธกิจ

01

สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการและหลักการพัฒนาที่สมาชิกมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม

02

สนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน

03

สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนประสานงานการสนับสนุนและการให้การช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

04

ส่งเสริมและสนับสนุนและสร้างความร่วมมือองค์กรชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

2. ยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564

2.1 ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ปี พ.ศ. 2560 - 2564

ยุทธศาสตร์

องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง

ประเด็นยุทธศาสตร์

ดำเนินงานภายใต้ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ

- 1) การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง
- 2) การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย
- 3) การพัฒนาศักยภาพคนในขบวนการองค์กรชุมชนและองค์กรชุมชน
- 4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2560 - 2564

วิสัยทัศน์ระยะ **20 ปี** (พ.ศ. 2560 - 2579)
 “ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเติบโตประเทศไทย”

วิสัยทัศน์ระยะ **5 ปี** (พ.ศ. 2560 - 2564)
 “ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสู่การจัดการตนเอง”

ยุทธศาสตร์ : องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้ง

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	เป้าหมาย	กลยุทธ์
<p>1</p> <p>การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง</p>	<p>2</p> <p>การจัดระบบความร่วมมือสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย</p>	<p>3</p> <p>การพัฒนาศักยภาพคนในขบวนองค์กรชุมชนและองค์กรชุมชน</p>	<p>4</p> <p>การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการองค์กร</p>
<p>ขบวนชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองบนพื้นฐานทุนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างสมดุล</p> <p>ชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยสามารถพึ่งตนเองได้</p>	<p>ภาคีความร่วมมือสนับสนุนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง</p>	<p>ผู้นำชุมชนมีศักยภาพและสัมพันธ์ภาพที่ดีเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ใส่ใจสังคมรอบปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านสู่การเป็นประเทศไทยยุคใหม่ตามแนวทางชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง</p> <p>องค์กรชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล</p>	<p>ระบบบริหารจัดการขององค์กรมีความพร้อมสามารถรองรับและสนับสนุนงานขององค์กรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>บุคลากรมีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ</p>
<p>• แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่แผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน/ภาคีพัฒนาในพื้นที่ 3,000 ตำบล</p> <p>• ขยายผลและสร้างโอกาสให้ชุมชนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยของตนเองและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 176,714 ครัวเรือน</p>	<p>ยกระดับความร่วมมือระหว่างชุมชนหน่วยงานภาครัฐและภาคีพัฒนาคู่เครือข่ายความร่วมมือชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรมใน 77 จังหวัด</p>	<p>• ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 15,000 คน</p> <p>• องค์กรชุมชนมีคุณภาพและขีดความสามารถในการบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม 6,260 ตำบล (ร้อยละ 80 ของพื้นที่ อปท.)</p>	<p>• เพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลและพัฒนาองค์กรร้อยละ 80</p> <p>• บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานร้อยละ 80</p>
<p>• การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ต้นแบบ</p> <p>• การพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก</p> <p>• การจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม</p> <p>• การสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น</p> <p>• การพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในเมืองและชนบท</p>	<p>• การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง</p> <p>• การสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน</p> <p>• การยกระดับคุณภาพขององค์กรชุมชนและขบวนองค์กรชุมชน</p>	<p>• การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง</p> <p>• การสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน</p> <p>• การยกระดับคุณภาพขององค์กรชุมชนและขบวนองค์กรชุมชน</p>	<p>• การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศสู่ความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น</p> <p>• การสื่อสารเพื่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง</p> <p>• การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล</p> <p>• การบริหารการเงินและสินเชื่อที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>• การบริหารและพัฒนาศักยภาพบุคลากร</p>

2.2 นโยบายเพื่อการพัฒนาขบวนการชุมชน

เป็นนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ ซึ่งจัดทำขึ้นบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการสถาบันฯ ผู้แทนองค์กรชุมชนในแต่ละภาค นักวิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ 17 - 19 ธันวาคม 2557 มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นนโยบายที่เกิดจากการ **“ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ”** อย่างแท้จริง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสู่การจัดการตนเอง ตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถาบันฯ ประกอบด้วยนโยบายสำคัญ ดังนี้

1

การพัฒนาพื้นที่รูปธรรมชุมชน
ท้องถิ่นจัดการตนเองเพื่อเป็นพลัง
สู่การเปลี่ยนแปลงและขยายผล
การพัฒนา

- 1.1 พัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็น
พื้นที่ต้นแบบ
- 1.2 พัฒนาความเข้มแข็งของ
เศรษฐกิจฐานราก

2

การพัฒนาแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
อย่างมี “ดุลยภาพ” และยั่งยืน

- 2.1 การจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม
- 2.2 สร้างโอกาสให้คนในชุมชน
สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรและทุนในชุมชน
- 2.3 เชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชน
ท้องถิ่นสู่ยุทธศาสตร์จังหวัด

3

การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศ
สู่องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน
ท้องถิ่นและการสื่อสารเพื่อสร้างการ
เปลี่ยนแปลง

- 3.1 ส่งเสริมให้มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศ
เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 3.2 สร้างองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ
- 3.3 เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร
ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการ
เปลี่ยนแปลง

4

การพัฒนาคุณภาพคนสู่ความเป็น
พลเมืองและสร้างความเข้มแข็งของ
ขบวนการชุมชน

- 4.1 พัฒนาคนให้มีคุณภาพและรู้เท่าทัน
การเปลี่ยนแปลง
- 4.2 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- 4.3 ยกระดับคุณภาพขบวนการ
ชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5

การผนึกพลังเครือข่ายภาคพัฒนา
ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ
เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- 5.1 พัฒนากลไกความร่วมมือ
- 5.2 สร้างพื้นที่รูปธรรมความร่วมมือ
- 5.3 ส่งเสริมบทบาทการพัฒนาของ
ภาคประชาสังคม

6

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน

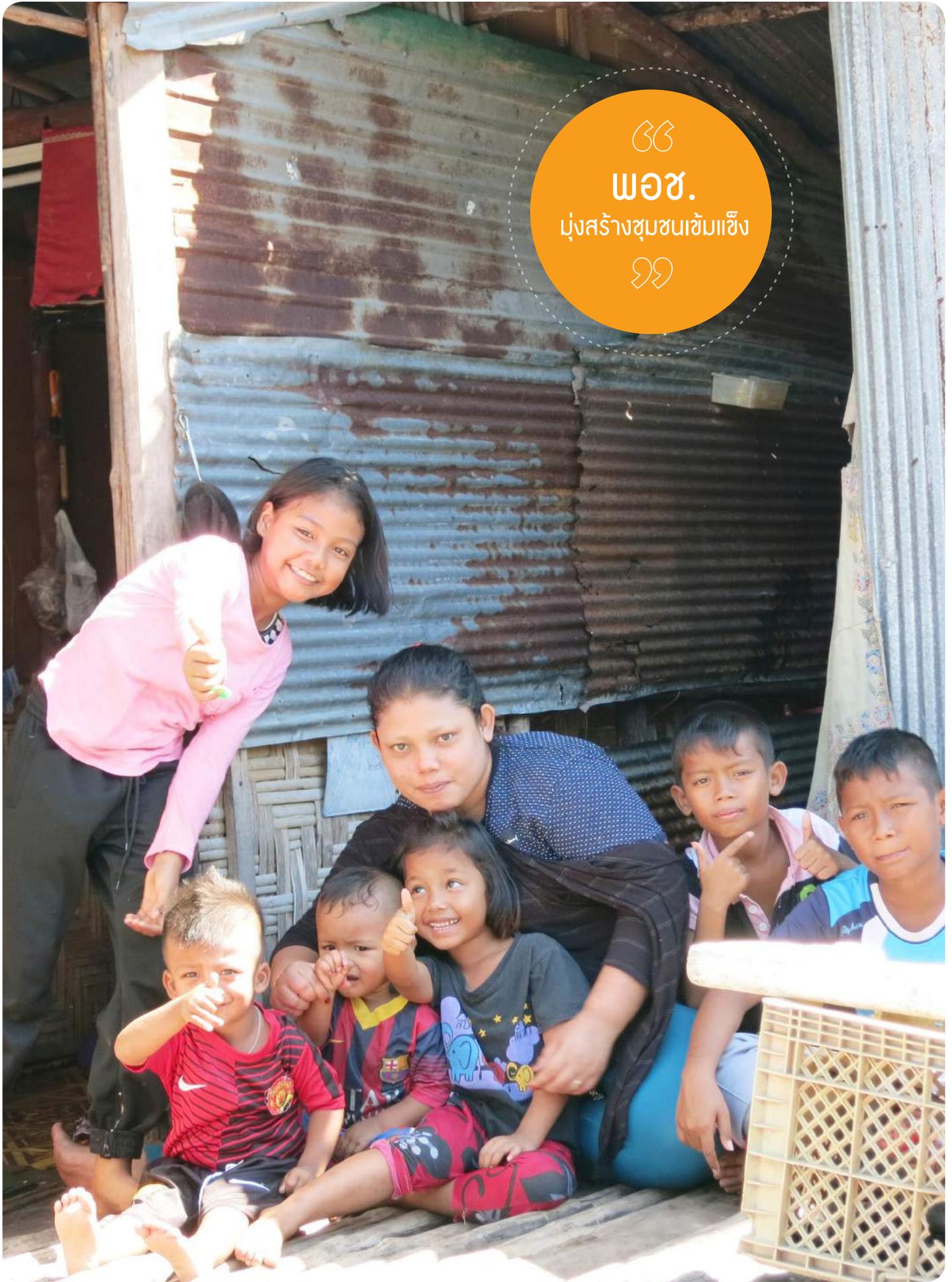
- 6.1 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับ
ชุมชนท้องถิ่น
- 6.2 พัฒนาระบบการเรียนรู้
ระหว่างชุมชนท้องถิ่น

7

การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

- 7.1 เพิ่มคุณภาพในระบบบริหารจัดการที่ดี
- 7.2 สร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของขบวนการชุมชนในทุกระดับ

๔๔
พอช.
มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง
๔๕

WEB: - GODI

พอช. ปู่สร้างชุมชนเข้มแข็ง

ผลการดำเนินงาน
ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ.2560

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

การดำเนินงานของสถาบันฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เป็นการดำเนินงานภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง
- 2) การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบาย
- 3) การพัฒนาศักยภาพคนในขบวนการองค์กรชุมชนและองค์กรชุมชน
- 4) การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร

โดยมีสาระสำคัญครอบคลุมงานตามภารกิจหลักขององค์กร งานตามนโยบายรัฐบาล การประเมินองค์การมหาชน และสถานะการเงินของสถาบันฯ

ผลการดำเนินงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ประจำปี 2560 ในระดับพื้นที่

- พื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน 100 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับตำบล 181 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับจังหวัด 8 จังหวัด
- สภาองค์กรชุมชนฯ (สะสม) 1,203 ตำบล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (สะสม) 1,122 ตำบล
- การพัฒนาที่อยู่อาศัย
  - 🏠 บ้านมั่นคง (สะสม) 11,274 ครัวเรือน
  - 🏠 บ้านพอเพียงชนบท 2,061 ครัวเรือน

- พื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน 100 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับตำบล 183 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับจังหวัด 7 จังหวัด
- สภาองค์กรชุมชนฯ (สะสม) 2,239 ตำบล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (สะสม) 2,155 ตำบล
- การพัฒนาที่อยู่อาศัย
  - 🏠 บ้านมั่นคง (สะสม) 25,916 ครัวเรือน
  - 🏠 บ้านพอเพียงชนบท 2,070 ครัวเรือน

- พื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน 106 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับตำบล 184 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับจังหวัด 8 จังหวัด
- สภาองค์กรชุมชนฯ (สะสม) 1,305 ตำบล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (สะสม) 900 ตำบล
- การพัฒนาที่อยู่อาศัย
  - 🏠 บ้านมั่นคง(สะสม) 12,385 ครัวเรือน
  - 🏠 บ้านพอเพียงชนบท 2,161 ครัวเรือน

- พื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน 107 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับตำบล 172 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับจังหวัด 4 จังหวัด
- สภาองค์กรชุมชนฯ (สะสม) 680 ตำบล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (สะสม) 645 ตำบล
- การพัฒนาที่อยู่อาศัย
  - 🏠 บ้านมั่นคง(สะสม) 38,131 ครัวเรือน
  - 🏠 บ้านพอเพียงชนบท 2,000 ครัวเรือน

- พื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน 100 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับตำบล 215 ตำบล
- แผนพัฒนาฯ ระดับจังหวัด 10 จังหวัด
- สภาองค์กรชุมชนฯ (สะสม) 1,059 ตำบล
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (สะสม) 1,092 ตำบล
- การพัฒนาที่อยู่อาศัย
  - 🏠 บ้านมั่นคง(สะสม) 17,003 ครัวเรือน
  - 🏠 บ้านพอเพียงชนบท 2,077 ครัวเรือน

A group of people, including men, women, and children, are seated in light blue plastic chairs under a wooden structure with a corrugated metal roof. They appear to be attending a community meeting or a public consultation. The background shows lush greenery and trees. A blue circular graphic with white text is overlaid on the right side of the image.

งานตามภารกิจหลักและ
นโยบายการพัฒนา
องค์กรชุมชน

1. งานตามภารกิจหลัก และนโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ

ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
พ.ศ. 2543 กำหนดภารกิจหลัก
ขององค์กร ประกอบด้วย

- 1) สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและ
สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมือง
และชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการและหลักการ
พัฒนาที่สมาชิกมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความ
เข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
- 2) สนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่าย
องค์กรชุมชน
- 3) สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่าย
องค์กรชุมชน ตลอดจนประสานงานการสนับสนุนและการให้การช่วยเหลือ
ดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนและสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่าย
องค์กรชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศ

นโยบายคณะกรรมการสถาบันฯ
เพื่อการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชน

- 1) การพัฒนาพื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเพื่อเป็นพลังสู่การ
เปลี่ยนแปลงและขยายผลการพัฒนา
- 2) การพัฒนาแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมี “คุณภาพ” และยั่งยืน
- 3) การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
และการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
- 4) การพัฒนาคุณภาพคนสู่ความเป็นพลเมืองและสร้างความเข้มแข็งของขบวน
องค์กรชุมชน
- 5) การฉีกพลังเครือข่ายภาคีพัฒนาในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนา
ชุมชนท้องถิ่น
- 6) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
- 7) การบริหารจัดการองค์กรสู่ธรรมาภิบาล

เป็นการดำเนินงานตามภารกิจหลักขององค์กรและนโยบายของคณะกรรมการสถาบันฯ ในการสนับสนุนและพัฒนา
องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เป็นการสนับสนุนพื้นที่ระดับตำบลเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ
ในการเชื่อมโยงการทำงานทุกกลุ่มองค์กรชุมชน มีสภาองค์กรชุมชนตำบลและเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการ
ขับเคลื่อน ตลอดจนเชื่อมโยงขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่ระดับจังหวัดให้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนและ
เชื่อมโยงการทำงานพื้นที่ระดับตำบลสู่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัด รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีพัฒนา
ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับพื้นที่รูปธรรม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

การส่งเสริมและสนับสนุนยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการเป็นพื้นที่รูปธรรมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเองระดับตำบล/เมือง เน้นพื้นที่ที่มีรูปธรรมความสำเร็จที่ชัดเจน ก่อให้เกิดกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่ยกระดับการพัฒนาจากกิจกรรมงานประเด็นต่างๆที่ได้มีการดำเนินงานในพื้นที่ พร้อมทั้งเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นและการผลักดันเชิงนโยบายโดยใช้กลไกขบวนองค์กรชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปี 2560 ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การบูรณาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง มีเป้าหมายให้เกิดพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ส่งเสริมการยกระดับแผนพัฒนาตำบลสู่พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน และสนับสนุนการเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินการระดับนโยบาย

1. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนแต่งตั้งคณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานรากเพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของขบวนองค์กรชุมชนในภาพรวมระดับนโยบาย มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของขบวนองค์กรชุมชน พิจารณาโครงการเพื่อการขับเคลื่อนและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับพื้นที่รูปธรรม สนับสนุนการวิเคราะห์สถานการณ์การขับเคลื่อนสัมมาชีพเต็มพื้นที่โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งสู่เศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน ขับเคลื่อนคลัสเตอร์

เศรษฐกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ภาครัฐ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้จากการทำงานในปี 2560 เกิดการจัดตั้งกลไกคณะทำงาน 3 คณะ ประกอบด้วย

- (1) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- (2) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง
- (3) คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตลาดชุมชน

ซึ่งทั้ง 3 คณะทำงาน มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์แผนงาน แนวทางการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมและท่องเที่ยวโดยชุมชนเกษตรอินทรีย์ และตลาดชุมชน ขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ขบวนองค์กรชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยกระดับพร้อมประสาน เชื่อมโยงและสนับสนุนความร่วมมือในการขับเคลื่อนระหว่างขบวนองค์กรชุมชนและกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคีทั้ง 76 จังหวัด และดำเนินการติดตาม ประเมินผล และรายงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาแนวทางการยกระดับความร่วมมือให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน นอกจากนี้ยังเกิดแผนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นระยะ 5 ปี พ.ศ.2561-2565

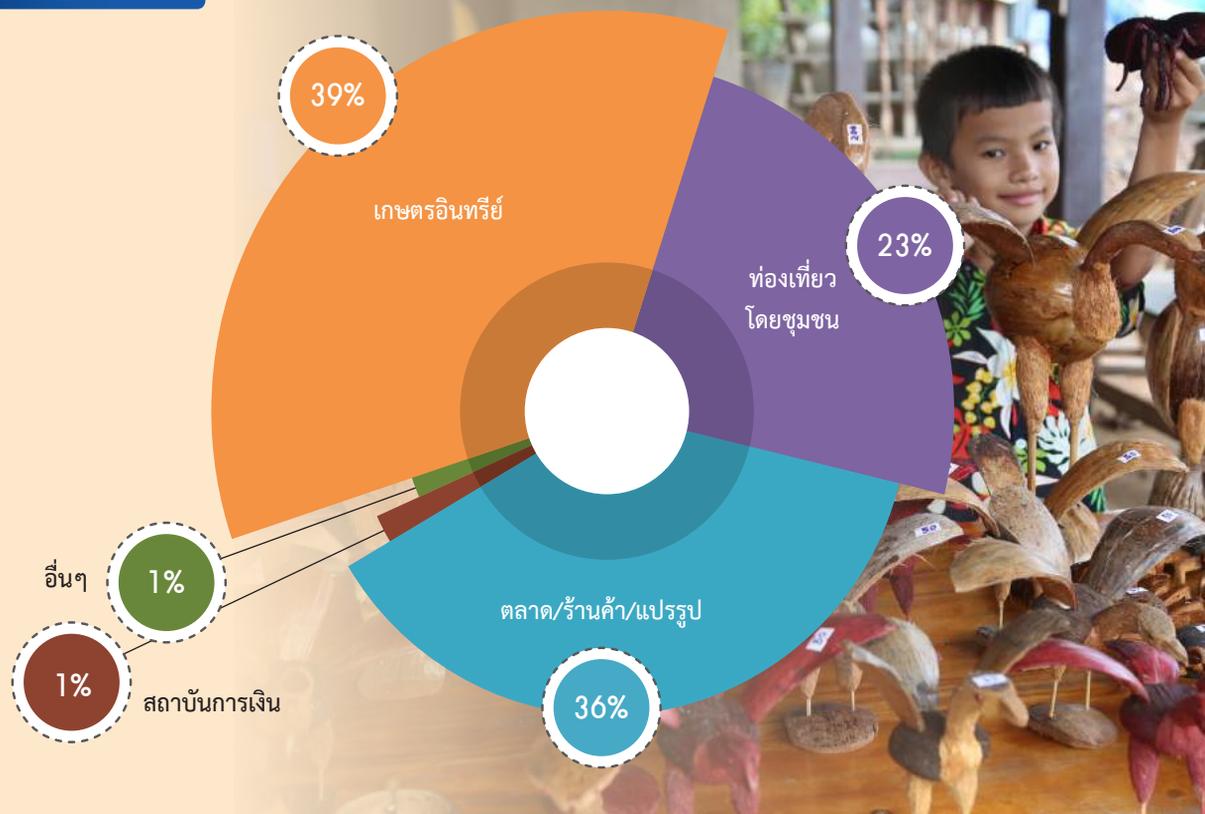
2. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและสัมมาชีพชุมชน

- การจัดทำบันทึกความร่วมมือเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงสาธารณสุข บริษัทประชารัฐรักสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีเป้าหมายให้สถานบริการสาธารณสุขมีการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการควบคุมตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัยของอาหารทุกกระบวนการ

- การดำเนินงานร่วมกับคณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ หรือคณะ E3 นำไปสู่การพัฒนากลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคีในการสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่
- การดำเนินงานร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งจะเป็นช่องทางสำคัญในการขับเคลื่อนคลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์ในระดับจังหวัดและระดับภาคของขบวนการชุมชน
- การดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักสูตร Train the Trainer : นักพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Integrated) และเชื่อมโยงความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 ภาค

การดำเนินการระดับพื้นที่

- การเชื่อมโยงกับนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ ด้านการพัฒนาตลาดชุมชน โดยลงนามบันทึกความร่วมมือการขับเคลื่อนร้านค้าและตลาดประชารัฐต้นแบบเพื่อชุมชน โดยสถาบันฯ มีบทบาทในการขับเคลื่อนร้านค้าร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีความพร้อม และอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนตลาดกลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่จังหวัดอุดรธานี

การดำเนินงานระดับพื้นที่

สนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในระดับพื้นที่ที่เกิดผลพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน 513 ตำบล ซึ่งจำแนกเป็นด้านเกษตรอินทรีย์ 202 ตำบล ด้านท่องเที่ยวโดยชุมชน 115 ตำบล ด้านตลาด/ร้านค้า/แปรรูป 183 ตำบล ด้านสถาบันการเงิน 6 ตำบล และด้านอื่นๆ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้หรือกองทุน 7 ตำบล

หน่วย : ตำบล

พื้นที่รูปธรรมตามประเด็นทางเศรษฐกิจ	รวม	ภาค				
		เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กลางและตะวันตก	กทม.ฯ และตะวันออกเฉียง
เกษตรอินทรีย์	202	45	33	48	42	34
ท่องเที่ยวโดยชุมชน	115	14	15	20	30	36
ตลาด/ร้านค้า/แปรรูป	183	39	44	32	31	37
สถาบันการเงิน	6	1	3	-	2	-
อื่นๆ	7	1	5	-	1	-
รวม	513	100	100	100	106	107

โดยมีกรณีตัวอย่างพื้นที่รูปธรรมตามประเด็นทางเศรษฐกิจและทุนชุมชน ดังนี้

ตำบลนาข้าว อำเภอเมือง จังหวัด มีพื้นที่ทั้งหมด 40,822 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม มีทุนและปัจจัยการผลิตของชุมชน คือ สภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูงสลับกับที่ราบลุ่มจนถึงแม่น้ำป่าสัก เหมาะกับการปลูกมะขาม และทำสวนไม้ผล ส่วนที่ลุ่มเป็นพื้นที่ปลูกยาสูบ และทำนา

ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมาพบว่าคนในตำบลนาข้าวเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการบริโภคพืชผักที่ปนเปื้อนยาฆ่าแมลงและการใช้สารเคมีในการเกษตร อีกทั้งพืชที่ปลูกไม่ว่าจะเป็น นาข้าว สวนผัก หรือไร่ยาสูบ ก็ประสบกับปัญหาโรคราในดิน ทางเกษตรอำเภอและสาธารณสุขจึงเข้ามาให้ความรู้และอบรมเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อให้คนในชุมชนนำไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง

ปี 2555-2557 เริ่มมีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตข้าวปลอดภัย โดยมีสมาชิกเริ่มแรกเพียง 5 รายเนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อว่าการทำนาข้าวโดยไม่ใช้สารเคมีจะได้ผลผลิตดีเทียบเท่ากับการใช้สาร ในช่วงแรกทางกลุ่มทำการแลกเปลี่ยนเพื่อทำข้าวปลอดภัยโดยใช้วิธีการทำนาแบบโบราณ เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์เมล็ดพันธุ์ การใช้น้ำหมักชีวภาพ ไปจนถึงการตีข้าวและตำข้าวเองโดยใช้เครื่องสีข้าวเพื่อหุ่นแรง เกษตรกรรายอื่นเริ่มสนใจเนื่องจากเห็นว่าการทำข้าวปลอดภัย สามารถทำได้จริง ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มราคาผลผลิตได้อีกด้วย จนทำให้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ปี 2558-2559 ทางกลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ ได้เรียนรู้การใช้เทคนิคปรับลดการ

ใช้สารเคมี ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรรายอื่นที่ยังไม่มั่นใจในการทำข้าวปลอดภัยค่อยๆปรับตัวและเปิดใจรับการลดใช้สารเคมีแล้วหันมาใช้สารชีวภาพมากขึ้น ทางกลุ่มจึงประชุมหาหรือแนวทางการพัฒนากลุ่มให้ขยายผล โดยมีทหารหรือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลนาข้าว รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จนเกิดการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาโครงการเศรษฐกิจและทุนชุมชนในการส่งเสริมเรื่องของการผลิตข้าวปลอดภัย โดยมีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการให้กับคณะทำงานและวางแผนการเตรียมเวทีวิเคราะห์ข้อมูล ประสานงานกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนขอรับการนำข้าวปลอดภัยพิษและการทำน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ การให้สมาชิกทดลองนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกในแปลงทดลองนาข้าวปลอดภัยแล้วนำข้าวไปตรวจสอบกับหน่วยงานรับรองคุณภาพ หลังดำเนินงานได้ระยะหนึ่งกลุ่มได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากโครงการกรีนมาร์เก็ตของจังหวัดเพชรบูรณ์และบริษัทประชารัฐจังหวัดเพชรบูรณ์ และได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สสส. ในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีการสนับสนุนให้เกิดศูนย์เรียนรู้

ในการติดตามผลการดำเนินงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ทำการตรวจสุขภาพคนในชุมชนทุกๆ 3 เดือน พบว่ามีผู้ป่วยจากการได้รับสารเคมีลดลงเป็นจำนวนมาก ทางกลุ่มจึงได้ขยายผลโดยการจัดทำโครงการลด ละ เลิกการใช้สารเคมีในระดับตำบล โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณของหมู่บ้าน กระทั่งปัจจุบันประชากรในตำบลมีข้าวปลอดภัยเพื่อบริโภคและขาย มีการขยายสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 30 ราย และมีเครื่องสีข้าว

กล้อง 1 เครื่อง สำหรับแปรรูปผลผลิตข้าว ปลอดภัยไว้บริโภค และจำหน่ายในงานต่างๆ ของตำบล ซึ่งในอนาคต ทางกลุ่มมีเป้าหมายในการยกระดับกระบวนการผลิตข้าวปลอดภัยเคมีแก่สมาชิกและขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น จัดตั้งเป็นสหกรณ์โดยขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิก จัดระบบการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก และจัดตั้งโรงสีชุมชนเพื่อรองรับการแปรรูปข้าวปลอดภัยเคมีให้มีมาตรฐาน พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าข้าวและผักปลอดภัยให้กว้างขวาง

บทเรียนจากดำเนินโครงการข้าวปลอดภัยเคมี ตำบลนางั่ว

1. การรวมกลุ่มเพื่อหาทางออกจากปัญหาการปลูกข้าว โดยใช้สารเคมีที่ได้ผลผลิตไม่คุ้มกับรายจ่ายและปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีในแปลงเกษตร โดยเริ่มจากผู้นำในชุมชนและผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน มีการศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ ประชุมกลุ่มเพื่อวางแผนปฏิบัติการ ติดตามการทำงาน และสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันทุกเดือน ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสมาชิกร่วมกับเครือข่ายระดับจังหวัด และกลุ่มระดับตำบล คือ ศูนย์การเรียนรู้บ้านนางั่วเหนือ รวมทั้งใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลนางั่วเป็นเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ไขปัญหา และเป็นหน่วยประสานงานภาคี

2. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเป็นแรงสนับสนุนให้ชุมชนปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต ได้แก่ เกษตรอำเภอสนับสนุนเมล็ดพันธุ์และแนะนำแนวทางการผลิต สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนงบประมาณ และหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำกลุ่ม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนงบประมาณและการดำเนินงานพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชน โครงการกรีนมาร์เก็ตส่งเสริมด้านการตลาด กองทุนหมู่บ้านสนับสนุนเครื่องสีข้าว พัฒนาที่ดินให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงดิน ตรวจสอบคุณภาพดิน ปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตร และการทำปุ๋ยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนน้ำหมัก เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลสำเร็จจากกระบวนการทำงานใน 3 ระดับ

- ระดับชุมชน มีการขยายผลจากปลูกข้าวปลอดภัยเคมี ไปปลูกผักปลอดภัยเคมี ทำให้ครัวเรือนมีอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี และมีความมั่นคงทางด้านอาหาร ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มจากการขายข้าวปลอดภัยเคมี และมีรายจ่ายด้านปัจจัยการผลิตลดลง

- ระดับสังคม เกิดการรวมตัวที่เป็นทางการเพื่อดำเนินงานในระดับตำบล โดยมีหน่วยงานเห็นความสำคัญให้การ

สนับสนุน เกิดการเชื่อมโยงตลาดชุมชนกับขยายตลาดระดับจังหวัด เกิดศูนย์เรียนรู้เพื่อให้คนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานได้ขยายองค์ความรู้ และเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องยกระดับเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ระดับตำบลและจังหวัด

- ระดับนโยบายรัฐ ได้รับการยอมรับและยกระดับเชื่อมโยงแผนเป็นนโยบายเกษตรอินทรีย์ตามแนวเรื่องศาสตร์พระราชาระดับจังหวัด ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่หลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม โดยให้การสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม

*เรียบเรียงเนื้อหาจากชุดความรู้ของนางพัชราวรรณ รักภู
คณะทำงานจัดการองค์ความรู้ชุมชน ตำบลนางั่ว จ.เพชรบูรณ์
วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ.2560*

เขตตลิ่งชันมีความโดดเด่นในบรรยากาศ และวิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ มีร้านขายของเรือขายของในคลองต่างๆ มีวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลางหลายวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด ประกอบกับสภาพองค์กรชุมชนเขตตลิ่งชันมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วยกลุ่มที่หลากหลาย ได้แก่ องค์กรการเงิน 7 องค์กร เศรษฐกิจอาชีพ 6 องค์กร สุขภาพ/สิ่งแวดล้อม 15 องค์กร องค์กรชุมชน/กองทุนแม่ของแผ่นดิน 31 องค์กร และวัฒนธรรม/อื่นๆ 6 องค์กร

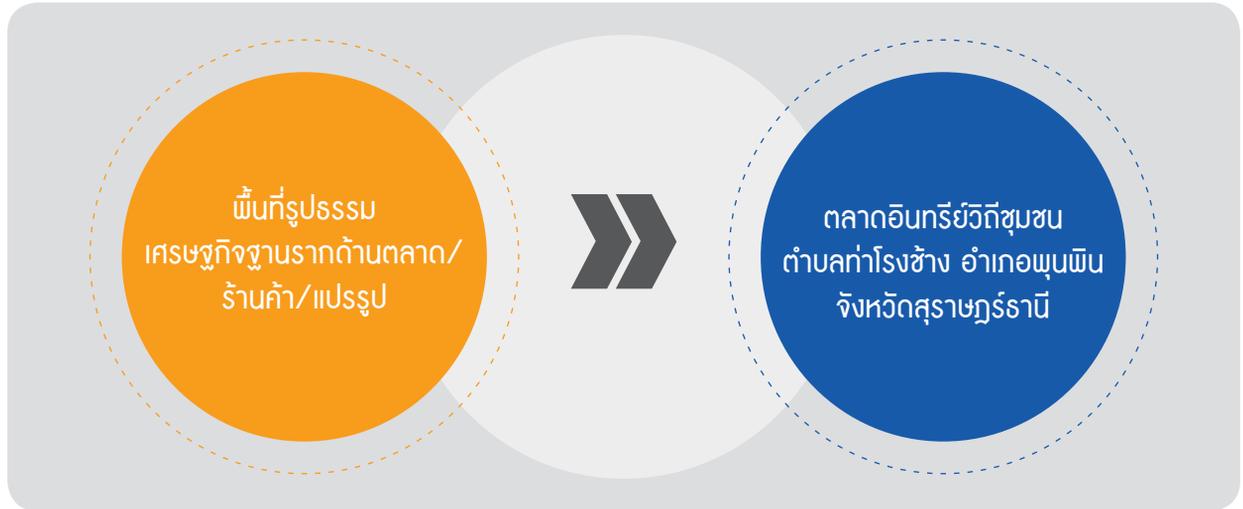
การขับเคลื่อนพื้นที่เศรษฐกิจและทุนชุมชน เกิดจากผู้บริหารสำนักเขต ชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของตลาดน้ำซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของชุมชน ร่วมกันพัฒนาพื้นที่วัดตลิ่งชันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชื่อว่า “ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน” โดยให้ชุมชนบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ สร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับชุมชนเอง เน้นสินค้าที่มาจากชุมชนในเขต และมีการเชื่อมโยงสินค้าต่างเขต เพื่อให้สินค้ามีความหลากหลาย กระจายรายได้ของชาวบ้านองค์กรชุมชนในเขตต่างๆ นอกจากนี้ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชันยังมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านอาชีพต่างๆ มีกลุ่มออมทรัพย์จาก 35 ชุมชน มีการดูแลสุขภาพการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะต้นลำพู

ที่ปลูกอยู่รอบริมคลอง มีการจัดการสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนได้จัดการสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากตนเองสู่ชุมชน สร้างระบบนิเวศน์ให้กลับคืนมา การจัดการขยะระดับครัวเรือน เช่น การคัดแยกขยะนำไปสู่การทำปุ๋ยอินทรีย์ การเพิ่มมูลค่าของขยะและจำหน่ายเพื่อเสริมรายได้ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ขยะแปลงร่าง” ในรูปแบบต่างๆ เช่น ดอกไม้ โคมไฟ พวงกุญแจ กระเป๋า โดยมีทั้งจำหน่ายสอนและอบรมกับผู้ที่มีความสนใจท่องเที่ยวตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน

การประสานความร่วมมือ

รูปธรรมความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีต่างๆ ได้แก่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานเขต วัด บ้าน โรงเรียน ธกส. ททท. อพท. กระทรวงพาณิชย์ โรตารี กทม. ส.ช. และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและความรู้ อีกทั้งการใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนเขตตลิ่งชันเป็นเวทีพูดคุยทำกิจกรรม แก้ไขปัญหา และร่วมกันพัฒนาศักยภาพของคนตลิ่งชันให้มีโอกาสได้สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดศูนย์เรียนรู้ให้คนตลิ่งชันได้ฝึกอาชีพเพื่อเสริมรายได้ ทำให้อยู่ดี มีสุข ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

*เรียบเรียงเนื้อหาจากชุดความรู้ของนางนพรัตน์ สอนวิทย์
นักสื่อสารจัดการความรู้ชุมชนเขตตลิ่งชัน*

จากจุดเด่นของทำเลที่อยู่ติดถนนเพชรเกษมซึ่งเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าและการจราจรทางบก และถนนแยกไปสู่จังหวัดฝั่งอันดามัน ส่งผลให้ “สี่แยก กม.18” เป็นชุมชนและย่านธุรกิจชาวบ้านจึงได้รวมกลุ่มกันตั้งร้านขายของในที่ว่างริมถนน โดยไม่มีการจัดระบบระเบียบ และไม่ได้รับความยินยอมจากกรมทางหลวง ซึ่งเป็นเจ้าของ ส่งผลให้เป็นปัญหาข้อร้องเรียนเรียนด้านความปลอดภัยและความสะอาดจากชุมชนใกล้เคียงมาโดยตลอด

พ.ศ. 2559 องค์กรชุมชนต่างๆ ในตำบลท่าโรงช้าง เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน อสม. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ ได้รวมตัวกันจัดแจงจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนท่าโรงช้างขึ้น และนำปัญหานี้เข้าหารือในที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งจากการหารือพบว่า ชาวบ้านในชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนจากตำบลใกล้เคียงมีการปลูกพืชอินทรีย์อยู่จำนวนมาก แต่ยังขาดช่องทาง

เรื่องการตลาด ประกอบกับการบริโภคอาหารปลอดภัยกำลังเป็นที่นิยมและได้รับการหนุนเสริมจากโรงพยาบาลท่าโรงช้าง จึงเกิดแนวคิดในการสร้างตลาดอาหารปลอดภัยควบคู่ไปกับการเป็นตลาดวิถีชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลได้ประสานงานกับกรมทางหลวงจนได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเป็นตลาดเขียววิถีชุมชนได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาตลาด โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าโรงช้างได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 23 แห่ง พรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จัดตั้ง “คณะกรรมการ พัฒนาตลาดท่าโรงช้าง” ขึ้น ประกอบด้วย ตัวแทน จากสภาองค์กรชุมชนตำบล ตัวแทนจากผู้ค้า ตัวแทนจากผู้ซื้อ และตัวแทนจากกลุ่มองค์กร ภาคเอกชน ฯลฯ ร่วมเป็นกรรมการ รับผิดชอบ บริหารและพัฒนาตลาด

บทเรียนจากดำเนินโครงการตลาดอินทรีย์วิถีชุมชน

กรณีตลาดชุมชนท่าโรงช้าง สะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มต้นที่เป็นความพยายามขององค์กรชุมชนที่ต้องการแก้ปัญหาของตนเองโดยใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การวางแผน แสวงความร่วมมือ เป็นการทำงานบนฐานข้อมูลที่และสภาพปัญหาที่เป็นจริง และมีแนวทางชัดเจน มีจุดขายที่ชัดเจน อีกประการหนึ่งก็คือ หลักการดำเนินงานไม่ได้เอาเงินเป็นตัวตั้ง แต่เอาประโยชน์ของชาวบ้าน ผู้บริโภค เป็นตัวตั้ง ยึดหลักของความพอเพียง เอื้ออาทร ดำรงไว้ซึ่งวิถีของชุมชน และยังสร้างช่องทางเชื่อมโยงกับชุมชนและตลาดอื่นๆ ในวงกว้างออกไปอีกด้วย

เรียบเรียงเนื้อหาจากชุดความรู้ของนายสุวัฒน์ คงแป้น

ในอดีตตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย มีปัญหาหนี้สินนอกระบบเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งปี 2552 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ลงพื้นที่สร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่เป็นเวทีของการพูดคุยปรึกษาหารือ

ถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนโดยมีกฎหมายให้การรองรับ จนเกิดการรวมกลุ่ม 11 หมู่บ้านจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลโพนทอง ต่อมาจึงมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อดูแลตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บตาย สาธารณสุขสุขดิบให้กับคนในชุมชน

9 ปี บนเส้นทางพัฒนา ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย โดยองค์กรชุมชน

โดยตั้งเมื่อเดือนกันยายน 2552 เริ่มจากสมาชิก 134 ราย มีเงินกองทุนประมาณ 48,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 2,245 คน เก็บเงินออมของสมาชิกเดือนละประมาณ 6 หมื่นบาท มีเงินออมของสมาชิกประมาณ 3 ล้านบาท ซึ่งได้จัดกองทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพของสมาชิก

ในปี 2558 มีการก่อตั้งสถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ และขอกู้เงินจากธนาคารออมสินจำนวน 20 ล้านบาท เพื่อนำมาให้สมาชิกกู้เพื่อไปไถ่ถอนหนี้สินนอกระบบ 76 ราย ประมาณ 7 ล้านบาท และให้สมาชิกที่จะไปกู้เงินนอกระบบเพื่อค้าขาย ประกอบอาชีพประมาณ 300 ราย ประมาณ 10 ล้านบาท ภายใน 2 ปีสามารถส่งคืนได้ 14 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันเหลือหนี้คงค้างประมาณ 6 ล้านบาท

เชื่อมประสานภาคี จากการแก้หนี้ สู่การส่งเสริมกลุ่มอาชีพสร้างรายได้

นอกจากการไถ่ถอนหนี้สินนอกระบบให้คนในชุมชนแล้ว ยังมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน กลุ่มผู้เลี้ยงปลาเพื่อแปรรูป กลุ่มข้าวกล้องอินทรีย์หอมนิล ซึ่งในการตั้งกลุ่มอาชีพเกิดจากการมองเห็นปัญหาด้านการขาดแคลนอาหาร ชาวบ้านต้องซื้ออาหารในราคาสูง รวมถึงการทำการเกษตรปลูกข้าวราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นทุกปี จึงได้ใช้โอกาสสร้างงานในชุมชนให้มีรายได้เกิดขึ้น และส่งเสริมการทำอาชีพอื่นเสริมโดยใช้ทุนน้อยเพื่อนำไปสู่การแปรรูปอาหาร สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนและชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง โดยมีการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาคีต่างๆ เช่น เกษตรอำเภอ สนับสนุนงบประมาณในการรวมกลุ่มเพาะเห็ด ประมงจังหวัด ให้การสนับสนุนการเลี้ยงปลา พร้อมให้ความรู้เรื่องพันธุ์ปลา รวมถึงงบประมาณการจัดประชุมสร้างความเข้าใจการเลี้ยงปลา พัฒนาชุมชนอำเภอ ให้ความรู้และสร้างความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมภาคีกับกองทุนหมู่บ้านกับทุกหมู่บ้านในอำเภอ อบต. ตำบลโพหนอง ให้การสนับสนุนสถานที่และอาหารในการจัดประชุม สถาบันการเงินในชุมชนตำบล 4 กลุ่มคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ธนาคารออมสินจังหวัดหนองคายให้ความรู้เรื่องการทำบัญชี และให้งบสนับสนุนการประชุมสร้างความเข้าใจ และให้เครดิตกู้ยืมไถ่ถอนหนี้สินนอกระบบให้คนในชุมชน ซึ่งตำบลโพหนอง

ตั้งเป้าหมายที่จะสร้างแหล่งอาหารและตลาดการแลกเปลี่ยนในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและ AEC มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

บทเรียนสำคัญจากตำบล

- 1) ในอดีตคนในชุมชนไม่เคยมีบทบาทหรือกำหนดความต้องการของตนเอง แต่เมื่อมีเป้าหมายที่ต้องการช่วยเหลือกันเองในชุมชนจนเกิดการรวมกลุ่ม ก็สามารถดำเนินงานและมีพลังในการต่อรองได้ นอกจากนี้การที่ชุมชนมีแผน/โครงการ มีการสร้างกระบวนการในการเรียนรู้ ทำให้สามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาชุมชนได้
- 2) ชุมชนต้องการมีแหล่งเงินทุนของตนเอง ต้องสร้างสถาบันการเงิน และกลุ่มอาชีพ
- 3) การดำเนินงานต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความรู้ คำแนะนำ การศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองได้

9 ปีบนเส้นทางพัฒนาขององค์กรชุมชนที่ตำบลโพหนองได้ก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในหลายด้าน โดยเฉพาะการจัดการปัญหาหนี้สินนอกระบบ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของแกนนำชุมชนที่ต้องการให้ชุมชนอยู่ดีกินดี หนี้สินลด มีอาชีพเสริมมีรายได้ในครัวเรือนที่พอเพียง โดยอาศัยการรวมกลุ่มรวมพลังร่วมคิด ร่วมทำ จนทำให้ตำบลโพหนองสามารถเป็นพื้นที่รูปธรรม ในการขยายผลสู่การเรียนรู้ให้ชุมชนอื่นๆ ได้มาศึกษาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาความเข้มแข็งโดยองค์กรชุมชนต่อไป

เรียบเรียงเนื้อหาจากชุดความรู้ของ นายรุ่งโรจน์ เพชรบูรณิน

ศูนย์เรียนรู้ของตำบลวัดไทรย์ เป็นสถานที่ในการแสดง ข้อมูล จัดกิจกรรม อบรม และประชุม ปัจจุบันได้จัดฐานการเรียนรู้จากความเชี่ยวชาญและภูมิปัญญาในพื้นที่ โดยเกิดจากการระดมความคิดในเวทีของสภาองค์กรตำบล จนเกิดแผนฯ และได้งบประมาณจากสภาฯ ในการสนับสนุน มีผู้เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมากจนเกิดการสร้างเครือข่าย

ชุมชนตำบลวัดไทรย์มีทุนในชุมชน คือ ภูมิปัญญาทั้งดั้งเดิมและภูมิปัญญาใหม่ๆ เพื่อใช้สร้างฐานความรู้และเผยแพร่ให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้ให้เกิดแรงบันดาลใจเกิดเทคนิคและความเชี่ยวชาญแล้วนำกลับไปเป็นอาชีพเสริมสู่อาชีพหลักต่อไป โดยมีฐานการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ฐานการเรียนรู้น้ายาเอนกประสงค์บ้านขุนเดช เรียนรู้กิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากการทำน้ายาซักผ้า จากน้ำหมักมะละกอ น้ายาล้างจานจากสับปะรด สบู่จากน้ำหมักมะเฟือง
- 2) ฐานการเรียนรู้เพาะเห็ดนางฟ้า เรียนรู้กิจกรรม สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้จากการผลิตก้อนเห็ด การหมักขี้เลื่อย การบรรจุใส่ถุง การต่อเชื้อเห็ด การเปิดดอกเห็ด การเลี้ยงดู และการตลาด
- 3) ฐานการเรียนรู้แปรรูปเห็ด เรียนรู้กิจกรรมสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ จากการแปรรูปเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด เห็ดสวรรค์ และแหนมเห็ด เรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างมูลค่าจากวัตถุดิบที่มีในชุมชน
- 4) ฐานเรียนรู้การเลี้ยงปลาสวยงาม เรียนรู้กิจกรรมสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้การเพาะเลี้ยงปลากัด/ปลาสวยงาม พันธุ์ต่างๆ เรียนรู้การเทียบปลา ผสมพันธุ์ปลา การเพาะเลี้ยง ลูกไรเพื่อจำหน่าย การตลาด

นอกจากจะมีการตั้งฐานการเรียนรู้ต่างๆ ยังมีการพัฒนา ศักยภาพวิทยากรสมัครมาชีพและผู้นำชุมชน ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน บ้านเนินแก้ว ตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อพัฒนานักสื่อสารกระบวนการประจำฐานการเรียนรู้ให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมทั้งได้ขยายฐานการเรียนรู้เพิ่มจำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ได้แก่ 1) ฐานผักชีฝรั่ง 2) ฐานการเพาะต้นอ่อนทานตะวัน 3) ฐานปลากัด 4) ฐานผักปลอดภัย และ 5) ฐานขนมไทย รวมทั้งเกิดตลาดกลางเดือนละ 4 ครั้งในชุมชนบริเวณวัดบางม่วง เพื่อเป็นช่องทางให้คนในชุมชนนำสินค้าพื้นบ้าน และพืชผักปลอดสารเคมีที่ผลิตเอง มาค้าขายแลกเปลี่ยน

ปัจจัยความสำเร็จ

มีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคี และมีการจัดเวทีเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเป็นประจำทุกเดือน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการรายงานความคืบหน้าของการดำเนินงาน ทุกโครงการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันและใช้มติที่ประชุมเป็นหลัก ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ และกระตุ้นฐานเดิมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดฐานการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ตลอดเวลา

2. แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในชุมชนได้กำหนดและเห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน โดยใช้แผนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งรักษาเอกลักษณ์และปรับใช้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมในการจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความสมดุลและยั่งยืน

2.1 แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล

ในปีงบประมาณ 2560 เกิดแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล และสามารถเชื่อมโยงแผนฯ กับหน่วยงานท้องถิ่นแล้วในพื้นที่ 935 ตำบล โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลและขบวนการองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและจัดทำข้อมูลระดับตำบล เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพทั้งที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน

โอกาส ข้อจำกัด/ภัยคุกคามในพื้นที่ เชื่อมโยงแกนนำชุมชน ขบวนการองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งพิจารณาแผนงาน/กิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ และแผนงาน/กิจกรรมที่ผลักดันสู่แผนของหน่วยงานหรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงและบูรณาการแผนชุมชนท้องถิ่นกับแผนของหน่วยงานต่างๆ

ภาค	จำนวนจังหวัด	แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบลเชื่อมโยงแผนกับหน่วยงาน (ตำบล)
ภาคเหนือ	15	181
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16	183
ภาคใต้	14	215
ภาคกลางและตะวันตก	16	184
ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก	10	172
รวม	71	935

จากการดำเนินงานในปี 2560 พบว่า มีแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งแต่ละพื้นที่ได้ออกแบบสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ดังนี้

- 1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในตำบล ไม่ว่าจะเป็นองค์กรชุมชน ส่วนท้องถิ่น ส่วนท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงประสานงาน
- 2) จัดทำข้อมูลตำบล ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป (ข้อมูลประวัติ ที่ตั้ง ฯลฯ) ข้อมูลทุนชุมชน ภาพผังตำบล/ข้อมูลกลุ่มองค์กรชุมชน/ทรัพยากรธรรมชาติ/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ
- 3) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศักยภาพและทุนของชุมชน ได้แก่ ฐานทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ฐานการเงินชุมชน ฐานด้านบุคคล และฐานด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ซึ่งการวิเคราะห์ตนเองทำให้เกิดความตระหนักว่าเรา (ชุมชน) เป็นใคร และมีความต้องการอย่างไร รวมถึงการเชื่อมโยงกับนโยบายระดับท้องถิ่น จังหวัด ชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน หรือขบวนการองค์กรชุมชน
- 4) กำหนดแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล โดยนำข้อมูลตำบลและผลการวิเคราะห์มากำหนดเป็นเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์เพื่อตอบโจทย์ที่ว่าชุมชนจะเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร
- 5) ผลักดันแผนฯ ให้เกิดผลสู่การปฏิบัติโดยยกระดับเป็น

ประเด็นสาธารณะร่วมของชุมชนระดับตำบล สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทเป็นกลไกกลางในการเชื่อมโยงแผนพัฒนาตำบลเพื่อให้เกิดการบูรณาการแผนร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น และเสนอแผนเพื่อให้มีการบรรจุหรือสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนด้านอื่นๆ ตามแผนที่ได้กำหนดไว้

- 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุบบทเรียนระหว่างพื้นที่และประสานการทำงานระหว่างตำบล และเชื่อมโยงการทำงานในระดับพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานควบคู่ในหลายเรื่องและประเด็นงานในพื้นที่ ทั้งสภาองค์กรชุมชน สวัสดิการชุมชน ที่ดิน เกษตร วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ เพื่อพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เรียนรู้การทำงานร่วม รวมทั้งการใช้แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบลสู่การขับเคลื่อนงานยุทธศาสตร์จังหวัด โดยใช้กลไกอำเภอรวบรวมแผนงานพัฒนาระดับตำบลสู่แผนพัฒนาระดับจังหวัด และเชื่อมโยงการทำงานต่อยอดข้อมูลสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดของภาคประชาชนร่วมกับแผนของหน่วยงาน

การพัฒนาแผนตำบลในปี 2560 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวอย่างกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบลและการเชื่อมโยงแผนจังหวัดสู่ระดับจังหวัด

มีพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 19 ตำบล โดยมีสภาองค์กรชุมชน ตำบลเป็นกลไกประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งชุมชน เอกชน ส่วนท้องถิ่น ส่วนท้องที่และหน่วยงานในการร่วมกันระดมความคิด วิเคราะห์นำไปสู่การเกิดเป็นแผนพัฒนาตำบลขึ้นมาเอง กระบวนการพัฒนาแผนตำบลในปี 2560 เริ่มต้นจากในระดับ จังหวัดได้เชิญตัวแทนพื้นที่ตำบล คณะทำงานโซนอำเภอและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจกระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนา แผนตำบล จากนั้นจึงดำเนินการทำความเข้าใจและวางแผนปฏิบัติการ ในระดับโซนอำเภอ และลงพื้นที่ปฏิบัติการในระดับตำบล

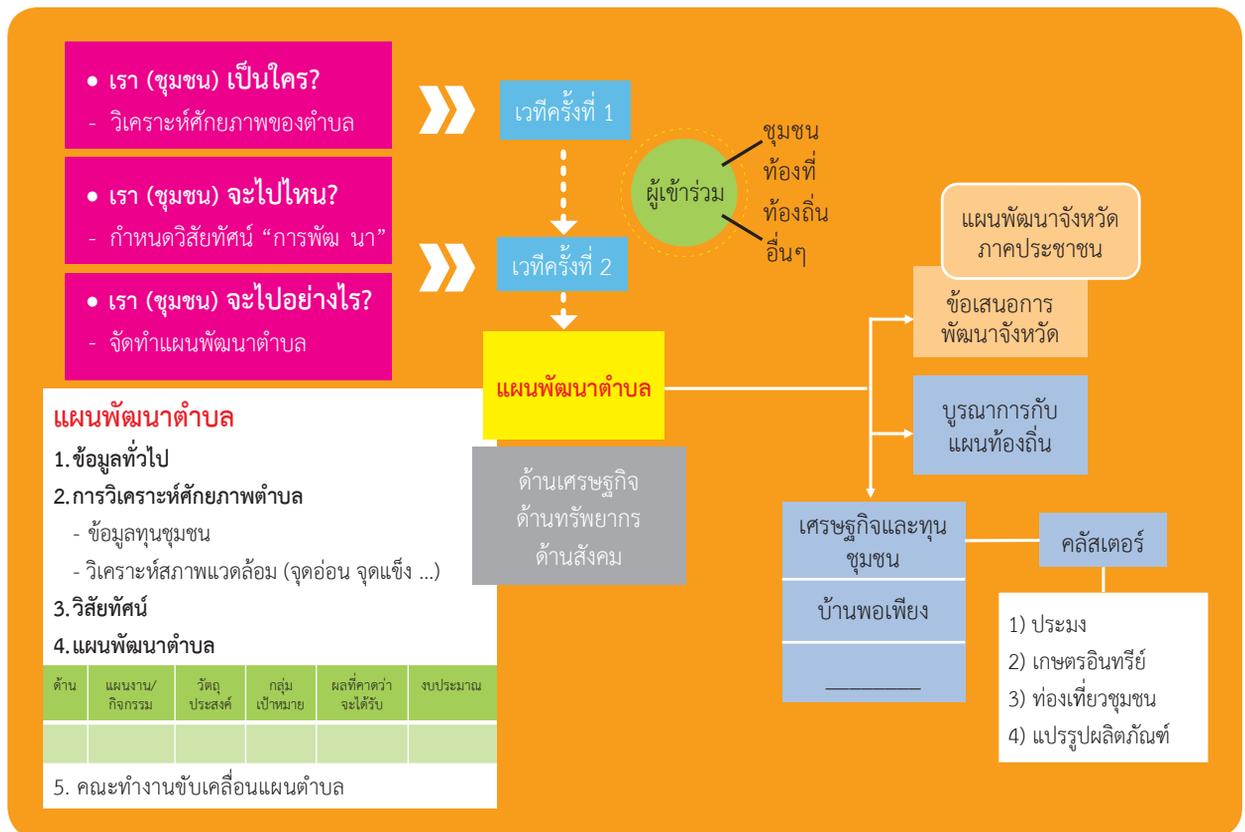
1. เวทีทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาแผน ตำบลระดับจังหวัด

การจัดเวทีสร้างความเข้าใจการพัฒนาแผนตำบล จัดการตนเอง ซึ่งมีตัวแทนพื้นที่เป้าหมายระดับตำบล(ตัวแทน สภาองค์กรชุมชน) รวมทั้ง ตัวแทนจากท้องถิ่น เทศบาล/อบต. ภาคประชาสังคม ตัวแทนท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) โดยมีการ เน้นย้ำความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาแผนตำบล ความสำคัญและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการเป็นกลไก

กลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ ซึ่งมุ่งสู่ เป้าหมายสำคัญในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาในพื้นที่ ตำบลอย่างมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง โดยการใช้แผนตำบลเป็นเครื่องมือในการเดินสู่เส้นทางการ พึ่งตนเองหรือจัดการตนเองของชุมชน

แนวทางการพัฒนาแผนตำบลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน

- 1) แผนตำบลต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของภาคส่วน ในตำบลไม่ว่าจะเป็นองค์กรชุมชน ส่วนท้องถิ่น ส่วนท้องที่ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญ ในการเชื่อมโยงประสานงาน
- 2) แผนตำบลควรจะมีข้อมูลดังนี้ ข้อมูลทั่วไป (ข้อมูล ประวัติ ที่ตั้ง ฯลฯ) ข้อมูลทุนชุมชน (ภาพผังตำบล/ข้อมูล กลุ่มองค์กรชุมชน/ทรัพยากรธรรมชาติ/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ) ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิสัยทัศน์ แผนพัฒนาตำบล 3 ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากร) และคณะทำงานขับเคลื่อนแผนตำบล
- 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่แผนตำบลที่สำคัญ

ขั้นแรก การวิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง(ชุมชน) วิเคราะห์ฐานทุนของชุมชน มีฐานทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ฐานการเงินชุมชน ฐานด้านบุคคล และฐานด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ทั้งนี้การวิเคราะห์ตนเองเพื่อให้เกิดความตระหนักว่าเรา(ชุมชน)เป็นใคร **ขั้นที่สอง** การวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางของชุมชน เป็นการนำเอาผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่มาไปสู่การกำหนดเป้าหมายสำคัญของชุมชนเองว่าจะเดินไปสู่เป้าหมาย นั่นคือการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนในระยะ 3-5 ปีข้างหน้า และ**ขั้นตอนสาม** การวิเคราะห์แผนการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เป็นการระดมแผนแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเป็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สำคัญของชุมชน เพื่อตอบโจทย์คำถามว่า แล้วชุมชนจะเดินไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร ทั้งนี้ในแต่ละชั้นจะมีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่และสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดขึ้น

4) การนำแผนตำบลไปใช้ประโยชน์ เมื่อได้จัดทำแผนพัฒนาตำบลแล้วสามารถนำไปใช้ได้ คือ การบูรณาการกับแผนส่วนท้องถิ่น การประมวลเป็นข้อเสนอในแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การพัฒนาแผนตำบลในระดับโซนอำเภอและตำบล

กระบวนการพัฒนาแผนตำบล ตั้งแต่การเริ่มต้นวิเคราะห์ฐานทุนชุมชนด้วยผังชุมชน วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน นำไปสู่การประมวลประเด็นร่วมของชุมชนและระดับตำบลและ

ดำเนินการจัดทำรายละเอียดของแผนตำบล ดำเนินการโดยทางคณะทำงาน/วิทยากรร่วมกับเจ้าหน้าที่ พอช. จัดเวทีการพัฒนาแผนในระดับตำบลๆ ละอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อความเข้าใจแนวทางขั้นตอน เป้าหมายของการพัฒนาแผนตำบล และการวิเคราะห์ศักยภาพต้นทุนของชุมชน และดำเนินการต่อเนื่องโดยการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และจัดทำรายละเอียดแผนตำบล รวมทั้งจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแผนด้วย และเตรียมความพร้อมในการนำเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. การเชื่อมโยงแผนพัฒนาตำบล

การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในการบูรณาการแผนงานร่วมกัน ซึ่งการเชื่อมโยงแผนพัฒนากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นนับตั้งแต่เริ่มต้นการพัฒนาแผนพัฒนาตำบลโดยเฉพาะภาคส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาเป็นคณะทำงานร่วมในการพัฒนาแผนตำบล ดังนั้นแผนพัฒนาตำบลที่เกิดขึ้นจึงมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

จากการดำเนินงานพบว่า การบูรณาการระหว่างแผนตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่นมีการเชื่อมโยงกับแผนส่วนท้องถิ่นใน 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ (เศรษฐกิจพอเพียง/อาชีพ/ท่องเที่ยว) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย ประเพณี) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (ป่า น้ำ ทะเล ภัยพิบัติ) และด้านพัฒนาแผนชุมชน บุคลากรและแหล่งเรียนรู้

การวิเคราะห์พื้นที่

ตัวอย่างแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ตำบลเคียนซา อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทุนเดิม/ศักยภาพ/สิ่งดีที่มีในตำบล	ปัญหา/ข้อติดขัดที่เกิดในตำบล
1) การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1) การประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวไม่เป็นที่รู้จัก
2) ประชาชนที่อาศัยสองฝั่งแม่น้ำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพจับปลา	ของบุคคลภายนอก/ขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์
3) มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่และมีสัตว์น้ำนานาชนิดส่งผลให้ประชากรสองฝั่งแม่น้ำมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภคและสามารถจับสัตว์น้ำเพื่อกินและจำหน่ายตลอดปี	2) การจับปลาน้ำจืดยังขาดการต่อยอดไปสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์
4) มีถนนสายเขาเทรินซีบอร์ดตัดผ่าน ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวทำเลดี เหมาะแก่การจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน และบริเวณดังกล่าวอยู่ติดแม่น้ำตาปี สามารถนำไปใช้ต่อยอดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	3) วิธีการจับปลาน้ำจืดที่ผิดกฎหมาย ส่งผลต่อการขยายพันธุ์ปลาในระยะยาว
5) โรงพยาบาลเคียนซาสนับสนุนการดูแลสุขภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4) ผู้นำรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพ

แผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2561)

แผนงาน	กระบวนการ	เป้าหมาย				งบประมาณ	
		คุณภาพ	ปริมาณ			จำนวน (บาท)	ที่มา
			2559	2560	2561		
ส่งเสริมสังคมน่าอยู่	<ol style="list-style-type: none"> 1. อบรมชี้ให้ความรู้การขับเคลื่อนสวัสดิการให้กับสมาชิกและเชื่อมองค์กรงานในตำบล 2. เพิ่มคนทำงานระดับหมู่บ้านให้ครอบคลุม 3. มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับอนุบาล-ปริญญาตรี 4. ให้ความรู้กับสมาชิกตามช่วงวัยด้านการศึกษา สุขภาพ 5. สร้างความเข้าใจแนวทางการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลของชุมชน 	สังคมสวัสดิการ <ol style="list-style-type: none"> 1. หนุนเสริมสวัสดิการในพื้นที่ครอบคลุมทุกเพศ/วัย 2. ส่งเสริมการศึกษา 3. ผู้สูงอายุ/ผู้ด้อย โอกาส สุขภาพดีขึ้น 4. ส่งเสริมธรรมาภิบาลชุมชน สวัสดิการเข้มแข็ง 	30%	40%	60%	20,000	อบต.
เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (ครอบครัวต้นแบบ) 2. วิเคราะห์เศรษฐกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วม 3. ยกระบบกลไกการพัฒนาทั้งระบบ 4. เกิดการรวมกลุ่มสินค้าในชุมชน/ระดับสินค้าในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง 2. ส่งเสริมอาชีพ/การรวมกลุ่ม 3. ร้านค้าชุมชน 	20 ครัว เรือน	30 ครัว เรือน	50 ครัว เรือน	13,000	อบต.
การจัดการทรัพยากร	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการจัดการขยะในระดับครัวเรือน และส่งเสริมครอบครัวต้นแบบทุกหมู่บ้านร่วมกับท้องถิ่น 2. อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและธรรมชาติห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ 3. ร่วมกับภาคีในการปลูกต้นไม้สองข้างทางในพื้นที่สาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อบรมเรื่องขยะ 2. อนุรักษ์และฟื้นฟูสายน้ำลำคลอง 3. สร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน 	30%	40%	50%	15,000	อบต.

การเชื่อมโยงแผนพัฒนาระดับตำบลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เกิดการเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตำบลเคียนซา กับแผนพัฒนาสามปี ของเทศบาลตำบลเคียนซา ใน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ในโครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพ โดยได้รับงบอุดหนุนสำหรับชุมชน
2. ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในโครงการตามพระราชดำริและพระราชเสาวนีย์ เพื่อสนับสนุนการปลูกต้นไม้ข้างทางและพื้นที่สาธารณะ
3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาครัฐ ในโครงการจัดทำเวทีประชาคม

2.2 แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัด

เป็นการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภาคชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทของพื้นที่ สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้เชื่อมโยงขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานในพื้นที่ใหม่ และยกระดับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัดที่เกิดขึ้นในปี 2559 สู่อำนาจเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์จังหวัดของภาคประชาชนกับแผนหน่วยงานอย่างน้อย 2 เรื่อง เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการชุมชน และเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งเกิดการรายงานผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ตั้งแต่สภาควางแผนการ

ดำเนินเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัดและเชื่อมโยงสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด โดยผลการดำเนินงานในปี 2560 เกิดการเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัดใน 37 จังหวัด ดังนี้

- **ภาคเหนือ** 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดเพชรบูรณ์

- **ภาคใต้** 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองคาย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร และจังหวัดมุกดาหาร

- **ภาคกลางและตะวันตก** 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- **ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก** 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดปราจีนบุรี

โดยมีกรณีตัวอย่างกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัดและเชื่อมโยงสู่แผนหน่วยงาน ดังนี้

พัฒนาการขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดแพร่ เริ่มก่อตัวขึ้นในช่วงปี 2540 โดยสนับสนุนการทำงานของหลายกลุ่มและหลายประเด็น จนเกิดการร่วมตัวของกลุ่มองค์กรชุมชน จัดตั้งเป็น “เครือข่ายคนแพร่” ช่วงปี 2547-2548 ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดแพร่ มีแนวคิดเรื่องการ “ฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น” เกิดแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดแพร่ที่มีเป้าหมายให้การดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมเล็กๆ ของเมืองแพร่อย่างมีความสุขด้วยศักยภาพของพื้นที่และของคนเมืองแพร่ ช่วงปี 2551 ได้มีการขับเคลื่อนงานประเด็นต่างๆ เกิดการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรต่างๆ เช่น สภาองค์กรชุมชนตำบล เครือข่ายแก้ไขปัญหาที่ดิน สวัสดิการชุมชน บ้านมั่นคง รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า “เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดแพร่” จนกระทั่งปี 2557 ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและยุทธศาสตร์ร่วมไปสู่เรื่อง “การจัดการตนเองของท้องถิ่น” หรือ “จังหวัดจัดการตนเอง” ต่อมาในปี 2560 “เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดแพร่” ได้มีการ

สรุปบทเรียนการทำงานและวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อขับเคลื่อนงานในระยะต่อไป พร้อมได้เห็นข้อบ่งชี้ที่ประสานภาคีพัฒนาในพื้นที่จังหวัดแพร่ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ใช้ชื่อว่า “เครือข่ายคนอีกแป๊ะ”

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัด ได้มีการจัดเวทีวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อน จุดแข็งของตำบล เพื่อจัดทำแผนพัฒนาทั้ง 61 ตำบล และนำแผนจาก 61 ตำบล มารวบรวมวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด โดยมีการประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดแพร่ สำนักงานจังหวัดแพร่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่ สมัชชาสุขภาพจังหวัดแพร่ เพื่อบูรณาการการนำแผนยุทธศาสตร์มาวิเคราะห์ร่วมกัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการจัดประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อรับรองข้อเสนอ และยื่นข้อเสนอการพัฒนาจังหวัดต่อผู้ว่าราชการ

จังหวัดแพร่ รวมไปถึงการติดตาม การนำแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติ และบรรจุเข้าแผนของหน่วยงานต่างๆ

แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2560 - 2564

วิสัยทัศน์ “ช่วยร่วมเรียนรู้ ฟันฟูท้องถิ่น หากินเป็นสุข”

ยุทธศาสตร์

- ยุทธศาสตร์ที่ 1** การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างเสริมชุมชนสุขภาวะทางกาย ทางใจ ไม่เป็นหนี้
- ยุทธศาสตร์ที่ 2** การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 3** การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตามวิถีชุมชน
- ยุทธศาสตร์ที่ 4** พัฒนาอาชีพ เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวชุมชน และเกษตรปลอดภัย

ซึ่งมีการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน ภาระงานดำเนินงาน และตัวชี้วัดภายใต้แต่ละยุทธศาสตร์ พร้อมกำหนดแผนปฏิบัติการและเป้าหมายในแต่ละปี

• การเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดแพร่กับแผนของหน่วยงานระดับจังหวัด

เครือข่ายคนฮักแป๋ได้มีการประสานและเชื่อมโยงแผนพัฒนาของภาคประชาชนกับแผนพัฒนาของหน่วยงานในจังหวัด โดยผ่านประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ(กบจ.) จังหวัดแพร่ โดยแผนพัฒนาของเครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดแพร่ได้รับการบรรจุใน 2 แผนงานหลัก คือ

- 1) โครงการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนด้วยภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยจังหวัดแพร่ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ สนับสนุนงบประมาณ 1,740,000 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี 2561 - 2564 โดยเป็นการสนับสนุนในประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ 3 การยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ กลยุทธ์เสริมสร้างสุขภาวะที่ดีและการป้องกันโรคให้ ประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรงได้รับบริการอย่างเสมอภาคและทั่วถึง
- 2) โครงการการบูรณาการการจัดทำแผนชีวิตชุมชน โดยสำนักงานปกครองจังหวัดแพร่สนับสนุนงบประมาณ 2,080,000 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี 2561 - 2564 เป็นการสนับสนุนใน ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ 3 การยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายใต้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ กลยุทธ์ พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานในช่วงปี พ.ศ. 2558 โดยมีประเด็นหลักในการขับเคลื่อนงานที่เป็นที่ยอมรับและเกิดรูปธรรมที่ชัดเจน ได้แก่ การพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการชุมชน และการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ในปีงบประมาณ 2560 ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

มีแนวทางในการขับเคลื่อนงานทุกประเด็น งานผ่านกลไกกลางระดับตำบลและอำเภอ ภายใต้ยุทธศาสตร์ “คนกาฬสินธุ์ สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์” ซึ่งใช้งานสวัสดิการชุมชนและงานสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกร่วมในการขับเคลื่อนงานพื้นที่ตำบลโดยเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับ อปท. ท้องที่ ท้องถิ่น

มุ่งเน้นการสร้างเวทีกลางในทุกกระดับเพื่อออกแบบงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบบูรณาการ

กระบวนการจัดทำและทบทวนแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนระดับจังหวัด ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีกระบวนการทบทวนแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนระดับจังหวัด โดยนำแผนงาน ปี 2559 มาทบทวนจัดเวทีประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล (ระดับอำเภอ) เชื่อมโยงเนื้อหา แผนงานที่ผ่านกระบวนการทบทวน/ปรับปรุงเข้าสู่การเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชน โดยเปิดเวทีให้คนทุกภาคส่วนระดมความคิดเห็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ภาพที่อยากเห็น/อยากให้มีชุมชนท้องถิ่นในอนาคต 10 ปี พร้อมกับทำวิเคราะห์ศักยภาพจังหวัด (SWOT) เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา ความต้องการ ศักยภาพกลุ่ม/องค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัด การขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อพัฒนาพื้นที่กลางในระดับพื้นที่ตำบล อำเภอ และจังหวัดสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง และหนุนเสริมในระดับพื้นที่ไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระดับโซน/อำเภอและจังหวัด จัดระบบกองเลขาและระบบศูนย์ข้อมูลกลางที่หนุนเสริมกระบวนการพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชนในระดับตำบล จังหวัด พร้อมทั้งความร่วมมือภาคีทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆ เข้าร่วมในกระบวนการและมีส่วนร่วมซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางเป้าหมายยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมของภาคประชาชน โดยใช้กลไกขบวนการองค์กรชุมชนระดับจังหวัดและอำเภอร่วมทบทวนการพัฒนาในระดับตำบล รายตำบลของสภาองค์กรชุมชน ทั้ง 102 สภาฯ จากนั้นจึงจัดเวทีระดับอำเภอ 10 อำเภอ เพื่อวิเคราะห์ สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค ความต้องการในการ แก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับอำเภอ แล้วจึงจัดเวทีระดับจังหวัด เพื่อสรุปวิเคราะห์ร่างกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมของภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดร่วมกับภาคประชาสังคม จัดเวทีทบทวน (ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคประชาชน “คนกาฬสินธุ์สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์” และจัดทำแผนปฏิบัติการในการทบทวน รวมทั้งจัดเวทีกลางระดับตำบลในการทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคประชาชนระดับจังหวัดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ

ความต้องการของภาคประชาชนในระดับตำบล และเสนอแผนในการพัฒนาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 รับรองยุทธศาสตร์เป้าหมายการพัฒนาภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการจัดเวทีกลางระดับตำบลเพื่อรับรองยุทธศาสตร์ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์และจัดทำแผนพัฒนาตำบลภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ “คนกาฬสินธุ์สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์” และเสนอแผนพัฒนาตำบลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล จากนั้นจึงจัดเวทีกลางระดับอำเภอ สรุปแผนพัฒนาตำบลเพื่อกำหนดประเด็นร่วมการพัฒนาในระดับอำเภอ และเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐในระดับอำเภอ แล้วจึงจัดเวทีสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัดเพื่อรับรองยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ “คนกาฬสินธุ์สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์” พร้อมเสนอยุทธศาสตร์เป้าหมายการพัฒนาภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ “คนกาฬสินธุ์สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์” ต่อหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อพัฒนาสู่ยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์

แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

เป้าหมาย ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองได้ และพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์ คนกาฬสินธุ์สร้างสรรค์ สังคมสวัสดิการสร้างสรรค์

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนขบวนการองค์กรชุมชน ปี 2560

- 1) ยุทธศาสตร์การขยายฐานงานสวัสดิการชุมชน (พื้นที่/สมาชิก)
- 2) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างศักยภาพขบวน - กลไกการขับเคลื่อนงาน “อย่างเป็นเอกภาพ”
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาความรู้ / พื้นที่รูปธรรม
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น / จังหวัด
- 5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งระดับเครือข่ายสวัสดิการ
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการติดตามประเมินผล
- 7) ยุทธศาสตร์เชื่อมโยงภาคีการพัฒนา

แนวทางขับเคลื่อนงานเพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์

- 1) เสริมสร้างความเข้มแข็งขบวนการองค์กรชุมชน ผู้จัดการตนเอง
- 2) เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ระดับตำบล/อำเภอ ผู้จัดการจัดทำเป้าหมาย/ยุทธศาสตร์และแผนงานร่วมกับจังหวัด
- 3) การสนับสนุนให้เกิดขบวนการองค์กรชุมชน ในระดับตำบล/อำเภอ ให้มีความสามารถในการจัดการตนเอง
- 4) พัฒนาศักยภาพแกนนำทุกระดับ เพื่อให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงาน
- 5) ยกระดับขบวนการองค์กรชุมชนให้มีความเป็นเอกภาพและสามารถบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
- 6) ติดตามประเมินผลแบบเสริมพลังในระดับตำบลและอำเภอ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- 1) มีกลไกกลางระดับตำบลที่สามารถจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อก้าวสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเพิ่มขึ้น 58 ตำบล จาก 16 อำเภอ
- 2) มีกลไกกลางระดับอำเภอที่สามารถรวบรวมแผนและจัดทำยุทธศาสตร์ระดับอำเภอเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 13 อำเภอ
- 3) มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพิ่มขึ้น อย่างน้อย 35 สภาฯ
- 4) มีความร่วมมือกับภาคีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ในการบูรณาการความร่วมมือสนับสนุนการ

ดำเนินงานของขบวนการจังหวัดให้บรรลุตามเป้าหมายยุทธศาสตร์

- 5) มีพื้นที่รูปธรรม 27 ตำบล ที่สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจฐานราก

• การเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์กับหน่วยงานระดับจังหวัด

1. การเชื่อมโยงกับจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาด้านสังคมแบบยั่งยืน(สวัสดิการชุมชนเต็มพื้นที่) โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 1,000,000 บาท ตามมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ครั้งที่ 5/2559 วันที่ 20 เดือน ธันวาคม 2559 โดยมีแผนงานในการติดตามตรวจทานกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้ง 122 กองทุน และการแก้ไขฟื้นฟูกองทุนให้เกิดความเข้มแข็ง รวมทั้งการขยายฐานสมาชิกกองทุนสวัสดิการกองทุนเดิม และกองทุนใหม่ ให้ครอบคลุมพื้นที่
2. การเชื่อมโยงกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการการบริหารที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ พิกัด ยากจนและผู้ด้อยโอกาส จำนวน 340,000 บาท ขั้นตอนการดำเนินการโดย อปท. เป็นสำรวจกลุ่มเป้าหมายตามเกณฑ์ จากนั้นมีการพิจารณาถ่วงถ่วงจากคณะกรรมการระดับจังหวัด และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ซึ่งการดำเนินงานมีการบูรณาการงบประมาณร่วมกับศูนย์โฮมสุขขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

วอช. - CODI

จังหวัด
นราธิวาส

ขบวนการชุมชนในจังหวัดนราธิวาส เริ่มก่อตัวในช่วงปี 2535 - 2538 ในการเคลื่อนไหวเพื่อจัดการทรัพยากรชายฝั่ง จนเกิดการขยายพื้นที่ที่มีกลุ่ม องค์กร เครือข่าย เกิดแกนนำ นักพัฒนาที่มีความหลากหลายมากขึ้น อาทิเช่น ผู้นำศาสนา นักปราชญ์ นักวิชาการ หน่วยงานราชการ และเกิดการขยายขอบเขตการขับเคลื่อนงานทั้งประเด็นสวัสดิการชุมชนผู้สูงอายุ สวัสดิการชุมชน การพัฒนาที่อยู่อาศัย การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล พัฒนาการองค์กรการเงิน เยาวชน ทรัพยากร ธุรกิจชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน องค์กรความรู้ สื่อชุมชน(วิทยุชุมชน) การจัดทำข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาที่ดินของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตีจนเกิดการรวมตัวกันเคลื่อนไหวรวบรวมข้อมูลเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนแก้ปัญหาที่ดินบูโด-สุไหงปาตี ผลักดันให้เกิดมาตรการในการแก้ปัญหาที่ดินในเขตอุทยานบูโด-สุไหงปาตี ปี 2549-2551 มีการเชื่อมโยงหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นที่ปรึกษาและคอยให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ตลอดจนเป็นภาคีการพัฒนา ปี 2558 มีความพยายามประสานเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อสร้างพื้นที่กลางระดับจังหวัด ภายใต้กระแสการปฏิรูปปี 2559 - 2560 ได้มีการประสานการทำงานร่วมกับศูนย์ประสาน

งานประชาสังคมและภาคีจังหวัดนราธิวาสเพื่อขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะร่วม สู่ คนนราฯ อยู่ดีมีสุข

กระบวนการจัดทำ/ทบทวนแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนระดับจังหวัด

ขบวนการชุมชนจังหวัดนราธิวาสได้จัดเวทีจัดปรับขบวนการองค์กรชุมชนเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ การพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วม จากตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบล ผู้ประสานงานอำเภอ ผู้แทนประเด็นงานในจังหวัดนราธิวาส รวมทั้งหน่วยงานภาคี ได้แก่ สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดนราธิวาส ศูนย์ประสานงานภาคีเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดนราธิวาส สมาคมคนพิการจังหวัดนราธิวาส และเครือข่ายสตรีจังหวัดนราธิวาส

กระบวนการยกร่างแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนระดับจังหวัด โดยมีกระบวนการแบ่งเป็น 2 เวที คือ 1) เวทีประมวลการนำเสนอและผลจากการจัดเวทีสรุปทริเยนฯ และ 2) เวทีการยกร่างแผนพัฒนาฯ กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และประเด็นสำคัญอื่นๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง

แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนระดับจังหวัดนราธิวาส

การขับเคลื่อนขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดนราธิวาส มีแผนยุทธศาสตร์ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดนราธิวาสเป็นแนวทางหลัก และปัจจัยหนุนเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนระดับตำบล และระดับเครือข่ายจังหวัด โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ “คนนราฯ เข้มแข็ง มีศักดิ์ศรี อยู่ดีมีสุข”

วิสัยทัศน์ ศาสนานำชีวิต เศรษฐกิจชุมชน คนพึ่งตนเอง

เป้าหมาย “คนนราฯ เข้มแข็ง มีศักดิ์ศรี อยู่ดีมีสุข”

พันธกิจ

1. สร้างพื้นที่รูปธรรมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้
2. การบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์
3. ใช้หลักศาสนาในการพัฒนาคนและกลุ่มองค์กรทุกระดับ

ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเรียนรู้ทุกระดับ
2. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

3. ยุทธศาสตร์การสร้างกระบวนการขับเคลื่อนระดับพื้นที่สู่นโยบายสาธารณะ
4. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย

• การเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดนราธิวาสกับแผนของหน่วยงานระดับจังหวัด

1. เกิดการเชื่อมโยงกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) โดยมีการสนับสนุนงบประมาณให้ 9 อำเภอ 25 ตำบล 84 หมู่บ้าน จัดเวทีประชาคมติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี) และสนับสนุนงบประมาณความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ได้รับผลกระทบฯ ผสมผสานกับโครงการครอบครัวคุณธรรม 9 อำเภอ 25 ตำบล 84 หมู่บ้าน

2. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวน 200,000 บาท จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาสในการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ ทักษะ ความรู้ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรภาคประชาชนในจังหวัดนราธิวาส เพื่อการจัดทำแผนชุมชนและแผนตำบล ให้สามารถเป็นแกนนำการพัฒนาที่เข้มแข็งในพื้นที่ได้

พัฒนาการของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มจากการรวมตัวกันเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกความยากจนและพัฒนาชนบท ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศจพ.ปชช.จ.พระนครศรีอยุธยา) พัฒนามาเป็นคณะกรรมการประสานงานองค์กรชุมชนภาคประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (คปอ.ปชช.จ.พระนครศรีอยุธยา) และคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้เล็งเห็นผล

ของการรวมตัวกันของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงได้สนับสนุนเครื่องมือและกลไก รวมถึงงบประมาณในการขับเคลื่อนขบวน

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้กำหนดวิสัยทัศน์การทำงานเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม พันฟูชุมชนท้องถิ่นให้อยู่ดีมีสุขแบบบูรณาการ สร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างมั่นคง

แผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2560 - 2563

ยุทธศาสตร์หลักจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

<p>1. ยุทธศาสตร์พัฒนาคน/ กลไก</p>	<p><i>เป้าหมาย</i></p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ผู้นำชุมชนระดับตำบลเกิดความรู้และทักษะในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตนเอง เพื่อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในระดับตำบลได้ (2) ภาคประชาชนได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด นายองค์กรบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัดเพื่อนำไปประกอบเป็นแผนพัฒนาจังหวัด (3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดของภาคประชาชนที่จะเป็นทิศทาง การพัฒนาจังหวัดในปีต่อไป
<p>2. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหาร</p>	<p><i>เป้าหมาย</i></p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ขยายผลในพื้นที่ 166 ตำบล (2) ดันทุนการผลิตต่ำลงมูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้น (3) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเกษตรอินทรีย์มากขึ้น (4) มีตลาดที่เราสามารถกำหนดราคาด้วยตนเอง (5) มีพื้นที่ในการทำเกษตรที่แน่นอน (6) เกิดการหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (7) สุขภาพดีขึ้น

3. ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ ผลิตผลการเกษตร	เป้าหมาย (1) เกิดสนับสนุนเพิ่มศักยภาพ ให้เป็นแกนหลักในการจัดการทุนและหนี้สินชุมชนอย่างเป็นระบบ (2) เกิดสนับสนุนการบริหารที่ต้องคัดกรการเงินและทุนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (3) เกิดสนับสนุนเชื่อมโยงสินค้าชุมชนและเพิ่มศักยภาพตลาดภายนอก (4) ตำบลที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน เศรษฐกิจ พอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม
4. ยุทธศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	เป้าหมาย (1) เกิดการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล (2) ส่งเสริมชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ยุทธศาสตร์ด้านสังคม/ คุณภาพชีวิต	เป้าหมาย (1) จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีการขยาย (2) จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกช่วงวัย (3) จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้รับการสมทบงบประมาณกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) จำนวนกองทุน สวัสดิการชุมชนที่ได้รับการรับรององค์กรสวัสดิการชุมชน

• **การเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับแผนของหน่วยงานระดับจังหวัด**

1) การเชื่อมโยงกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการเชื่อมโยงแผนงานที่อยู่อาศัยตามเป้าหมาย 209 ตำบล ตามโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยเป็นการดำเนินการร่วม 3 ฝ่าย ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนที่อยู่อาศัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) งบประมาณการร่วมกัน 4,500,000 บาท

2) การเชื่อมโยงกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คณะทำงานศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น จ.พระนครศรีอยุธยา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเชื่อมโยงแผนงานพัฒนาพื้นที่รูปธรรมตำบลและเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์จังหวัดยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาคน/กลไก ยุทธศาสตร์ 2 ความมั่นคงทางอาหาร ยุทธศาสตร์ 3 เศรษฐกิจผลิตผลการเกษตร โดยมีแผนงานความร่วมมือ ประกอบด้วย การสร้างองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของขบวนการองค์กรชุมชน การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนและสถาบันการศึกษา การค้นหาแนวทางการบริหารจัดการและติดตามการวิจัยท้องถิ่นและการพัฒนาเพื่อให้เกิดพื้นที่วิจัยใหม่

3) เชื่อมโยงกับแผนองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้รับสนับสนุนงบประมาณ 312,700 บาท เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานขบวนองค์กรชุมชน
จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2561 - 2564**

เป้าหมายร่วม ปกป้องพื้นที่ความมั่นคง ด้านอาหารรับมือภัยพิบัติ
สร้างชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง “ด้วยธรรมนุญ
คนปราจีนบุรี”

วิสัยทัศน์ ปราจีนบุรีเมืองน่าอยู่ คู่แหล่งท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม
เชิงนิเวศ เกษตรปลอดภัย แพทย์แผนไทย และสมุนไพร
สู่สากล

พันธกิจ

- 1) ปฏิบัติภารกิจตามกฎหมายให้บรรลุผลและสนองนโยบาย
ของรัฐบาลในทุกมิติ โดยยึดการ อำนวยประโยชน์สุข
ของประชาชนเป็นฐาน
- 2) ส่งเสริมและรักษาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิด
ผลอย่างยั่งยืน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและรักษาภูมิปัญญา
ท้องถิ่น
- 4) พัฒนาความสามารถในด้านการเกษตรกรรมแบบพึ่ง
ตนเองของประชาชน
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมให้มี
คุณภาพ

<p>ยุทธศาสตร์ ที่ 1 ปกป้องพื้นที่ความมั่นคง ด้านอาหาร</p>	<p>แผนงานหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การเชื่อมโยงพื้นที่และเครือข่ายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า 2) สนับสนุนการสร้างพื้นที่รูปธรรมด้านการจัดการ ดิน น้ำ ป่าระดับตำบล เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร 3) ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องผังเมืองรวมจังหวัดปราจีนบุรี
<p>ยุทธศาสตร์ ที่ 2 การจัดการลุ่มน้ำปราจีนบุรี</p>	<p>แผนงานหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การสร้างเครือข่ายการจัดการลุ่มน้ำปราจีนบุรี 2) การจัดศูนย์ประสานงานและข้อมูล 3) ส่งเสริมจัดทำข้อมูลภูมิประเทศของตำบล 4) จัดตั้งกองทุนการจัดการน้ำระดับตำบล
<p>ยุทธศาสตร์ ที่ 3 รับมือภัยพิบัติ</p>	<p>แผนงานหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังผลกระทบและคุณภาพน้ำลุ่มน้ำปราจีนบุรี 2) การจัดศูนย์ประสานงานและข้อมูล 3) ส่งเสริมจัดทำข้อมูลภูมิประเทศของตำบล 4) จัดตั้งกองทุนภัยพิบัติระดับตำบล

ยุทธศาสตร์ที่ 4
สร้างชุมชนท้องถิ่นจังหวัด
จัดการตนเองด้วยธรรมาวุญ
คนปราจีนบุรี

แผนงานหลัก

- 1) โครงการสร้างความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชนสู่การจัดการตัวเองอย่างยั่งยืน
- 2) โครงการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจและทุนชุมชน (ด้านเศรษฐกิจ)
- 3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง (ด้านสังคม)

ยุทธศาสตร์ที่ 5
พลังงานชุมชน

แผนงานหลัก

- 1) สร้างเสริมความรู้เรื่องพลังงานชุมชน พลังงานทางเลือก
- 2) การจัดการขยะชุมชน

• การประสานงานและเชื่อมโยงแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาคประชาชนจังหวัดปราจีนบุรีกับหน่วยงานระดับจังหวัด เกิดการเชื่อมโยงกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี โดยเชื่อมโยงกับแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2560 จำนวน 69 ตำบล

3. ข้อมูลสารสนเทศสู่องค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการสื่อสาร

3.1 แนวทางสำคัญในการพัฒนาระบบ สารสนเทศ

สถาบันฯ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับการดำเนินงาน และพัฒนาระบบการรายงานผลจากระบบโดยตรง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตามความคืบหน้า การดำเนินงานทั้งในมิติของการบริหารงานพัฒนา การบริหารองค์กรและการเงิน และการบริหารโครงการให้มีความทันสมัยเป็นปัจจุบันและพร้อมใช้งาน รวมทั้งการพัฒนาขบวนการชุมชนให้มีทักษะการใช้งานข้อมูลข่าวสารเพื่อดำเนินงานและติดตามผล ตลอดจนเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับภาคพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

1) ระบบสารสนเทศพื้นที่ปฏิบัติงานพัฒนา มีการทบทวนและพัฒนาระบบบูรณาการพื้นที่ปฏิบัติการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง (area interop) เพื่อการรองรับการจัดทำแผนพัฒนา

ชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัด การพัฒนาพื้นที่รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน และการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนและกองเลขาขบวนการองค์กรชุมชน

2) ระบบสารสนเทศบริหารแผนงบประมาณและการเงิน มีการทบทวนและพัฒนาระบบบริหารแผนงบประมาณและการเงิน (Budget interop) เพื่อพัฒนาระบบสำนักงานอัตโนมัติตามนโยบายอิเล็กทรอนิกส์ และพัฒนามาตรฐานการบริหารโครงการและงบประมาณสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชนตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ได้มีการยกระดับและพัฒนาระบบสารสนเทศโปรแกรมงานพื้นที่ on mobile โดยมีการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงระบบข้อมูลงานพัฒนาผ่านระบบมือถือหรือช่องทาง <http://m.codi.or.th> โดยเป็นการพัฒนารูปแบบการแสดงผลข้อมูลงานพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงการใช้ข้อมูล ซึ่งเป็นการแสดงข้อมูลภาพรวมระดับประเทศและแยกเป็นรายการตามประเด็นงานของสถาบันฯ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน และเศรษฐกิจและทุนชุมชน เป็นต้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่และขบวนการองค์กรชุมชนสามารถนำข้อมูลไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจ หรือนำเสนอต่อภาคีงานพัฒนาในพื้นที่ได้ทันทีอย่างสะดวกรวดเร็ว บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Device) นำสู่การตอบสนองผู้ใช้งานสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบโปรแกรมพื้นที่ปฏิบัติการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองในการบันทึกปรับปรุงข้อมูลผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ในอนาคต

นอกจากนี้สถาบันฯ ได้มีการดำเนินการสำรวจการประเมินประสิทธิภาพการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาขบวนการองค์กรชุมชนด้านกระบวนการนำเข้าข้อมูล (input) และด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูล (output) ของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถาบันฯ และขบวนการองค์กรชุมชน พบว่าด้านประสิทธิภาพด้านกระบวนการนำเข้าข้อมูลประสิทธิภาพมีผลการประเมินอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลมีผลการประเมินอยู่ในระดับค่อนข้างมาก รวมทั้งการสำรวจความพึงพอใจและพัฒนาการให้บริการ ประจำปี 2560 พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการพัฒนา/ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศงานพัฒนาให้มีความทันสมัยและพร้อมใช้งาน อยู่ในระดับมาก พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำสู่การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศให้มีความชัดเจน ครบถ้วน และตอบสนองกลุ่มผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เป็นการประสานความร่วมมือกับนักวิชาการ สถาบันการศึกษา ในการค้นหาความรู้ชุมชนผ่านการศึกษาวิจัย เพื่อยกระดับสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้เกิดชุดความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติจริงในประเด็นต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาของพื้นที่ชุมชนเอง และเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานในพื้นที่ขยายผลอื่นๆ ด้วย

ชุดความรู้ที่เกิดจากการสนับสนุนของสถาบันฯ เกิดจากกระบวนการการถอดบทเรียนพื้นที่รูปธรรมที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การผลิตชุดความรู้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและบริบทของพื้นที่ เช่น หนังสือ รายงาน คู่มือ บทความ ในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์ เป็นต้น โดยสามารถจำแนกชุดความรู้ตามประเด็นงาน ดังนี้

- **ชุดความรู้พื้นที่รูปธรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน** ในปี 2560 เกิดชุดความรู้พื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนทั้งสิ้น 628 ชุดความรู้ในพื้นที่ทั้ง 5 ภาค

- ◆ ภาคเหนือ 108 ชุดความรู้
- ◆ ภาคใต้ 123 ชุดความรู้
- ◆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 134 ชุดความรู้
- ◆ ภาคกลางและตะวันตก 124 ชุดความรู้
- ◆ ภาคกรุงเทพฯ และตะวันออก 139 ชุดความรู้

- **ชุดความรู้ด้านที่อยู่อาศัย** เป็นการถอดบทเรียนความรู้จากการทำงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มีการดำเนินงานของสถาบันฯ ดังนี้

- ◆ **ชุดความรู้เรื่องบ้านมั่นคง**

- 1) รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัย ปี 2560
- 2) การถอดบทเรียนโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ปทุมธานีโมเดล บนเส้นทางการพัฒนา ... บ้านมั่นคง “ไทย-มุสลิม สามัคคี”
- 3) รายงานการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากบ้านมั่นคงปุยู
- 4) วิดีทัศน์ด้านที่อยู่อาศัย 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบ้านมั่นคง เจ้าพระยาพระราชวัง “สร้างสุข มั่นคง ยั่งยืน”

- ◆ **ชุดความรู้เรื่องบ้านพอเพียงชนบท**

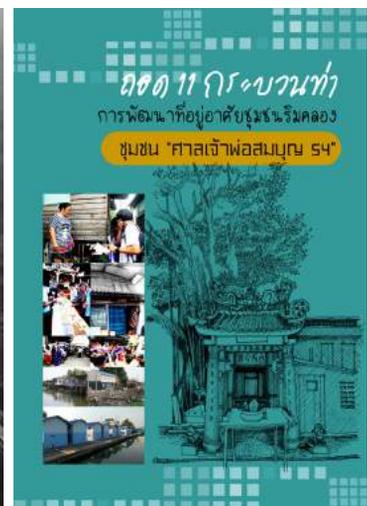
- 1) การถอดบทเรียนบ้านพอเพียง เรื่องตำบลป่าไผ่ สาขาสถาปัตยกรรมบ้านอย่างพอเพียง (ตำบลป่าไผ่ อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน)
- 2) การถอดบทเรียนบ้านพอเพียง เรื่องสรุปบทเรียน การดำเนินโครงการบ้านพอเพียงชนบทภาคใต้ ปี 2560
- 3) ชุดความรู้และบทเรียนบ้านพอเพียงชนบท (บทเรียน บ้านพอเพียง 65 ตำบล พื้นที่รูปธรรมตัวอย่าง 5 ตำบล 2 จังหวัด)

- ◆ **ชุดความรู้เรื่องโครงการพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน**

- 1) การถอดบทเรียนเรื่องบ้านหลังใหม่ของคนไร้บ้าน
- 2) เรื่องบ้านใหม่ของคน (เคย) ไร้บ้าน

- ◆ **ชุดความรู้เรื่องโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง**

- 1) สารคดีสั้น “คน คลอง เมือง” 12 เรื่อง ผ่านช่องทางสื่อ Social Media (www.youtube.com) ของสถาบันฯ
- 2) วิดีทัศน์การพัฒนาที่อยู่อาศัยบ้านพระราชวังจำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย (1) **เปิดพื้นที่ “ลงขัน ร่วมแรง**

สร้าง แปง คน คู คลอง” ณ ชุมชนสามัคคีร่วมใจ
(2) งาน “ขยับพื้นที่เพื่อบ้านหลังใหม่ เพิ่มพลังใจ
ให้กับคนวัดบางบัว” ณ ชุมชนวัดบางบัว และ
(3) รัฐมนตรีกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ มอบ
ทะเบียนบ้านและบ้านกลางให้แก่ผู้ด้อยโอกาส
ณ ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54

- 3) การปฐมนิเทศชุดปฏิบัติการมวชนริมคลอง กทม.
ปี 2560
- 4) ถอดกระบวนท่า การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง
ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54
- **ชุดความรู้ด้านสวัสดิการชุมชน**
  - 1) หนังสือ “กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล กลไกการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต” จากการทำนงงานกองทุน
สวัสดิการชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 31 เรื่อง
ซึ่งได้มีการส่งเข้าประกวดรางวัลองค์กรสวัสดิการ
ชุมชนในโครงการ “ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของ
มนุษย์ระดับชาติ”
  - 2) วิดีทัศน์สวัสดิการชุมชน เรื่อง “องค์กรสวัสดิการ
ชุมชน ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์”
  - 3) ชุดความรู้ผู้เชี่ยวชาญชีวิตตำบลเขาแก้ว สุขภาพ
กายใจดี ภาคร่วมมือกัน (ตำบลเขาแก้ว จังหวัด
นครศรีธรรมราช)
  - 4) ชุดความรู้สานพลังผู้สูงอายุ สานพลังชุมชน ตำบล
เขาคราม (ตำบลเขาคราม จังหวัดกระบี่)
  - 5) ชุดความรู้หอมกลิ่นดอกกล้วย ชวนสร้างฝัน ผู้สูงอายุ
ตำบลโคกม่วง (ตำบลโคกม่วง จังหวัดพัทลุง)
- **ชุดความรู้สภาองค์กรชุมชนตำบล**
  - 1) วิดีทัศน์สภาองค์กรชุมชน เผยแพร่ผ่าน www.youtube.com

3.3 การสื่อสารประชาสัมพันธ์

เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อ
สร้างการเปลี่ยนแปลงพัฒนานักสื่อสารชุมชน เปิดช่องทางและ
รูปแบบการสื่อสารที่กว้างและหลากหลาย เพื่อให้งานพัฒนา
ชุมชนเป็นที่รับรู้ของสาธารณะ ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่
รายการวิทยุ “พลังชุมชน” ทางวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ FM
92.5 MHz สื่อเว็บไซต์และเฟสบุ๊คสถาบันฯ สื่อสิ่งพิมพ์ (คลิบปั้ง)
และนำเสนอข่าวสารเรื่องเด่นผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายใน
ของ พอช. รวมทั้งการประสานงานกับสื่อสาธารณะทั้งสื่อ
สิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ โดยมีประเด็นการ
สื่อสารประชาสัมพันธ์ที่สำคัญ ดังนี้

- การสื่อสารงานครบรอบ 16 ปี พอช. โดยมีการนำเสนอ
ข้อมูลข่าวสารงานของ พอช. ในวาระครบรอบ 16 ปี นโยบายสำคัญ
และพื้นที่รูปธรรมในการขับเคลื่อนงาน อาทิ สภาองค์กรชุมชน
บ้านมั่นคง บ้านประชารัฐริมคลอง เป็นต้น โดยมีการเผยแพร่ผ่าน
สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ รายการ “บ่ายนี้มีคำตอบ” ช่อง 9
- การแนะนำองค์กรที่สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของ
คณะกรรมการสถาบันฯ และภารกิจงานขององค์กร และการ
จัดแสดงนิทรรศการแนะนำองค์กร และนโยบายสำคัญ พอช.
และองค์กรชุมชน
- การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยมีการสื่อสาร
สาธารณชนนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากผ่านการจัด
กิจกรรม สื่อสัญจรพื้นที่ต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรม ผู้สื่อข่าว
สัญจรพื้นที่รูปธรรมสื่อสัญจรพื้นที่รูปธรรมการจัดการท่องเที่ยว
โดยชุมชนในพื้นที่ภาคกลางและตะวันตก (ตำบลกุดจอก และ
ตำบลเนินขาม จังหวัดชัยนาท) เพื่อรับรู้และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก คลัสเตอร์การท่องเที่ยว
โดยชุมชน เป็นต้น รวมทั้งเผยแพร่สารคดี ชุมชนท้องถิ่นจัดการ
ตนเอง : องค์กรชุมชนขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ออกอากาศ
ในรายการจุดประกายความสุข ช่อง และเว็บไซต์ข่าวสดออนไลน์
- การสนับสนุนสวัสดิการชุมชน สื่อสารงาน “รางวัลผู้
สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ระดับชาติ” ตามแนวคิด อ.ป๋วย
รวมทั้งจัดทำวีดิทัศน์ เรื่อง “องค์กรสวัสดิการชุมชน ผู้สรรค์สร้าง
ความมั่นคงของมนุษย์” เผยแพร่ผ่านช่องออนไลน์ของสถาบัน
พัฒนาองค์กรชุมชน และจัดแสดงนิทรรศการกองทุนสวัสดิการ
ชุมชนที่ได้รับรางวัล 8 ตำบล พร้อมทั้งแนวคิด/หลักการของ
โครงการดังกล่าว
- การพัฒนาที่อยู่อาศัยและดินทำกิน
  - ◆ รายการเดินหน้าประเทศไทย ได้แก่ (1) ชุมชนใหม่
ของคนไร้บ้าน (2) ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหา
ที่อยู่อาศัยบ้านประชารัฐริมคลองลาดพร้าว (3)
ศาลเจ้าพ่อสมบุญ ต้นแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย
ชุมชนริมคลอง (4) โครงการบ้านประชารัฐ บ้านมั่นคง
ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา “สร้างสุข มั่นคง ยั่งยืน”
และ (5) สรุป 3 ปี ผลการดำเนินงาน คสช. กับการ
แก้ไขปัญหาคารสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้
ผู้มีรายได้น้อย
  - ◆ การสื่อสารกิจกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัย ต่างๆ เช่น
การจัดทำบันทึกความร่วมมือ พิธีเสกเสาเอก งานมอบ
ทะเบียนบ้าน และการเปิดศูนย์คนไร้บ้าน เป็นต้น

4. การพัฒนาคุณภาพคนและความเข้มแข็งของขบวนการองค์กรชุมชน

เป็นการวางรากฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถของคนทำงาน พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถของขบวนการองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกลไกและแกนสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับองค์กรและชุมชนท้องถิ่น

4.1 การสนับสนุนการขับเคลื่อน สภาองค์กรชุมชนเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

การสนับสนุนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีเจตนารมณ์สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนซึ่งเป็นสังคมรากฐาน มีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชน

จากการดำเนินงานสนับสนุนการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนในช่วงที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล สนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนทั้งในระดับตำบลและจังหวัด ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่รวมถึงสนับสนุนการทบทวนและสอบทานสถานะสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว เพื่อพัฒนาคุณภาพของสภาองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนงานสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยมีผลการดำเนินการ ดังนี้

1) การประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล และเวทีสมัชชาองค์กรชุมชน มีผู้เข้าร่วมจำนวน 313 คน ซึ่งจากการประชุมเกิดข้อสรุปสำคัญ ได้แก่

1.1) การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชน 3 แนวทาง ได้แก่

- สภาองค์กรชุมชนต้องสร้างแนวคิดอุดมการณ์ ความเชื่อด้านสิทธิชุมชนแก่ผู้นำชุมชน
- สภาองค์กรชุมชนต้องขับเคลื่อนงานที่เป็นประเด็นปัญหาหลักหรือความเดือดร้อนหลักของชุมชน
- สภาองค์กรชุมชนต้องสร้างความร่วมมือในระดับพื้นที่ ทั้งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อสานพลังบูรณาการทางความคิด แผนงาน สร้างเครือข่ายขนาดใหญ่เพื่อกำหนดทิศทางของสังคม

1.2) ข้อเสนอด้านมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และพัฒนาสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น การจดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนต้องเน้นคุณภาพ มีการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนที่จดทะเบียนจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน พัฒนาศักยภาพแกนนำสภาองค์กรชุมชน และประสานความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนให้เต็มพื้นที่

ทั้งนี้ ได้มีการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน รวมทั้งสถานการณ์ปัญหาที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ประสบ ได้แก่ โรงไฟฟ้าชีวมวล โรงไฟฟ้าถ่านหิน ปัญหามลพิษและขยะในทะเล ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

2) การส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เกิดการประสานความร่วมมือกับกรมการปกครองในการสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลใน 35 จังหวัด 407 อำเภอ 1,673 ตำบล ซึ่งกรมการปกครองได้ออกหนังสือสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่เป้าหมายประสานนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล พร้อมกันนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่เพื่อร่วมกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลอีกทางหนึ่งและมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในภารกิจและกระบวนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนใหม่ให้กับแกนนำ/ผู้แทนองค์กรชุมชนระดับตำบลและจังหวัด เพื่อพัฒนาออกแบบกระบวนการการทำงานและการหนุนเสริมความเข้ม

แข็งของสภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งใหม่ โดยใช้ประเด็นงานต่าง ๆ ในพื้นที่ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนและประสานหน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งผลให้เกิดการขยายผลจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเพิ่มขึ้น 741 ตำบล นับเป็นโอกาสในการประสานงานกับหน่วยงานและกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนกันยายน 2560) มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลรวม 6,486 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82.89 ของจำนวนตำบล/เทศบาล/เขตทั่วประเทศ

- สมาชิก (กรรมการ) สภาองค์กรชุมชนตำบลรวม 214,248 คน ประกอบด้วย คือ 1) สมาชิก ที่เป็นผู้แทนของชุมชนหรือท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลที่ได้รับคัดเลือกและมีจำนวนตามที่ที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลกำหนด และ 2) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกในข้อ 1)

- จำนวนชุมชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง จำนวนรวม 136,091 องค์กร

ภาค	จำนวนพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลตั้งแต่ปี 2551 - 2560 (สะสม)	จำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล (คน)	จำนวนกลุ่มองค์กรชุมชนที่จัดแจ้ง (องค์กร)
• ภาคเหนือ	1,471	1,203	39,096	32,949
• ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,947	2,239	78,711	48,007
• ภาคใต้	1,176	1,059	30,399	16,248
• ภาคกลางและตะวันตก	1,449	1,305	43,557	21,167
• ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก	782	680	22,485	17,720
รวม	7,825	6,486	214,248	136,091

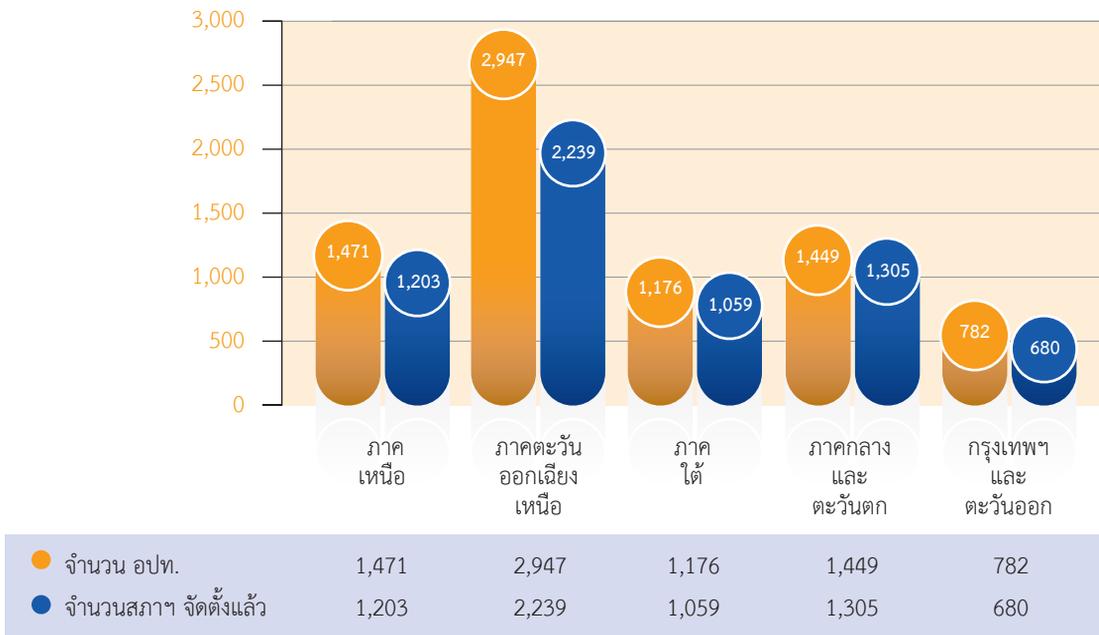

3) การพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบล

ส่งเสริมการขับเคลื่อนและปฏิบัติการระดับตำบลอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกระบวนการพัฒนายกระดับการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 19 คือ การประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง และ มาตรา 21 เป็นภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อมุ่งสู่การเป็นตำบลจัดการตนเอง อาทิ เป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีการ

จัดแจ้งจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนครอบคลุมทั้งตำบล มีแกนนำในการขับเคลื่อนงาน มีการทำกิจกรรมในพื้นที่ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยในปีงบประมาณ 2560 สภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน 4,322 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.64 ของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีการจัดตั้งในช่วงที่ผ่านมา

เปรียบเทียบจำนวน อปท. กับ สภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งแล้ว (ปี 2551 - 2560)

4) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนประสานงานกับกองทุนสิ่งแวดล้อม เรื่องระเบียบการสนับสนุนเงินของการลงทุนสิ่งแวดล้อมแก่สภาองค์กรชุมชนตำบล ส่งผลให้สภาองค์กรชุมชน

ตำบลสามารถจัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ตามระเบียบกรอบทิศทางสนับสนุนเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 23(4) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2534

- สภาองค์กรชุมชนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช กลไกสภาองค์กรชุมชนร่วมกับชุมชนวางแผนพัฒนาตำบล “ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีที่อยู่อาศัยมั่นคง รายได้พอเพียง มีกองทุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน”
- สภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดสตูล สภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตำบล “สร้างความร่วมมือกับสี่เสาหลัก สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ร่วมกันพัฒนาชุมชนตำบล การสืบทอดงานของชนรุ่นหลังเพื่อสร้างสุขที่เป็นต้นแบบของตำบลในการรักษาเอกลักษณ์วิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือบูรณาการและมีความหลากหลายนำไปใช้ได้ทั้งตำบล”
- สภาองค์กรชุมชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ขับเคลื่อนการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตำบล “พัฒนาอาชีพด้านการท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ สร้างงานและวิสาหกิจชุมชน สร้างสินค้าชุมชนให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่คนในชุมชนและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี”
- สภาองค์กรชุมชนตำบลเหล่าหลวง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด กำหนดแนวทางในการสร้างแนวคิดด้านเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ยกกระตือรือร้นบริหารจัดการด้านต่างๆ เช่น ธรรมภิบาล ระบบข้อมูล เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้งานได้จริงและเกิดประโยชน์ ส่งผลในการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

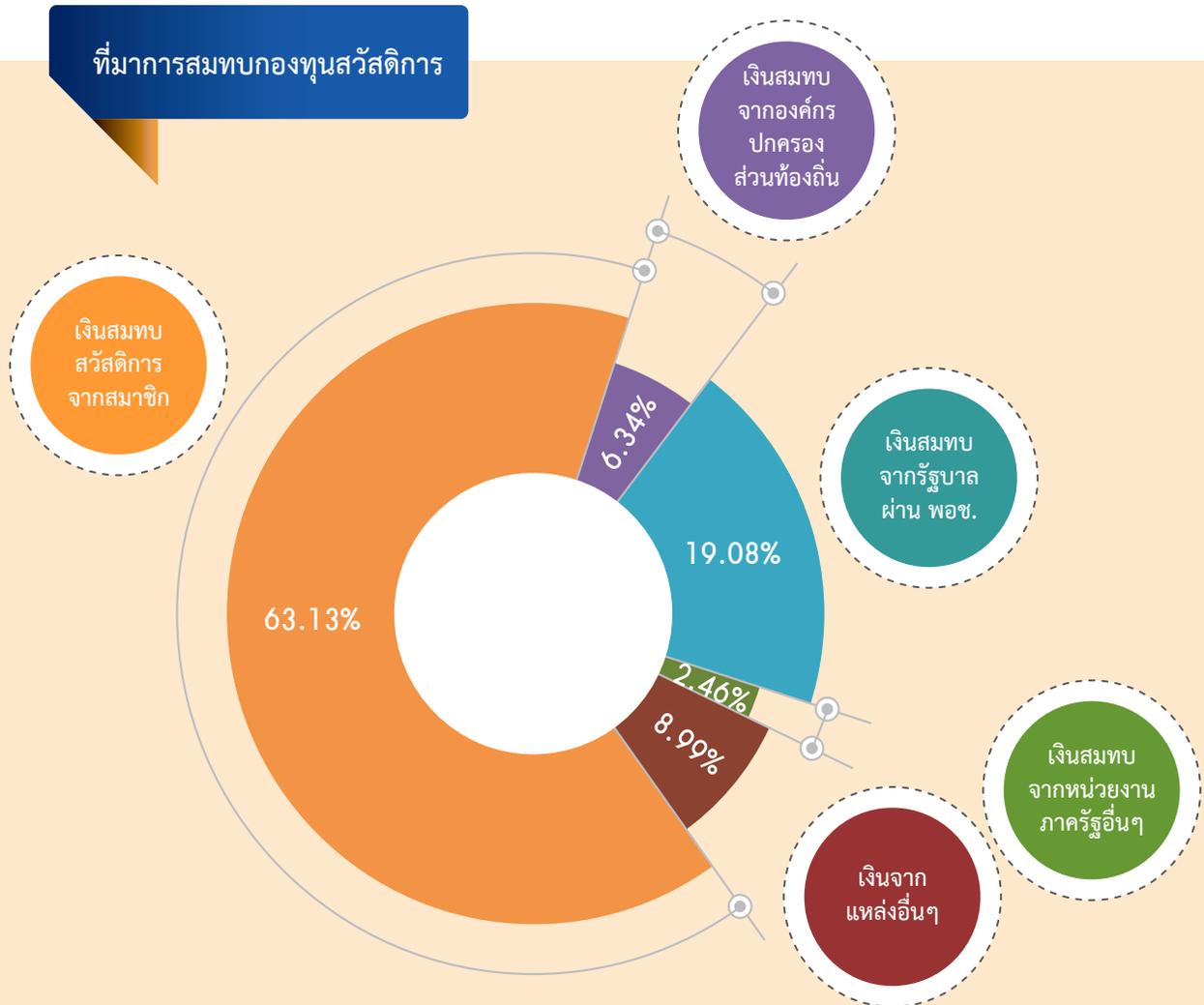

4.2 การพัฒนาสวัสดิการชุมชน

การพัฒนาสวัสดิการชุมชน เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน และการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่นที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการจัดสวัสดิการชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่แต่ละชุมชนเป็นฐานในการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย บนฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างพลังในการพึ่งตนเอง สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง

1) การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองทั่วประเทศ

ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมือง จำนวน 5,914 กองทุน สมาชิกกองทุน 5,549,860 ราย เงินกองทุนรวม 12,958.44 ล้านบาท ประกอบด้วย เงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิก 8,180.52 ล้านบาท เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 821.93 ล้านบาท เงินสมทบจากรัฐบาลผ่าน พอช. 2,472.25 ล้านบาท เงินสมทบจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ 318.26 ล้านบาท และเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน เงินบริจาค เป็นต้น จำนวน 1,165.46 ล้านบาท

ตาราง แสดงจำนวนกองทุนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน

ภาค	จำนวนกองทุน สวัสดิการชุมชน (กองทุน)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนหมู่บ้าน (หมู่บ้าน)	จำนวนเงินกองทุนทั้งหมด (บาท)
ภาคเหนือ	1,122	1,115,682	10,398	2,608,113,065.05
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,155	2,158,983	25,448	4,342,855,496.47
ภาคใต้	1,092	1,126,704	8,393	2,716,532,257.70
ภาคกลางและตะวันตก	900	580,739	7,861	1,421,964,827.19
ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก	645	567,752	5,897	1,868,978,352.82
รวม	5,914	5,549,860	57,997	12,958,443,999.23

2) การจัดสวัสดิการพื้นฐาน กองทุนสวัสดิการชุมชน จัดสวัสดิการพื้นฐานสมาชิกครอบคลุม เกิด แก่ เจ็บ ตาย รวม 13 ประเภท อาทิ สวัสดิการรับขวัญเด็กแรกเกิด ทุนการศึกษา จ่ายกรณีเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล บำนาญผู้สูงอายุ สวัสดิการเสียชีวิต จัดงานศพ สวัสดิการผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ทุนประกอบอาชีพ ภัยพิบัติ ฯลฯ แม้จำนวนเงินจะไม่มากนักตามสถานะการเงินแต่ละกองทุน แต่การที่ตัวแทนกองทุนได้ไปเยี่ยมไข้ หรือเป็นเจ้าภาพงานศพทำให้เกิดความภาคภูมิใจมีคุณค่าทางจิตใจ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 มีผู้ได้รับสวัสดิการตรงประมาณ 1,550,579 ราย เงินจ่ายสวัสดิการรวม 1,836.15 ล้านบาท โดยประเภทการจัดสวัสดิการด้านรักษาพยาบาลมากที่สุด จำนวน 790,018 ราย และจำนวนเงินจ่ายสวัสดิการด้านเสียชีวิตมีจำนวนมากที่สุดกว่าทุกประเภท จำนวน 919 ล้านบาท

3) การพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาคี ได้แก่ สถาบันป่วย อึ้งภากรณ์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เครือข่ายสวัสดิการชุมชน มูลนิธิมั่นพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ ศูนย์คุณธรรมจัดโครงการมอบรางวัลรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : ผู้สร้างสรรคความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่อง เชิดชูองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการงานช่วยเหลือดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่างๆ เสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ขยายผลกองทุนฯ ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และเป็นกระตุ่นให้รัฐบาล ภาคเอกชน และสังคม ตระหนักถึงคุณค่าของแนวคิดเรื่อง “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” นำไปสู่การพัฒนาระบบปฏิบัติการด้านสวัสดิการให้ประชาชนเข้าถึงและเหมาะสม โดยมีกรมอบรางวัลให้กับกองทุนสวัสดิการที่ผ่านการคัดเลือกระดับประเทศ จำนวน 9 ประเภทรางวัล จากกองทุน

สวัสดิการชุมชนจากทั่วประเทศ รวม 31 กองทุนที่ส่งผลงานเข้ามาพิจารณา ซึ่งการมอบรางวัลโครงการมอบรางวัลรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชนฯ ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง เผยแพร่ระบบสวัสดิการให้รู้จักในวงกว้าง เกิดการประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มีการเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การขยายกองทุนสวัสดิการให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

ผลการพิจารณารางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน	
ผู้สร้างสรรคความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ปีที่ 2	
ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น การดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิต และคุณค่าในสังคม	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยโจด อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาดูแล ป้องกันสุขภาพในชุมชน	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยด้วน อ.ดอนตูม จ.นครปฐม
ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนและการศึกษา เพื่อการเติบโตเป็นคนดีและมีคุณภาพ	» กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลสรรพยา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท
ด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพ พัฒนาระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองม่วง อ.โคกสูง จ.สระแก้ว
ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พลังงาน การจัดการขยะ การจัดการและฟื้นฟูภัยพิบัติ	» กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวังใหม่ อ.วังสมบูรณ์ จ.สระแก้ว
ด้านการจัดการที่ดิน/จัดสรรที่ดินทำกิน การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและที่อยู่อาศัย	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกุดรัง อ.กุดรัง จ.มหาสารคาม
ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า อ.กันตัง จ.ตรัง
ด้านผลงานการจัดสวัสดิการชุมชนแบบองค์รวม หลายมิติ สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการทรัพยากรจากหลากหลายแห่ง เพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	» กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพธิ์พระยา อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี
ด้านการฟื้นฟูระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกลุ่ม หนุนช่วยเพื่อน รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงานภาคี เครือข่ายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม	» ไม่มีกองทุนที่ผ่านหลักเกณฑ์

ตัวอย่างกองทุนสวัสดิการที่ได้รับ รางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน :
 ผู้สรรค์สร้างความเป็นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
 “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาสู่เชิงตะกอน” ปีที่ 2

- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยโจด ให้คุณค่าคนสู่การสร้างครอบครัวอบอุ่น :

ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น การดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตและคุณค่าในสังคม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยโจด อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว ก่อตั้งเมื่อเดือนมิถุนายน 2555 สมาชิกแรกเริ่มจำนวน 146 คน เงินออมเริ่มแรก 27,800 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 1,279 คน เงินออมประมาณ 1,400,000 บาท นอกจากจะช่วยเหลือสมาชิกด้านสวัสดิการต่างๆ แล้ว ในปี 2557 กองทุนสวัสดิการฯ ร่วมกับศูนย์พัฒนาครอบครัว สภาองค์กรชุมชนตำบล และมหาวิทยาลัยมหิดล สำรวจข้อมูลความเข้มแข็งของตำบล จำนวน 1,440 ครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครอบครัวไม่มีงานทำ 117 ครัวเรือน ครอบครัวย้ายร้าง 57 ครัวเรือน สมาชิกที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ 137 ครัวเรือน ทำให้คณะทำงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตระหนักและเห็นความจำเป็นเร่งด่วน จนนำไปสู่โครงการพัฒนาเด็กและการสร้างครอบครัวอบอุ่น โดยมีเด็กเข้าร่วมโครงการกว่า 300 คน กำหนดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) โครงการสร้างจิตสำนึกไทยหัวใจใสสะอาด 3) โครงการธนาชยะเทิดพระเกียรติ 4) โครงการพัฒนาศักยภาพสตรี เด็ก และเยาวชน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน 5) โครงการอบรมเยาวชนร่วมใจด้านภัยยาเสพติด 6) โครงการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพสภาเด็กและเยาวชน 7) กิจกรรมศาสนพิธีน้อย เป็นต้น

การจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เด็กในตำบลสามารถทำงานอาสาพัฒนาในชุมชน นอกจากนี้ยังเกิดกิจกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น

1. เกิดศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรง และเครือข่ายเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยเพื่อนบ้านที่บ้านอยู่ใกล้กัน เมื่อพบเหตุการณ์ที่เสี่ยงต่อการกระทำความรุนแรงจะแจ้งไปที่ศูนย์ปฏิบัติการฯ เพื่อให้ทีมสหวิชาชีพลงไปให้ความช่วยเหลือ
2. เกิดครอบครัวต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นครอบครัวต้นแบบ เพราะเป็นครอบครัวที่มีความขยันขันแข็ง มีจิตใจอาสา มีความเอื้ออารีที่ต่อคนทั่วไป
3. ครอบครัวอบอุ่นตัวอย่าง

- กองทุนสวัสดิการวันละบาทตำบลห้วยดวน สู้สุดใจ....เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและชุมชน :

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาดูแล ป้องกันสุขภาพในชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยดวน อ.ดอนตูม จ.นครปฐม ก่อตั้งในเดือนสิงหาคม 2551 จากการริเริ่มของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบล มีสมาชิกเริ่มแรก 336 คน เงินกองทุน 10,356 บาท ปัจจุบันสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 1,772 คน มีเงินกองทุนรวม 2,152,291 บาท ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนแห่งนี้เติบโตและมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแกนนำของกองทุนฯ ได้ร่วมกับสมาชิกต่อสู้เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของชาวชุมชน จากกรณีรถบรรทุกดินชนเด็กนักเรียนในตำบลห้วยดวนเสียชีวิต ปัญหาผงคาร์บอนปนเปื้อนในอากาศและในน้ำจากโรงงานนึ่งยาง การปกป้องพื้นที่ผลิตอาหารของตำบลจากการปล่อยน้ำเค็มของนายทุนที่ลักลอบเข้ามาดูทรายชาย การปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มหมูเข้าไร่นาของชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลในการประสานงานยื่นเรื่องต่อผู้บริหารในท้องถิ่น พร้อมทั้งหาข้อมูลและศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา จนผลการเจรจาเป็นที่น่าพอใจ ทำให้ชาวบ้านเกิดความตื่นตัว สมัครเป็นสมาชิกกองทุนเพิ่มมากขึ้น เพราะชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นว่ากองทุนสวัสดิการไม่ได้ช่วยเหลือสมาชิกเฉพาะด้านการเงินเท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน และสามารถเป็นที่พึ่งของชุมชนได้

ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา งานสื่อสารองค์กร พอช. : รายงาน

4) การติดตามสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชน

เพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยในแต่ละภาคมีแผนและกระบวนการดังต่อไปนี้

- **ภาคเหนือ** มีแผนการติดตามแบบสอบทานและแผนการติดตามสอบทานให้ครบจำนวน 1,238 กองทุน ทั้งนี้ เกิดการเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการกับโครงการบ้านพอเพียงชนบท โดยคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมสำรวจกลุ่มเป้าหมาย และจัดสรรงบประมาณสมทบ เรื่องการซ่อม/สร้างบ้าน
- **ภาคใต้** ดำเนินการสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล โดยใช้เกณฑ์วัดคุณภาพกองทุน 14 ข้อ

เกณฑ์วัดคุณภาพกองทุน 14 ข้อ

1. มีคณะกรรมการ/สมาชิกครอบคลุมทุกหมู่บ้าน
2. มีระเบียบกองทุนที่ชัดเจน
3. มีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องทุกเดือนหรือตามระเบียบของกองทุนฯ
4. มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่หลากหลาย
5. มีสมาชิกที่หลากหลาย และสมทบเงินเข้ากองทุนอย่างสม่ำเสมอ
6. มีการจัดสวัสดิการให้กับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส หรือ อื่น ๆ
7. มีการจัดทำแผนพัฒนากองทุน และดำเนินงานตามแผนประจำปี
8. มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีทุกปี
9. มีการเชื่อมโยงด้านต่างๆ กับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในตำบลทุกองค์กร
10. มีการรับรองสถานภาพจาก อปท. และ อปท. ให้การสนับสนุนด้านอื่น ๆ หรือสมทบเงินเข้ากองทุนทุกปี
11. มีที่ทำการเป็นของตนเอง/มีการจัดระบบข้อมูลของกองทุนและการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ
12. มีการขยายฐานสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี
13. กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถขยายผลนำไปสู่การพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจฐานรากได้
14. มีแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยการมีส่วนร่วม และมีข้อมูลปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดทำแผน

โดยการจัดกลุ่มคุณภาพของกองทุนฯ มีเกณฑ์ ดังนี้ กองทุนคุณภาพระดับ 1 จะต้องผ่านตัวชี้วัด ข้อที่ 12 - 14 กองทุนคุณภาพระดับ 2 จะต้องผ่าน ตัวชี้วัด ข้อที่ 9 - 11 กองทุนคุณภาพระดับ 3 จะต้องผ่านตัวชี้วัด ข้อที่ 1 - 8

ผลจากการสอบทานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 1,111 กองทุน

กองทุนคุณภาพระดับ 1 (กองทุน A) 339 กองทุน
กองทุนคุณภาพระดับ 2 (กองทุน B) 377 กองทุน
กองทุนคุณภาพระดับ 3 (กองทุน C) 368 กองทุน
กองทุนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 7 กองทุน

ทั้งนี้ คณะทำงานเครือข่ายสวัสดิการชุมชนภาคใต้กำหนดทิศทางการพัฒนาระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เป็นกองทุนที่มีคุณภาพ ดังนี้

<ul style="list-style-type: none"> ● กองทุนคุณภาพระดับ 1 (กองทุน A) - ยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนคุณธรรม นำสู่ความยั่งยืนของกองทุนร่วมกับศูนย์คุณธรรม - ร่วม/เชื่อมโยงสภาฯ และหน่วยงาน สู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตำบล - ร่วมกันขับเคลื่อนเวทีกลางระดับตำบล - จัดงานสมัชชาฯร่วมกับทุกฝ่าย ประกาศตัวตนเสนอ นโยบายระดับจังหวัด/ชาติ - ชูองค์ความรู้ สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กองทุนคุณภาพระดับ 2 (กองทุน B) - พัฒนาระดับกองทุน B ไปสู่กองทุน A - ยกระดับการบริหารจัดการกองทุน ระบบบัญชี ข้อมูล การบูรณาการ - ร่วม/เชื่อมโยงสภาฯ และหน่วยงาน สู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตำบล - ร่วมกันขับเคลื่อนเวทีกลางระดับตำบล - จัดงานสมัชชาฯร่วมกับทุกฝ่าย ประกาศตัวตนเสนอ นโยบายระดับจังหวัด/ชาติ
<ul style="list-style-type: none"> ● กองทุนคุณภาพระดับ 3 (กองทุน C) - พัฒนาระดับกองทุน C ไปสู่กองทุน B - เจตนารมณ์/หลักการของสวัสดิการชุมชน - ยกระดับการบริหารจัดการกองทุน ระบบบัญชี ข้อมูลการขยายสมาชิก การเชื่อมโยง หลักการบูรณาการ - การฟื้นฟู/ทบทวนปรับโครงสร้าง 	

- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ดำเนินงานในพื้นที่ 20 จังหวัด ภาพรวมการสอบทาน 2,158 กองทุน มีการจัดระดับความเข้มแข็งของกองทุนระดับ A B C และเป็นศูนย์เรียนรู้ใน 20 จังหวัด

- **ภาคกลางและตะวันตก** เน้นการจัดทำระบบฐานข้อมูลภาพรวมของ 16 จังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 1,430 ตำบล จัดตั้งกองทุน 881 กองทุน คิดเป็น 62.10% มีการจัดทำฐานข้อมูลจากแบบแสดงสถานะในแต่ละปี เป็นข้อมูลภาพรวมของจังหวัด และข้อมูลรายตำบลพร้อมการจัดระดับความเข้มแข็งของกองทุน

- **ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก** ดำเนินการสรุปภาพรวมกองทุนสวัสดิการชุมชนในระบบ พร้อมทั้งกำหนดแผนการพัฒนาและมีการตรวจสอบข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

4.3 การขับเคลื่อนการพัฒนาผู้นำในขบวนการชุมชน

สถาบันฯ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพขบวนการองค์กรชุมชน โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรในขบวนการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเพื่อหนุนเสริมการพัฒนา กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในงานขบวนการชุมชน ได้แก่

เป้าหมาย พัฒนาแกนนำขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและเสริมพลังชุมชนในทุกระดับ ทุกประเด็นงาน สู่การเป็นสถาบันหรือโรงเรียนพลเมือง

หลักคิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ อุดมการณ์ร่วม เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยองค์กรชุมชนแบบมีส่วนร่วม ภายใต้ความหลากหลายและวิถีภูมินิเวศ วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน

แนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้นำ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ตีร่วมกัน และมีสมรรถนะในการเป็นผู้นำในการพัฒนาและยกระดับไปสู่เป้าหมายชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

- 1) วิธีคิด ทัศนคติ (Attitude) และการรู้จักตัวตน (Self-awareness) คือ การเข้าใจความรู้สึกและเป้าหมายของตนเองทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนการรู้จักจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง ซึ่งการรู้จักตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้จากด้านใน เพื่อเข้าใจผู้อื่นและสังคมได้อย่างเปิดใจ ไม่ยึดติดความคิดของตนเอง สามารถเชื่อมประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนได้อย่างมีพลัง และลดปัญหาความขัดแย้ง
- 2) การคิดเชิงระบบ (Systems thinking) คือ วิธีคิดเพื่อการจัดการเรื่องราว สถานการณ์ที่ซับซ้อน ให้สามารถเชื่อมโยงส่วนต่างๆ เข้าด้วยกันได้ เกิดความคิดแบบองค์รวมและเกิดความคิดแปลกใหม่ ซึ่งการคิดเชิงระบบจะมีระเบียบวิธีทำให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง รอบด้าน มองเห็นปัจจัยในการขับเคลื่อนที่เกิดประสิทธิภาพ

- 3) การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) คือ ความสามารถในการหาวิธีการหรือทางเลือกที่ดีที่สุดท่ามกลางสถานการณ์ที่มีอุปสรรค เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
- 4) การปฏิบัติ (Practice) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะหรือทักษะสำคัญเพื่อนำไปสู่การคลี่คลายปัญหา นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

ทั้งนี้ แต่ละภาคได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำขบวนการองค์กรชุมชน ดังนี้

<p>1) ภาคเหนือ : โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงภาคเหนือปี 2560</p>	<p>เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เกิดแกนนำคนรุ่นใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้ยกระดับความรู้ความสามารถ ให้สามารถสนับสนุนงานของเครือข่ายในระดับตำบลหรือจังหวัด และภาคได้ (2) เกิดเครือข่ายผู้นำคนรุ่นใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงของภาคเหนือที่เชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชน และมีรูปธรรมกิจกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง <ul style="list-style-type: none"> ● ผลจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในขบวนการองค์กรชุมชนในระดับจังหวัด มีผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจำนวนทั้งสิ้น 321 คน
<p>2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2560</p>	<p>เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) แกนนำ/กลุ่มเป้าหมาย ได้เรียนรู้เกิดเข้าใจระบบคิด แนวคิด ทฤษฎีทางสังคม (2) เกิดเครื่องมือในการทำงาน มีความชำนาญและเทคนิคการปฏิบัติการ “นักเคลื่อนไหวทางสังคม” (3) เกิดพื้นที่การจัดการตนเองระดับจังหวัดที่มีเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และระบบการขับเคลื่อน <ul style="list-style-type: none"> ● ผลจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในขบวนการองค์กรชุมชนในระดับจังหวัดและตำบล มีผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจำนวนทั้งสิ้น 402 คน

พัฒนาศักยภาพแกนนำเชิงยุทธศาสตร์ระดับตำบล กลุ่มจังหวัดสพูก บูรณาการแผนพัฒนาตำบลร่วมกับท้องถิ่น

คณะทำงานพัฒนาคุณภาพขบวนองค์กรชุมชนและผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดเวทีพัฒนาศักยภาพแกนนำเชิงยุทธศาสตร์ระดับตำบล กลุ่มจังหวัดสพูก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) ในวันที่ 12-13 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมเขื่อนชลประทานน้ำอูน จังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ทักษะในการจัดทำแผนพัฒนา และทักษะการประสานงานให้กับแกนนำ โดยเนื้อหาการอบรมประกอบด้วยโลกาภิวัตน์และการจัดระเบียบโลก อุดมการณ์ทางการเมืองภาคพลเมือง การกระจายอำนาจชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง อุดมการณ์สภาองค์กรชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ จัดการตนเอง การประสานงานและภาวะผู้นำ การจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ

ในการนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นในการจัดทำและบูรณาการแผนพัฒนาจากพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดขอนแก่น ที่เห็นว่า การประสานงานนั้นมีทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการ การประสานภายในและภายนอกองค์กร การประสานงานในแนวตั้ง และแนวราบ การเคลื่อนสภาฯ ได้ ต้องมีการประสานงาน และสภาฯ คือองค์กรสาธารณะ ที่ต้องให้คนเกิดความเชื่อมั่น ข้อมูลข่าวสาร แผนงาน การเงินการบัญชี ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมให้คนอื่นตรวจสอบได้ ซึ่งการเลือกคนในการทำหน้าทีประสานงานเป็นสิ่งสำคัญ **“การประสานหน่วยงานต้องประสานคน จะประสานคนต้องประสานใจ”** ขณะที่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดอุดรธานี กล่าวถึงประสบการณ์ในการประสานกับหน่วยงานราชการ การจัดทำหนังสือชี้แจงนัดหมาย การชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมเสนอแนะหลักคิดในการทำงาน สูตร “55543” 5 ตัวแรกคือ 5 ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมตรวจสอบ 5 ที่สอง คือ 5 หลักการ โปร่งใส เอื้ออาทร มีประสิทธิภาพ เพิ่มเพื่อน และพึ่งตนเองได้ 5 ที่สาม คือ 5 คุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นใจกัน และไว้วางใจกัน ส่วน 4 ก็คือ 4 แรง แรงกาย แรงใจ แรงปัญญา และแรงจำนวน สำหรับ 3 คือ 3 ด้าน ด้านองค์กร ด้านกิจกรรม และด้านผลประโยชน์

ในส่วนการจัดทำยุทธศาสตร์ ต้องมีทิศทางดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และพันธกิจ เป็นวิธีการขั้นตอนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ต้องเข้าใจสภาพปัญหาของสังคมในทุกระดับ ทั้งประเทศ ภาค ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดการตนเองของจังหวัดอำนาจเจริญที่ยึดหลักการ **“ไม่มีใครสามารถแก้ไขปัญหให้กับประชาชนได้ ถ้าพี่น้องประชาชนไม่ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาด้วยตัวเอง”** และประสานความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย จนสามารถประกาศธรรมนูญจังหวัดอำนาจเจริญ และมีการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์ แผนงานร่วมกับหน่วยงานในระดับจังหวัด

โครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดดำเนินการเป็น 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการพัฒนาแกนนำระดับภาค แกนนำระดับจังหวัด และหลักสูตรแกนนำระดับตำบล ที่เน้นการเพิ่มศักยภาพให้กับแกนนำในระดับต่างๆ ในการที่จะขับเคลื่อนการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้บรรลุตามเจตนารมณ์ และความต้องการของคนในพื้นที่ รวมทั้งการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ เพื่อยกระดับการพัฒนาแผนไปสู่การบูรณาการเชื่อมโยงแผนงานกับท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมต่อไป

ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา

3) ภาคใต้ : โครงการสนับสนุนการพัฒนาและเชื่อมโยงขบวนองค์กรชุมชนภาคใต้ ปี 2560

เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่

- (1) แกนนำสามารถขยายผล ความรู้ในการขับเคลื่อนทางสังคมของภาคประชาชนในระดับภาคใต้
  - (2) มีแกนนำที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนทางสังคมของภาคประชาชนภาคใต้
  - (3) แกนนำสามารถพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและการจัดทำรายงานผลการพัฒนาของจังหวัดได้
  - (4) แกนนำสามารถวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้ในทุกระดับ
  - (5) เกิดแกนนำ ตำบลละ 5 คน ที่มีอุดมการณ์และเป้าหมายวิเคราะห์ศักยภาพตำบล ใช้เครื่องมือในการขับเคลื่อนทางสังคม วางแผนเชิงยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนได้
  - (6) เกิดการขยายจำนวนแกนนำในตำบลให้เพิ่มขึ้นได้
  - (7) แกนนำสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาแผนงานในตำบลให้สามารถขับเคลื่อนงานได้
  - (8) เกิดการออกแบบระบบและวางแผนการพัฒนาคูคลากรในขบวนองค์กรชุมชนภาคใต้
  - (9) เกิดการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคนทำงานในขบวนองค์กรชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานพัฒนาตามยุทธศาสตร์และแผนพัฒนา รวมถึงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถเป็นแกนหลักในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเองได้
- ผลจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในขบวนองค์กรชุมชนในระดับจังหวัด ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบล และกองเลขาขบวนองค์กรชุมชน มีผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจำนวนทั้งสิ้น 1,231 คน

4) ภาคกลางและตะวันตก : โครงการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพขบวนองค์กรชุมชนและผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาคกลางและตะวันตก ปี 2560

เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่

- (1) เกิดผู้นำที่มีอุดมการณ์ จิตวิญญาณ ความเชื่อและความคิด ประสบการณ์ความรู้ ทักษะเครื่องมือมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมจากล่างสู่บน เพื่อชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง
  - (2) เกิดการหนุนเสริมให้คณะทำงานยุทธศาสตร์แต่ละระดับ มีการประชุมแลกเปลี่ยน เกิดการพัฒนาศักยภาพ มีทักษะความสามารถในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนา
  - (3) เกิดการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนงานของขบวนองค์กรชุมชน คณะทำงานเครือข่ายงานประเด็น กองเลขาขบวนองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนา
- ผลจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในขบวนองค์กรชุมชนในระดับจังหวัด ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบล และกองเลขาขบวนองค์กรชุมชน มีผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจำนวนทั้งสิ้น 645 คน

5) ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก :
โครงการพัฒนาคน กลไกและการพัฒนาการ
เชื่อมโยงขบวนภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑล
และตะวันออก ปี 2560

เป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่

- (1) เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในขบวนองค์กรชุมชนเกี่ยวกับ
หลักคิด สถานการณ์การพัฒนาเพื่อสามารถนำมาปรับใช้ในการ
ทำงานในระดับพื้นที่ตำบล
  - (2) เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์การขับเคลื่อนงานใน
ระดับภาคที่มาจากหลากหลายภาคส่วน เช่น เครือข่ายขบวน
องค์กรชุมชน ประชาสังคม นักวิชาการ เพื่อนามาวิเคราะห์สู่การ
ปรับขบวนการทำงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนให้เท่าทัน
สถานการณ์
  - (3) เกิดการประสานความร่วมมือและการเชื่อมโยงขบวนการทำงาน
เพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงระหว่างขบวนองค์กรชุมชน
ประชาสังคม และภาควิชาการเกิดการพัฒนาระบบฐานข้อมูล
ผู้นำระดับภาค กลุ่มจังหวัด จังหวัด ตำบล
- ผลจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้นำในขบวนองค์กรชุมชน
ในระดับจังหวัด มีผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจำนวนทั้งสิ้น 807 คน

5. พลังเครือข่ายภาคีพัฒนา ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เป็นการจัดความสัมพันธ์การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ขบวนการองค์กรชุมชน และภาคีพัฒนาในการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะ โดยมีรูปแบบความร่วมมือในลักษณะต่างๆ เพื่อการพัฒนาผ่านเครือข่ายความร่วมมือ มีการกำหนดบทบาท พื้นที่ ประเด็น และแผนการดำเนินงานร่วมกัน ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือ ดังนี้

1. ความร่วมมือในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ลงนามบันทึกความร่วมมือ 4 หน่วยงาน มีการกำหนดเป้าหมายร่วมในการสนับสนุนและขับเคลื่อนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดชุมชนท้องถิ่นต้นแบบเข้มแข็งทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานร่วม 4 หน่วยงาน จำนวน 117 ตำบล 3 ชุมชน ซึ่งมีแนวทางสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งตามบันทึกความร่วมมือ ได้แก่

- การพัฒนาและบูรณาการการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ระบบข้อมูลการจัดทำแผน
  - การเพิ่มขีดความสามารถของแกนนำและบุคลากร
  - การพัฒนาตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง
  - การสนับสนุนและพัฒนาให้เกิดชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ
- ทั้งนี้ มีการกำหนดบทบาทระหว่างภาคี ได้แก่
- 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รับผิดชอบในการพัฒนาและบูรณาการระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน และพัฒนาตัวชี้วัดร่วมเพื่อใช้ในกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน
  - 2) กรมการพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ระบบข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนา

- 3) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของแกนนำ
- 4) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินการพัฒนาชุมชนต้นแบบ

2. ความร่วมมือในการพัฒนาสวัสดิการสังคม

2.1 โครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการ

ชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับสถาบันปวช อิงภากรณ์ วิทยาลัยพัฒนาการศึกษาศาสตร์ปวช อิงภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิมันพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะอนุกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับประเทศ ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เครือข่ายสวัสดิการชุมชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดโครงการมอบรางวัลองค์กรสวัสดิการชุมชน : สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิด ศาสตราจารย์ ดร.ปวช อิงภากรณ์ “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ต่อเนื่องในปี 2560 เพื่อยกย่องเชิดชูองค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินงานช่วยเหลือดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างโดดเด่นใน 9 ด้าน

2.2 ความร่วมมือในการจัดทำตัวชี้วัดคุณธรรมของกองทุนสวัสดิการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายสวัสดิการชุมชนและศูนย์คุณธรรม เพื่อส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการมีธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ โดยจัดทำเครื่องมือในการประเมินตนเองผ่านการระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนร่วมกับกองทุนต้นแบบ 15 กองทุน ให้มีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้

3. ความร่วมมือในการพัฒนาโยบายสาธารณะเพื่อรับรองสังคมสูงวัย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับสำนักประสานงานสนับสนุนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาวะรองรับสังคมสูงวัย (สปสว.) เพื่อยกระดับการทำงานและการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อรองรับ “สังคมสูงวัย” โดยกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน ได้แก่

- 1) การจัดทำ Mapping พื้นที่ปฏิบัติการ
- 2) การจัดกลไกการทำงานร่วมระหว่างภาคีเครือข่าย
- 3) การพัฒนาข้อเสนอแนะทางนโยบายจากพื้นที่ อย่างน้อย 30 พื้นที่
- 4) การพัฒนาการขับเคลื่อนงานรองรับสังคมสูงวัยให้เป็นวาระของจังหวัดในระยะต่อไป

4. ความร่วมมือในการหนุนเสริมกระบวนการประชาสังคม

สหภาพยุโรป (EU) คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร่วมกันจัดเวทีเชื่อมโยงและยกระดับขบวนการภาคประชาสังคมสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ร่วมกับสหภาพยุโรป (Europe Union) ประจำประเทศไทย ภายใต้กรอบโครงการสนับสนุนการร่วมหารือด้านนโยบายระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรป ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2559 มีผู้เข้าร่วม ได้แก่ ผู้แทนภาคประชาสังคม เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม/องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำองค์กรชุมชน/สภาองค์กรชุมชน เกิดประเด็นการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SCGs) เป็นหลักในการขับเคลื่อนในระดับท้องถิ่น ให้ประชาชนร่วมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผ่านการสร้างวาระร่วมและการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยการตั้งทีมปฏิบัติการและมีกระบวนการ ได้แก่ 1) สร้างชุดอุดมการณ์ร่วม 2) ใช้ฐานหมู่บ้านเป็นตัวยึดโยงการทำงาน 3) ใช้ฐานหมู่บ้านเป็นตัวจัดตั้ง 4) ยกร่างกรอบแนวคิดการสร้าง “การเคลื่อนไหวใหม่”

นอกจากนี้ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2560 ยังเกิดเวทีประชาสังคมกับการขับเคลื่อนประเทศไทยที่ยั่งยืน เพื่อระดมความเห็นและนำเสนอข้อเสนอทางยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนจากเครือข่ายภาคประชาสังคมทั่วประเทศ นำไปสู่การผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะและนโยบายระดับชาติ โดยมีผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทยเป็นประธาน ในงานมีตัวแทนรัฐบาลและหน่วยงานประชาสังคมต่างๆ ร่วมเสวนา รวมทั้งตัวแทนภาคีเครือข่ายทั่วประเทศเข้าร่วมงานประมาณ 100 คน

ทั้งนี้ สถาบันฯ ได้ประสานความร่วมมือกับสหภาพยุโรป (EU) ในการจัดทำโครงการความร่วมมือระหว่าง EU-พอช. หนุนเสริมความเข้มแข็งภาคประชาสังคม เพื่อจัดเวทีและกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นให้เกิดการยกย่องยุทธศาสตร์แนวทาง “สังคมอนาคตประเทศไทย” ที่เป็นข้อเสนอจากภาคประชาสังคมจากทุกภาคี และได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนและพัฒนายุทธศาสตร์ภาคประชาสังคมทุกภูมิภาคขึ้น ซึ่งในการจัดเวทีในครั้งนี้เป็นการนำเสนอข้อเสนอทางยุทธศาสตร์จากเครือข่ายภาคประชาสังคมทั่วประเทศทุกภูมิภาค เพื่อยกระดับและเสนอแนวทางดังกล่าว นำไปสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

เวทีดังกล่าวมีการนำเสนอ “Road Map ของเครือข่ายภาคประชาสังคม” ในการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

- 1) การจัดตั้ง “สำนักส่งเสริมประชาสังคม” ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ พอช. เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาขบวนการประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง และสามารถขับเคลื่อนเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาคประชาสังคม รวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติการให้เกิดรูปธรรมในระดับพื้นที่

- 2) กำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์ร่วม เพื่อขับเคลื่อนขบวนการประชาสังคมในระดับพื้นที่ยุทธศาสตร์ให้มี “พื้นที่ร่วม” และ “ปฏิบัติการร่วม” เพื่อสร้างตัวอย่างหรือโมเดลรูปธรรม และสามารถประสานการดำเนินงานระหว่างภาคประชาสังคม และการบูรณาการร่วมระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันวิชาการ ในระดับพื้นที่ให้เข้มแข็งและเกิดการเปลี่ยนแปลงได้จริง

- 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูล การจัดการความรู้ และการสื่อสารเชิงรุก

- 4) จัดทำแผนร่วม

- 5) กลไก เวที การสนับสนุนในพื้นที่ที่มีสถานะและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีองค์ประกอบร่วมหลายฝ่าย เพื่อขับเคลื่อน ติดตาม สนับสนุนแผนร่วมในพื้นที่ให้เกิดการปฏิบัติการได้จริง รวมทั้งพัฒนาเป็นโครงการ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสำนักส่งเสริมประชาสังคมจะเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนงบประมาณ และประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนทางนโยบายสาธารณะ เช่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สมัชชาองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฯลฯ

5. ความร่วมมือด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย

5.1 การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร่วมกับ 9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว ได้แก่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กองทัพบก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคลองลาดพร้าว จัดการประชุมปฏิบัติการมวลชนสัมพันธ์ การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าวและปทุมธานีโมเดล ระหว่างวันที่ 27-28 ตุลาคม 2559 มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 84 คน ประกอบด้วย ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจนครบาล เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยเนื้อหาอบรมมุ่งเน้นเกี่ยวกับ 1) โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง 2) โครงการสร้างเขื่อนระบายน้ำ กทม. และแผนแม่บท กทม. 3) การพัฒนาชุมชนริมคลองอย่างยั่งยืน 4) การปฏิบัติการข่าวสาร และ 5) การทำงานมวลชนสัมพันธ์ วัตถุประสงค์ในการประชุมครั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง โดยชุดปฏิบัติการมวลชนสัมพันธ์จะลงไปสำรวจข้อมูล และทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนริมคลอง เพื่อแสวงหา

ความร่วมมือกับประชาชนที่เห็นด้วยและสำรวจความต้องการและแสวงหาความร่วมมือกับผู้อยู่อาศัยที่ไม่เห็นด้วย

5.2 โครงการบ้านมั่นคง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มีการดำเนินการหนุนเสริมสนับสนุนเชื่อมโยงการดำเนินงาน ขบวนการสหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.) ใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) ประเด็นกองทุนรักษาถิ่นรักษาบ้าน เกิดการขับเคลื่อนในการจัดเวทีสัมมนาจากกองทุน เพื่อสรุปผลการดำเนินงานกองทุนที่ผ่านมาและระดมความคิดเห็นจากชุมชนที่เป็นสมาชิกกองทุนถึงความคล่องตัวในการบริหารกองทุน และค้นหาจุดเด่นและจุดอ่อนของการดำเนินงานกองทุนฯ เพื่อการปรับระเบียบกฎเกณฑ์ และระบบบริหารกองทุน ให้มีศักยภาพ และเข้าถึงพี่น้องในโครงการได้อย่างทั่วถึง

2) ประเด็นเมืองสุขภาวะ เป็นประเด็นงานเรื่องสุขภาพเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สมาชิกในชุมชนบ้านมั่นคงทั่วประเทศร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีเจตนารมณ์ร่วมคือ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสร้างผู้นำรุ่นใหม่ และสร้างการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนดำเนินงานพัฒนาชุมชนในทุกมิติ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมดี

จากการดำเนินการพัฒนาโครงการที่ผ่านมา เกิดพื้นที่ดำเนินโครงการสุขภาวะ 40 พื้นที่ ใน 5 ภาค โดยเป็นเมืองต้นแบบ 6 เมือง เมืองยกระดับ 15 เมือง และเมืองขยาย 19 เมือง

5.3 บ้านมั่นคงชนบท

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ลงนามบันทึกข้อตกลงกับตัวแทนสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินตำบลระบำ จำกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุทัยธานี สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี อบต. ลานสัก เครือข่ายบ้านมั่นคงชนบทในการสนับสนุน “ระบำโมเดล” พัฒนาที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ฯ ครัวบวงจรถิ่นตำบลระบำ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่สงวนหวงห้ามของรัฐ โดยในปี 2558 จังหวัดอุทัยธานีได้รับมอบพื้นที่สวนป่าหัวยระบำ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เนื้อที่ประมาณ 3,239 ไร่เศษ ซึ่งเป็นที่ดินแปลงว่างที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เคยใช้ประโยชน์และหมดสัญญาเช่าจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) มาดำเนินการจัดให้เกษตรกรในลักษณะแปลงรวม ไม่ให้กรรมสิทธิ์ โดยให้บริหารจัดการที่ดินในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ รวมทั้งจัดทำแผนบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินโดยวางผังพื้นที่โครงการฯ เป็น 8 ชุมชน จำนวน 486 แปลง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (สำนักงานภาคกลางและตะวันตก) ได้หารือร่วมกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุทัยธานี และแกนนำชุมชน ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยควบคู่กับการสร้างคน สร้างชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเอง และบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีโดยมีหลักคิดสำคัญในการทำงานร่วมกันคือ “สร้างคน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เริ่มจากร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ” โดยมีทิศทางและแนวทางสำคัญในการทำงานร่วมกัน ได้แก่

- 1) ส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) สนับสนุนยกระดับความรู้ความสามารถให้มีทักษะในการพัฒนา ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเองให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
- 3) สร้างกลไกเชื่อมโยงคณะทำงาน ทั้งในพื้นที่และเครือข่ายองค์กรชุมชนในภาคส่วนต่างๆ
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนการออมทรัพย์และสร้างทุนภายในชุมชน
- 5) สนับสนุนเชื่อมโยงบูรณาการแผนงาน และงบประมาณในการพัฒนาชุมชน
- 6) สนับสนุนชุมชนอริยัตยให้เป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งการเรียนรู้ทางการพัฒนาการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

5.4 การลงนามบันทึกความร่วมมือร่วมมือ (MOU) เพื่อพัฒนาระบบบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ลงนามบันทึกความร่วมมือร่วมมือ (MOU) กับ 6 หน่วยงานภาคี ได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ชุมชนสหกรณ์บริการเดินรถแห่งประเทศไทย จำกัด เพื่อร่วมพัฒนาระบบบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคง 400 สหกรณ์ทั่วประเทศ ให้มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และสามารถส่งงบการเงินให้ตรวจสอบได้เนื่องจากที่ผ่านมาสหกรณ์ฯ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ทำให้ไม่สามารถทำบัญชีและงบการเงินได้ โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะให้การสนับสนุนด้านวิชาการให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีและงบการเงินแก่สหกรณ์ ทั้งการจัดทำบัญชีด้วยมือ และการทำบัญชีด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงข้อมูลสถานะการจัดทำบัญชีและศักยภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ ส่วนกรมส่งเสริมสหกรณ์จะสนับสนุนวิชาการให้ความรู้ด้านการดำเนินกิจการของสหกรณ์ การกำกับดูแลการจัดทำบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์ให้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเกิดความโปร่งใสเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายให้สหกรณ์จัดทำบัญชีและงบการเงินได้

พอช. ร่วมมือ 6 หน่วยงานร่วมพัฒนาระบบบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคง 400 สหกรณ์ทั่วประเทศ
ให้ระบบบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง และโปร่งใส

พิธีลงนามความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ชุมนุมสหกรณ์บริการเดินรถแห่งประเทศไทย จำกัด และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้สหกรณ์ขนาดเล็กต่างๆ ทั่วประเทศสามารถจัดทำระบบบัญชีและงบการเงินได้ นอกจากนี้ภายในงานยังมีการจัดนิทรรศการและการบรรยายในหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยมีเข้าร่วมทั้งหมดประมาณ 500 คน

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (นางบริสุทธิ์ เปรมประพันธ์) กล่าวว่า การลงนามในครั้งนี้เป็นการบูรณาการความร่วมมือในการให้การศึกษาและพัฒนาเพื่อให้สหกรณ์ต่างๆ สามารถจัดทำบัญชีและงบการเงินได้ เนื่องจากปัจจุบันมีสหกรณ์ขนาดเล็กจำนวนมากไม่ได้จัดจ้างผู้ทำบัญชีหรือมอบหมายให้มิผู้ทำบัญชี หรือมอบหมายให้กรรมการจัดทำบัญชี แต่บุคลากรเหล่านี้ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ทำให้มีสหกรณ์จัดทำบัญชีและงบการเงินไม่ได้จำนวนมาก ส่งผลให้สหกรณ์ไม่สามารถนำข้อมูลบัญชีไปใช้ในการบริหารจัดการสหกรณ์ได้ และไม่สามารถส่งงบการเงินให้ตรวจสอบบัญชีได้

นายสมชาติ ภาரசสุวรรณ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กล่าวว่า พอช. ได้สนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยตามความโครงการบ้านมั่นคงมาตั้งแต่ปี 2546 โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนรวมกลุ่มกันพัฒนาที่อยู่อาศัยทั้งในเมืองและชนบททั่วประเทศ จนถึงปัจจุบันดำเนินการเสร็จไปแล้วประมาณ 1,014 โครงการ จำนวน 2,049 ชุมชน ซึ่งในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง รวมทั้งโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองในกรุงเทพฯ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ชุมชนต่างๆ เหล่านี้จะต้องรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถานขึ้นมาเพื่อบริหารโครงการ ทั้งในเรื่องของการเสนอขอใช้สิทธิเช่าจาก พอช. การนำสิทธิเช่าไปใช้ในการพัฒนาที่อยู่อาศัย การบริหารจัดการโครงการ การผ่อนชำระสิทธิเช่า ฯลฯ โดยในปัจจุบันมีการจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงทั่วประเทศประมาณ 400 สหกรณ์

ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา

6. ความร่วมมือด้านวิชาการ สถาบันพัฒนา

องค์กรชุมชนประสานงานกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัย ได้แก่ มูลนิธินโยบายสุขภาวะ (มนส.) มศว.(โพธิ์วิทยาจารย์ จัหวัดตาก) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยนครพนม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการจัดการความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนการวิจัยในระดับพื้นที่ โดยมีผลการดำเนินงานที่โดดเด่น ได้แก่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยในการใช้ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งมีกระจายอยู่ 48 แห่งทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการวิจัยโดยชุมชน พร้อมสร้างเครือข่ายวิชาการในการหนุนเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้การวิจัยท้องถิ่นมาเป็นกระบวนการในการทำงานยกระดับการพัฒนา สักัดความรู้ ถอดบทเรียน และการสรุปผลการดำเนินงานในพื้นที่เพื่อนำไปต่อยอดการทำงานพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานองค์กรชุมชนภาคอีสาน พัฒนากลไกสนับสนุน คัดค้นกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้กำหนด 5 ชุดโครงการใหญ่ 60 โครงการย่อยในการดำเนินงานระดับพื้นที่ ได้แก่

- 1) โครงการวิจัยแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายท้องถิ่นชุมชนลุ่มน้ำโขง 24 ตำบล 1 ภูมิภาค
- 2) การจัดการความรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยองค์กรชุมชนท้องถิ่นภาคอีสาน 13 ตำบล
- 3) โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาการเป็นจังหวัดจัดการตนเองภาคอีสาน 6 จังหวัด
- 4) โครงการหนุนเสริมกระบวนการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนภาคอีสาน 6 โครงการย่อย
- 5) โครงการหนุนเสริมการวิจัยการพัฒนารูปแบบและแนวทางเพิ่มความเข้มแข็ง สภาองค์กรชุมชนตำบลสู่การเป็นพลเมือง 10 โครงการย่อย

7. ความร่วมมือในการฟื้นฟูภัยพิบัติ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคใต้ ในนามศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนแก้ปัญหาภัยพิบัติภาคใต้ 2560 ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชนภาคใต้ ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ประสานงานในชุมชน 15 แห่ง 5 จังหวัด ช่วยแก้ปัญหาภาวะน้ำท่วมภาคใต้ สู่การฟื้นฟูชุมชนหลังน้ำลด โดยมีการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ลงพื้นที่ประสานกับผู้นำชุมชน เพื่อส่งเสริมจัดตั้งศูนย์ประสานงานแก้ปัญหาภัยพิบัติในพื้นที่ร่วมกับผู้นำองค์กรชุมชนในพื้นที่ๆ มีความพร้อม พร้อมการเปิดบัญชีรับบริจาค ในนามศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนแก้ปัญหาภัยพิบัติภาคใต้ 2560 เพื่อเชิญชวนเครือข่ายองค์กรชุมชนในจังหวัดต่างๆ และประชาชนที่มีจิตอาสา เข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและผู้ประสบภัยได้จัดการแก้ปัญหาภัยพิบัติกันเอง

นอกจากนี้ยังดำเนินการประสานงานขบวนองค์กรชุมชนในจังหวัดอื่นๆ ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยได้รับการสนับสนุนจากขบวนองค์กรชุมชน 11 จังหวัด เพื่อช่วยจัดตั้งศูนย์ประสานงานและครัวกลาง โดยการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์สมาคมสื่อภาคใต้ ซึ่งมีขบวนองค์กรชุมชนเดินทางพร้อมอาหารและเรือถึงพื้นที่ประสบภัยในจุดต่างๆ ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่

6. การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนท้องถิ่นสู่ประชาคม อาเซียน

จากนโยบายการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาพื้นที่เขตการค้าและการลงทุนกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและแก้ปัญหาความมั่นคงของรัฐบาล นำไปสู่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหลายประเภท เช่น เขตการค้าเสรี เขตอุตสาหกรรมเสรี เขตปลอดภาษี เขตการค้าชายแดนเสรี และเขตพัฒนาการส่งออก(แปรรูป) ซึ่งในปี 2558 คณะกรรมการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กพน.) ได้กำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 10 พื้นที่ ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

จากการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เกิดกระบวนการสร้างความเข้าใจและการวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษต่อเนื่อง จำนวน 7 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดเชียงราย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดตาก จังหวัดสงขลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งแต่ละพื้นที่มีกระบวนการพัฒนาตามบริบทของพื้นที่ ดังนี้

- **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดกาญจนบุรี** มีการดำเนินงานร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีในการกำหนดแผนขยายพื้นที่การทำงาน จำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านเก่า ตำบลแก่งเสี้ยน ตำบลจรเข้มเือก ตำบลศรีมิ่งคล ตำบลวังขนาย และมีแผนการสร้าง ความเข้าใจการพัฒนาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน/เขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมกัน

- **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก** เกิดการสรุปผลการดำเนินงานเรื่องแนวทางการพัฒนา ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมที่จะเกิดในพื้นที่ 13 ประเภท รวมทั้งประเด็นธุรกิจการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมเกษตร ประเด็นวิธีการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม มลพิษ ผู้คน วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการติดตามสถานการณ์ทั้งด้านการเวนคืนที่ดิน การลงทะเบียนสิทธิต่างๆ และการพัฒนาศักยภาพแกนนำในระดับตำบลและเยาวชนในพื้นที่ให้มีการเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลตำบล

- **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายและจังหวัดมุกดาหาร** เกิดการประสานงานและหารือแนวความร่วมมือกับภาควิชาการ คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และตัวแทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ในการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานวิจัยในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ โดยจัดประชุมเพื่อวางแผนการขับเคลื่อนงานและสนับสนุนงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2560 เพื่อติดตามสถานการณ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ พร้อมเชื่อมโยงข้อมูลและแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างส่วนต่างๆ เพื่อหาจุดร่วมในการขับเคลื่อนงาน จากการประชุมดังกล่าว เกิดแผนในการอบรม

นักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ร่วมกันระหว่าง ภาควิชาการ สกว. พอช. นักวิจัยรุ่นใหม่ ภาคประชาสังคม และแกนนำในระดับพื้นที่ ซึ่งจากการหารือ เกิดการวิเคราะห์พื้นที่และ Mapping ข้อมูลร่วมกันระหว่าง สกว. หนองคาย ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมในพื้นที่และขบวนจังหวัดหนองคาย ในพื้นที่อำเภอที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอสังคม อำเภอสระใคร และอำเภอโพนพิสัย และกำหนดพื้นที่ที่มีฐานงานในการขับเคลื่อนร่วมกันทั้งของ สกว. และ พอช. จำนวน 7 ตำบล

● **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา** (ตำบลสำนักขาม

ตำบลสำนักแก้ว เทศบาลเมืองสะเตา และเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์) เกิดการจัดระบบข้อมูลคนจนที่ได้รับผลกระทบตลอดจนข้อมูลผู้เดือดร้อนอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย มีการประชุมร่วมระหว่างรองผู้ว่าราชการจังหวัด กรรมการสิทธิมนุษยชน ราชพัสดุ พมจ. ให้เกิดการหารือและวางแผนร่วมในการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ รวมทั้งการจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ จากโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำคลองอู่ตะเภาพร้อมกับจัดเวทีทำความเข้าใจกับผู้แทนสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา ที่โรงเรียนบ้านด่านนอก อ.สะเตา ส่งผลให้แกนนำได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อนำข้อมูลไปขยายผลต่ออย่างสมาชิกในพื้นที่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อให้สามารถวางแผนพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

● **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนราธิวาส** (ตำบล

โคกเคียน ตำบลละหาร ตำบลเจ๊ะเห ตำบลสุโหงโกลก และตำบลโลละจุด) เกิดการประชุมขบวนสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อจัดทำข้อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบการค้าของชุมชน เช่น การเสนอให้มีการใช้วัตถุดิบที่ผลิตในชุมชน การเสนอให้มีระบบการควบคุมมลพิษจากอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมทั้งมีการสร้างความเข้าใจกับผู้แทนสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนราธิวาสที่ตากใบลาгуล จังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้แกนนำได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อนำข้อมูลไปขยายผลต่ออย่างสมาชิกในพื้นที่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อให้สามารถวางแผนพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

7. การบริหารจัดการองค์กร สู่ธรรมาภิบาล

มุ่งเน้นการวางรากฐานการพัฒนาให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์กรและชุมชน ให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

7.1 การบริหารจัดการสถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน

สืบเนื่องจากการปรับโครงสร้างการทำงาน ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงและทิศทางการทำงานของขบวนการชุมชน เอื้อให้เกิดการประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการทำงานมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นกระจายระบบการบริหารจัดการจากส่วนกลาง “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” เป็นเป้าหมายหลักขององค์กร มุ่งเน้นการทำงานระดับพื้นที่ให้เกิดการจัดการตนเองอย่าง เข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงพลังขบวนการชุมชนระดับท้องถิ่นโดย มีสภาองค์กรชุมชนเป็นตัวเชื่อมร้อย และให้ขบวนจังหวัดเป็น พื้นที่กลาง เกิดจังหวัดจัดการตนเองที่มีระบบการบริหารจัดการ อย่างมีส่วนร่วม จึงได้มีการติดตาม หนุนเสริมเพื่อพัฒนาระบบ งานภาคโดยคณะทำงานศึกษาบทบาท โครงสร้างการทำงาน ของ พอช. อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการติดตามหนุนเสริม เกิดข้อ ค้นพบและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ระบบงานพื้นที่ มุ่งเน้นให้เกิดการดำเนินงาน ตามเป้าหมายการสร้างชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองทั้งในระดับ ตำบลและระดับจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เชิงโครงสร้าง สร้างระบบการทำงานเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงทุกงาน ประเด็น และประสานความร่วมมือแนวราบระหว่างขบวนการ ชุมชนและหน่วยงานภาคี

- องค์กรประกอบของคณะอนุกรรมการภาค เสนอให้มีการจัดองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการภาคที่มีการ ถ่วงดุล มีความเป็นกลาง และมีความหลากหลายครอบคลุมทั้ง เชิงพื้นที่และเชิงประเด็น พร้อมทั้งต้องมีกรยกระดับการทำงาน ให้เป็นการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น

- คณะทำงานกลั่นกรองโครงการ เสนอให้มี กลไกการพิจารณาและอนุมัติโครงการอย่างเหมาะสมตามหลัก ธรรมาภิบาล

- บทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนา ควรมี การจัดการความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างขบวนการชุมชนและภาคี อย่างเท่าเทียม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของขบวนการชุมชน

- คุณลักษณะของผู้บริหารภาค ควรมีการกำหนด คุณสมบัติขั้นพื้นฐานหรือคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ภาคอย่างชัดเจน

- การขับเคลื่อนงานพัฒนาในระดับตำบล ควร เน้นการพัฒนาและเชื่อมโยงขบวนระดับตำบลเพื่อเป็นฐานกลไก ระดับจังหวัดให้เกิดการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากฐานรากอย่างมีพลัง รวมทั้งพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ พอช. ในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่

- ระบบกลุ่มจังหวัด ควรจัดโครงสร้างกลุ่มจังหวัดแบบยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่ โดยเน้นการบริหารร่วมระหว่างขบวนการองค์กรชุมชน ภาคี และ พอช.

2. ระบบงานสนับสนุนและบริหาร สำนักงานภาค

- การเชื่อมโยงและสนับสนุนขบวนการชุมชน 5 ระบบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการข้อมูลที่มีการแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบต่อการดูแลและจัดการระบบฐานข้อมูลอย่างชัดเจน รวมทั้งมีกลไกการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) ระบบแผนงาน งบประมาณ และบริหารโครงการ ครอบคลุมบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงงานเป็นผู้รับผิดชอบ 3) ระบบการติดตามและรายงานผล 4) การพัฒนาองค์ความรู้และการสื่อสารงานพัฒนา ควรยกระดับงานข้อมูลงานพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้เพื่อการสื่อสารที่น่าเชื่อถือ และ 5) การบริหารการเงิน

- ระบบการบริหารภายในสำนักงาน ได้แก่ ด้านบุคลากร การบริหารงานพัสดุ และการจัดการเรื่องร้องเรียน ควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากร ควรมีการจัดทำแผนงานประจำปีเพื่อควบคุมให้ดำเนินการได้ในระยะเวลาที่กำหนด และการจัดทำคู่มือการจัดการเรื่องร้องเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นมาตรฐาน

7.2 การบริหารบุคลากร

1) การส่งเสริมและรณรงค์การสร้างอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์และวัฒนธรรมองค์กรของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน คณะทำงานพัฒนาอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ และวัฒนธรรมองค์กร ได้ดำเนินการรณรงค์ฯ โดยจัดทำและเผยแพร่คู่มือการใช้อัตลักษณ์ฯ จำนวน 1,000 ฉบับให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดทำมาสคอต “น้องคู่ชุมชน” และจัดทำเสื้อสัญลักษณ์สถาบันฯ สีน้ำเงิน และรณรงค์ให้ผู้ปฏิบัติงานสวมทุกวันจันทร์ เพื่อสะท้อนการใช้อัตลักษณ์ใน 3 บุคลิกภาพคนพอช. “มีคุณธรรมซื่อสัตย์ เรียนรู้พัฒนา ก้าวหน้าอย่างมืออาชีพ”

2) การใช้ระบบสารสนเทศการบริหารทรัพยากรบุคคล (HRIS) 4 ระบบ ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลผู้ปฏิบัติงาน ระบบจัดการเวลาปฏิบัติงาน ระบบการลา และระบบผู้ปฏิบัติงาน การจัดการตนเอง โดยเริ่มใช้งานจริงในวันที่ 1 สิงหาคม 2560

3) การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน ผ่านเวทีเปิดโลกทัศน์ผู้ปฏิบัติงาน พอช. ผู้ปฏิบัติงานเข้าร่วมเวที 190 คน เปิดมุมมองใหม่ในเรื่องสถานการณ์ หรืองานใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะเวทีสาธารณะ ได้แก่

- การสร้างแบรนด์ การสร้างพลังบวก สู่การสร้างอัตลักษณ์องค์กร โดย นายสุรชัย ชาญอนุเดช CEO ชานตาเฟ
- “หลักการทรงงานของกษัตริย์นักพัฒนา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช : เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดย นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง
- “พูด” ที่ให้มากกว่าคำว่า “พูด” เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2560 โดยนายสุรสนภวงค์ ณ อยุธยา ผู้ก่อตั้ง (Founder) กลุ่ม Speech Masters เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการพูดต่อหน้าที่ชุมชน
- “การใช้โอกาสด้านพัฒนาด้านสังคม” โดย นายพงศ์สุข หิรัญพฤกษ์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท โชว์ไร้ขีด จำกัด (SHOW NO LIMIT)

4) พัฒนาบุคลากรด้วยกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management & Sharing)

ผ่านโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการความรู้กับงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ปี 2560 จำนวน 13 โครงการ และโครงการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมทางสังคม จำนวน 14 กลุ่ม ทำให้คนทำงานตัวเล็กตัวน้อยลุกขึ้นมาจัดการความรู้จากการทำงานของตนเอง และการทำงานจิตอาสาในงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ รวมถึงการดูแลสุขภาพเพื่อลดปัญหาโรคที่เกิดจากออฟฟิศซินโดรม

7.3 การพัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

1) ระบบตรวจสอบภายใน เป็นการตรวจสอบการบริหารงบประมาณสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานให้สอดคล้องตามข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงานของสถาบันฯ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมาย และสร้างความมั่นใจในการบริหารจัดการแก่ฝ่ายบริหารโดยมีการตรวจสอบ ดังนี้

(1) การตรวจสอบตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันฯ มาตรา 36 เป็นการตรวจสอบการเงินและการบัญชี เพื่อให้เกิดความมั่นใจในความครบถ้วนถูกต้อง เพียงพอและน่าเชื่อถือในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี และการตรวจสอบพัสดุ โดยมีการจัดทำรายงานจากการตรวจสอบเสนอคณะอนุกรรมการตรวจสอบในการประชุมครั้งที่ 4/2560 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2560 และการประชุมครั้งที่ 5/2560 เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2560 ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาระบบการเงินและบัญชี และการตรวจสอบพัสดุของสถาบันฯ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

(2) การตรวจสอบตามแผนงานในการตรวจสอบสินเชื่อของสถาบันฯ ตามข้อบังคับฉบับที่ 2 ว่าด้วยการตรวจสอบภายใน โดยเป็นการตรวจสอบสินเชื่อ และสอบทานการประเมินระบบควบคุมภายใน โดยจากผลการตรวจสอบได้มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับสินเชื่อในเรื่องระบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรผู้ใช้สินเชื่อ การสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพองค์กรผู้ใช้สินเชื่อ และการติดตามจัดเก็บเอกสาร รวมถึงดำเนินการตรวจสอบการบริหารงบประมาณสนับสนุนของสำนักงานภาคและหน่วยปฏิบัติการบ้านมั่นคงและที่ดินภาค โดยมีการจัดทำรายงานจากการตรวจสอบเสนอคณะอนุกรรมการตรวจสอบในการประชุมครั้งที่ 3/2560 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2560 ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาระบบการบริหารสินเชื่อของสถาบันฯ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

(3) การตรวจสอบตามแผนตรวจสอบตามการประเมินระดับความเสี่ยง ซึ่งดำเนินการตรวจสอบใน 2 ระบบ ได้แก่ การดำเนินงานและงบประมาณสนับสนุนของสำนักงานภาค ให้สอดคล้องกับข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และหลักเกณฑ์ของสถาบัน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณสนับสนุนของสำนักงานภาคที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สำเร็จตามเป้าหมาย และสร้างความมั่นใจในการบริหารจัดการแก่ฝ่ายบริหาร และการตรวจสอบระบบบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานบริหารบุคลากรตั้งแต่ขั้นตอนการจ้างงาน การบริหารค่าจ้างค่าตอบแทน ระบบสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ และระบบควบคุมเอกสารสำคัญเกี่ยวกับบุคคล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การตรวจสอบนอกแผนตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสถาบันฯ ได้แก่ การตรวจสอบโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเป็นไปตามระเบียบ คำสั่ง และ

หลักเกณฑ์ที่กำหนดในการสนับสนุนงบประมาณในส่วนของ การพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค การอุดหนุนที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือผู้อาศัยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ การสนับสนุนกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการบริหารโครงการขององค์กรชุมชน และสินเชื่อเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการสนับสนุนตามนโยบายรัฐบาล โดยมีการจัดทำรายงานจากการตรวจสอบเสนอคณะอนุกรรมการตรวจสอบในการประชุมครั้งที่ 6/2560 เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2560 ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองของสถาบันฯ มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2) ระบบการควบคุมภายใน จัดทำแผนการ

ควบคุมภายในของสถาบันฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์และจัดทำแผนควบคุมภายในแบบ CSA (Control-Self Assessment) พร้อมทั้งวิเคราะห์แผนการควบคุมภายในปีงบประมาณ 2559 ที่ยังมีความเสี่ยงคงเหลือ และแผนการดำเนินเนิการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 นำมาประเมินระดับความเสี่ยงและจัดทำแผนงานการควบคุมภายในของทั้ง 18 ส่วนงาน จำนวน 87 แผนงาน/โครงการ

ผลการดำเนินงานตามแผนการควบคุมภายในของปีงบประมาณ 2560 ระดับความเสี่ยงตามแผนงานโดยรวมของทุกส่วนงานลดลงจำนวน 78 แผนงาน/โครงการ คิดเป็นร้อยละ 89.66 ของแผนงานที่มีการควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ 2560 ทั้งนี้ มีแผนงานที่มีความเสี่ยงคงเหลือจำนวน 25 แผนงาน/โครงการ ซึ่งเป็นแผนสำคัญ ได้แก่ แผนงานเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารและรายงานทางการเงิน การแก้ไขปัญหานี้ ผิดนัดขององค์กรผู้ใช้สินเชื่อ และแผนงานด้านการพัฒนาบุคลากร (ลูกจ้างโครงการพิเศษ) โดยแผนงานที่มีความเสี่ยงคงเหลือทั้งหมดจะมีการทบทวนและนำไปพิจารณาประกอบการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการประจำปี 2561 เพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน และจัดทำเป็นแผนการควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ 2561 ต่อไป

3) ระบบการบริหารความเสี่ยง เป็นการวิเคราะห์

งานสำคัญที่มีโอกาสไม่บรรลุผลตามเป้าหมายและก่อให้เกิดผลกระทบทั้งที่เป็นภารกิจหลักของสถาบันฯ งานตามนโยบายสำคัญ และงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พบว่ามีประเด็นความเสี่ยงสำคัญที่ต้องจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

- (1) การบริหารโครงการและการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ
- (2) การสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (3) การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด
- (4) การสนับสนุนการพัฒนาองค์กรผู้ใช้สินเชื่อและแก้ปัญหาหนี้สินผิคนัด

ผลการดำเนินการในรอบ 1 ปีทุกประเด็นสามารถดำเนินการได้ตามแผนบริหารความเสี่ยง ส่งผลให้การดำเนินงานของสถาบันฯ บรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

4) การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร่วมกับศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ดำเนินการสำรวจความพึงพอใจจาก 2 กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการต่างๆ ที่เข้าร่วมกระบวนการทำงานและได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถชุมชน โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานราก และโครงการบ้านพอเพียงชนบท และกลุ่มคณะอนุกรรมการ/คณะทำงานชุดต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยภาคีเครือข่ายความร่วมมือ เครือข่ายองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคีอื่นๆ ซึ่งเป็นการสำรวจใน 3 ประเด็นหลัก โดยผลการประเมินกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในภาพรวมร้อยละ 85.10

ประเด็นความพึงพอใจ	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
• ด้านการได้รับการสนับสนุนจาก พอช.	85.30	มาก
• กระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการของ พอช.	84.30	มาก
• ด้านเจ้าหน้าที่/ผู้ส่งเสริมงานพัฒนาของ พอช.	85.60	มาก
รวม	85.10	มาก

5) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส เป็นการประเมินจากหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และผลการสำรวจประสบการณ์หรือการรับรู้จากกลุ่มเป้าหมายภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งจากผลการประเมินตามคำรับรองการปฏิบัติงาน พบว่าสถาบันฯ มีระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานในระดับสูงมาก ค่าคะแนน 82.35 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบ	ผลการประเมิน
ตัวชี้วัดที่ 1 ความโปร่งใส (Transparency)	90.74
ตัวชี้วัดที่ 2 ความพร้อมรับผิด (Accountability)	88.92
ตัวชี้วัดที่ 3 ความปลอดจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน (Corruption - Free)	94.08
ตัวชี้วัดที่ 4 วัฒนธรรม คุณธรรมในองค์กร (Integrity Culture)	70.77
ตัวชี้วัดที่ 5 คุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน (Working Integrity)	84.47
คะแนน	86.83

7.4 การบริหารสินเชื่อ

1) สนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน เป็นการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาให้กับองค์กรชุมชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 - กันยายน

2560 สถาบันฯ สนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน 54 องค์กร วงเงิน 1,537.05 ล้านบาท โดยมีผู้รับประโยชน์ 314 ชุมชน 5,270 ครัวเรือน

ประเภทสินเชื่อ	จำนวนเงินอนุมัติ (ล้านบาท)	จำนวนองค์กร	จำนวนผู้รับผลประโยชน์	
			ชุมชน	ครอบครัว
พัฒนาที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง)	789.87	47	191	2,925
พัฒนาแบบองค์รวม	22.82	2	1	200
รวม	812.69	49	192	3,125

จากการสนับสนุนสินเชื่อแก่องค์กรชุมชน มีผลการดำเนินงานสินเชื่อสะสม ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงเดือนกันยายน 2560 ดังนี้

• สินเชื่ออนุมัติสะสม	944 องค์กร	9,963.36	ล้านบาท
• ผู้รับประโยชน์	6,049 ชุมชน	402,539	ครอบครัว
• จำนวนเงินสินเชื่อที่องค์กรชุมชนได้รับแล้ว		7,967.25	ล้านบาท
• จำนวนเงินสินเชื่อที่รับการชำระคืน		3,365.49	ล้านบาท
• สินเชื่อคงเหลือ	670 องค์กร	4,601.76	ล้านบาท

2) สรุปผลการชำระคืนสินเชื่อสะสมคิดเป็นสัดส่วน ดังนี้

ผลการชำระคืนสินเชื่อสะสม	ร้อยละ
ร้อยละของสินเชื่อที่ได้รับชำระคืนต่อสินเชื่อที่จ่ายเงินแล้ว	42.24
ร้อยละของจำนวนเงินสินเชื่อที่ได้รับการชำระคืนต่อจำนวนเงินสินเชื่อที่พึงได้รับชำระคืนทั้งหมด	98.44
ร้อยละของสินเชื่อคงเหลือผิดนัดต่อสินเชื่อคงเหลือทั้งหมด	11.37
ร้อยละของเงินงวดผิดนัดต่อสินเชื่อคงเหลือทั้งหมด	6.42

3) การอนุมัติสินเชื่อโครงการบ้านมั่นคง ไทยเข้มแข็ง วงเงินที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการฯ และคณะกรรมการสถาบันฯ รวม 3,001.51 ล้านบาท (ส่วนที่เกิน 3,000 ล้านบาท อนุมัติโดยใช้เงินกองทุน พอช.) ผู้รับประโยชน์ 17,720 ครอบครัว 223 องค์กร 59 จังหวัด

4) การแก้ไขปัญหาสินเชื่อผิดนัด มีการจัดทำฐานข้อมูลองค์กรผู้ใช้สินเชื่อกลุ่มเป้าหมายตามแผนงาน จำนวน 59 องค์กร โดยสามารถปิดบัญชีได้จำนวน 2 สัญญา ปรับโครงสร้างหนี้ระยะสั้น (3 เดือน - 2 ปี) จำนวน 19 องค์กร 33 สัญญา องค์กรที่อยู่ระหว่างติดตามผลการชำระหนี้ จำนวน 22 องค์กร 53 สัญญา และดำเนินคดีตามกฎหมาย จำนวน 4 องค์กร 10 สัญญา

5) การสอบทานการใช้สินเชื่อและสนับสนุนระบบการบริหารจัดการ ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลองค์กรผู้ใช้สินเชื่อโครงการบ้านมั่นคง โดยพิจารณาจัดกลุ่มจากฐานข้อมูล 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ยังไม่เคยได้รับการสอบทาน และ (2) กลุ่มที่เคยได้รับการสอบทานแล้วและอยู่ในเกณฑ์ที่ต้อง ให้ความรู้หรือพัฒนาเพิ่มเติมหรือต้องได้รับการแก้ไข ปัญหา ทั้งในด้านการบริหารจัดการภายในและการชำระหนี้ต่อสถาบันฯ ซึ่งได้ดำเนินการสอบทานและพัฒนาองค์กรฯ รวมทั้งสิ้น จำนวน 53 องค์กร พร้อมจัดทำรายงานผลความคืบหน้าและรายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เสนอฝ่ายบริหารและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

งานตามนโยบายรัฐบาล

งานตามนโยบายรัฐบาล

การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อย

แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 เป็นการพัฒนาและขยายผลจากการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) เพื่อให้การดำเนินงานคู่ขนานไปกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยมีวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัย ถ้วนหน้าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579 (Housing For All)” ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวยึดโยงกับปฏิญญาสากลที่ประเทศไทยให้การรับรอง ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมาย

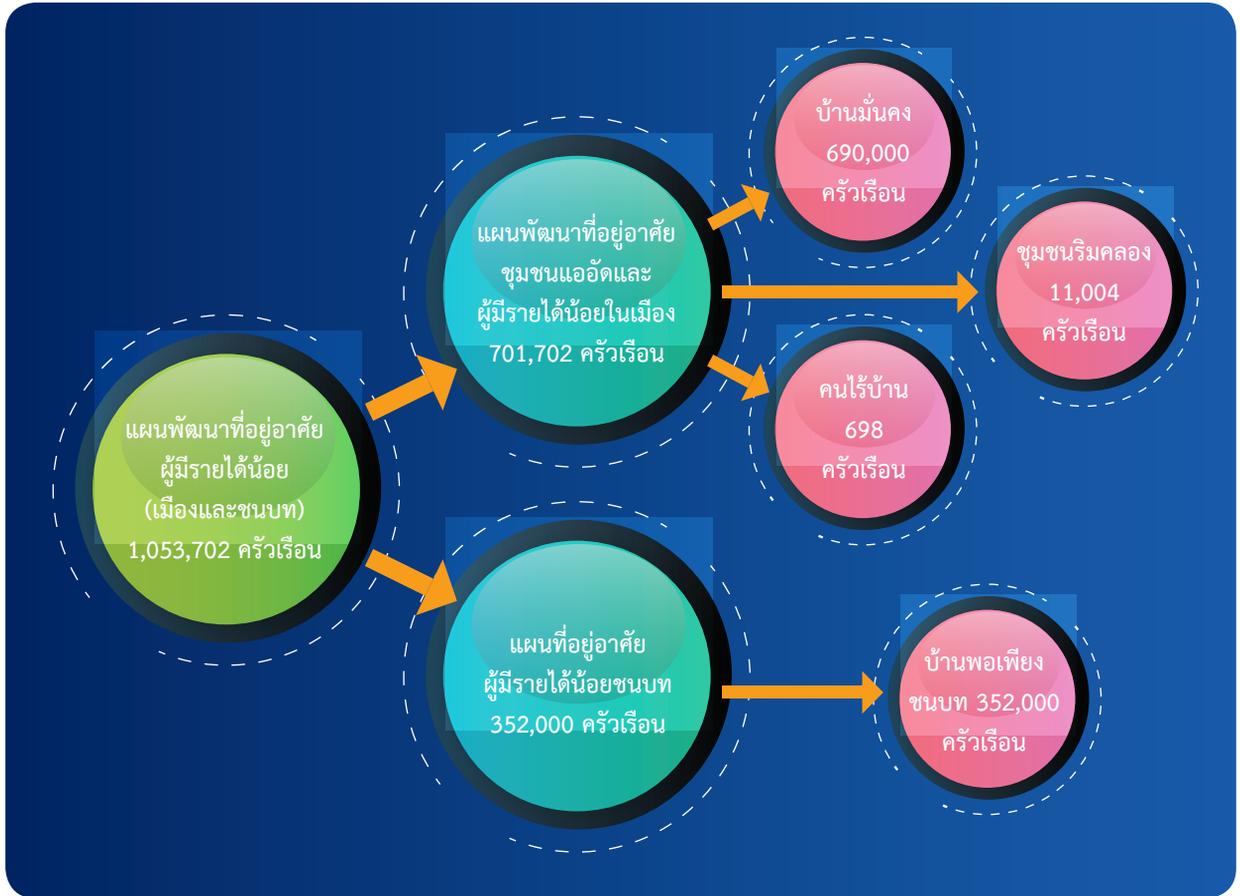
ที่ 11 ของสหประชาชาติ และวาระใหม่แห่งการพัฒนา ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ในการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับทุกคน โดยเน้นการแบ่งระดับตามรายได้ และการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับวงจรชีวิต (Life-cycle)

แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มีแนวทางการดำเนินงานภายใต้ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

- ยุทธศาสตร์ที่ 1**
- การพัฒนาและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน เพื่อสนับสนุนให้ทุกคนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน โดยผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายด้านที่อยู่อาศัย สร้างโอกาสในการมีที่อยู่อาศัย และเสริมสร้างและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2**
- การเสริมสร้างระบบการเงินและสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงระบบการเงิน โดยเสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบการเงิน
- ยุทธศาสตร์ที่ 3**
- การยกระดับการบูรณาการด้านบริหารจัดการที่อยู่อาศัย เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนที่อยู่อาศัย โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และเสริมสร้างและพัฒนากลไกการบูรณาการ สร้างขีดความสามารถในการพัฒนาที่อยู่อาศัย
- ยุทธศาสตร์ที่ 4**
- การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยส่งเสริมการจัดสวัสดิการในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนรักถิ่นที่อยู่
- ยุทธศาสตร์ที่ 5**
- การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อจัดการระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ การจัดการที่ดินและผังเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการจัดการที่ดินและผังเมือง ส่งเสริมการจัดการระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ ส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (เมืองและชนบท) ครอบคลุมพื้นที่เมืองและชนบทกลุ่มเป้าหมาย 1,053,702 ครัวเรือน ประกอบด้วย 2 แผนงาน 4 โครงการ คือ

ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (เมืองและชนบท) 4 โครงการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

เป็นการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลในการกำหนดมาตรการจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการสร้างที่อยู่อาศัยรुक้าแนวลำคลองและทางระบายน้ำ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2559 เป็นการดำเนินงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร บริเวณคลองลาดพร้าว และคลองเปรมประชากร ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (พ.ศ. 2559 - 2561) เป้าหมาย 74 ชุมชน 11,004 ครัวเรือน

รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัย เน้นหลักการสำคัญคือ “การจัดการร่วมกันของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์” มีรูปแบบการพัฒนา 3 รูปแบบ ได้แก่

1) การก่อสร้างรูปแบบใหม่ในที่ดินเดิม เป็นการรื้อย้ายชุมชนจากบริเวณจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งกรณีนี้ชาวบ้านที่ปลูกสร้างบ้านเรือนบริเวณริมคลองต้องรื้อย้ายบ้านเรือนออกจากแนวคลองและจัดผังชุมชนใหม่มีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสภาพแวดล้อมในชุมชนใหม่ ซึ่งทุกครัวเรือน

สามารถสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ได้ทั้งหมดโดยยังคงรูปแบบชุมชนเดิมและอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนเดิมได้โดยไม่ต้องปรับตัวมาก บนที่ดินที่ชุมชนร่วมกันจัดหาได้ด้วยการซื้อ/หรือเช่าระยะยาว เพื่อจัดระเบียบการอยู่อาศัยใหม่รองรับครัวเรือนที่มีสิ่งปลูกสร้างรुक้าคูคลองและทางระบายน้ำ

2) การรื้อย้ายไปอยู่ที่ใหม่ เป็นการรื้อย้ายชุมชนที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยรुक้าคูคลองและทางระบายน้ำออกจากแนวคลองโดยการซื้อหรือเช่าที่ดินใหม่ เป็นการรื้อย้ายชุมชนริมคลองออกไปอยู่ในที่ใหม่มีข้อดีในเรื่องความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัยแต่ชุมชนต้องอยู่ไกลจากชุมชนเดิม เกิดภาระค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการซื้อที่ดินและก่อสร้างบ้าน

3) การเช่าซื้ออาคารในโครงการที่มีอยู่แล้ว เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการของบรรษัทบริหารสินทรัพย์ของกระทรวงการคลัง เป็นต้น

การดำเนินงานที่ผ่านมา เกิดการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปโภค 35 ชุมชน 3,524 ครัวเรือน โดยมีการก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จ จำนวน 12 ชุมชน 849 ครัวเรือน และอยู่ระหว่างการดำเนินการรื้อย้ายและก่อสร้าง อีกจำนวน 18 ชุมชน 434 ครัวเรือน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา/อุปสรรค ดังนี้

1. การบูรณาการภารกิจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การรังวัดและจัดเช่าที่ดิน/การอนุญาตผังและแบบการอนุญาตก่อสร้าง การตอกหิน การรื้อย้ายและปลูกบ้าน การจดทะเบียนสหกรณ์ ฝ่ายความมั่นคง การเคหะแห่งชาติ และภาคเอกชน

2. ผู้ไม่เข้าร่วมและต่อต้านโครงการ (กระจายตัวอยู่เกือบทุกชุมชน) ไม่ยินยอมรื้อย้ายบ้านเดิมออก ส่งผลให้การก่อสร้างไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

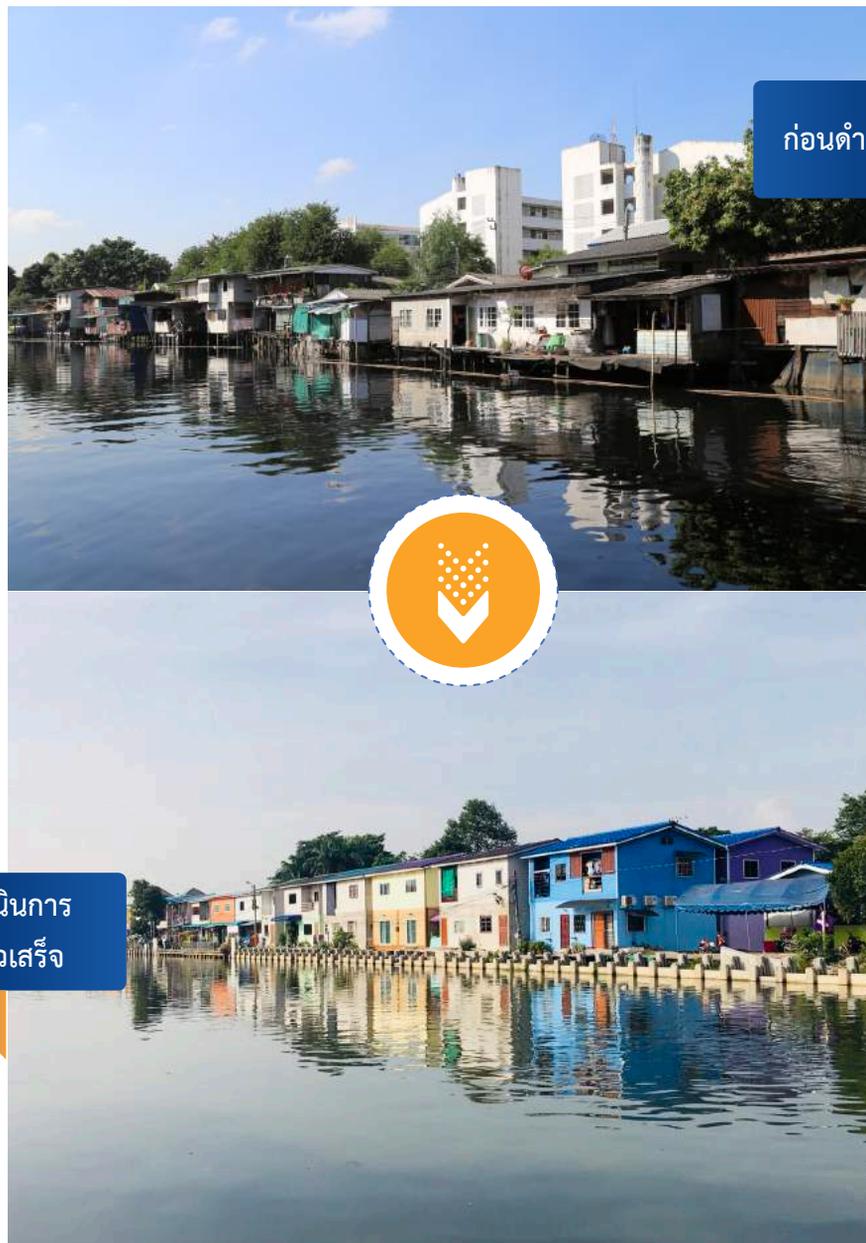
- มีกลไกการติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกวันจันทร์ โดย รมต.พม. เป็นประธาน
- มีการประชุมแนวทางการทำงานร่วมและแก้ไขปัญหาในระดับเขตทั้ง 7 เขตทุกสัปดาห์
- มีการประชุมกองอำนวยการร่วมเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองฯ ทุกวันพุธ

- ใช้พื้นที่รูปธรรมความสำเร็จสื่อสารต่อชุมชนเป้าหมาย
- จัดชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ลงพื้นที่สร้างการรับรู้และทำความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง
- จัดชุดสืบสวนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการต่อต้าน
- ใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางปกครองและมาตรการกดดันทางภาษีกับกลุ่มที่ไม่เข้าร่วม

รูปธรรมความสำเร็จการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54 เขตสายไหม ต้นแบบ “บ้านประชารัฐริมคลอง” ได้รับสัญญาเช่าที่จากกรมธนารักษ์ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นที่จะเข้าร่วมโครงการและรื้อย้ายบ้านออกจากคลอง กระบวนการทำงานมีการบูรณาการจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จทั้งชุมชน จำนวน 65 หลังคาเรือน รวมทั้งมีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยและแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ชัดเจน

สหกรณ์เคหสถานริมคลองพัฒนา เขตสายไหม หรือชุมชนเลียบบคลองสองโชน 3 เป็นชุมชนที่มีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยรुक้าที่ราชพัสดุทั้งสองฝั่งคลองลาดพร้าว การดำเนินการ มีการรื้อย้ายจากริมคลองไปสร้างชุมชนในที่ดินใหม่ โดยรวมกลุ่มซื้อที่ดินเอกชนเนื้อที่กว่า 4 ไร่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ห่างจากที่ดินเดิม 3 กิโลเมตร เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีผู้เข้าร่วมโครงการ 112 ครอบครัว ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างบ้าน 29 หลังคาเรือน

ก่อนดำเนินการ

ดำเนินการ
แล้วเสร็จ

ชุมชนบางบัวร่วมใจพัฒนา (เชิงสะพานไม้ 2) เขตหลักสี่ มีความพยายามแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่ปี 2547 แต่ประสบปัญหาทำให้ไม่สามารถดำเนินงานต่อได้ จนกระทั่งปี 2558 ชุมชนได้รวมพลังในการแก้ไขปัญหาอีกครั้งตามแนวทาง บ้านมั่นคง โดยมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การได้รับสัญญาเช่าที่ดินจากรมธนารักษ์ เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ ประกอบกับบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

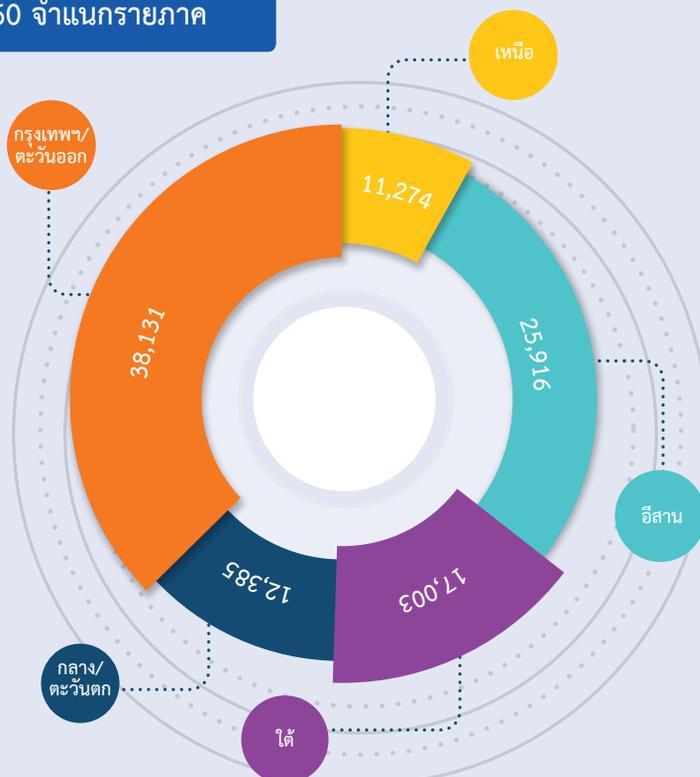
2. การพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด “โครงการบ้านมั่นคง”

เป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัด โดยมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย เพื่อสร้างชุมชนที่มั่นคงตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2546 นอกจากนี้ได้มีการดำเนินงานในโครงการสำคัญ 2 โครงการตามนโยบายรัฐบาล คือ โครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะ “ปทุมธานีโมเดล” และการจัดการที่อยู่อาศัยชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

การสนับสนุนโครงการและงบประมาณ

ปี 2560	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 5,186 ครัวเรือน วงเงินงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น 470.47 ล้านบาท
ปี 2546-2560	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน จำนวน 74 จังหวัด 368 เมือง/เขต 1,024 โครงการ ใน 2,134 ชุมชน 104,709 ครัวเรือน <ul style="list-style-type: none"> - งบสนับสนุนสาธารณูปโภค 3,289.62 ล้านบาท - งบอุดหนุนพัฒนาที่อยู่อาศัย 1,654.43 ล้านบาท - งบบริหารจัดการปรับปรุงชุมชน 140.72 ล้านบาท - งบช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขปัญหาชุมชนริมคลอง 485.18 ล้านบาท สนับสนุนการดำเนินงานของภาคี ท้องถิ่น และขบวนเมือง ทั้งส่วนกลางและพื้นที่ 11 ภาค รวม 357.74 ล้านบาท

จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง 2546-2560 จำแนกรายภาค

2.1 โครงการที่อยู่อาศัยชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา

เป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรुक้ำแม่น้ำเจ้าพระยาและได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยการสำรวจข้อมูลชุมชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา (ตั้งแต่สะพานพระราม 7 ถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า รวมระยะทางทั้งสองฝั่งแม่น้ำ 14 กิโลเมตร) มีชุมชนอาศัยในพื้นที่โครงการครอบคลุม 3 เขต คือ เขตบางซื่อ เขตบางพลัด และเขตดุสิต รวม 12 ชุมชน 309 ครัวเรือน โดยมีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

แนวทางการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
1) การย้ายไปอาศัยอยู่อาคารชุดหรือแฟลต ขส.ทบ. จำนวน 64 ครัวเรือน	ผู้รับสิทธิได้รวมกลุ่มและจัดตั้งเป็น สหกรณ์เคหสถานชุมชนบ้านพักองค์การ ทอผ้า จำกัด และได้ดำเนินการซ่อมแซมอาคารดังกล่าวปัจจุบันเข้าอยู่อาศัย เรียบร้อยแล้ว
2) ย้ายไปอยู่โครงการบ้านเอื้ออาทรทำตําหนัก อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม จำนวน 2 ชุมชน 23 ครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> • ชุมชนได้ทำสัญญาซื้อขายโอนกรรมสิทธิ์ และกำลังเริ่มเข้าอยู่อาศัยแล้ว
3) ซื้อดินเอกชน/สร้างชุมชนใหม่ จำนวน 116 ครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> • มีการซื้อที่ดินเพื่อสร้างชุมชนใหม่จำนวน 1 ชุมชน 63 ครัวเรือน บริเวณเทศบาล ตำบลบางใหญ่ อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี จำนวน 2 ไร่ 2 งาน 56 ตรว. ขณะนี้ อยู่ระหว่างการก่อสร้างบ้าน • เตรียมการซื้อที่ดินใหม่ สร้างชุมชนใหม่ จำนวน 1 ชุมชน 53 ครัวเรือน บริเวณ เทศบาลตำบลบางกร่าง จ.นนทบุรี อยู่ระหว่างทำข้อมูลเสนอโครงการ

โครงการเจ้าพระยา : ขึ้นแฟลต ชส.ทบ. 64 คริวเรือ

จากโครงการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งเจ้าพระยาของรัฐบาลที่มีเป้าหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำแผนงานรองรับที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรुकล้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาจำนวน 10 ชุมชน รวม 285 คริวเรือน โดย พอช.กำหนดแนวทางรองรับอยู่ 3 แนวทาง คือ 1) ย้ายเข้าอยู่ในแฟลต ชส.ทบ. เขตดุสิต 2) เข้าอยู่โครงการบ้านเอื้ออาทรทำตึก อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม และ 3) จัดหาที่ดินเพื่อสร้างบ้านใหม่

เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2559 รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ) ประธานอนุกรรมการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย เป็นประธานมอบกุญแจ

บ้านและทะเบียนบ้าน “บ้านมั่นคงเจ้าพระยาประชารัฐ” ให้แก่ชาวบ้าน 3 ชุมชนแรกที่รื้อย้ายบ้านเรือนริมแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าอยู่อาศัยแฟลต ชส.ทบ. รวมทั้ง 2 ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างรัฐสภาแห่งใหม่ รวม 64 คริวเรือน โดยมีพลเอกเฉลิมชัย สิทธิสาท ผู้บัญชาการทหารบก พลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นายพลากร วงศ์กองแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน นายจักรกฤตม์ พาราพันธกุล อธิบดีกรมธนารักษ์ เข้าร่วมในพิธีดังกล่าว ในการนี้ยังได้มีการเยี่ยมเยียนชุมชนเขียวไข่กาที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรुकล้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา และกำลังย้ายเข้าอยู่อาศัยแห่งใหม่ที่ทางรัฐบาลจัดเตรียมเอาไว้ให้ที่แฟลตขนส่งทหารบก (ชส.ทบ.)

พลเอกประวิตรฯ กล่าวแสดงความยินดีกับชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงแม่น้ำเจ้าพระยาประชารัฐและกล่าวเน้นย้ำถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งเจ้าพระยา “งานนี้เป็นงานที่นายกรัฐมนตรีหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะประสบผลสำเร็จ โดยเตรียมงบประมาณเอาไว้แล้ว 14,000 ล้านบาท เพื่อทำโครงการนี้ และทำเรื่องที่อยู่อาศัยรองรับประชาชนกว่า 200 ครอบครัวที่ต้องรื้อย้ายออกมา ซึ่งการย้ายมาอยู่แฟลตขนส่งทหารบกในวันนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้น เพื่อให้ให้เห็นเป็นรูปธรรม ให้ประชาชนเห็นว่ารัฐบาลทำจริง” พลเอกประวิตรกล่าว

แฟลต ชส.ทบ. (ขนส่งทหารบก) จำนวน 64 ห้องที่รองรับประชาชนที่รื้อย้ายจากชุมชนเดิมริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาดำเนินการซ่อมแซมแล้วเสร็จและมีผู้เข้าอยู่อาศัยตั้งแต่ปลายเดือนกันยายนที่ผ่านมา สามารถรองรับชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา 3 ชุมชน คือ ชุมชนเขียวไข่กา ชุมชนวัดสร้อยทอง และชุมชนปากคลองบางเลนใหม่ รวม 40 คริวเรือน นอกจากนี้ยังรองรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างรัฐสภาใหม่ จำนวน 2 ชุมชน คือ ชุมชนองค์การทอผ้าและชุมชนริมไทร รวม 24 คริวเรือน

รวมผู้เช่าอยู่อาศัยทั้งหมด 64 ครัวเรือน 107 คน โดยชาวบ้านทั้ง 5 ชุมชนที่เช่าอยู่ในแฟลต ชส.ทบ.จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลที่อยู่อาศัยร่วมกัน ออกกฎระเบียบร่วมกัน และจะมีการจัดสรรพื้นที่ชั้นล่างซึ่งเป็นลานโล่งให้เป็นพื้นที่สันทนาการ รวมทั้งแบ่งพื้นที่ให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพค้าขายด้วย ซึ่งแนวทางการช่วยเหลือ พอช. จะสนับสนุนชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบครัวเรือนละไม่เกิน 80,000 บาท โดยแยกเป็น 1. อุดหนุนที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 25,000 บาท และ 2. พัฒนาระบบสาธารณูปโภคครัวเรือนละ 50,000 บาท และ 3. งบบริหารจัดการครัวเรือนละ 5,000 บาท ซึ่งทั้ง 3 รายการดังกล่าว พอช. ไม่ได้จ่ายให้ชาวบ้านเป็นเงินสด แต่จะอยู่ในรูปของงบอุดหนุน ในกรณีแฟลต ชส.ทบ. ทาง พอช. อุดหนุนงบพัฒนาระบบสาธารณูปโภค (ซ่อมห้อง , ระบบประปา , ระบบไฟฟ้า) และค่าธรรมเนียมการเช่า ส่วนค่าเช่ารายเดือน เดือนละ 1,001 บาท ชาวบ้านจะต้องจ่ายเอง โดยจ่ายผ่านสหกรณ์เคหสถานที่ชาวบ้านจะร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพื่อนำเงินค่าเช่าไปชำระให้กับกรมธนารักษ์ในฐานะเจ้าของแฟลต

หลังจากการย้ายประชาชน 5 ชุมชนเข้าอยู่อาศัยแฟลต ชส.ทบ. แล้ว แผนการย้ายต่อไป คือ 1) ชุมชนราชผาตัดบึงทิม และชุมชนศาลเจ้าแม่ทับทิม เขตดุสิต รวม 50 ครัวเรือน จะย้ายไปอยู่ที่บ้านเอื้ออาทรท่าตำหนัก อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ภายในเดือนธันวาคม 2559 2) ชุมชนมิตรคาม 2 และชุมชนราชผาตัดบึงทิมบางส่วน รวม 36 ครัวเรือน ซื้อที่ดินและสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ที่อำเภอบางใหญ่ จ.นนทบุรี เนื้อที่ 2.2 ไร่เศษ ภายในเดือนกันยายน 2560 และ 3) ชุมชนวัดฉัตรแก้วจกฉลณี จำนวน 10 ครัวเรือน ขอรับเงินชดเชยจากกรุงเทพมหานครเพื่อกลับไปอยู่ต่างจังหวัด โดยแนวทางการดำเนินการมีรายละเอียด คือ ที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ โครงการบ้านเอื้ออาทรนครชัยศรี (ท่าตำหนัก) อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ได้มีการประสานความร่วมมือกับการเคหะแห่งชาติเพื่อลดราคาจากราคาญาติละ 420,000 บาท เหลือ 400,000 บาท โดยชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาในเดือนสิงหาคม 2559 สะสมเงินเข้ากลุ่มครัวเรือนละ 300 บาท

ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิสูจน์สิทธิ์ผู้มีสิทธิ์อยู่อาศัย หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนทำสัญญาซื้อขายกับการเคหะแห่งชาติ โดยใช้เงินออมของชาวบ้านและสินเชื่อจาก พอช. (ไม่เกิน 330,000 บาท) ผ่อนชำระประมาณเดือนละ 2,500-2,700 บาท เป็นระยะเวลา 15 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี ในส่วนของที่ดินของบริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์จำกัด มหาชน (บสท.) ขนาดเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ตั้งอยู่ในเขต อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ราคาขายประมาณ 12.7 ล้านบาท สามารถรองรับชาวบ้านได้ประมาณ 70 ครัวเรือน ขณะนี้อยู่ในระหว่างการเจรจาซื้อขายที่ดิน หากการซื้อขายสำเร็จ จะเริ่มปรับที่ดินเพื่อก่อสร้างบ้านได้ภายในเดือนมกราคม 2560

ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิสูจน์สิทธิ์ผู้มีสิทธิ์อยู่อาศัย หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนทำสัญญาซื้อขายกับการเคหะแห่งชาติ โดยใช้เงินออมของชาวบ้านและสินเชื่อจาก พอช. (ไม่เกิน 330,000 บาท) ผ่อนชำระประมาณเดือนละ 2,500-2,700 บาท เป็นระยะเวลา 15 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี ในส่วนของที่ดินของบริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์จำกัด มหาชน (บสท.) ขนาดเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ตั้งอยู่ในเขต อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ราคาขายประมาณ 12.7 ล้านบาท สามารถรองรับชาวบ้านได้ประมาณ 70 ครัวเรือน ขณะนี้อยู่ในระหว่างการเจรจาซื้อขายที่ดิน หากการซื้อขายสำเร็จ จะเริ่มปรับที่ดินเพื่อก่อสร้างบ้านได้ภายในเดือนมกราคม 2560

ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา สุวัฒน์ กิขุนทด : รายงาน

2.2 โครงการปทุมธานีโมเดล เป็นการแก้ไข

ปัญหาการบุกรุกชุมชนริมคลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี และสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ให้กับผู้อยู่อาศัยในชุมชนคลองหนึ่งเดิม โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยเพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะร่วมกับจังหวัดปทุมธานี มีกลุ่มเป้าหมายการดำเนินโครงการ จำนวน 16 ชุมชน 1,084 ครัวเรือน ผลการดำเนินงานในปี 2560 มีดังนี้

- สหกรณ์บ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จำกัด ดำเนินการก่อสร้างที่อยู่อาศัยแล้วเสร็จ จำนวน 100 ครัวเรือน
- สหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล จำกัด ดำเนินงานในพื้นที่ 30 ไร่ แบ่งเป็น 3 โซน รองรับที่อยู่อาศัยได้ทั้งสิ้น 463 ครัวเรือน คาดการณ์ว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2561

กลุ่มเป้าหมาย (16 ชุมชน 1,084 ครัวเรือน)

- เข้าร่วม (410) และกลับภูมิลำเนา (46) รวม 456 ครัวเรือน (ร้อยละ 42.07)
- รื้อย้ายแล้ว 35 ครัวเรือน (ร้อยละ 3.23)
- ยังไม่เข้าร่วม 593 ครัวเรือน (ร้อยละ 54.70)

พอช.

- สหกรณ์บ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จำกัด 100 ครัวเรือน
- สหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล จำกัด (พื้นที่ 30 ไร่) รองรับได้ทั้งหมด 463 ครัวเรือน แบ่งเป็น 3 โซน (โซน 1 อาคารสูง 170 ครัวเรือน , โซน 2 ปรับปรุงที่ดินเดิม 65 ครัวเรือน โซน 3 อาคารสูง 228 ครัวเรือน)
- กลุ่มออมทรัพย์เจริญสุข ม. 6 ออมทรัพย์ 29 ครัวเรือน
- กลับภูมิลำเนาแล้ว 46 ครัวเรือน

กรมชลประทาน

- รื้อย้ายแล้ว 35 ครัวเรือน
- อยู่ระหว่างจัดทำแผนการรื้อย้ายที่เหลือ

สหกรณ์จังหวัด

- จัดตั้งสหกรณ์แล้ว 2 สหกรณ์
- อยู่ระหว่างจัดตั้งอีก 1 สหกรณ์

การไฟฟ้า / การประปา

- ไฟฟ้า : ประมาณราคาเรียบร้อย (สก.ปทุมธานีโมเดล)
- ประปา : อยู่ระหว่างประมาณราคาการติดตั้งระบบประปา (สก.ปทุมธานีโมเดล)

2.3 การพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบทั้งเมือง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัย มุ่งเน้นให้ชุมชน/เมืองสามารถดูแลจัดการตนเอง ในมิติของ เมืองจัดการตนเอง จึงได้ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาในหลายมิติ การสร้างระบบการดูแลซึ่งกันและกันของในชุมชน ส่งเสริมและ ยกย่องการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับ เมืองอย่างเป็นรูปธรรม เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชน ในเมือง เป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับเมือง เชื่อมโยง กลุ่มคนจน คนที่มีปัญหายังไม่เข้าระบบให้เข้าถึงการพัฒนา เกิดกิจกรรมที่หลากหลายในเมืองที่มองมิติที่มากกว่าคำว่าบ้าน และเชื่อมโยงท้องถิ่น ภาคีการพัฒนา ในการคิดค้น พัฒนางาน นำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในเมือง

การดำเนินการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ ขบวนการองค์กรชุมชนเมืองมีการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิตในหลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาด้านการใช้พลังงาน ทดแทน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนา ยกระดับอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ของคนในเมืองอย่างเป็นรูป ธรรม เป็นต้น รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไข ปัญหาในเมืองโดยให้ทุกภาคส่วนโดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ รวมถึงเกิดการเชื่อมโยงภาคีในการพัฒนาและ

คิดค้นกิจกรรมการพัฒนาเมืองในด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดกลไกการทำงานระดับเมือง/ระดับเครือข่าย ที่มีการทำงานที่ต่อเนื่องและเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการของชุมชนในระดับเมือง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชุมชน/เครือข่ายในเมือง กลุ่มคนจนที่เข้าไม่ถึงการพัฒนา ผู้เดือดร้อนในเมือง

ปัจจุบันมีการกลั่นกรองโครงการในระดับเมืองแล้ว 61 โครงการ สามารถแยกประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจาก 61 โครงการจากทั่วประเทศได้ 6 ประเด็นดังนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
2. การจัดการดิน น้ำ ป่า
3. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ สร้างอาชีพชุมชน
4. การจัดการขยะ และการสร้างมูลค่าจากขยะ
5. การจัดการน้ำและสารพิษที่มากับน้ำ
6. การสร้างเครือข่าย เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ

รูปธรรมตัวอย่างการดำเนินโครงการ “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเครือข่ายเมืองนครอุดรธานี”

เครือข่ายเมืองอุดรธานีประกอบไปด้วย 12 ชุมชน 5 เมือง ที่เป็นสมาชิกของโครงการบ้านมั่นคงและดำเนินการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปัจจุบันสมาชิกบ้านมั่นคงเมืองอุดรธานีรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างหลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ ระดมทุนจัดตั้งกองทุนเมืองอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างทุนภายในเครือข่ายเมือง เพื่อใช้จัดสวัสดิการในชุมชน ซึ่งการระดมทุนดังกล่าวมิได้ทำให้ทุนในกองทุนงอกเงยเพิ่มขึ้น ประกอบกับสมาชิกในชุมชนต้องการที่จะมีอาชีพเสริม และหารายได้เพิ่ม ทางชุมชนจึงได้จัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชนขึ้น ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าว มีข้อสรุป คือ การรวมกลุ่มกัน ทำบริษัทซักรีดเสื้อผ้าและเครื่องนอน ให้กับโรงแรมในจังหวัดอุดรธานี ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เกิดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเครือข่ายเมืองนครอุดรธานีขึ้น โดยแบ่งกลไกการขับเคลื่อนงานออกเป็น 5 ฝ่ายซึ่งได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายควบคุมการผลิต และฝ่ายการผลิต กรรมการทั้ง 5 ฝ่ายที่กล่าวมาจะมาจากสัดส่วนของสมาชิกในชุมชนทั้ง 12 ชุมชน ส่วนฝ่ายการผลิตจะกระจายอยู่ในชุมชน ปัจจุบันมีชุมชนที่ประสงค์เข้าร่วม 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเก่าจวน ทุ่งสว่าง พาสุข โพธิ์ทอง และหนองเตาเหล็ก 2 โดยกลุ่มเป้าหมายที่จะมารับบริการได้แก่ กลุ่มนักศึกษา หอพัก /โรงแรม/บ้านเช่า/โรงพยาบาล กลุ่มวัยทำงาน เช่น พนักงานห้างเซลแมน เป็นต้น และปัจจุบันชุมชนได้ดำเนินการสร้างเครือข่าย

กับกลุ่มหอพัก /โรงแรม/บ้านเช่าไว้แล้ว 18 แห่ง เช่น พาราไดซ์โฮเต็ล ประจักษ์ตราดีไซน์ โรงแรมเจริญโฮเต็ล เป็นต้น นอกจากนี้เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ และเตรียมพร้อมเพื่อให้บริการทางเครือข่ายจึงมีการขอความร่วมมือ ไปทางเทศบาลนครอุดรธานีในการจัดหาวิทยากรเพื่อมาฝึกอบรมทักษะในการซัก รีด และการถนอมผ้า ให้กับ สมาชิกผู้ในชุมชนที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นฝ่ายผลิตอีกด้วย

2.4 การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและผลักดันให้คนทุกกลุ่มในจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและเรื่องอื่นๆ ในระดับเมือง/จังหวัด โดยกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมการจัดทำแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัดใน 5 ภาคๆ ละ 2 จังหวัด รวม 10 จังหวัด ผ่านกระบวนการสร้างความรู้เรื่องหลักคิด ความสำคัญ/จำเป็นในการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัด การวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในระดับจังหวัดสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ และจัดทำเป็นแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด ส่งผลให้เกิดการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและขบวนชุมชน อาทิ หน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด เช่น พมจ. สำนักงานจังหวัด การเคหะ ธารักษ์พื้นที่ สปก. สถาบันการศึกษา ท้องถิ่น ท้องถิ่น พอช. ภาคประชาสังคม และขบวนชุมชน ประเด็นงานต่างๆ เช่น ที่ดิน ที่อยู่อาศัย สวัสดิการ สภาองค์กรชุมชน เป็นต้น รวมทั้งเกิดการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมขับเคลื่อนแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และเกิดการประสานแผนการทำงาน/การขับเคลื่อนงานร่วมกัน

2.5 การสนับสนุนการพัฒนาภาคีการทำงานและพัฒนาศักยภาพด้านบริหารจัดการองค์กรที่ดี

จากการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ผ่านมาของสถาบันฯ พบว่า สหกรณ์ที่ใช้สินเชื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันฯภายใต้โครงการบ้านมั่นคง จำนวน 82 แห่ง จากจำนวนสหกรณ์ 369 สหกรณ์ ไม่สามารถปิดบัญชีได้ เนื่องจากความไม่เข้าใจระบบ และไม่มีแนวปฏิบัติที่เป็นหลักเกณฑ์ร่วมในสหกรณ์ บ้านมั่นคงระหว่างสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การไม่มีความรู้เรื่องระบบการจดทะเบียนเอกสาร และมีการเปลี่ยนแปลงสิทธิ์ ส่งผลให้สหกรณ์บางแห่งถูกยกเลิกสหกรณ์ อันเนื่องมาจากการปิดบัญชีไม่ได้

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จึงร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สนับสนุนการพัฒนากลไกการทำงานและพัฒนาศักยภาพด้าน บริหารจัดการองค์กรที่ดีแก่สำนักงานภาคและขบวนองค์กร ชุมชนในโครงการบ้านมั่นคง 5 ภาคและเครือข่ายสลัม 4 ภาค โดยสนับสนุนการพัฒนาเชื่อมโยงสหกรณ์และชุมชนสหกรณ์ เคหสถานเพื่อการจัดการตนเอง สร้างความเข้าใจแนวทางการ พัฒนา และเชื่อมโยงชุมชนสหกรณ์ อันจะก่อให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายสหกรณ์บ้านมั่นคง ชุมชน

สหกรณ์ พอช. กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เกิดการพัฒนาคู่มือ รูปแบบของสหกรณ์ภายใต้โครงการบ้าน มั่นคง แนวทางการจัดตั้ง ข้อบังคับ และระเบียบ ที่เป็นมาตรฐาน กลางของสหกรณ์ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ระบบบัญชีที่เป็น มาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกรมส่งเสริม สหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตลอดจนสร้างระบบการ ติดตามหนุนเสริมการทำงาน แก้ไขปัญหาการดำเนินงานของ สหกรณ์ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลักดัน การแก้ไขปัญหาข้อติดขัดในระดับนโยบาย

เครือข่าย บมค. จับมือ พอช. และภาคี สร้าง 40 พี่เลี้ยงแก้ปัญหาปิดบัญชีสหกรณ์

เครือข่ายองค์กรชุมชนบ้านมั่นคง ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และ พอช. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการปิดบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2560 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค ทักษะ วิธีการในการดำเนินการปิดบัญชีสหกรณ์ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพให้กับพี่เลี้ยงระดับภาค 5 ภาค เครือข่ายสลัม 4 ภาค และ เครือข่ายที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน เพื่อเป็นกำลังหลักในการหนุน เสริมการปิดบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคงในระดับภาค และเป็นการสร้างมาตรฐานยกระดับระบบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นมาตรฐาน เดียวกัน

เนื่องจากปัจจุบันมีสหกรณ์ที่ดำเนินการภายใต้โครงการบ้านมั่นคง จำนวน 369 สหกรณ์ที่ใช้เงินเชื่อเพื่อพัฒนาที่อยู่ อาศัยจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยมีจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถปิดบัญชีสหกรณ์ได้ และต้องยกเลิกสหกรณ์ ซึ่งพบว่า สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการปิดบัญชีสหกรณ์ไม่ได้ เนื่องจากรายละเอียดในการดำเนินการปิดบัญชีสหกรณ์ฯ ยังมีเงื่อนไขที่ ต้องปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเกิดจากความไม่เข้าใจระบบ และไม่มีแนวปฏิบัติที่เป็นหลักเกณฑ์ร่วม ในสหกรณ์บ้านมั่นคงระหว่าง พอช. สหกรณ์บ้านมั่นคง กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งปัญหาการ เปลี่ยนคนทำงาน ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง คนทำงานไม่มีความรู้เรื่องการจัดระบบเอกสาร จึงต้องมีการจัดอบรมดังกล่าวขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับสหกรณ์บ้านมั่นคงทั่วประเทศให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุดตามเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งสหกรณ์

ในการจัดอบรมดังกล่าว ได้รับความร่วมมือด้านวิทยากรจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจสหกรณ์ในการให้ความรู้ เรื่องการเตรียมความพร้อมในการตรวจบัญชี เพื่อให้เข้าใจเทคนิค วิธีการและทักษะในการเตรียมความพร้อมเพื่อขอรับ การสอบบัญชีสหกรณ์ เทคนิคการบันทึกบัญชีสหกรณ์บ้านมั่นคง และการฝึกปฏิบัติผ่านกรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ และเข้าใจในสภาพปัญหาข้อบกพร่องที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการปิดบัญชีได้ เป็นการสร้างให้พี่เลี้ยงสหกรณ์มีเทคนิค ทักษะ วิธีการ และเป็นเครื่องมือให้สามารถนำกลับไปหนุนเสริมการปิดบัญชีสหกรณ์อื่นๆ ในระดับภาคได้

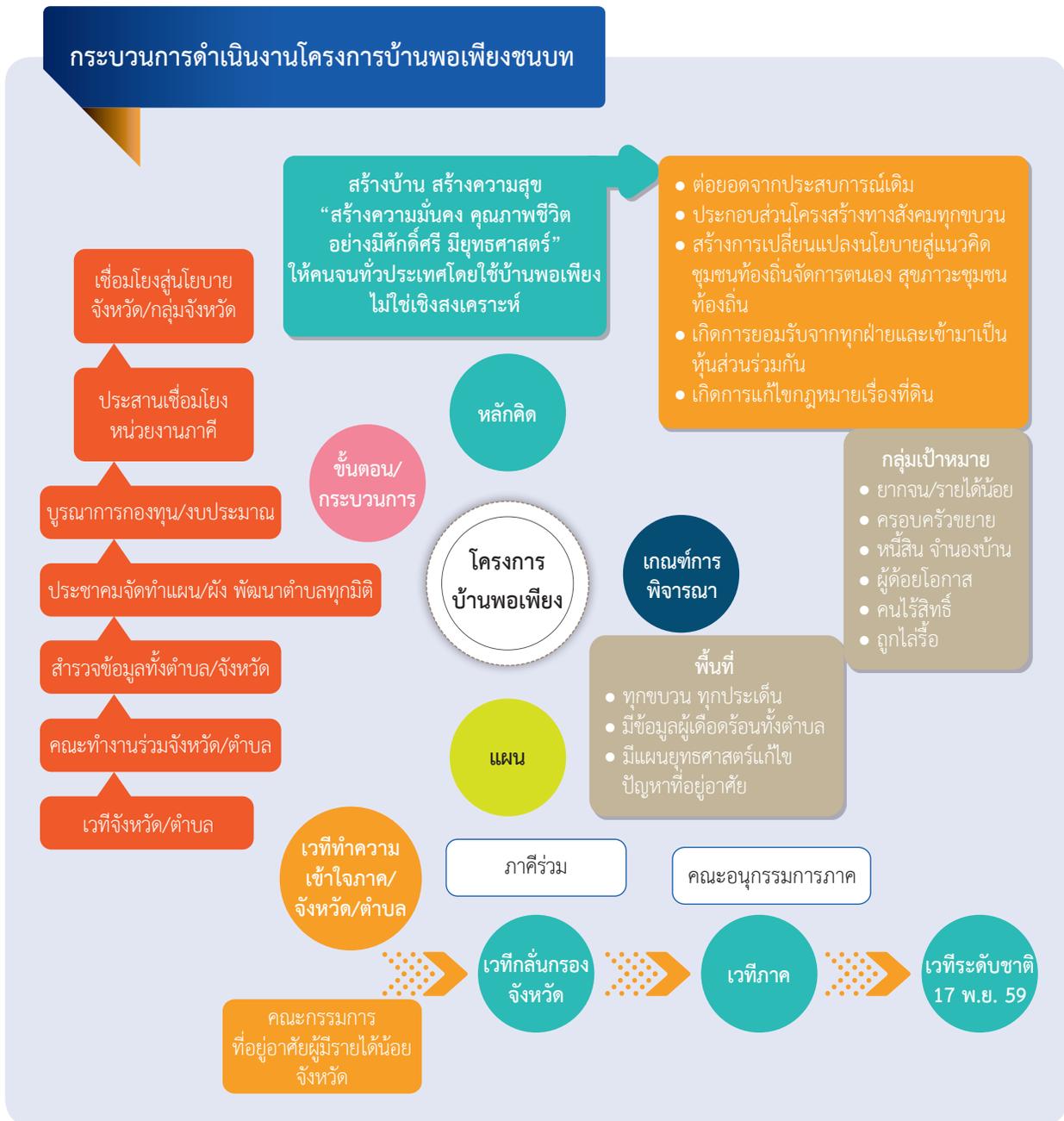
ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา : เรวดี อุลิต สำนักงานบ้านมั่นคง รายงาน

3. โครงการบ้านพอเพียงชนบท

มีเป้าหมายเพื่อให้ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนได้มีที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น มีความมั่นคง โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการดำเนินการ สนับสนุนให้ชุมชนได้ดูแลและช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้ยากจนในการซ่อมแซมปรับปรุง ต่อเติมบ้าน หรือการสร้างใหม่แทนบ้านเดิมที่มีสภาพทรุดโทรมที่อาจเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัยได้ รวมถึงพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถวางแผนจัดการที่อยู่อาศัยร่วมกันในระดับพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับงานพัฒนาด้านต่างๆ ในตำบล ซึ่งมีเป้าหมายดำเนินการ 352,000 ครัวเรือน 5,300 ตำบล ในระยะเวลา 15 ปี

(พ.ศ. 2559 - 2574) ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และในปี 2560 มีเป้าหมายดำเนินการ 9,000 ครัวเรือน 150 ตำบลครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 5 ภาค

กระบวนการทำงานมุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กร ชุมชนในตำบลที่มีทุนการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น สภาองค์กรชุมชน เครือข่ายที่ดินชนบท กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรการเงินชุมชน ฯลฯ กับกลุ่มผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในการจัดการปัญหาพร้อมกัน รวมทั้งประสานเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัย เพื่อร่วมกันทำงานและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เน้นการก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยมีช่างในท้องถิ่นหรือช่างและแรงงานในชุมชนร่วมกันดำเนินการ

การดำเนินงานโครงการบ้านพอเพียงชนบท ปี 2560

จากการดำเนินโครงการบ้านพอเพียงชนบทที่ผ่านมา ซึ่งมีเป้าหมาย 9,000 ครัวเรือน สามารถก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาสทั่วประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ 74 จังหวัด 747 ตำบล 10,369 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 115.21 ของเป้าหมาย ส่งผลให้ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิต

ในการอยู่อาศัยที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยที่เป็นครัวเรือนยากจน โดยเกิดการสำรวจข้อมูลนำไปสู่การวางแผนเป้าหมายการทำงานในการพัฒนา ที่อยู่อาศัยและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะ 3-5 ปี ภายใต้หลักคิดออกแบบ “เพื่อคนส่วนรวมและคนส่วนมาก และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจผู้เดือดร้อนทั้งตำบล และให้คนทั้งตำบลเป็นเจ้าของในการแก้ไขปัญหา รวมถึงพัฒนาความยั่งยืนด้วยการสร้างทุนของชุมชน/ตำบล ผ่านกองทุนหมุนเวียน นอกจากนี้ ในการดำเนินโครงการดังกล่าวยังได้สร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เกิดการเชื่อมโยงขบวนการอย่างกว้างขวางทั้งผู้เดือดร้อน ท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงาน กลุ่มองค์กร ภาคเอกชนร่วมหนุนเสริมการทำงาน จากการใช้งบประมาณที่สนับสนุนสูงสุดเฉลี่ยครัวเรือนละ 18,000 บาทเป็นเครื่องมือพบว่า มีการสมทบงบประมาณ ทรัพยากรและแรงงานจากภาคประชาชน รัฐ และเอกชนในพื้นที่จากทั่วประเทศ อีกทั้ง จาก การดำเนินโครงการดังกล่าวนับเป็นการสร้างกระบวนการ สร้างระบบ ประสานและเชื่อมโยงศูนย์นโยบายระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

ตาราง สรุปผลการดำเนินการโครงการบ้านพอเพียงชนบท ปี 2560

ภาค	พื้นที่รับบริการสนับสนุน				งบประมาณสนับสนุน (บาท)	ซ่อมสร้างแล้วเสร็จ (ครัวเรือน)	ร้อยละ
	โครงการ	จังหวัด	ตำบล	ครัวเรือน			
เหนือ	278	15	275	2,061	36,369,068.00	1,935	93.89
ตะวันออกเฉียงเหนือ	174	19	172	2,070	35,357,912.00	2,066	99.80
ใต้	67	14	65	2,077	36,120,000.00	1,933	93.07
กลางและตะวันตก	180	16	178	2,161	36,370,000.00	2,161	100.00
กรุงเทพปริมณฑลและตะวันออก	59	10	57	2,000	36,370,000.00	1,717	85.85
รวม	758	74	747	10,369	180,586,980.00	9,812	94.63

รูปธรรมความสำเร็จโครงการ บ้านพอเพียงชนบท : จังหวัดราชบุรี

บ้านพอเพียงจังหวัดราชบุรี เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 ได้รับการสนับสนุนจาก พอช. มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ยากจน ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ที่ประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย โดยขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดราชบุรีเป็นผู้รับผิดชอบ

กระบวนการแก้ไขปัญหาผู้เดือดร้อนจังหวัดราชบุรี

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดราชบุรีดำเนินการสำรวจผู้เดือดร้อนในจังหวัดเบื้องต้น พบผู้เดือดร้อน จำนวน 255 ครัวเรือน และจัดลำดับความเดือดร้อนที่ต้องช่วยเหลือเร่งด่วน จำนวน 191 ครัวเรือน ในพื้นที่ 14 ตำบล ส่วนผู้เดือดร้อนที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจะมีการเร่งสำรวจและดำเนินการซ่อมสร้างต่อไป

การดำเนินการตามโครงการบ้านพอเพียงชนบทได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนราชการ และประชาชน ทำให้เกิดการดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ตามแนวทาง “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” โดยมีหลักในการดำเนินการ ดังนี้

1. ใช้กระบวนการทำงานที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยการเชื่อมโยงเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรชุมชนในตำบล หรือองค์กรชุมชนตำบลที่มีทุนด้านการพัฒนาต่างๆ เช่น สภาองค์กรชุมชน เครือข่ายที่ดินชนบท กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรการเงินชุมชน ฯลฯ กับกลุ่มผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยในการจัดการปัญหาาร่วมกัน

2. สร้างความเข้าใจแก่ชุมชน เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด ตั้งแต่การร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ผู้เดือดร้อน การสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนทั้งตำบล การพิจารณากลับกรองจัดทำแผนงานโครงการ การร่วมกันซ่อมแซม ก่อสร้างที่อยู่อาศัย

3. ประสานเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัย เพื่อร่วมกันทำงานและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เน้นการก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยมีช่างในท้องถิ่น หรือช่างและแรงงานในชุมชนร่วมกันดำเนินการ

ผลลัพธ์ของโครงการบ้านพอเพียงชนบทจังหวัดราชบุรี

- เกิดกระบวนการในชุมชนดูแลและช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้ยากจน ในการดำเนินการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติมบ้าน

หรือการสร้างใหม่แทนบ้านเดิมที่มีสภาพทรุดโทรม ที่อาจเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย และกระบวนการเสริมหนุนพัฒนาศักยภาพในเรื่องการบริหารโครงการกับพื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มผู้รับประโยชน์ และคณะทำงานในการบริหารจัดการ

- ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยในจังหวัดราชบุรีจำนวน 235 ครัวเรือนจาก 14

ตำบลได้รับการแก้ไขที่อยู่อาศัยดีขึ้น มีความมั่นคง โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการดำเนินการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น ระหว่างผู้เดือดร้อนในการช่วยเหลือกัน ใช้แรงงานเสริมแรงกัน “เอาแรงกัน” สร้างบ้านพอเพียงอย่างมีส่วนร่วม

- เกิดระบบกองทุนแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยของชุมชนและช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้ยากจน ในการดำเนินการซ่อมแซม

ปรับปรุง ต่อเติมบ้าน หรือการสร้างใหม่แทนบ้านเดิมที่มีสภาพทรุดโทรม ที่อาจเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัยได้

- ใช้งานสภาองค์กรชุมชน ขับเคลื่อนการพัฒนาสู่งานประเด็นอื่นๆ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนที่อยู่อาศัย บูรณาการการทำงาน “กองทุน” ในการสมทบช่วยเหลือให้เกิดความมั่นคง ฯลฯ

มอบบ้านพอเพียงให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนใน จ.ราชบุรี 191 หลัง

จากนโยบายแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยของรัฐบาล โดยมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินโครงการ “บ้านพอเพียงชนบท” มีเป้าหมายซ่อมสร้างบ้านเรือนประชาชนในชนบทที่มีฐานะยากจนและมีความเดือดร้อนทั่วประเทศ โดยให้ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นแกนหลัก

เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560 พล.ต.อ.อดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะ ได้เดินทางมามอบบ้านพอเพียงให้แก่ประชาชนที่มีฐานะ

ยากจนและมีความเดือดร้อนในจังหวัดราชบุรี ณ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีตัวแทนหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วม เช่น นายสมชาติ ภาระสุวรรณ รักษาการ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนกองพลพัฒนาที่ 1 สำนักงานการเคหะชุมชนราชบุรี ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดราชบุรี ฯลฯ โดยมีนายชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ให้การต้อนรับ และมีชาวบ้านจากตำบลต่างๆ เข้าร่วมงานประมาณ 300 คน

ก่อนดำเนินการ

ดำเนินการแล้วเสร็จ

จังหวัดราชบุรีดำเนินโครงการบ้านพอเพียงชนบท ใน 14 ตำบล มีผู้รับประโยชน์จำนวน 191 หลังคาเรือน ขณะนี้ซ่อมสร้างแล้วเสร็จ 178 หลังคาเรือน ส่วนที่เหลืออีก 13 หลังคาเรือน คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคมนี้ โครงการบ้านพอเพียงชนบทก่อให้เกิดความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กองพลพัฒนาที่ 1 การเคหะชุมชนราชบุรี ท้องถิ่นแต่ละตำบล บริษัทเอกชน หน่วยงาน CSR ในพื้นที่ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดราชบุรี และมีแผนในการดำเนินโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 จะบรรจุเป็นแผนการดำเนินงานของจังหวัดราชบุรีอีกจำนวน 520 หลังคาเรือน ซึ่งเมื่อซ่อมแซมบ้านแล้วเสร็จก็จะพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ของประชาชนต่อไป

ที่มา ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา : งานสื่อสารองค์กร พอช. รายงาน / ปรีชา สุตะรัตน์ ภาพ

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน (พ.ศ. 2559 – 2560)

เป็นโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2559 ภายใต้แนวคิด “ฟื้นฟูศักยภาพบุคคลและสร้างชุมชนคนไร้บ้าน” โดยเป็นการสร้างและพัฒนาศูนย์คนไร้บ้าน สนับสนุนให้คนไร้บ้านสามารถดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน โดยมีพื้นที่เป้าหมายในการสนับสนุนการพัฒนาและสร้างศูนย์คนไร้บ้าน 3 ศูนย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมาย 698 คน/เรือน

แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน

1) สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบการพัฒนาที่ดำเนินการโดยคนไร้บ้าน หรือคนไร้บ้านดำเนินการร่วมกับภาคีพัฒนา ซึ่งหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น มาตรการต่าง ๆ ทรัพยากรงบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มคนไร้บ้านและภาคประชาสังคมดำเนินงานพัฒนาได้มากขึ้น

2) พัฒนารูปธรรมการพัฒนาแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน ในมิติต่างๆ เช่น ด้านที่อยู่อาศัย การพัฒนาอาชีพ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อ “ฟื้นฟูศักยภาพบุคคลและสร้างชุมชนคนไร้บ้าน” ช่วยเหลือให้คนไร้บ้านกลับคืนสู่สังคม เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายคนไร้บ้านในการดำเนินงานและมีความเข้มแข็ง สร้างและพัฒนา “ศูนย์คนไร้บ้าน” ที่ดำเนินการโดยเครือข่ายคนไร้บ้าน ให้มีการดำรงชีวิตประจำวันดีขึ้น และมีการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูศักยภาพความสามารถ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ทั้งกลุ่มคนไร้บ้านที่อยู่ในที่สาธารณะ และศูนย์พักคนไร้บ้าน รวมถึงกระบวนการทำงานร่วมกันของคนไร้บ้านและเครือข่ายคนไร้บ้าน ในการช่วยเหลือดูแลและสร้างความเป็นครอบครัว/ชุมชนของคนไร้บ้าน สู่การสร้างและพัฒนาतिकากการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนเป็นรูปธรรมนำร่องของคนไร้บ้านให้มีที่อยู่อาศัยถาวรร่วมกับชุมชนอื่นๆ มีระบบการเงินเพื่อที่อยู่อาศัยคนไร้บ้านที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมจากคนไร้บ้านและเครือข่ายคนไร้บ้าน การพัฒนาสร้างอาชีพรายได้สำหรับคนไร้บ้านในรูปแบบของ Social Enterprise ธุรกิจเพื่อสังคมของเครือข่ายคนไร้บ้าน

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน ในปี 2560

1. สนับสนุนงบประมาณและการออกแบบปรับปรุงอาคารศูนย์พักคนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู ซึ่งมีสภาพทรุดโทรมและการอยู่อาศัยแออัด ไม่เป็นระเบียบ โดยใช้หลักการออกแบบที่เน้นการใช้พลังงานสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดูสุภาพลักษณะ ตอบสนอง

ศูนย์พักคนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู หลังการปรับปรุง

ต่อความต้องการใช้สอยพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคนไร้บ้าน ซึ่งภายหลังจากการปรับปรุงตัวอาคารทำให้เกิดการรองรับสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและเกิดสุขภาวะการอยู่อาศัยสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น การอยู่อาศัยเป็นสัดส่วน และมีการพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เปิดโอกาสให้คนกลุ่มที่ไม่เข้ามาร่วมกิจกรรมหรือเข้ามาพัฒนาด้านอาชีพ สามารถรับรู้ข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานและคนไร้บ้าน ทำให้คนไร้บ้านเกิดความเชื่อใจที่จะมาอยู่ร่วมกันและพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมต่อไป

2. การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กร/หน่วยงานในพื้นที่ เพื่อจัดสร้างศูนย์พักคนไร้บ้านที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น เปิดโอกาสคนไร้บ้านได้ร่วมเสนอความต้องการและออกแบบอาคารและรูปแบบการอยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมกันและกลับเข้าสู่สังคมต่อไป

- ศูนย์คนไร้บ้านจังหวัดเชียงใหม่ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่ สมาคมคนไร้บ้าน และมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยใช้กลไกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยระดับจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นประธานคณะทำงานในการขับเคลื่อนงาน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการก่อสร้างอาคารศูนย์พัก

- ศูนย์คนไร้บ้านจังหวัดขอนแก่น มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานพัฒนาในพื้นที่ เครือข่ายคนไร้บ้าน เครือข่ายภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐ และได้ดำเนินการจัดซื้อที่ดิน เพื่อสร้างศูนย์คนไร้บ้าน และดำเนินการก่อสร้างในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ภาพจำลองศูนย์คนไร้บ้านจังหวัดเชียงใหม่

3. การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเสริมศักยภาพและระบบการดำเนินงานของเครือข่ายคนไร้บ้าน โดยเฉพาะการหนุนเสริมกระบวนการพัฒนาศักยภาพคนทำงาน ด้านงานช่างจากการฝึกประสบการณ์จริงจากการร่วมก่อสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองในการก่อสร้างศูนย์คนไร้บ้านบางกอกน้อย (สุวิทย์ วัดหนู) และสร้างอาชีพให้กับคนไร้บ้าน พร้อมทั้งฝึกอบรบการบริหารงานก่อสร้างให้กับคนไร้บ้าน ในการดำเนินการทางธุรกิจด้านการหารายได้ ห้างหุ้นส่วนจำกัดคนไร้บ้าน เพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือคนทำงานก่อสร้าง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนไร้บ้านปลูกผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้

5. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราวกรณีไฟไหม้ ไล้รื้อ

ปัญหาไฟไหม้ไล้รื้อที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหาจากการประสบภัยพิบัติต่างๆ เป็นภาวะฉุกเฉินที่ชุมชนแออัดมักประสบ และในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการเกิดไฟไหม้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนไม่อาจคาดการณ์ได้ ปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และในกระบวนการเตรียมความพร้อมในการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือนขึ้นไป ชุมชนที่ประสบเหตุจึงมีความจำเป็นต้องมีที่พักอาศัยชั่วคราว

ในปี 2560 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว กรณีไฟไหม้ไล้รื้อ จำนวน 19,447,500 บาท โดยมีเป้าหมายดำเนินการ 1,082 ครั้วเรือน ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชุมชนที่ประสบภัยพิบัติ ไฟไหม้ ไล้รื้อ หรือจำเป็นต้องรื้อย้ายเพื่อสร้างชุมชนใหม่ทั่วประเทศ (เฉลี่ยครั้วเรือนละ 18,000 บาท) การดำเนินงานสนับสนุนชุมชนที่ประสบภัยไฟไหม้ จำนวน 377 ครั้วเรือน เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 5,762,000.00 บาท

6. โครงการบ้านมั่นคงชนบทเพื่อผู้ยากจนและก้อยโอกาสในสังคม

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายปฏิบัติการยึดคืนพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินมาจากนายทุนในหลายจังหวัด ซึ่งสำนักงานปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) ได้ประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาที่ดิน 28 พื้นที่ ใน 8 จังหวัด เนื้อที่ 28,512-2-76 ไร่ โดยการจัดโซนที่ดินทำกิน และโซนที่อยู่อาศัยให้กับกลุ่มมีรายได้น้อย ยากจน ด้อยโอกาส ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ยากจน โดยใช้โครงการบ้านมั่นคงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับชุมชนที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งในพื้นที่ชนบท และพื้นที่ประสบปัญหาภัยพิบัติที่จำเป็นต้องรื้อย้ายชุมชนหรือต้องพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในชุมชนใหม่ โดยเน้นการสร้าง ความมั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งในเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค

พื้นที่รัฐประสม

1. โครงการบ้านมั่นคงชนบทตำบลหนองม่วง จังหวัดสระแก้ว

ตำบลหนองม่วงตั้งอยู่ที่หมู่ 1 เป็นบ้านหลักและเป็นที่ตั้งของตำบลหนองม่วง ปัจจุบันมีทั้งหมดจำนวน 14 หมู่บ้าน พื้นที่ ส.ป.ก. ในพื้นที่ จังหวัดสระแก้ว มีทั้งสิ้น 5 อำเภอ 7 ตำบล รวม 12 แปลง 6,410 ไร่ แปลงที่ดำเนินการในพื้นที่ตำบลหนองม่วงเป็นพื้นที่แปลงหมายเลข 2879 เนื้อที่ 735-1-32 ไร่ รองรับผู้เดือดร้อน 63 ครัวเรือน โดยจัดสรรพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ ที่ทำกิน 5 ไร่/ครัวเรือน รวมเป็นแปลงที่อยู่อาศัย จำนวน 65-2 -8 ไร่ มีพื้นที่ส่วนกลาง 35-2-72 ไร่

สำหรับแปลงรวมเนื้อที่ 68-3-10 ไร่ เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำ จำนวน 136-1-61 ไร่ และแปลงทำกินจำนวน 319-0-54 ไร่

กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย ผู้อพยพจากพื้นที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ผู้ที่รับผลกระทบจากโครงการราชการ เกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกินในท้องถิ่น และเกษตรกรรุ่นใหม่ของ ส.ป.ก.

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
1	บ้านหนองม่วง	
2	บ้านหนองแคบ	
3	บ้านสาสุต	
4	บ้านหนองแอก	12
5	บ้านโคกสว่าง	
6	บ้านโคกขามกิติ	
7	บ้านพลาณาคดี	12
8	บ้านคลองทราย	
9	บ้านไม้จาน	
10	บ้านสุรเจริญ	
11	บ้านสว่างพัฒนา	
12	บ้านหนองโสน	12
13	บ้านอ่าวสามัคคี	
14	บ้านหนองพำ	27
รวม		63

กระบวนการออกแบบ วางผังโดยการมีส่วนร่วมของคนในตำบล นำมาสู่การสร้างบ้านจริง

2. โครงการบ้านมั่นคงชนบทตำบลสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี

บ้านมั่นคงชนบทตำบลสิงห์ อยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีผู้เดือดร้อนอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินและได้รับการคัดเลือกจาก ส.ป.ก. ในการจัดแปลงที่ดินทำกินให้ จำนวน 380 ครัวเรือน แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่แห้งแล้ง มีเนินเขาและพื้นดินเป็นหิน และมีปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการผลิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามเข้ามาส่งเสริมช่วยเหลือทางด้านอาชีพ เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงแพะ แต่ในเรื่องการอยู่อาศัยเนื่องด้วยผู้เดือดร้อนเป็นผู้ยากจน จึงมีปัญหาเรื่องการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและเรื่องคุณภาพชีวิต เบื้องต้นได้รับงบประมาณ จาก พอช. ในเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 490,000 บาท แบ่งเป็นงบประมาณในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย จำนวน 6 หลัง เป็นเงิน 240,000 บาท งบประมาณกระบวนการหนุนเสริมและเชื่อมโยงกลไก 250,000 บาท และมีแผนในการพัฒนาขยายผลให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน มีเป้าหมายสำคัญคือ สร้างพื้นที่บูรณาการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ยกกระดับความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีการเชื่อมโยง เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยอย่างมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน หน่วยงานภาคี

การดำเนินการพัฒนาของตำบลสิงห์ จึงไม่เพียงการพัฒนาที่อยู่อาศัย แต่ยังจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของสมาชิกให้ดีขึ้น ซึ่งมีหลักคิดสำคัญคือ “สร้างคน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ โดยเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ”

ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ตำบลวังสิงห์ได้มีการเสนอและรับงบประมาณเพิ่มจากเดิมรวมเป็น 85 หลังคาเรือน โดยโครงการที่ได้รับอนุมัติในรอบแรกจำนวน 6 หลัง อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง ส่วนที่เหลืออยู่ระหว่างการดำเนินการในระยะที่ 2 ซึ่งกำลังวางแผนการก่อสร้าง จำนวน 17 หลัง

สร้างความเข้าใจ

- กระบวนการออกแบบบ้าน
- เทคนิค
- เครื่องมือ

แบ่งกลุ่มย่อย

- จัดทีมช่าง/บพทบาท
- แบ่งกลุ่มย่อย

ออกแบบบ้าน

- วิเคราะห์ครัวเรือน ความต้องการ อาชีพ รายได้
- ลงพื้นที่วัดขนาดบ้าน
- ออกแบบบ้านในฝัน

ถอดราคาแบบบ้าน

- ถอดรายการวัสดุ
- ประเมินราคา
- สรุปราคาบ้านแต่ละหลัง

สรุป

- จำนวนทีมช่าง
- จำนวนแบบบ้าน
- จำนวนราคา
- แลกเปลี่ยน/เติมเต็ม

การบริหารงานก่อสร้าง

- บริหารวัสดุก่อสร้างร่วมกัน
- เจ้าของบ้าน
- ช่างชุมชนช่วยกันสร้างบ้าน

3. โครงการบ้านมั่นคงชนบทชุมชนอริยไทยสามัคคี ตำบลระบำ จังหวัดอุทัยธานี

คณะอนุกรรมการที่ดินจังหวัดอุทัยธานี (คทช.จังหวัด) ได้รับมอบพื้นที่สวนป่าห้วยระบำ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เนื้อที่ประมาณ 3,239-2-9 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินแปลงว่างที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เคยใช้ประโยชน์และหมดสัญญาเช่าจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มาดำเนินการจัดให้เกษตรกรในลักษณะแปลงรวม โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ ให้บริหารจัดการที่ดินในรูปแบบกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรเป็นไปตามเงื่อนไขของ ส.ป.ก. รวมทั้งจัดทำแผนบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดิน โดยวางผังพื้นที่โครงการฯ เป็น 8 ชุมชน จำนวน 486 แปลง ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ในโครงการ ดังนี้

- 1) ที่อยู่อาศัย 8 ชุมชน จำนวน 486 แปลงๆ ละ 0-1-50 ไร่ เนื้อที่ประมาณ 183-0-92 ไร่
- 2) แปลงเกษตรกรรม 8 ชุมชน จำนวน 486 แปลงๆ ละ 4-2-50 ไร่ เนื้อที่ประมาณ 2,189-3-92 ไร่
- 3) พื้นที่กันไว้เป็นส่วนกลาง เนื้อที่ประมาณ 866-1-52 ไร่ สำหรับส่วนกลาง เป็นพื้นที่สำหรับส่วนราชการ เนื้อที่ประมาณ 217-3-44 ไร่ และส่วนที่เป็นพื้นที่สาธารณูปโภค เนื้อที่ประมาณ 648-2-08 ไร่

ทั้งนี้ ได้มีการตั้งเกณฑ์การพิจารณากลุ่มเป้าหมายในโครงการดังกล่าวมาจาก 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้ที่ถูกผลักดันและอพยพออกจากพื้นที่ป่าต้นน้ำและป่าอนุรักษ์ที่สำคัญ
2. ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามโครงการของทางราชการที่สูญเสียที่ดินทำกิน
3. เกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกินที่ขอรับการจัดที่ดินที่มีถิ่นที่อยู่ในท้องที่ที่จะจัดที่ดิน และได้ขึ้นทะเบียนกับ ส.ป.ก. หรือหน่วยงานอื่นๆ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ดำเนินการสร้างรูปธรรมการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ในนามโครงการ “บ้านมั่นคงชนบทชุมชนอริยไทยสามัคคี”

คสช.

พิธีมอบ

โครงการ

สำนักทะเบียน

กรมการปกครอง

การประชุม
สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชนตามมาตรการ
ปรับปรุงประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติราชการ
ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2560

การประเมินสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนตามมาตรการปรับปรุง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

การประเมินองค์การมหาชนตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กำหนดกรอบแนวทางการประเมินเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่

- (1) ประสิทธิภาพในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน งานตามกฎหมาย กฎ นโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี (Functional Based)
- (2) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามหลักภารกิจ ยุทธศาสตร์ แนวทางปฏิรูปภาครัฐ นโยบายเร่งด่วน หรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ (Agenda Based)
- (3) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามพื้นที่หรือการบูรณาการการปฏิบัติงานตามหลายพื้นที่หรือหลายหน่วยงาน (Area Based)
- (4) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการระบบงาน งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และการให้บริการประชาชนหรือหน่วยงานของรัฐ (Innovation Based)

(5) ศักยภาพในการเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ตามแผนหรือนโยบายระดับชาติ นโยบายของรัฐบาล ประกอบกับผลการประเมินโดยองค์กรภายในและภายนอกประเทศ (Potential Based)

ผลการประเมินของสถาบันฯ ตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ภายใต้อิง 5 องค์ประกอบ จำนวน 11 ตัวชี้วัด สรุปผลการประเมินในภาพรวมของสถาบันฯ อยู่ในระดับคุณภาพ คือ มีผลการดำเนินงานสูงกว่าเป้าหมายในทุกองค์ประกอบที่ประเมิน

ในส่วนผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) มีผลการดำเนินงาน 86.83 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน

สรุปผลการประเมินสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

Function Base	Agenda Base	Area Base	Innovation Base	Potential Base	สรุปผลประเมิน (ภาพรวม)	ผลประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA)
● สูงกว่า เป้าหมาย	● สูงกว่า เป้าหมาย	-	● สูงกว่า เป้าหมาย	● สูงกว่า เป้าหมาย	● ระดับคุณภาพ	86.83 คะแนน

องค์ประกอบ การประเมิน	ประเด็นการประเมิน	เป้าหมาย	ผลการ ดำเนินงาน	สรุปผล ประเมิน	หมายเหตุ (ผลประเมินราย องค์ประกอบ)
1. Functional Based	1.1 จำนวนสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ได้รับการจัดตั้ง เพิ่มขึ้น	736 สภาตำบล	741 สภาตำบล	●	สูงกว่าเป้าหมาย
	1.2 จำนวนตำบลที่มีแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและ มีการเชื่อมโยงแผนกับหน่วยงานต่างๆ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	924 ตำบล	935 ตำบล	●	
	1.3 จำนวนจังหวัดที่มีแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ของภาคประชาชนระดับจังหวัด ได้รับการ บรรจุเป็นแผนของหน่วยงานท้องถิ่น/หน่วยงาน ภาครัฐ หรือได้รับการสนับสนุนงบประมาณ	37 จังหวัด	37 จังหวัด	●	
	1.4 จำนวนตำบลที่มีการยกระดับการดำเนินงาน ของกองทุนสวัสดิการชุมชนดำเนินงานให้มีคุณภาพ	500 ตำบล	526 ตำบล	●	
2. Agenda Based	2.1 การสร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน				สูงกว่าเป้าหมาย
	2.1.1 ร้อยละการดำเนินการตามแผนการ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100	●	
	2.1.2 ร้อยละการชี้แจงประเด็นข่าวที่ทัน ต่อสถานการณ์	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100	●	
	2.2 จำนวนครัวเรือนของผู้มีรายได้น้อยในเมืองและ ชนบทที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	18,696 ครัวเรือน	18,716 ครัวเรือน	●	
4. Innovation Based	4.1 ระดับความสำเร็จของการสำรวจความพึงพอใจ และพัฒนาการให้บริการ	ร้อยละ 80	ร้อยละ 85.10	●	สูงกว่าเป้าหมาย
	4.2 ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ	ร้อยละ 96	ร้อยละ 98.66	●	
	4.3 การกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการ องค์การมหาชน	4.0000 คะแนน	4.8143 คะแนน	●	
	4.4 ข้อเสนอการพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงาน	50 คะแนน	80 คะแนน	●	
5. Potential Based	5.1 การจัดทำและดำเนินการตามแผนการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100	●	สูงกว่าเป้าหมาย

ผลประเมินรายองค์ประกอบ

- หมายถึง ผลดำเนินงานสูงกว่าเป้าหมาย (ร้อยละตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินสูงกว่าร้อยละ 67)
- ◎ หมายถึง ผลดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย (ร้อยละตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินอยู่ระหว่างร้อยละ 50 - 67)
- หมายถึง ผลดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมาย (ร้อยละตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินต่ำกว่าร้อยละ 50)

สรุปผลประเมินภาพรวม

- หมายถึง ระดับคุณภาพ เป็นองค์การมหาชนที่มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับสูงกว่าเป้าหมาย ทุกองค์ประกอบ
ที่ประเมิน
- หมายถึง ระดับมาตรฐาน เป็นองค์การมหาชนที่มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับสูงกว่าเป้าหมายไม่ครบทุกองค์ประกอบ
ที่ประเมิน แต่ไม่มีองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้รับการประเมินในระดับต่ำกว่าเป้าหมาย
- หมายถึง ระดับต้องปรับปรุง เป็นองค์การมหาชนที่มีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายในองค์ประกอบ
ในองค์ประกอบหนึ่ง (แม้ว่าจะได้รับการประเมินในองค์ประกอบอื่นในระดับเป็นไปตามเป้าหมายหรือสูงกว่า
เป้าหมาย) ประเด็นการปรับปรุง ได้แก่ องค์การมหาชน A มีผลดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมายในองค์ประกอบ
Agenda Base

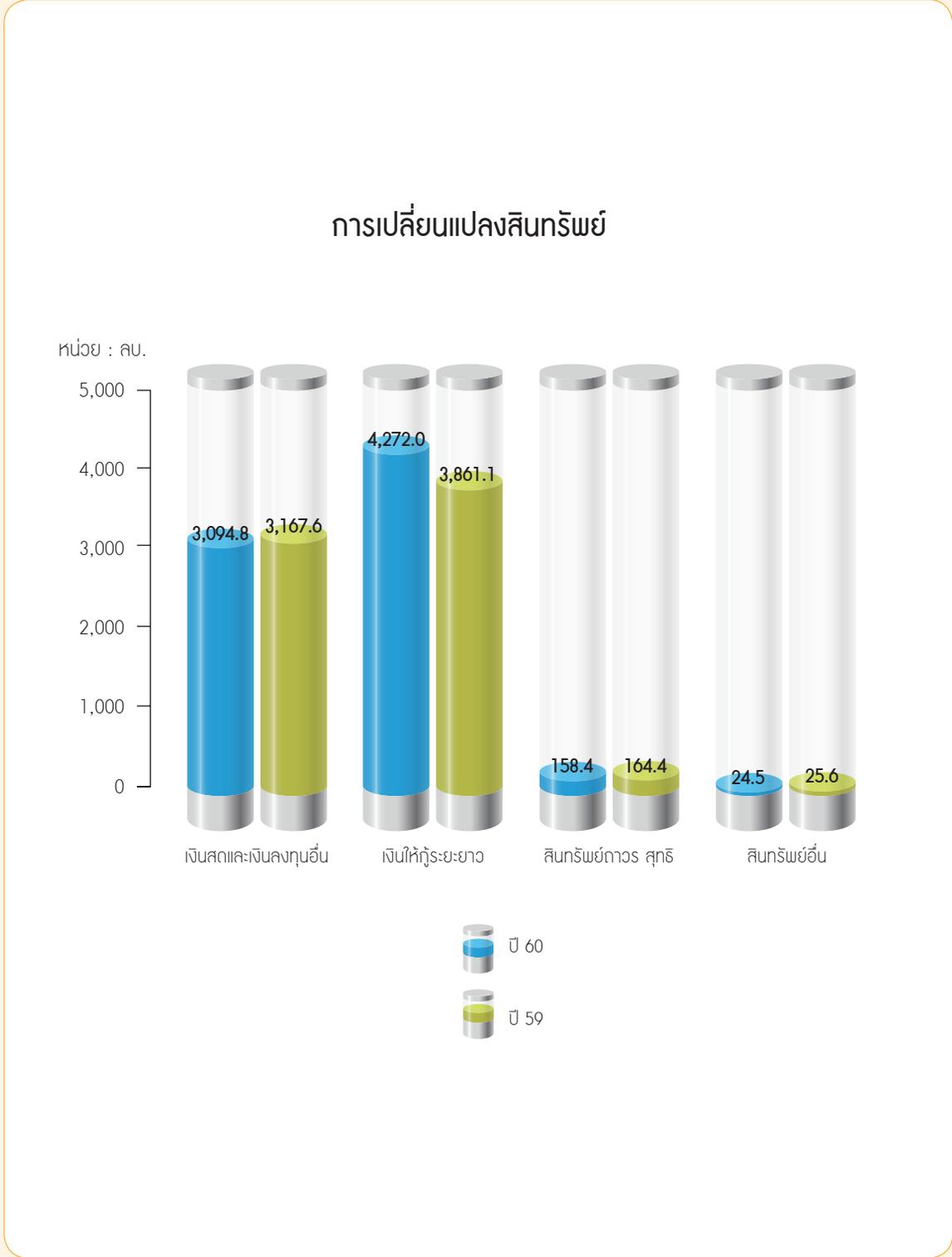

A close-up photograph of a person's hand counting several silver coins on a dark wooden surface. The hand is positioned over a stack of coins on the left and a single coin on the right. The background is softly blurred, showing more coins and a wooden table. An orange circular graphic with a white dashed border is overlaid on the right side of the image, containing Thai text.

รายงานสถานะการเงิน
และผลการดำเนินงาน

รายงานสถานะการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2560

1. การวิเคราะห์ฐานะการเงิน

สินทรัพย์

ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 สถาบัน มีสินทรัพย์รวมจำนวน 7,549.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 331 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.6 ประกอบด้วย

เงินให้กู้ระยะยาว จำนวน 4,272 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 410.9 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10.6 เนื่องจากการสนับสนุนสินเชื่อให้แก่องค์กรชุมชนเพิ่มขึ้น จำนวน 763.8

ล้านบาท ซึ่งสินเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อโครงการบ้านมั่นคง เงินสดและเงินลงทุนอื่น จำนวน 3,094.8 ล้านบาท ลดลงจากปี 2559 จำนวน 72.8 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 2.3

สินทรัพย์ถาวรสุทธิ มีจำนวน 158.4 ลดลงจากปี 2559 จำนวน 6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.6

หนี้สินรวม

ณ 30 กันยายน 2560 สถาบัน มีหนี้สินรวม จำนวน 51.7 ล้านบาท ลดลงจากปี 2559 จำนวน 49.8 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 49.1 ส่วนใหญ่เป็นรายได้รอการรับรู้ลดลง จำนวน 10.3 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 24.2 เนื่องจากรับรู้รายได้ประจำปี และหนี้สินหมุนเวียนลดลง จำนวน 39.5 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 67.1

เงินกองทุน

ณ 30 กันยายน 2560 สถาบัน มีเงินกองทุนรวม 7,498 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 380.7 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.3 เนื่องจากมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายจำนวน 380.7 ล้านบาท ส่วนเงินกองทุนหมุนเวียนของสถาบัน มีจำนวน 6,793.9 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 90.6 ของเงินกองทุนรวม

การผูกพัน

ณ 30 กันยายน 2560 สถาบันมีภาระผูกพัน ดังนี้

1. ภาระผูกพันในการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนา จำนวน 1,996.1 ล้านบาท ประกอบด้วย 1) สินเชื่อที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 1,652.1 ล้านบาท 2) สินเชื่อที่อยู่อาศัยโครงการบ้านมั่นคง (ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555) จำนวน 337.3 ล้านบาท 3) สินเชื่อประเภทอื่น จำนวน 6.7 ล้านบาท โดยเป็นภาระผูกพันที่ พอช. จะต้องกันไว้เพื่อจ่ายให้กับองค์กรชุมชนในปีถัดไปเมื่อองค์กรชุมชนได้ดำเนินการตามแผนงานที่ระบุไว้ในโครงการ

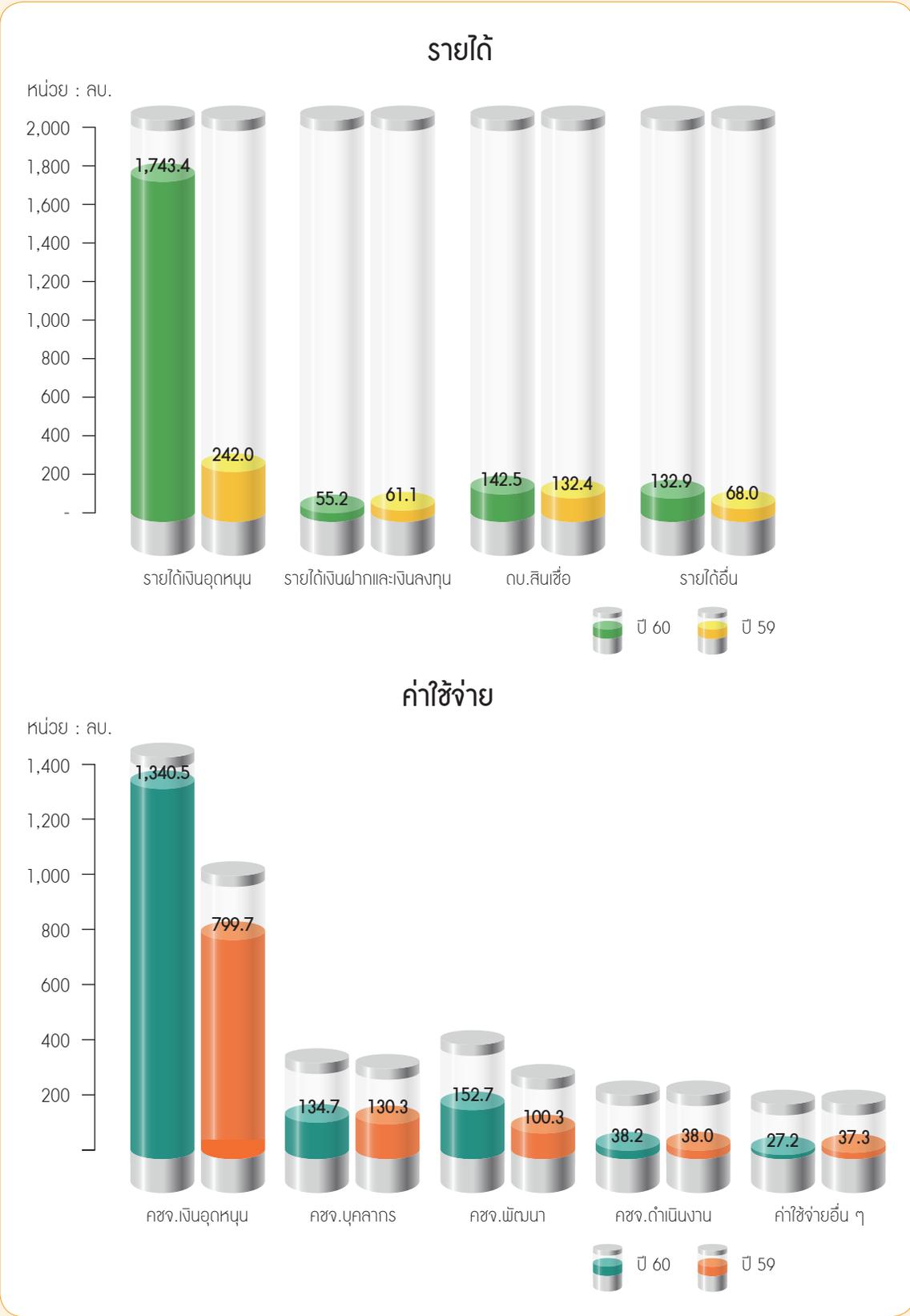
2. ภาระผูกพันในการจ่ายเงินสนับสนุนองค์กรในโครงการหลักที่อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 1,238.8 ล้านบาท ซึ่ง พอช.

จะต้องกันเงินไว้เพื่อจ่ายในปีถัดไป เมื่อองค์กรชุมชนได้ดำเนินการตามแผนงานที่ระบุไว้

3. ภาระผูกพันประมาณการเพื่อจ่ายประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดสัญญาจ้าง ซึ่ง ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 มีจำนวน 76.5 ล้านบาท ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ว่าด้วยประโยชน์ ตอบแทนกรณีสิ้นสุดสัญญาจ้าง ประโยชน์ตอบแทนกรณีเลิกจ้างก่อนสิ้นสุดสัญญาจ้าง และประโยชน์ตอบแทนพิเศษ พ.ศ. 2557

4. ภาระผูกพันเงินคืนดอกเบี้ยให้กับองค์กรผู้ใช้สินเชื่อที่มีผลการชำระหนี้ดี มีจำนวนทั้งสิ้น 205 องค์กร เป็นเงิน 9.1 ล้านบาท เบิกจ่ายแล้ว จำนวน 179 องค์กร เป็นเงิน 8.6 ล้านบาท คงเหลือที่ยังไม่ได้เบิกจ่าย จำนวน 26 องค์กร เป็นเงิน 0.5 ล้านบาท

2. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทางการเงิน

ในปี 2560 สถาบันมีรายได้จากการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานดังนี้

ด้านรายได้

1) รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐ ปี 2560 มีจำนวน 1,743.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 1,501.4 ล้านบาทหรือร้อยละ 620.4 ส่วนใหญ่จะเป็นรายได้เงินอุดหนุนภายใต้โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง โครงการบ้านมั่นคง และโครงการสนับสนุนบ้านพอเพียง

2) รายได้จากการบริหารกองทุน ประกอบด้วย

รายได้ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล และเงินลงทุนจำนวน 55.2 ล้านบาท ลดลงจากปี 2559 จำนวน 5.9 ล้านบาทหรือลดลงร้อยละ 9.7 เนื่องจากจำนวนเงินลงทุนลดลงและอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง

รายได้จากสินเชื่อ มีจำนวน 142.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 10.1 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 เนื่องจากสถาบันมีมาตรการแก้ไขสินเชื่อผิดนัด จึงทำให้มีการรับชำระหนี้คืนจากลูกหนี้ที่ผิดนัดเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการอนุมัติและเบิกจ่ายสินเชื่อเพิ่มขึ้นทำให้มีรับชำระหนี้ในโครงการที่อนุมัติใหม่เพิ่มขึ้น

รายได้อื่น มีจำนวน 132.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 64.9 ล้านบาท เนื่องจากมีการรับคืนเงินสนับสนุนจากองค์กรชุมชน

ด้านค่าใช้จ่าย

สำหรับปีงบประมาณ 2560 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 1,693.3 ล้านบาท ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุน มีจำนวน 1,340.5 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 540.8 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.6 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการพัฒนาความมั่นคง ที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด และโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานประกอบด้วย

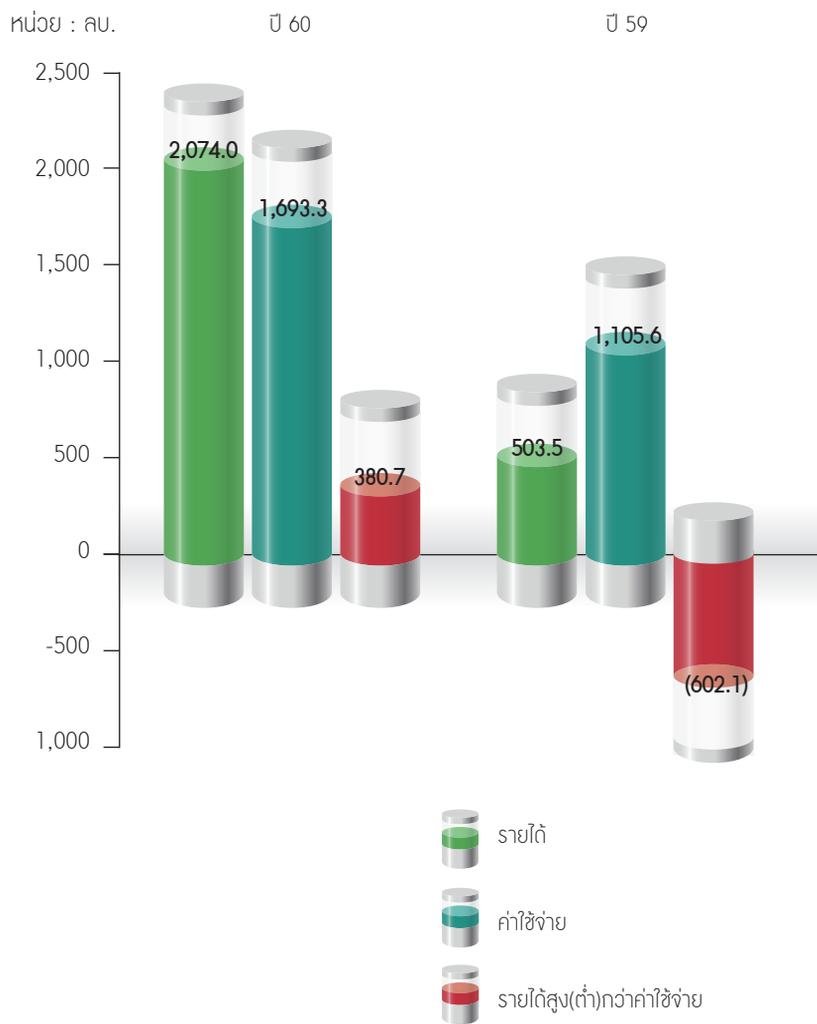
ค่าใช้จ่ายบุคลากรมีจำนวน 134.7 ล้านบาท ประกอบด้วยเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 4.4 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4

ค่าใช้จ่ายยงพัฒนา มีจำนวน 152.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 52.4 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.2

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีจำนวน 38.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 0.2 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5

ค่าใช้จ่ายอื่น ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย หนี้สงสัยจะสูญ และค่าใช้จ่ายอื่น มีจำนวน 27.2 ล้านบาท ลดลงจากปี 2559 จำนวน 10.1 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 27.1

รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่าย

สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2560 สถาบันมีรายได้รวม จำนวน 2,074 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 1,570.5 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 311.9 เนื่องจากได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายรวม จำนวน 1,693.3 ล้านบาท

เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 587.7 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.2 ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุน ทำให้ในงวดบัญชีปี 2560 สถาบันมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย จำนวน 380.7 ล้านบาท

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข

สถาบันได้รับงบประมาณเงินอุดหนุนจากรัฐ 4 โครงการ ได้แก่ โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานรากบนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย (การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดบ้านมั่นคง การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน บ้านพอเพียงชนบท การ

พัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราวกรณีไฟไหม้ไถ่เรือ) จะเห็นได้ว่าโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองมีการอนุมัติและเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากมีข้อติดขัดที่ผู้ไม่เข้าร่วมโครงการไม่ยอมรื้อย้ายบ้าน ทำให้ไม่สามารถก่อสร้างบ้านได้ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการเบิกจ่ายได้ตามเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่พอช. กำหนด และได้มีการหารือร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถเบิกจ่ายได้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2560

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

หน่วย : บาท

	2560**	2559
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	2,260,183,065.97	2,533,017,274.67
ลูกหนี้ระยะสั้น	24,175,718.21	25,288,852.08
เงินลงทุนระยะสั้น	534,628,500.00	334,628,500.00
วัสดุคงเหลือ	167,895.16	163,397.64
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	88,172.62	114,909.67
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	2,819,243,351.96	2,893,212,934.06
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
เงินให้กู้ระยะยาว	4,272,004,978.42	3,861,107,172.75
เงินลงทุนระยะยาว	300,000,000.00	300,000,000.00
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	152,474,837.99	159,083,072.24
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	5,932,687.09	5,327,444.80
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	4,730,412,503.50	4,325,517,689.79
รวมสินทรัพย์	7,549,655,855.46	7,218,730,623.85
หนี้สินและทุน		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	7,590,979.18	39,450,486.70
รายได้ร่ว่งหน้า	4,111,970.22	8,825,101.00
เงินรับฝากระยะสั้น	7,413,889.53	10,257,643.76
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	272,314.83	331,491.46
รวมหนี้สินหมุนเวียน	19,389,153.76	58,864,722.92
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เจ้าหนี้เงินโอนและรายการอุดหนุนระยะยาว	32,308,813.91	42,608,037.42
รวมหนี้สิน	51,697,967.67	101,472,760.34
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	7,497,957,887.79	7,117,257,863.51
ทุน	2,979,453,401.47	2,979,453,401.47
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	4,518,504,486.32	4,137,804,462.04
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	7,497,957,887.79	7,117,257,863.51

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
 งบแสดงผลการดำเนินงาน
 ทางการเงิน
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

หน่วย : บาท

	2560**	2559
รายได้		
รายได้จากเงินอุดหนุน	1,743,383,600.00	242,000,000.00
รายได้จากการดำเนินงาน	142,482,056.69	132,442,098.85
รายได้ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	43,618,759.74	49,403,882.18
ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล	11,611,863.00	11,665,479.45
รายได้อื่น	132,899,213.72	67,952,728.55
รวมรายได้	2,073,995,493.15	503,464,189.03
ค่าใช้จ่าย		
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	133,940,698.32	129,435,564.21
ค่าตอบแทน	723,906.00	824,007.33
ค่าใช้จ่าย	23,884,020.01	23,589,281.20
ค่าวัสดุ	5,678,670.76	5,611,227.22
ค่าสาธารณูปโภค	8,686,290.96	8,803,867.51
ค่าใช้จ่ายในการพัฒนา	152,729,231.47	100,295,663.13
ค่าใช้จ่ายจากเงินอุดหนุน	1,340,457,484.53	799,698,113.60
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	15,062,537.22	16,523,748.75
ค่าใช้จ่ายอื่น	12,132,629.60	20,824,387.38
รวมค่าใช้จ่าย	1,693,295,468.87	1,105,605,860.33
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	380,700,024.28	(602,141,671.30)

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

หน่วย : บาท

	2560**	2559
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	380,700,024.28	(602,141,671.30)
รายการปรับกระทบรายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นเงินสดรับ (จ่าย) - จากกิจกรรมดำเนินงาน		
(กำไร) ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	4,160.24	9,960.17
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	15,062,537.22	16,523,748.75
หนี้สงสัยจะเรียกคืนไม่ได้	10,196,596.60	1,310,136.58
รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ย	(10,299,223.51)	(10,299,223.51)
รายได้เงินสนับสนุน - โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนเมือง	-	(12,472,843.20)
รายได้เงินสนับสนุน - โครงการฝึกอบรมสมาชิกอาสาเขียนเกี่ยวกับ โครงการบ้านมั่นคง ค่าใช้จ่ายอื่น	1,317,500.00	-
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง - ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน	396,981,594.83	(607,741,589.19)
สินทรัพย์ดำเนินงาน(เพิ่มขึ้น)ลดลง		
ลูกหนี้ระยะสั้น	1,113,133.87	6,866,575.27
วัสดุคงเหลือ	(4,497.52)	69,234.61
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	26,737.05	163,063.22
เงินให้กู้ระยะยาว	(421,094,402.27)	(162,213,125.95)
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น(ลดลง)		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	(31,859,507.52)	14,369,777.23
รายได้รับล่วงหน้า	(4,713,130.78)	5,589,478.00
เงินรับฝากระยะสั้น	(2,843,754.23)	879,047.20
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	(59,176.63)	54,333.13
เงินสดสุทธิใช้ไปในกิจกรรมดำเนินงาน	(62,453,003.20)	(741,963,206.48)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดรับจากการจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร	150.00	2,090.00
เงินสดจ่ายซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(6,323,103.00)	(4,542,603.35)
เงินสดจ่ายซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์	(4,058,252.50)	-
เงินสดรับ(จ่าย)จากเงินลงทุนระยะสั้นครบกำหนด	(200,000,000.00)	400,000,000.00
เงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมลงทุน	(210,381,205.50)	395,459,486.65
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้นสุทธิ	(272,834,208.70)	(346,503,719.83)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	2,533,017,274.67	2,879,520,994.50
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันปลายงวด	2,260,183,065.97	2,533,017,274.67

หมายเหตุ : ** งบการเงินนี้ยังไม่ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หมายเหตุประกอบงบการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

1. ข้อมูลทั่วไป

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) (Community Organizations Development Institute (Public Organization) CODI) เป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป) โดยให้ยุบรวมสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง สังกัดการเคหะแห่งชาติและสำนักงานกองทุนพัฒนาชนบท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเข้าด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ และหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ

ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม

1.2 สนับสนุนและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน

1.3 สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนตลอดจนประสานงานการสนับสนุนการให้การช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

1.4 ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นระดับจังหวัดและระดับประเทศ

2. เกณฑ์การจัดทำงบการเงิน

งบการเงินนี้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังประกาศใช้ ซึ่งรวมถึงหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ และแสดงรายการในงบการเงินตามแนวปฏิบัติทางการบัญชี เรื่อง การนำเสนองบการเงินตามหนังสือกรมบัญชีกลางที่ กค 0423.2/ว 237 ลงวันที่ 8 กันยายน 2557

3. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.1 การนำเสนองบการเงิน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นำเสนองบการเงินในภาพรวม โดยรวมงบการเงินของโครงการกองทุนพัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน (สพช.) ไว้ด้วยกัน

3.2 การบันทึกบัญชี

การบันทึกบัญชีของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้าง ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดในหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ฉบับที่ 2 ตามประกาศกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2546 และได้รวมการบันทึกบัญชีของโครงการบ้านมั่นคง (บมค.) ไว้ด้วยกัน ส่วนโครงการกองทุนพัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน (สพช.) แยกการบันทึกบัญชีต่างหาก

3.3 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย

3.3.1 รายได้เงินอุดหนุนที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ ประกอบด้วย

(1) เงินอุดหนุนที่เป็นงบบริหารจัดการโครงการ และเงินอุดหนุนที่เป็นงบสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชนรับรู้เมื่อได้รับอนุมัติเงินจากกรมบัญชีกลาง สำหรับสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชน พอช. จะดำเนินการสนับสนุนพัฒนาองค์กรชุมชนทั้งหมดและรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนเมื่อ พอช. อนุมัติการจ่ายเงินให้แก่องค์กรชุมชนตามงวดที่ขอเบิก

(2) รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ย เป็นเงินอุดหนุนที่รัฐชดเชยให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

เนื่องจาก พอช. ได้ให้องค์กรชุมชนกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย โดย พอช. คิดดอกเบี้ยเงินกู้จากองค์กรชุมชนในอัตราร้อยละ 1 ของวงเงินสินเชื่อที่ได้รับอนุมัติจาก พอช. โดย พอช. บันทึกเงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาลเป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยรับล่วงหน้า เมื่อมีการอนุมัติสินเชื่อจะบันทึกเป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยรับรู้ในส่วนที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อแล้ว และทยอยรับรู้เป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี้ยตามสัดส่วนการเบิกจ่ายจริงตลอดอายุของสัญญา

3.3.2 รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ รับรู้รายได้ตามเกณฑ์สัดส่วนของเวลาโดยคำนึงถึงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง ยกเว้นดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่ผิดนัดชำระเกิน 3 งวดติดต่อกัน รับรู้ตามเกณฑ์เงินสด

3.3.3 รายได้ค่าปรับรับรู้เมื่อรับชำระเงิน

3.3.4 ค่าใช้จ่ายรับรู้เมื่อเกิดรายการ และบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง

3.4 วัสดุคงเหลือ แสดงในราคาทุนและตีราคาวัสดุคงเหลือโดยวิธีเข้าก่อนออกก่อน

3.5 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กำหนดหลักเกณฑ์การประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง สำหรับยอดเงินให้กู้และดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับส่วนที่เกินมูลค่าหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกันตามระเบียบสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง พ.ศ. 2552 ดังนี้

ระดับ	ลูกหนี้จัดชั้น	ระยะเวลาค้างชำระ	อัตราการกันเงินสำรองร้อยละ
1	จัดชั้นปกติ	ไม่เกิน 1 เดือน	0
2	จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ	เกิน 1 เดือนไม่เกิน 3 เดือน	0
3	จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	เกิน 3 เดือนไม่เกิน 12 เดือน	25
4	จัดชั้นสงสัย	เกิน 12 เดือนไม่เกิน 24 เดือน	75
5	จัดชั้นสงสัยจะสูญ	เกินกว่า 24 เดือน	100
6	จัดชั้นสูญ	ไม่มีทางที่จะได้รับชำระหนี้แล้ว	100

3.6 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์

ที่ดิน แสดงในราคาทุน

อาคารและอุปกรณ์ แสดงตามราคาทุน ณ วันที่
ตรวจรับและอนุมัติให้ใช้งานหักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสม

สินทรัพย์ที่มีราคาต่อหน่วย หรือชุดต่ำกว่า 5,000.00 บาท
บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวนในปีที่ได้มาและบันทึกไว้ในทะเบียน
คุมสินทรัพย์ทุกรายการ

ค่าเสื่อมราคา คำนวณจากราคาทุนของอาคาร อุปกรณ์
โดยวิธีเส้นตรง ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์แต่ละประเภท
ดังนี้

3.7 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

แสดงในราคาทุนหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสม โดยจะตัดจำหน่าย
ภายใน 5 ปี

3.8 รายได้รอการรับรู้ระยะยาว ประกอบด้วย

3.8.1 สินทรัพย์ได้รับบริจาค บันทึกเป็นรายได้รอการ
รับรู้และทยอยรับรู้เป็นรายได้คู่กับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องตาม
อายุการใช้งานของสินทรัพย์นั้น

3.8.2 รายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี๋ยรอรับรู้
จะบันทึกเมื่อ พอช. ได้มีการอนุมัติสินเชื่อแล้วและทยอยรับรู้
เป็นรายได้เงินอุดหนุนส่วนต่างดอกเบี๋ยตามสัดส่วนการเบิกจ่าย
จริงตลอดอายุของสัญญา

	อัตราร้อยละ
อาคารและส่วนประกอบ	5
ครุภัณฑ์สำนักงาน	10 - 20
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ เครื่องตกแต่งสำนักงาน ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุสื่อสาร และครุภัณฑ์ยานพาหนะ	20

พธช. - CODI

พธช. มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ກາຄຜນວັກ

จากคลอง
ลาดพร้าวถึง
เจ้าพระยา...
และปทุมธานีโมเดล
ต้นแบบการพัฒนาและ
แก้ปัญหาที่อยู่อาศัย
ชุมชนริมน้ำ

แม่น้ำและลำคลองเปรียบดังเส้นเลือดใหญ่
ที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยมายาวนาน
ในยุคที่ความเจริญยังเดินทางมาไม่ถึง
ผู้คนส่วนใหญ่สัญจรไปมาด้วยเรือ
บ้านเรือน วัดวาอาราม รวมถึงสุเหร่า
ร้านค้า ตลาด โรงสีข้าว ฯลฯ ล้วนปลูก
สร้างอยู่ริมแม่น้ำและลำคลอง บนสอง
ฟากฝั่งยังเป็นท้องนาและเรือกสวน
ขณะเดียวกันสายน้ำยังทำให้ไร่นา
อุดมสมบูรณ์ คนอยู่ริมน้ำ เช่น
ในคลองลาดพร้าว มีกุง ปลา ให้จับกิน
ไม่ออดอยาก....แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปยังไม่
พ้นชั่วคราว น้ำในคลองเริ่มดำและ
เน่าเหม็น ลำคลองกลายเป็นท่อน้ำทิ้ง
โสโครกขนาดใหญ่ กุงนากลายเป็นหมู่บ้าน
จัดสรร คอนโดฯ ร้านค้า และอาคาร
พาณิชย์ผุดขึ้นมาแทนที่

ย้อนอดีตคนริมคลองลาดพร้าว

“สำเนียง บุญลือ” วัย 62 ปี ผู้นำชุมชนร่วมใจพิบูล 2 เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ เล่าย้อนอดีตเมื่อราว 40-50 ปีที่ผ่านมาให้ฟังว่า เมื่อก่อนพื้นที่ในย่านห้วยขวางและลาดพร้าวยังเป็นทุ่งนา ครอบครัวของตนทำนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตั้งแต่รุ่นยายจนมาถึงรุ่นแม่ แต่ไม่มีที่นาเป็นของตัวเอง ต้องเช่าเจ้าของที่ทำนา เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วจะมีพ่อค้าพวยเรือยาวมาตามคลองลาดพร้าวเพื่อรับซื้อข้าวเปลือก ตอนนั้นยังมีโรงสีข้าวตั้งอยู่ใกล้วัดลาดพร้าว 2 โรง เจ้าของเป็นคนจีน

พอมีการตัดถนนรัชดาภิเษกผ่านถนนลาดพร้าวมายังถนนอโศก-ดินแดง (ราวปี 2519-2520) ย่านห้วยขวางจึงเริ่มเจริญขึ้น มีตึกแถว มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้น ที่ดินราคาแพงขึ้น เจ้าของที่นาจึงขายที่ดิน ครอบครัวของตนจึงต้องเลิกอาชีพทำนา แล้วย้ายออกจากที่นามาจับจองที่ดินริมคลองลาดพร้าวปลูกสร้างบ้านอยู่จนถึงทุกวันนี้

“

เมื่อก่อนตื่นขึ้นมาตอนเช้า เดินลงไปที่ทำน้ำ แปรงพื้น และอาบน้ำได้เลย เพราะน้ำในคลองยังใสสะอาด ในคลองยังมีปลาเยอะ ทั้งปลาดุก ปลาช่อน ตะเพียน ปลาหลด ปลาทราย กุ้งก้ามกรามตัวโตๆ ก็ยังมี ชาวบ้านจะยกยอถักลอบ ใช้เบ็ดราว หากินในคลองง่าย น้ำกินก็ใช้น้ำคลอง ตักใส่ตุ่ม เอาสารส้มแกว่ง แล้วเอาไปต้ม แต่ตอนนี้คงไม่มีใครกล้าใช้ กลัวเป็นอหิวาต์และตาบอด

”

ลุงสำเนียงเล่าย้อนอดีต

คลองลาดพร้าว เป็นคลองเชื่อมต่อระหว่างคลองสองสายใต้ (เขตสายไหม) กับคลองแสนแสบ(บริเวณใกล้ทางด่วนเอกมัย-รามอินทรา เขตวังทองหลาง) มีความยาวประมาณ 22 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเชื่อมกับคลองบางเขนและคลองบางซื่อซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณย่านเกียกกาย เขตดุสิต

ตลอดเส้นทางที่คลองลาดพร้าวไหลผ่านจะมีชื่อเรียกต่างกันตามย่านที่มีวัดหรือชุมชนตั้งอยู่ เช่น เมื่อผ่านย่านคลองสองสายใต้ (เขตสายไหม) ลงมาจนถึงหลังตลาดยิงเจริญ สะพานใหม่ เรียกว่า “คลองสอง” ผ่านวัดบางบัว (เขตบางเขน) เรียกว่า “คลองบางบัว” ผ่านชุมชนวังหิน (เขตจตุจักร) เรียกว่า “คลองวังหิน” และไหลผ่านวัดลาดพร้าวลงไปถึงจุดเชื่อมคลองแสนแสบ (เขตวังทองหลาง) เรียกว่า “คลองลาดพร้าว”

ส่วนบ้านเรือนที่ปลูกสร้างอยู่ริมคลองลาดพร้าวนั้น เมื่อก่อนที่ดินสองฝั่งคลองเป็นที่ดินที่อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพราะเป็นคลองขุดเพื่อการชลประทานและการเกษตร ภายหลังเมื่อคลองในเขตกรุงเทพฯ ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร กรมชลประทานจึงไม่ได้เข้ามาดูแล ชาวบ้านที่เป็นชาวนาตั้งเดิมจึงปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยเรื่อยมา โดยไม่ได้เช่าที่ดิน ปัจจุบันเป็นที่ดินราชพัสดุ อยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์

“

สมัยก่อนบ้านเรือนริมคลองยังไม่หนาแน่น คนที่ปลูกบ้านอยู่ก็จะเป็นคนดั้งเดิม เป็นชาวนา แต่ตอนหลังเมื่อกรุงเทพฯ เจริญขึ้น บ้านเมืองขยายตัวที่ดินแพงขึ้น คนที่มีบ้านอยู่ริมคลองก็ชักชวนญาติพี่น้องจากที่อื่นเข้ามาอยู่ บางคนแต่งงานก็ย้ายครอบครัวออกไปปลูกบ้านใหม่ขึ้นมาบ้างก็เป็นคนจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตอนหลังจึงเริ่มมีบ้านเช่า ชุมชนของผมเริ่มมีบ้านเรือนหนาแน่นตั้งแต่ช่วงปี 2526-2527 เป็นต้นมา

”

ลุงสำเนียงเล่าถึงการเติบโตของชุมชนร่วมใจพิบูล 2 ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านข้างโรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ ถนนลาดพร้าว

ปัจจุบันชุมชนร่วมใจพิบูล 2 มีบ้านเรือนทั้งหมด 224 ครัวเรือน จำนวนชาวบ้านประมาณ 1,200 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัท-ห้างร้าน มอเตอร์ไซด์รับจ้าง และค้าขายเล็กๆ น้อยๆ

ชุมชนร่วมใจพิบูล 2 เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการขยายตัวของชุมชนริมคลองลาดพร้าว บางชุมชนปลูกสร้างบ้านเรือนมาก่อนปี 2500 จากชุมชนเล็กๆ จนขยายกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีบ้านเรือนปลูกสร้างเรียงรายไปตามลำคลอง บางชุมชนที่มีพื้นที่คับแคบ คนที่มาอยู่ทีหลังหรือมีครอบครัวขยายจึงปลูกสร้างบ้านรูกำลังไปในคลอง ทำให้ลำคลองแคบลง ปัจจุบันคลองลาดพร้าวมีชุมชนต่างๆ ตั้งเรียงรายอยู่ใน 8 เขต คือ เขตวังทองหลาง ห้วยขวาง ลาดพร้าว จตุจักร บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง และสายไหม รวม 45 ชุมชน ประมาณ 6,600 ครัวเรือน

“บ้านประชารัฐ” แก้ปัญหาบ้านรูกำลังคลองลาดพร้าว

หลังเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ ปี 2554 คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) ได้เสนอแผนงานการป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยมีแผนการสร้างเขื่อนคอนกรีตในลำคลองสายหลักในกรุงเทพฯ เพื่อระบายน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาและลงทะเลต่อไป แต่รัฐบาลในขณะนั้นยังไม่ได้ดำเนินการ จนเมื่อมีคณะ คสช. เข้ามาเป็นรัฐบาลในช่วงกลางปี 2557 รัฐบาล คสช. จึงปิดฝุ่นหยิบเอาโครงการนี้มาดำเนินงานต่อ

การก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตเพื่อระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมในคลองสายหลักรับผิดชอบโดยสำนักการระบายน้ำ กทม. จะเริ่มในคลองลาดพร้าวและคลองบางซื่อ จากบริเวณอุโมงค์เขื่อนยักษ์พระราม 9 (ใกล้คลองแสนแสบ เขตวังทองหลาง) ไปยังประตูระบายน้ำคลองสองสายใต้ เขตสายไหมความยาวทั้งหมด (ทั้งสองฝั่ง) ประมาณ 45 กิโลเมตร ความกว้างของเขื่อน 25 - 38 เมตร นอกจากนี้ก็จะขุดลอกคลองให้ลึกกว่าเดิมอีก 3 เมตร เพื่อให้การระบายน้ำคล่องตัว โดยบริษัท

ริเวอร์เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด ประมูลงานได้ในวงเงิน 1,645 ล้านบาท

เริ่มก่อสร้างเขื่อนในเดือนกุมภาพันธ์ 2559 ตามแผนงานจะแล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายน 2562 ซึ่งเมื่อแล้วเสร็จน้ำในคลองลาดพร้าวจะไหลเข้าสู่โม่งค์เขื่อนพระราม 9 และอุโมงค์ลอดใต้คลองบางซื่อ เพื่อระบายน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งสำนักการระบายน้ำ กทม. ระบุว่าจะทำให้ประสิทธิภาพในการระบายน้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมประมาณ 1 เท่าตัว

ส่วนแผนงานด้านที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนริมคลองที่จะต้องรื้อย้ายออกจากแนวก่อสร้างเขื่อนนั้น รัฐบาลมอบหมายให้ “สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน” (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ซึ่งดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” พัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนในเมืองและชนบทมาตั้งแต่ปี 2546 จัดทำแผนงาน “บ้านประชารัฐริมคลอง” รองรับชาวชุมชนริมคลองที่จะต้องรื้อย้ายบ้านเรือนที่รูกล้ำคลองและอยู่ในแนวก่อสร้างเขื่อนฯ ทั้งในคลองลาดพร้าวและคลองบางซื่อ รวม 52 ชุมชน จำนวน 7,081 ครัวเรือน

ขณะที่กรมธนารักษ์ที่ดูแลที่ดินราชพัสดุริมคลองจะให้ชาวชุมชนเช่าที่ดินในระยะยาว ในกรณีที่ชุมชนรื้อย้ายบ้านออกจากแนวก่อสร้างเขื่อนฯ แล้ว และยังมีที่ดินในชุมชนเดิมเหลือให้สร้างบ้านใหม่ได้ เป็นการเปลี่ยนสถานะจากผู้บุกรุกเป็นผู้เช่าที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระยะเวลาเช่า 30 ปี (ระเบียบของกระทรวงการคลัง พ.ศ. 2552 หลังจากนั้นสามารถขอเช่าต่อได้อีก 30 ปี) ส่วนชุมชนใดที่ไม่มีพื้นที่เหลือจะต้องรวมตัวกันไปจัดหาที่ดินแปลงใหม่ หรือจัดหาที่พักที่มีอยู่แล้ว เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทรของการเคหะแห่งชาติ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ หรือ “พอช.” จะให้การสนับสนุนและจัดงบประมาณช่วยเหลือ

สมชาติ ภาณุสุวรรณ รองผู้อำนวยการ รักษาการ ผอ.พอช. กล่าวว่า โครงการบ้านประชารัฐริมคลองยึดหลักการของบ้านมั่นคงของ พอช. คือให้ชาวชุมชนริมคลองรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหาเป็นการพัฒนาแนวใหม่ ไม่ใช่รูปแบบของการสงเคราะห์หรือหน่วยงานรัฐไปสร้างบ้านให้ชาวบ้านแบบให้เปล่า แต่ให้ชุมชนหรือชาวบ้านเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา เช่น รวมกลุ่มกันโดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อสำรวจข้อมูลปัญหาและความต้องการ ช่วยกันออกแบบบ้าน วางผังชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์เคหสถานเพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้านหรือจัดซื้อที่ดิน และร่วมกันบริหารโครงการ ฯลฯ โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนด้านความรู้และความช่วยเหลือ เช่น พอช. ส่งสถาปนิกเข้าไปให้คำแนะนำแก่ชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าไปให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งสหกรณ์เคหสถาน ฯลฯ

“

หลักการสำคัญของบ้านประชารัฐริมคลองก็คือ 1. หากชุมชนใดมีพื้นที่เหลือจากแนวก่อสร้างเขื่อนหรือสามารถอยู่ในที่ดินเดิมได้ พอช. ก็จะประสานงานกับกรมธนารักษ์ในฐานะเป็นหน่วยงานที่ดูแลที่ดินราชพัสดุริมคลองจัดทำสัญญาเช่าในระยะยาวให้แก่ชาวบ้านเพื่อสร้างบ้านใหม่ 2. หากชุมชนใดไม่มีพื้นที่เหลือพอที่จะสร้างบ้าน ชาวบ้านอาจรวมกลุ่มไปหาซื้อที่ดินเพื่อสร้างบ้าน และ 3. เข้าซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการที่มีอยู่แล้ว เช่น บ้านเอื้ออาทรของการเคหะฯ โดย พอช. สนับสนุนด้านงบประมาณ

”

ผู้อำนวยการ พอช. กล่าว

ส่วนงบประมาณในการช่วยเหลือประชาชนแบ่งออกเป็น 1. งบประมาณระบบสาธารณูปโภคครัวเรือน เช่น ถนน ทางเดิน วางระบบน้ำประปา ไฟฟ้า ฯลฯ ครัวเรือนละ 50,000 บาท 2. งบอุดหนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 25,000 บาท 3. งบแบ่งเบาภาระผู้ที่ได้รับผลกระทบ ครัวเรือนละ 72,000 บาท และ 4. สินเชื่อเพื่อก่อสร้างบ้าน ครัวเรือนละ 300,000 บาท (กรณีซื้อที่ดินใหม่สินเชื่อ 360,000 บาท)

งบสนับสนุนต่างๆ นี้ พอช. จะอนุมัติผ่านไปยังสหกรณ์ฯ เพื่อให้สหกรณ์นำไปบริหารจัดการ เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุ ค่าก่อสร้าง หรือซื้อที่ดิน ไม่ใช่ช่วยเหลือเป็นรายครอบครัว ผ่อนชำระคืนภายใน 15-20 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี

ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ ต้นแบบความร่วมมือ “บ้านประชารัฐ”

ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ ตั้งอยู่ริมคลองสอง (คลองลาดพร้าว) ซอยพหลโยธิน 54 เขตสายไหม ตรงข้ามกับตลาดสะพานใหม่ มีบ้านเรือนทั้งหมด 65 หลังคาเรือน เป็นชุมชนนำร่องในการรื้อย้าย บ้านเรือนออกจากลำคลองและแนวก่อสร้างเขื่อนในคลองลาดพร้าว ขณะนี้ก่อสร้างบ้านเสร็จทั้งชุมชนและชาวบ้านเข้าอาศัยอยู่แล้ว ชุมชนมีเนื้อที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน 45 ตารางวา ได้รับสัญญาเช่าที่ดิน จากกรมธนารักษ์ในเดือนมีนาคม 2559 ระยะเวลา 30 ปี ในอัตรา ตารางวาละ 1.50 บาทต่อเดือน หลังจากนั้นในเดือนเมษายน 2559 จึงเริ่มก่อสร้างบ้าน และแล้วเสร็จในช่วงต้นปี 2560 ที่ผ่านมา

อวยชัย สุขประเสริฐ ประธานชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ กล่าวว่า ชุมชนเริ่มมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อจัดทำโครงการบ้านมั่นคงตั้งแต่ช่วงต้นปี 2558 เช่น มีการสำรวจข้อมูลชุมชน ร่วมกันออกแบบบ้าน ออกแบบผังชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้านครัวเรือนละ 600-800 บาท หลังจากนั้นจึงจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานขึ้นมาเพื่อ บริหารโครงการและทำสัญญาเช่าที่ดินจากกรมธนารักษ์

สำหรับแบบบ้านมีทั้งหมด 3 แบบให้เลือกตามความสามารถ ในการผ่อนชำระและจำนวนสมาชิกในครอบครัว คือ บ้านชั้น เดียว ขนาด 4 X 6 ตารางเมตร, บ้าน 2 ชั้น ขนาด 4 X 6 ตาราง เมตร และบ้าน 2 ชั้น ขนาด 6 X 6 ตารางเมตร ราคาก่อสร้าง ประมาณ 186,910 - 369,142 บาทต่อหลัง โดยใช้เงินออมของ ชาวบ้านและสินเชื่อจาก พอช. ผ่อนส่งประมาณ 1,287-2,537 บาทต่อเดือน ระยะเวลาผ่อนส่ง 15 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี

ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญเป็นชุมชนริมคลองแห่งแรกที่สร้าง บ้านเสร็จทั้งชุมชน และยังเป็นชุมชนต้นแบบที่มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน เช่น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กองทัพบก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวง การคลัง กรมธนารักษ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ การเคหะแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

นอกจากนี้ยังมีภาคเอกชน เช่น บริษัทอิตาเลียน-ไทย, บริษัทเสนา ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด, บริษัทซีพี, อารีญา พรอพเพอร์ตี้ ฯลฯ เข้ามาให้การสนับสนุนสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียภายในชุมชน ติดตั้งไฟฟ้าโซลาร์เซลล์บริเวณพื้นที่ริมคลอง มอบต้นไม้เพื่อปรับ ภูมิทัศน์ชุมชน มอบสีทาบ้าน มอบอุปกรณ์การออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ

ล่าสุดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคมที่ผ่านมา กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมกับชาวชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญและชุมชนริมคลองต่างๆ จัดทำโครงการ “ประชารัฐร่วมใจ สร้างวินัยการจัดการขยะชุมชน ริมคลอง” โดยจะมีการส่งเสริมให้ชาวชุมชนริมคลองคัดแยกขยะ เพื่อลดปริมาณขยะ นำไปขายเป็นขยะรีไซเคิล หรือนำกลับมา ใช้ใหม่ และที่สำคัญคือ การสร้างวินัยไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูล ต่างๆ ลงในคลอง เพื่อเป็นการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และป้องกัน ไม่ให้ขยะไปกีดขวางทางเดินของน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ เกิดปัญหาน้ำท่วม

“บสก.” หนุนบ้านประชารัฐ จัดหาที่ดินราคาถูกให้ชุมชน

สมชาติ ภาวสุวรรณ รองผู้อำนวยการ รักษาการ ผอ.พอช. เล่าถึงความคืบหน้าของโครงการบ้านประชารัฐริมคลองว่า ขณะนี้ (สิงหาคม 2560) มี 12 ชุมชนที่ก่อสร้างบ้านเสร็จไปแล้ว รวม 839 หลัง เช่น ชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ ชุมชนเพิ่มสินร่วมใจ เขตสายไหม, ชุมชนเชิงสะพานไม้ 1 เชิงสะพานไม้ 2 เขตหลักสี่, ชุมชนสามัคคีร่วมใจ ชุมชนบางบัว เขตบางเขน, ชุมชนวังหิน เขตจตุจักร ฯลฯ ส่วนที่เหลืออยู่ในระหว่างการก่อสร้างและรื้อย้าย ซึ่งตามแผนงานจะดำเนินให้แล้วเสร็จทั้ง 52 ชุมชน รวม 7,081 ครัวเรือน ภายในปี 2561

“

ส่วนชุมชนที่ไม่มีพื้นที่เหลือเพียงพอให้ก่อสร้างบ้าน
ชาวชุมชนได้รวมตัวกันไปจัดซื้อที่ดินแปลงใหม่
ซึ่งที่ผ่านมามีชุมชนในเขตสายไหมได้รวมตัวกันไปซื้อ
ที่ดินเอกชน 2 แปลงในย่านสายไหม ขณะนี้กำลังก่อสร้าง
บ้านใหม่ ทั้ง 2 แปลง สามารถรองรับชาวบ้านได้ประมาณ
468 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีชาวชุมชนที่ต้องการ
อยู่อาศัยในโครงการของรัฐที่มีอยู่แล้ว เช่น
ชุมชนคลองบางเขนและชุมชนริมคลองพัฒนาบางบัว
รวม 19 ครัวเรือน จะย้ายไปอยู่การเคหะอเนก
เขตสายไหม

”

นายสมชาติกล่าว

ส่วนความคืบหน้าในการก่อสร้างเรือนระบายน้ำเพื่อ
ป้องกันน้ำท่วมของกรุงเทพมหานครนั้น ขณะนี้บริษัทรับเหมา
ได้ตอกเสาเข็มเพื่อเป็นฐานรากของเขื่อนระบายน้ำแล้วประมาณ
12,000 ต้น จากจำนวนเสาเข็มทั้งหมด 60,000 ต้น ซึ่งตามแผน
งานบริษัทรับเหมาจะตอกเสาเข็มให้แล้วเสร็จภายในปีนี้ หลังจากนั้น
จึงจะสร้างผนังเขื่อน สันเขื่อน และรั้วเหล็กกันตลิ่งให้แล้วเสร็จ
ภายในช่วงกลางปี 2562

อย่างไรก็ตาม นอกจากการจัดซื้อที่ดินของเอกชนเพื่อสร้าง
บ้านใหม่สำหรับชุมชนที่ไม่สามารถอาศัยอยู่ในชุมชนเดิมได้แล้ว
พอช. ยังร่วมกับ “บริษัทบริหารสินทรัพย์ กรุงเทพพาณิชย์
จำกัด (มหาชน)” หรือ “บสก.” ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด
กระทรวงการคลัง นำอสังหาริมทรัพย์ ทั้งที่ดินและที่อยู่อาศัย
ที่อยู่ในการบริหารจัดการของ บสก. มาให้ชาวชุมชนริมคลอง
รวมทั้งชุมชนที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยและอยากจะทำ
ร่วมโครงการ “บ้านมั่นคง” ของ พอช. ได้พิจารณาเป็นทางเลือก
ในราคาที่ดีกว่าการซื้อขายทั่วไป

โดยที่ผ่านมา มีชุมชนที่ซื้อที่ดินโดยการสนับสนุนของ
พอช. และ บสก. แล้ว จำนวน 2 แปลง คือที่ดินบริเวณบึงนายพล
เขตคลองสามวาแปลงแรกเนื้อที่ 2 ไร่ ราคา 5,200,000 บาท รองรับ
ชาวชุมชนโรงช้าง เขตบางกะปิ ที่ถูกเจ้าของที่ดินเอกชนไล่ที่
จำนวน 37 ครอบครัวยุติแปลงที่สองเนื้อที่ 2 ไร่ ราคา 5,200,000 บาท
รองรับชาวชุมชนริมคลองจำนวน 40 ครอบครัวยุติ ซึ่งที่ดินทั้ง
2 แปลงเป็นที่ดินถมแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการขออนุญาต
ก่อสร้าง คาดว่าจะเริ่มก่อสร้างบ้านใหม่ได้ภายในปีนี้

นอกจากนี้ยังมีที่ดินอีก 1 แปลง ซึ่ง พอช. ได้ร่วมลงนาม
ซื้อขายที่ดินกับ บสก. เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคมที่ผ่านมา เป็นที่ดิน
สำหรับรองรับชาวชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนา
ริมฝั่งเจ้าพระยา ขนาดเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 56 ตารางวา ราคา
10 ล้านบาทเศษ (ราคาทั่วไปประมาณ 12 ล้านบาท) ตั้งอยู่ที่
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รองรับชาวบ้านได้ 63 ครัวเรือน

การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยรองรับโครงการ “เจ้าพระยาเพื่อคนทั้งมวล”

ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีหลักฐานเป็นภาพถ่ายตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 หรือประมาณ 100 ปีที่ผ่านมาว่า มีชุมชนเรือนแพอยู่ตั้งอยู่เรียงรายตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แต่นานวันเข้าเรือนแพที่ลอยตัวอยู่ด้วย “ลูกบวบ” หรือไม้ไผ่ปล้องใหญ่ที่นำมามัดรวมกันก็จะผุพัง เพราะต้องแช่อยู่ในน้ำและต้องรับแรงกระแทกจากคลื่นเรือที่สัญจรไปมา เมื่อครั้นที่จะซ่อมบ่อยๆ ชาวเรือนแพเหล่านี้ก็จะขึ้นมาปลูกบ้านอยู่บนริมฝั่ง

ขณะที่ชาวชุมชนริมฝั่งเจ้าพระยาบางส่วน บ้างก็เป็นชาวเรือที่ล่องเรือจากนครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อุทัยฯ ฯลฯ ลงมาค้าขายที่กรุงเทพฯ นานวันเข้าจึงปักหลักจอดเรืออยู่อาศัยและค้าขายตามท่าน้ำที่สำคัญ เช่น บางลำพู เทเวศร์ วัดญวน สามเสน เขียวไข่กา ฯลฯ นานวันเข้าเมื่อเรือผุพัง เจ้าของเรือก็จะขยับขึ้นมาสร้างบ้านอยู่บนริมฝั่ง บางคนเมื่อมาที่หลัง ไม่มีพื้นที่เหลือให้ปลูกสร้างบ้าน จึงต้องปักเสาเรือนสร้างบ้านอยู่ในน้ำ และอยู่อาศัยต่อเนื่องกันมาถึงลูกหลาน

ศักดิ์น้อย พรรณพิจิตร

วัยเฉียด 60 ปี ประธานชุมชนเขียวไข่กา ลูกเจ้าพระยาขนานแท้ เพราะเกิดและเติบโตอยู่ในบ้านริมน้ำติดท่าเรือเขียวไข่กา (ติดกับโรงเรียนราชินีบน) เขตดุสิต เล่าว่า ครอบครัวของตนอาศัยอยู่ที่นี้ตั้งแต่รุ่นพ่อแม่มานานเกือบร้อยปี (ตอนนี้แม่อายุ 80 กว่าปี) สมัยที่โรงเรียนราชินีบน ยังไม่ได้ย้ายมาอยู่ที่นี้ เมื่อก่อนเขียวไข่กาเป็นท่าเรือใหญ่ มีเรือสินค้าและเรือโดยสารจากพระนครศรีอยุธยาและปทุมธานี มาจอดที่นี้ มีร้านค้าขายอาหาร ขายสินค้าสารพัดอย่าง มีรถรางวิ่งผ่านท่าเรือเขียวไข่กา รวมทั้งมีสถานบริการประเภท “โคมเขียว” สำหรับหนุ่มกัลดมัน เรียกว่าเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ

แต่ปัจจุบันความคึกคักในอดีตแทบไม่เหลือเค้าให้เห็น คงเหลือเพียงท่าเรือที่เงียบเหงาและบ้านไม้สภาพทรุดโทรมที่แช่อยู่ในแม่น้ำราว 20 หลัง ซึ่งขณะนี้เจ้าหน้าที่ กทม. กำลังรื้อย้ายบ้านออกไปจากริมน้ำ เช่นเดียวกับชุมชนริมฝั่งเจ้าพระยาอื่นๆ เพราะรัฐบาลมีโครงการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อทำเป็นเส้นทางสัญจรการเลียบแม่น้ำ เช่น ทางจักรยาน ลานกีฬา

สวนหย่อมริมแม่น้ำ ฯลฯ โครงการช่วงแรกระยะทาง 14 กิโลเมตรจากสะพานพระปิ่นเกล้า-สะพานพระราม 7 (ขณะนี้อยู่ในระหว่างการเตรียมการเปิดประมูลงานก่อสร้าง)

ส่วนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน รัฐบาลมอบหมายให้จัดทำแผนงานรองรับที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรुक้าแม่น้ำเจ้าพระยาและจะได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีชุมชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนรुक้าแม่น้ำเจ้าพระยา รวม 10 ชุมชน และมีชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาอีก 2 ชุมชน รวมทั้งหมด 309 ครัวเรือน

จිරศักดิ์ พูลสง ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาชุมชน

ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กล่าวว่าที่ผ่านมา พอช. ได้ร่วมกับชาวชุมชนที่เดือดร้อนแก้ไขปัญหาระยะที่อยู่อาศัยเสร็จไปแล้ว 1 โครงการ คือ โครงการรองรับที่อยู่อาศัย

แฟลต ชส.ทบ. ซึ่งเดิมแฟลตนี้เป็นที่อยู่อาศัยของ

ข้าราชการกรมการขนส่งทหารบก อยู่ใกล้สี่แยก

เกียกกาย เขตดุสิต มีกรมธนารักษ์เป็นผู้

ดูแล เมื่อมีโครงการก่อสร้างอาคาร

รัฐสภา สำนักเลขาธิการรัฐสภาจึง

ขอใช้แฟลต ชส.ทบ. แต่เมื่อรัฐบาล

มีโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำ

เจ้าพระยา กระทรวงการพัฒนา

สังคมฯ จึงขอใช้แฟลตดังกล่าว

เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยรองรับชาว

ชุมชนที่เดือดร้อน ซึ่งต่อมาสำนัก

เลขาธิการรัฐสภาได้อนุมัติตามคำขอ

ของกระทรวง พม.

แฟลต ชส.ทบ. มี 2 อาคารเชื่อมต่อกัน

เดิมอยู่ในสภาพทรุดโทรม มีความสูง 5 ชั้น

รวม 64 ห้อง มีพื้นที่ที่ถองละ 51 ตารางเมตร สามารถ

รองรับชาวชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา คือ เขียวไข่กา, ปากคลอง

บางเขน และวัดสร้อยทอง รวม 40 ห้อง รวมทั้งรองรับชุมชน

ที่ต้องรื้อย้ายจากการก่อสร้างรัฐสภาแห่งใหม่ จำนวน 2 ชุมชน

คือ ชุมชนบ้านพักองค์การทอผ้า 19 ห้องและชุมชนริมไทร

5 ห้อง ซึ่งชุมชนต่างๆ ที่จะเข้าอยู่อาศัยที่แฟลต ชส.ทบ.

ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถาน เพื่อทำเรื่องขอเช่า

แฟลตจากกรมธนารักษ์และร่วมกันบริหารจัดการแฟลต

(เหมือนกับนิติบุคคลอาคารชุด) โดยผู้อยู่อาศัยจะต้องจ่ายค่าเช่า

ให้กรมธนารักษ์ (ผ่านสหกรณ์ฯ) เดือนละ 1,001 บาท

ที่ผ่านมา พอช. สนับสนุนงบประมาณการซ่อมแซมแฟลต

จำนวน 6 ล้านบาทเศษ เมื่อซ่อมแซมแฟลตเสร็จ ในเดือน

ตุลาคม 2559 พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ได้เดินทางมาเป็นประธานในพิธีมอบที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวชุมชน

นอกจากโครงการแฟลต ขส.ทบ. แล้ว อีกทางเลือกหนึ่งของชาวชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา คือ โครงการ “**บ้านเอื้ออาทรนครชัยศรี**” (ท่าด่านัก) อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม อยู่ห่างจากสะพานพระปิ่นเกล้าประมาณ 30 กิโลเมตร ซึ่งเมื่อเดือนมกราคม 2560 ที่ผ่านมามีชาวชุมชนวัดราชผาติ์ทิมร่วมใจ และศาลเจ้าแม่ทับทิม รวม 23 ครัวเรือน ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายกับการเคหะแห่งชาติแล้ว เป็นอาคารสูง 5 ชั้น ขนาดห้อง 33 ตารางเมตร ราคาตั้งแต่ 395,000 - 400,000 บาท โดยการเคหะฯ จำหน่ายให้ชาวชุมชนในราคาพิเศษ ขณะที่ พอช. จะอนุมัติสินเชื่อไม่เกินครัวเรือนละ 360,000 บาท ผ่อนชำระภายใน 20 ปี ซึ่งเมื่อชาวชุมชนได้รับเงินช่วยเหลือในการรื้อย้ายบ้านจากกรุงเทพมหานครภายในเดือนกรกฎาคมนี้แล้ว คาดว่าจะสามารถทำสัญญาและเข้าอยู่อาศัยได้ภายในเดือนสิงหาคมนี้

ส่วนที่ดิน บสก. ที่อำเภอบางใหญ่ จ.นนทบุรี ขนาดเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ซึ่ง พอช. ได้ทำสัญญาซื้อขายกับ บสก. ไปแล้ว รองรับชาวบ้านได้ 63 ครัวเรือน จาก 3 ชุมชน คือ ชุมชนวัดราชผาติ์ทิมร่วมใจ มิตรคาม 1 และมิตรคาม 2 ซึ่งตามแผนงานก่อสร้างจะเริ่มปรับพื้นที่และตอกเสาเข็มได้ภายในเดือนสิงหาคม-กันยายนนี้ และจะก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณต้นปี 2561 รูปแบบเป็นบ้านแถว 2 ชั้น ขนาด 4 X 7 ตารางเมตร ขนาดที่ดิน 10-22.5 ตารางวา ราคาก่อสร้างบ้านพร้อมที่ดินตั้งแต่ 407,828 - 587,600 บาท โดย พอช. จะสนับสนุนเป็นเงินสร้างบ้านครัวเรือนละ 25,000 บาท อุดหนุนงบสาธารณูปโภคครัวเรือนละ 50,000 บาท และให้สินเชื่อไม่เกินครัวเรือนละ 360,000 บาท ผ่อนชำระ 20 ปี

มาตรา 44 และ “**ปทุมธานีโมเดล**”

บริเวณพื้นที่สองฝากฝั่งริมคลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ซึ่งเป็นคลองขุดเพื่อการทำนาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แนวคลองขนานกับถนนพหลโยธิน เริ่มจากประตูน้ำพระอินทร์ลงมาถึงบริเวณห้างฟิวเจอร์พาร์ครังสิต และเชื่อมต่อกับคลองรังสิต เป็นชุมชนริมคลองขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งที่มีประชาชนปลูกบ้านเรือนอยู่อาศัยบนที่ดินและพื้นที่ริมคลองที่กรมชลประทานดูแลมายาวนานหลายสิบปี บ้านเรือนส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ลูกจ้างในตลาดไท ขายเล็กๆ น้อยๆ ขับมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ฯลฯ

ในปี 2558 รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างรुकล้าล้ำนำสาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีคลองต่างๆ เป็นพื้นที่รับน้ำบริเวณตอนเหนือของกรุงเทพฯ แต่สภาพปัจจุบันมีประชาชนเข้าไปปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยมายาวนานหลายสิบปีไม่ต่างจากคลองลาดพร้าว โดยเฉพาะในคลองหนึ่ง ทำให้การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงมอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจัดทำโครงการ “**ปทุมธานีโมเดล**” เพื่อรองรับชาวบ้านที่ต้องรื้อย้ายออกจากแนวคลอง

สัญญาตา ลิงห์ปี ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการที่อยู่อาศัย ปทุมธานีโมเดล (ศปก.ปทม.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ กล่าวว่า จากการสำรวจข้อมูลพบว่า มีชาวบ้านปลูกสร้างบ้านเรือนริมคลองหนึ่งซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน จากบริเวณหลังตลาดไทจนถึงหลังห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์ครังสิต รวม 16 ชุมชน จำนวน 1,084 ครัวเรือน โดย ศปก.ปทม. มีแผนรองรับเรื่องที่อยู่อาศัยของชาวบ้านอยู่ 2 แนวทาง คือ 1. จัดซื้อที่ดินแปลงใหม่เพื่อสร้างบ้านสร้างชุมชนใหม่ 2. จัดหาที่ดินใกล้ม.ธรรมศาสตร์รังสิต พื้นที่ 30 ไร่

สำหรับชุมชนที่จัดซื้อที่ดินแปลงใหม่ คือ 1. ชุมชนแก้วนิมิตร ซื่อที่ดินใกล้เคียงชุมชนเดิมเนื้อที่ 5 ไร่ 42 ตารางวา ราคา 12 ล้านบาท ครอบครองบ้านได้ 100 ครัวเรือน และ 2. ชุมชนเจริญสุข หมู่ 6 อยู่ระหว่างจัดซื้อที่ดินใกล้เคียงชุมชนเดิม เพื่อรองรับชาวบ้านจำนวน 25 ครัวเรือน

“ชุมชนแก้วนิมิตร” เป็นชุมชนแรกที่เริ่มก่อสร้างที่อยู่อาศัย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2559 มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการ 100 ครัวเรือน (จากทั้งหมด 168 ครัวเรือน) จัดซื้อที่ดินขนาด 5 ไร่ 42 ตารางวา แบ่งได้ 98 แปลง (100 ครัวเรือน) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก พอช. แยกเป็นงบด้านสาธารณูปโภค 5 ล้านบาท อุดหนุนที่อยู่อาศัย 2,500,000 บาท งบบริหารจัดการ 125,000 บาท และสินเชื่อที่อยู่อาศัย รวม 32,464,192 บาท ขณะนี้การก่อสร้างบ้านแล้วเสร็จทั้งหมด

นายยุทธ เขียนจตุรัส คณะกรรมการสหกรณ์ฯ กล่าวว่า ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยขึ้นมา ในปี 2558 เพื่อเป็นทุนสร้างบ้าน มีสมาชิก 100 ครัวเรือน ออมเงิน ครัวเรือนละ 2,000 บาท ต่อมาได้จัดตั้งเป็นสหกรณ์บ้านมั่นคง ไทยมุสลิมสามัคคี จำกัด โดยชาวบ้านได้ร่วมกันบริหารโครงการ ซึ่งที่ผ่านมาชาวบ้านก็ได้ร่วมกันออกแบบบ้านและผังชุมชน มีการออกระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่อาศัยเพื่อให้ชาวชุมชนซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นชาวมุสลิมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ส่วนแบบบ้านมี 2 แบบ คือ บ้านแถว 2 ชั้น และบ้านแฝด 2 ชั้น ขนาด 4x7 ตารางเมตร, 4.5 x 7 ตารางเมตร และขนาด 5.5 x 7 ตารางเมตร ราคาตั้งแต่ 272,454 - 295,428 บาท โดยชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการจะต้องผ่อนเงินกู้ชำระคืน พอช. ผ่านสหกรณ์บ้านมั่นคงฯ ในอัตราเดือนละ 2,5000 -3,000 บาท ระยะเวลา 15 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี

ส่วนที่ดินเนื้อที่ 30 ไร่ที่จะรองรับชาวบ้านหลายร้อย ครัวเรือน ตั้งอยู่ที่บริเวณคลองเชียงรากใหญ่ใกล้กับมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์รังสิต เดิมที่ดินแปลงนี้เป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยตามโครงการปทุมธานีโมเดล **พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา** ในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้ใช้อำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ออกคำสั่งให้เพิกถอนสถานภาพที่ดินเดิม เพื่อให้ตกเป็นที่ดินราชพัสดุ สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัยรองรับประชาชนตามโครงการปทุมธานีโมเดล ตามที่กระทรวงการ พัฒนาสังคมฯ เสนอ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2559

ทั้งนี้ที่ดินแปลงดังกล่าวปัจจุบันอยู่ในความดูแลของ กรมธนารักษ์ โดยกรมธนารักษ์จะให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัด

ตั้งเป็นสหกรณ์เคหสถาน เพื่อทำสัญญาเช่าที่ดินสร้างที่อยู่อาศัย เช่นเดียวกับการเช่าที่ดินริมคลองลาดพร้าวของชาวชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพฯ ที่กำลังดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาการรुकล้ำคลอง และการระบายน้ำอยู่ในขณะนี้

ไพศาล ฉิมขำ ประธานสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล จำกัด กล่าวว่า โครงการปทุมธานีโมเดลในพื้นที่ 30 ไร่ ได้รับสัญญาเช่าจากกรมธนารักษ์ไปแล้วตั้งแต่เดือนกันยายน 2559 ระยะเวลา 30 ปี โดยชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานฯ ขึ้นมา มีชาวบ้านจาก 13 ชุมชนเข้าร่วมโครงการ รวม 289 ครัวเรือน โดยเฟสแรกจะสร้างจำนวน 196 หลัง คาดว่าจะเริ่มลงเสาเข็ม เพื่อก่อสร้างได้ภายในเดือนกันยายนนี้ และจะก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณต้นปี 2561 โดยแต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมจะต้องออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้านอย่างน้อยเดือนละ 600 บาท ขณะนี้มีเงินออมกว่า 2 ล้านบาท ส่วนที่เหลือจะใช้สินเชื่อจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

“

ส่วนแบบบ้านเบื้องต้นจะมีลักษณะเป็นอาคารสูง 2-3 ชั้น เนื้อที่ 26 ตารางเมตร, 30 ตารางเมตร และ 45 ตารางเมตร ตามขนาดของครอบครัว นอกจากนี้ก็จะสร้างศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ดูแลเด็กอ่อน คนพิการ มีพื้นที่ค้าขายภายในชุมชนเพื่อให้ชาวบ้าน มีรายได้ รวมถึงมีสวนหย่อมเพื่อเป็นที่พักผ่อน มีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าเดิม ที่สำคัญก็คือ เป็นบ้าน หลังแรกของชีวิตให้ครอบครัว และลูกหลาน ได้อยู่อาศัยอย่างมั่นคงต่อไป

”

ไพศาลกล่าว

ทั้งหมดนี้คือรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของ ชาวชุมชนริมคลองลาดพร้าว เจ้าพระยา และปทุมธานี ซึ่งเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีทางเลือก มีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ตลอดจนร่วมกันพัฒนา คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมอาชีพ ทำให้ ประชาชนมีที่อยู่อาศัยใหม่ที่บ้านมั่นคง ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็สามารถพัฒนาพื้นที่ริมน้ำให้เกิดประโยชน์ ต่อสังคมและส่วนรวมได้

สร้างบ้าน สร้างชุมชนใหม่ เพื่ออนาคตสดใสของลูกหลาน

แต่ไหนแต่ไรมา เมื่อรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐจะนำที่ดินของรัฐที่มีประชาชนเข้าไป
รุกล้ำปลูกสร้างบ้านเรือนเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ก็จะใช้วิธีการขับไล่
หรือจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ที่ห่างไกลจากชุมชนเดิมมาก ทำให้เกิดปัญหาในเรื่อง
การคมนาคม มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น ลูกหลานต้องหาที่เรียนใหม่ ฯลฯ
โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการคมนาคม เพราะคนจนที่อาศัยอยู่ในเมืองส่วนใหญ่
มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสังคมเมือง เช่น เป็นลูกจ้างทั่วไป เป็นกรรมกร ช่างก่อสร้าง
ขับแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ขายอาหาร หารแเร่ แฝงลอย เก็บของเก่า ฯลฯ

สมชาติ ภาระสุวรรณ รักษาการ ผอ.พอช. กล่าวว่า “โครงการบ้านประชารัฐริมคลอง” เป็นรูปแบบ
หนึ่งที่จะช่วยให้ชาวชุมชนสามารถอยู่อาศัยในชุมชนเดิมได้ คือหากชุมชนใดมีพื้นที่เหลือจากแนวก่อสร้าง
เขื่อนระบายน้ำ และรื้อย้ายบ้านออกจากแนวเขื่อนและแนวคลองแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการปรับผังชุมชนใหม่
เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่อาศัยในชุมชนเดิมได้ (โดยรวมตัวกันและจัดเป็นเป็นสหกรณ์เคหสถาน
เพื่อให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล แล้วทำสัญญาเช่าที่ดินอยู่อาศัยอย่างถูกต้องกับกรมธนารักษ์)

แต่เนื่องจากบ้านเรือนที่ปลูกสร้างในพื้นที่ริมคลองส่วนใหญ่จะมีขนาดที่ไม่เท่ากัน คนที่มาจับจองปลูกบ้าน
อยู่ก่อนหรือมีฐานะดีก็จะปลูกสร้างบ้านหลังใหญ่ บางชุมชนมีบ้านหลายหลังที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 40-50 ตารางวา
บางครัวเรือนก็เกือบ 100 ตารางวา ขณะที่ชาวชุมชนส่วนใหญ่หรือคนที่มาอยู่ทีหลังต้องปลูกสร้างบ้านอยู่ในคลอง
ขนาดบ้านเพียง 10-20 ตารางวา แต่อยู่อาศัยกัน 4-5 คน

ดังนั้นทุกคนในชุมชนจะต้องแบ่งปันและเสียสละโดยนำที่ดินที่เหลืออยู่มาจัดผังชุมชนเพื่อก่อสร้างบ้านสร้างชุมชนใหม่ โดยทุกครัวเรือนจะได้สิทธิ์และขนาดบ้านเท่าๆ กัน และแบ่งพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่ส่วนกลางเพื่อสร้างเป็นทางเดิน สวนหย่อม ที่ทำการสหกรณ์ ฯลฯ และเนื่องจากพื้นที่ริมคลองมีความคับแคบอยู่แล้ว ขนาดบ้านส่วนใหญ่เมื่อปรับผังชุมชนและออกแบบบ้านแล้วจะมีขนาดต่อครัวเรือนประมาณ 4 X 6 หรือ 4 X 7 ตารางเมตร เป็นบ้าน 2 ชั้น หรือบางชุมชนที่มีพื้นที่คับแคบแต่มีจำนวนครัวเรือนมาก ก็อาจจะได้ขนาดบ้านที่แคบกว่า

รักษาการ ผอ.พอช. กล่าว

อย่างไรก็ตาม การจัดทำโครงการบ้านประชารัฐริมนคลองนี้ ไม่ใช่ พอช. ไปสร้างบ้านให้ชาวบ้าน แต่เป็นการใช้หลักการของ “บ้านมั่นคง” ที่ พอช. ทำมาตั้งแต่ปี 2546 นั่นคือ “ให้ชุมชนหรือผู้ที่เดือดร้อน รวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหา โดยมี พอช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน” โดยชุมชนจะมีการแต่งตั้งตัวแทนชาวบ้านขึ้นมาเป็นคณะทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ พอช. และหน่วยงานต่างๆ โดยมีกระบวนการทำงาน 11 ขั้นตอน ดังนี้

1

สร้างความเข้าใจโครงการ

โดยการชี้แจงสร้างความเข้าใจกับชาวชุมชน มีกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่ พอช. เจ้าหน้าที่ชุดมวลชนสัมพันธ์ ทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่เขต กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมธนารักษ์ ฯลฯ ร่วมกันจัดประชุมชี้แจงเป็นกลุ่ม หรือใช้วิธีพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

2

ร่วมกันสำรวจข้อมูล รับรองข้อมูล พิจารณาสีที

เพื่อให้ได้ข้อมูลครัวเรือน ผู้อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่ของชุมชน และความต้องการที่อยู่อาศัย เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการสร้างบ้านและออกแบบผังชุมชน หลังจากนั้นจะมีการพิจารณาสีที และรับรองสีที เพื่อให้ชาวชุมชนได้ช่วยกันยืนยันว่า เจ้าของบ้านหลังนี้มีตัวตนและอาศัยอยู่จริง เพื่อไม่ให้มีการสวมสิทธิ์

3

ตั้งกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนสำหรับก่อสร้างบ้าน บางชุมชนกำหนดเงินออมขั้นต่ำ 100 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน บางชุมชนอาจมากกว่า เช่น 500 บาท แล้วแต่ข้อตกลงของแต่ละชุมชน หากครัวเรือนใดมีเงินออมมาก ยอดเงินที่จะขอกู้จาก พอช. ก็จะลดน้อยลง (พอช. กำหนดให้ครัวเรือนและชุมชนที่จะขอใช้สินเชื่อต้องมียอดเงินออมรวมไม่ต่ำกว่า 5 % ของยอดเงินกู้)

4

จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เคหสถาน

เพื่อให้มีสถานะเป็นนิติบุคคล ทำสัญญาเช่าที่ดินกับ
กรมธนารักษ์ รวมทั้งขอใช้สินเชื่อและงบประมาณจาก พอช.

5

จัดการเรื่องที่ดิน

โดยการแบ่งปันและเสียสละ คนที่เคยมีที่ดินและบ้าน
หลังใหญ่ จะต้องเสียสละให้คนที่รुकกล้าแนวคลองสามารถ
ขึ้นมาอยู่บนฝั่งได้ โดยเฉลี่ยแปลงที่ดินที่จะสร้างบ้านให้มี
ขนาดเท่ากัน และ 1 ครอบครัวได้ 1 สิทธิ หรือตามข้อตกลง
ของชุมชน เช่น ครอบครัวที่มีผู้อยู่อาศัยเกิน 8 คน จะได้รับ
สิทธิขยายเพิ่ม 1 สิทธิ

6

ร่วมกันออกแบบบ้าน ออกแบบผังชุมชน

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชุมชนและครัวเรือนมา
ออกแบบผังชุมชนและออกแบบบ้าน โดยมีสถาปนิกและ
เจ้าหน้าที่ของ พอช. เป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้ได้แบบบ้านและ
ผังชุมชนที่ตรงกับความต้องการ

7

เสนอโครงการและ งบประมาณต่อ พอช.

เมื่อผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าวแล้ว
ชุมชนจะต้องยื่นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในนามสหกรณ์
เคหสถานมายัง พอช. เพื่อพิจารณาอนุมัติ

8

วางแผน ขออนุญาตก่อสร้าง และรื้อย้าย

ชุมชนจะร่วมกับเจ้าหน้าที่ พอช. สถาปนิก และวิศวกร
วางแผนการก่อสร้าง แผนการรื้อย้าย และจัดเตรียมเอกสาร
เพื่อขออนุญาตก่อสร้างจากกรมธนารักษ์และสำนักงานเขต

9

ทำนิติกรรมสัญญา และเบิกจ่ายงบประมาณ

เมื่อ พอช. อนุมัติโครงการแล้ว ชุมชนจะต้องส่งตัวแทน
ในนามของสหกรณ์เคหสถานที่จะจดทะเบียนเอาไว้แล้วไปทำ
นิติกรรมสัญญาเพื่อเบิกจ่ายงบประมาณ

10

กระบวนการก่อสร้างบ้าน

เมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก พอช. แล้ว ชุมชนจะมี
การคัดเลือกผู้รับเหมา มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น จัดทำ
บัญชี ตรวจสอบการเงิน และตรวจสอบการดำเนินการก่อสร้าง ฯลฯ

11

พัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อก่อสร้างบ้านเสร็จแล้ว ชุมชนจะร่วมกับ พอช. และ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เรื่องอาชีพ
มีการวางแผนการจัดตลาดนัด ตลาดน้ำชุมชน เรือโดยสาร
ในคลอง ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ, พัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูก
ต้นไม้ ปลูกผักสวนครัว การขัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสีย
ในครัวเรือนก่อนปล่อยลงคลอง, จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน
พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ

ทั้งหมดนี้คือกระบวนการสร้างบ้านประชารัฐริมคลอง “เป็นบ้านที่มากกว่าคำว่าบ้าน” เพราะชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ
ร่วมกันบริหารโครงการ และเมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้วชาวบ้านก็จะต้องร่วมกันพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ โดยมีหน่วยงานต่างๆ
ร่วมให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนและลูกหลานให้นับอนาคตที่สดใสต่อไป...!!

สร้างบ้านมั่นคง สร้างชีวิตใหม่ ในที่ดิน ส.ป.ก.

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน
ของเกษตรกรไทยเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน
และเป็นภาพสะท้อน ความเหลื่อมล้ำ
ทางเศรษฐกิจได้ชัดเจน เพราะขณะที่
คนยากคนจนต้องบุกรุกที่ดินของรัฐ
หรือไม่ก็ต้องทิ้งถิ่นฐานมุ่งหน้าเข้ามา
ขายแรงงานในเมืองเพราะขาดทุนและ
ปัจจัยการผลิต แต่ที่ดินส่วนใหญ่
ไปกระจุกตัวอยู่กับนักธุรกิจและกลุ่มทุน
เพียงไม่กี่ตระกูล เช่น “สิริวัฒนภักดี”
ครอบครองที่ดินทั่วประเทศประมาณ
630,000 ไร่ “เจียรอนนท์” ประมาณ
200,000 ไร่ ฯลฯ

ขณะที่ข้อมูลจากการขึ้นทะเบียนคนจนทั่วประเทศของศูนย์
 อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) ในปี
 2547 พบว่า มีคนจนและเกษตรกรรายย่อยจากทั่วประเทศมา
 ขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับความช่วยเหลือด้านที่ดินทั้งหมดประมาณ
 4,800,000 ราย ผ่านการคัดกรอง (ใช้เกณฑ์รายได้ต่ำกว่า 20,000
 บาทต่อปี) และยืนยันต้องการความช่วยเหลือจำนวน 2,217,546
 ราย จำแนกเป็น ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน 889,022 ราย มีที่ดิน
 ทำกินแต่ไม่เพียงพอ จำนวน 517,263 ราย และมีที่ดินแต่ไม่มี
 เอกสารสิทธิ์ จำนวน 811,279 ราย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อมูลตัวเลขดังกล่าวจะผ่านมาแล้ว
 กว่า 10 ปี แต่เชื่อว่าปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินไม่ได้ลดน้อยลง
 แม้ว่ารัฐบาลแต่ละชุดที่ผ่านมาจะมีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว
 แล้วก็ตาม โดยเฉพาะการนำที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
 ที่เสื่อมโทรมมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ยากไร้ ทว่าที่ผ่านมา
 ยังติดขัดด้วยอุปสรรคและปัญหาต่างๆ จนเมื่อคณะรักษาความสงบ
 แห่งชาติ (คสช.) เข้ามาบริหารประเทศจึงได้ใช้อำนาจตามมาตรา 44
 “ปลดล็อก” ปัญหาการครอบครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
 โดยมีขอบกฎหมาย

คสช. ใช้มาตรา 44

แก้ไขปัญหานายทุน-ผู้มีอิทธิพลอุกที่ดิน ส.ป.ก.

“

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้เคยมีมติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536
 ให้มีการส่งมอบพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
 ที่เสื่อมโทรมเพื่อนำพื้นที่ไปดำเนินการจัดที่ดินให้แก่
 เกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน
 เพื่อเกษตรกรรม แต่จนถึงปัจจุบันได้ปรากฏข้อเท็จ
 จริงว่ายังมีแปลงที่ดินที่ยังมิได้ทำการสำรวจจริง
 อยู่อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีผู้ถือครองที่ดิน
 ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยไม่ชอบด้วย
 กฎหมาย ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวต่างไม่ให้ความร่วมมือ
 หรือความยินยอมเพื่อเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปที่ดิน
 เพื่อเกษตรกรรม หรือแม้กระทั่งในบางรายที่ได้มี
 คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่การส่งมอบพื้นที่
 เพื่อให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไป
 ดำเนินการจัดที่ดินตามกฎหมายก็ยังไม่ได้รับการ
 ปฏิบัติตามคำพิพากษา

นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีบุคคลซึ่งไม่มีสิทธิ์
 ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเข้าใช้ประโยชน์
 โดยอ้างสิทธิ์ในที่ดินจากการซื้อขายต่อจากเกษตรกร
 ในเขตปฏิรูปที่ดินหรือมีการเปลี่ยนมือที่ดินที่จัดให้แก่
 เกษตรกรเพื่อถือครองที่ดินเป็นแปลงขนาดใหญ่
 และได้นำพื้นที่ดังกล่าวไปประกอบเกษตรกรรม ในรูปแบบ
 การปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ
 อย่างรุนแรงในระยะยาว หรือในบางกรณี ปรากฏพื้นที่
 ข้างเคียงเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมยังคงเป็นพื้นที่
 อนุรักษ์ ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม
 อาจมีปัญหาคาการบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม ซึ่งกระทบต่อ
 ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ และก่อให้เกิดความ
 เสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้

”

นี่คือเหตุผลและที่มาของการออกคำสั่งที่ 36/2559 ตาม มาตรา 44 ลงนามโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะ หัวหน้า คสช. เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559 โดยมีพื้นที่เป้าหมาย คือ 1. ที่ดินที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่มีเนื้อที่ตั้งแต่ 500 ไร่ขึ้นไป 2. ที่ดินที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน จังหวัดมีมติให้เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินสิทธิ์เข้าทำประโยชน์ แล้วและครอบครองโดยบุคคลที่มีผู้ใช้ผู้ได้รับการจัดที่ดินมีเนื้อที่ ตั้งแต่ 100 ไร่ ขึ้นไป และ 3. ที่ดินที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ส่งมอบแก่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแล้ว และมีเนื้อที่ตั้งแต่ 500 ไร่ขึ้นไป

ส่วนกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการนั้น สำนักงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จะออกสำรวจพื้นที่และ ติดประกาศเพื่อให้ผู้ที่ครอบครองที่ดินยื่นคำร้องเพื่อแสดงสิทธิ์ ภายใน 15 วัน หลังจากนั้น ส.ป.ก. จังหวัดจะตรวจสอบหลักฐาน การแสดงสิทธิ์ของผู้ครอบครองให้แล้วเสร็จภายในเวลา 30 วัน ซึ่งหากตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นการครอบครองโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย หรือเป็นที่ดินที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว (ตามข้อ 1-3) ให้ ส.ป.ก. เข้าไปครอบครองที่ดินนั้นๆ แล้วนำมาจัดสรรให้แก่ เกษตรกร ภายใต้การกำกับดูแลของ “คณะกรรมการนโยบาย ที่ดินแห่งชาติ” หรือ “คทช.” ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

ทั้งนี้จะมีการจัดตั้งคณะทำงานในระดับพื้นที่ขึ้นมา ซึ่ง ประกอบด้วยตัวแทนจากหลายหน่วยงาน รวมทั้งตัวแทนชาวบ้าน ในพื้นที่ เช่น คณะอนุกรรมการจัดทาดิน คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช. จังหวัด) เพื่อตรวจสอบ และคัดกรองเกษตรกรที่มีสิทธิ์จะได้รับการจัดสรรที่ดิน รวมทั้ง ออกแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ฯลฯ

ทั้งนี้ในช่วงปี 2559-2560 ที่ผ่านมา ส.ป.ก. มีเป้าหมาย ยึดพื้นที่คืนจากนายทุน ผู้มีอิทธิพล รวมทั้งเครือข่ายของนักการเมือง

ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ รวม 28 จังหวัด จำนวน 438 แปลง เนื้อที่รวมกว่า 443,501 ไร่ โดยสามารถยึดพื้นที่คืนได้แล้วประมาณ 300,000 ไร่ เช่น ที่ดิน ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เนื้อที่ 586 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินที่ศาลมีคำพิพากษาสิ้นสุดแล้วให้ผู้ครอบครอง ออกจากที่ดิน ส.ป.ก. โดยผู้ครอบครองที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นนักธุรกิจ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวชื่อดังในพัทยา, ที่ดินในอำเภอปากช่อง ประมาณ 500 ไร่เศษ ผู้ครอบครองเป็นอดีตนายพลตำรวจ และที่ดินแปลง ต่างๆ ใน จ. นครราชสีมาที่นักธุรกิจและนายทุนซึ่งไม่ใช่เกษตรกร ผู้ยากไร้เข้าไปครอบครอง เนื้อที่รวมกันประมาณ 100,000 ไร่

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่สนามกอล์ฟของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ที่จังหวัดกาญจนบุรีเนื้อที่ประมาณ 1,800 ไร่ ที่ดินปลูกสวนส้มชื่อดัง ในจังหวัดเชียงใหม่เนื้อที่รวมประมาณ 6,000 ไร่, ที่ดินปลูกสวนปาล์ม ของนักธุรกิจ ใน จ.กระบี่ เนื้อที่รวมประมาณ 13,000 ไร่, ที่ดินของ ทายาทนักการเมืองชื่อดังในจังหวัดสระแก้วเนื้อที่ประมาณ 600 ไร่ ฯลฯ

สปก. แจกที่ดินให้คนจนทำกิน ตั้งเป้าปีนี้ 100,000 ไร่

นายสมปอง อินททอง เลขาธิการ ส.ป.ก. กล่าวว่า ในปีนี้ ส.ป.ก. จะนำที่ดินที่ยึดมาจำนวน 100,000 ไร่ มาเข้าสู่กระบวนการปฏิรูป ที่ดิน โดยระยะแรกได้ปรับปรุงพัฒนาพื้นที่แล้ว เนื้อที่ 30,000 ไร่ จำนวน 33 แปลง ในพื้นที่ 9 จังหวัด ระยะที่สอง ในพื้นที่ส่วนที่เหลือ เนื้อที่ประมาณ 70,000 ไร่ จำนวน 71 แปลง ในพื้นที่ 14 จังหวัด โดยขณะนี้ ส.ป.ก. สามารถจัดที่ดินและมอบให้แก่เกษตรกร ในรูปแบบสหกรณ์ได้ในพื้นที่ 6 จังหวัด คือ สุราษฎร์ธานี สระแก้ว เชียงใหม่ กาญจนบุรี นครราชสีมา และชลบุรี รวม 24 แปลง เนื้อที่ 16,742ไร่ สามารถรองรับเกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกิน จำนวน 1,384 ราย

นอกจากนี้ ส.ป.ก. ยังร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ทหารช่าง เพื่อปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสมในการทำการเกษตร จัดสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค การปรับพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และถนน เพื่อให้สามารถทำการเกษตรและขนถ่ายสินค้าได้ โดยได้กันพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้เป็นพื้นที่เกษตรแปลงรวมเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน พื้นที่เกษตรแปลงเดี่ยว และพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับจัดตั้งสหกรณ์ เป็นต้น

สำหรับเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการจัดสรรที่ดิน คือ 1. เกษตรกรตามนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของรัฐบาล 2. เกษตรกรที่ถือครองที่ดินเดิมที่ได้รับการคัดเลือกตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกร ซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2535 โดยให้รวมถึงบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หรือผู้สืบสันดานของผู้ถือครองที่ดินเดิมที่ได้ร่วมทำประโยชน์ในที่ดินนั้น

นอกจากนี้ เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีคุณสมบัติอื่นๆ เช่น มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท/คน/ปี ไม่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ฯลฯ โดยให้เกษตรกรที่มีความประสงค์ต้องการที่ดินมาลงชื่อที่สำนักงาน ส.ป.ก. จังหวัด เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติและพิจารณาสิทธิต่อไป

ส่วนที่ดินที่จะจัดสรรให้แก่เกษตรกร ส.ป.ก. จังหวัดจะดูความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น หากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์จะจัดสรรให้รายละ 2 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกรายละ 5 ไร่ ฯลฯ โดยที่ดินที่จัดสรรให้แก่เกษตรกรจะไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่จะให้เข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่ในลักษณะของการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน โดยการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้นมา เพื่อร่วมกันบริหารจัดการที่ดิน และส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่

พอช. สนับสนุน “บ้านมั่นคง” ในที่ดิน สปก. 2,000 ครัวเรือนทั่วประเทศ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ “พอช.” เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดิน ส.ป.ก. ตามโครงการ “บ้านมั่นคงชุมชนบทในเขตปฏิรูปที่ดิน” เนื่องจาก พอช. มีประสบการณ์ในการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงทั้งในเมืองและชนบทมาก่อน โดยมีเป้าหมายในปี 2560-2561 ในที่ดิน ส.ป.ก. ทั่วประเทศ เช่น ที่จังหวัด

อุทัยธานี กาญจนบุรี นครราชสีมา สระแก้ว ภาพสิริก สุราษฎร์ธานี ฯลฯ ประมาณ 2,000 ครัวเรือน ใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่า 80 ล้านบาท

เริ่มดำเนินการในที่ดิน ส.ป.ก. ที่ตำบลระบำ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี เมื่อเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา โดยสนับสนุนการสร้างบ้านเฟสแรก 16 ครัวเรือน (จากทั้งหมด 486 ครัวเรือน) และล่าสุดเมื่อวันที่ 3 สิงหาคมที่ผ่านมาที่ ต.สิงห์ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี มีการยกเสาเอกเพื่อสร้างบ้านเฟสแรก 6 ครัวเรือน (จากทั้งหมด 389 ครัวเรือน)

ธีรพงศ์ พร้อมพองชื่นบุญ ผู้อำนวยการภาคกลางตะวันตก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กล่าวว่า พอช. และหน่วยงานภาคีในพื้นที่ได้ร่วมกันหารือแนวทางการสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ภายใต้โครงการ “บ้านมั่นคงชุมชนบทในเขตปฏิรูปที่ดิน” โดยมีหลักคิดสำคัญในการสร้างคน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เริ่มจากร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ

“

พอช. ไม่ได้มาสร้างบ้านให้ชาวบ้าน แต่คนที่สร้างคือเจ้าของบ้านและชาวชุมชนที่จะมาช่วยกัน ส่วนแนวทางในการทำงานเรื่องบ้านมั่นคงคือ การพัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และยกระดับความรู้ความสามารถของชาวบ้านขึ้นมา เพื่อให้ช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ พอช. ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันออมทรัพย์ และการสร้างทุนภายในเพื่อความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

”

ธีรพงศ์พูดถึงบทบาทของ พอช.

ถึงแม้ว่างบประมาณที่ พอช. สนับสนุนการสร้างบ้านหลังละ 40,000 บาทจะดูไม่มาก แต่ชาวบ้านก็สามารถใช้วัสดุที่รื้อมาจากบ้านเก่า เช่น ไม้กระดาน ไม้ฝา ประตู หน้าต่าง ฯลฯ มาสร้างบ้านได้ นอกจากนี้การสร้างบ้านใหม่ชาวบ้านจะใช้วิธีการลงแรงช่วยกันสร้างบ้าน ทำให้ลดต้นทุนค่าก่อสร้างและค่าแรงงานได้มาก แต่ที่สำคัญก็คือ การลงแรงช่วยกันจะทำให้คนในชุมชนเกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งจะเป็นรากฐานทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาและพึ่งพาตัวเองได้ต่อไป

“สร้างบ้าน สร้างคน สร้างชุมชนใหม่” ที่ ต.สิงห์ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี”

นอกจากนี้การสร้างบ้านตามโครงการ “บ้านมั่นคง” ของ พอช. นั้น ไม่ใช่เพียงแค่การสร้างบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการ “สร้างคน สร้างชุมชนใหม่” ขึ้นมา เพราะจากเดิมที่ชาวบ้านเคยอยู่แบบตัวใครตัวมัน หรืออาจจะมีการช่วยเหลือจุนเจือกันบ้าง แต่นั่นก็แล้วแต่ความใกล้ชิดสนิทสนมของแต่ละครอบครัว แต่การสร้างบ้านมั่นคงจะทำให้ชาวบ้านทั้งชุมชนเกิดการรวมตัว ฟังพา ช่วยกันแก้ไขปัญหา เกิดกระบวนการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนร่วมกันต่อไป

เช่น ชาวบ้านจะต้องรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานขึ้นมา เพื่อให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลเพื่อทำนิติกรรมสัญญา ร่วมกันบริหารและจัดการโครงการ มีการถือหุ้นและฝากเงินเข้าสหกรณ์ เพื่อเป็นทุนในการบริหารงาน หรือสามารถกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ เพื่อเอามาประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายในยามเดือดร้อนได้ มีการวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีหน่วยงานต่างๆ ร่วมสนับสนุน เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้รายรับ-รายจ่าย วางแผนการออมเงินสร้างบ้าน วางแผนการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง ฯลฯ

ส่วนการสร้างบ้าน พอช. ไม่ได้จ่ายงบประมาณสนับสนุนให้ชาวบ้านแต่ละครัวเรือน แต่จะจ่ายผ่านสหกรณ์ที่ชาวบ้านร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา โดยชาวบ้านจะแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อวางแผนงานการก่อสร้างและร่วมกันบริหารงาน เช่น มีฝ่ายช่าง ฝ่ายสอบราคาวัสดุก่อสร้าง ฝ่ายบัญชี/วัสดุ ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายตรวจสอบ ฯลฯ เพื่อให้การสร้างบ้านเป็นไปตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ รวมทั้งมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ไม่น่างบประมาณไปใช้จ่ายผิดวัตถุประสงค์

ตัวอย่างการสร้างบ้าน สร้างชุมชนใหม่ที่ ต.สิงห์ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี ชาวบ้านได้ประชุมร่วมกันและได้ข้อสรุปร่วมกันในการวางแผนการก่อสร้างบ้าน เช่น 1. ผู้ที่เดือดร้อนที่สุดให้สร้างบ้านก่อน 2. ตรวจสอบความพร้อมช่วยเหลือกันในการร่วมสร้างบ้าน 3. ความพร้อมของเครื่องมือ/อุปกรณ์การก่อสร้าง 4. ความพร้อมของสภาพพื้นที่/สภาพทางกายภาพ 5. เริ่มสร้างบ้านบริเวณแปลงที่ใกล้เคียง/ตามลำดับแปลง 6. ช่วยกันสร้างบ้านทีละหลังเมื่อถึงบางเนื้องาน ให้เริ่มสร้างหลังถัดไป 7. ถ้าใครไม่ว่างมาช่วยสร้างบ้าน ให้ส่งตัวแทนมา 8. กรณีผู้ด้อยโอกาส พิจารณายากไร้ สมาชิกจะช่วยเหลือกันสร้างบ้าน บริจาควัสดุก่อสร้าง/สมทบทุนก่อสร้าง/ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดูแล ภายใต้อุดมคติ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

“ฝันของผู้ยากไร้”

“ทองม้วน ศรีอ่อน” บ้านเดิมอยู่ อำเภอกันทรลักษ์จ. จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งขึ้นชื่อว่าประชาชนมีฐานะ “ยากจน” ที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ครอบครัวของทองม้วนก็ยากจนจริงๆ เพราะเป็นครอบครัวใหญ่แต่ไม่มีที่ดินทำกิน ต้องทำงานรับจ้างสารพัด ไม่ว่าในไร่นา ในสวน เพื่อเอาเงินค่าแรงเพียงไม่กี่บาทมาซื้อข้าวกินไปวันๆ

ราว 30 กว่าปีก่อน ทองม้วนพร้อมด้วยเพื่อนบ้านที่ยากจนเหมือนกันได้รับการชักชวนจากนายหน้าให้มาเป็นแรงงานตัดอ้อยที่ อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี พวกเขาหลายสิบชีวิตนั่งและนอนเบียดเสียดกันในรถสิบล้อของเจ้าแก๊วไร้อ้อยจากบ้านเกิดมาที่ไร้อ้อยขนาดกว้างใหญ่โตไกลสุดลูกหูลูกตา ทำทุกหน้าที่ ตั้งแต่ปลุกอ้อย ตัดอ้อย มัดอ้อย ขึ้นรถบรรทุกเพื่อส่งเข้าโรงงานผลิตน้ำตาล มีรายได้เลี้ยงตัวเองวันละ 55 บาท หลายปีต่อมาจึงมีครอบครัวและมีบุตรชาย 1 คน ตลอด 30 ปีที่มีครอบครัวอยู่ที่ จ.กาญจนบุรี ทองม้วนก็ยังยากจนเหมือนเดิม เพราะไม่มีที่ดินทำกิน ต้องทำงานรับจ้างกับสามี แล้วแต่เจ้าของไร่นาไหนต้องการแรงงาน ไม่ว่าจะปลุกมันสำปะหลัง ปลุกอ้อย ข้าวโพด ฯลฯ ราคาค่าแรงก็ขยับขึ้นมาเรื่อยๆ จากไม่กี่สิบบาท วันนี้ป่าทองม้วนได้ค่าแรงวันละ 220 บาท เมื่อรวมกับค่าแรงของสามี และลูกชายซึ่งตอนนี้โตเป็นหนุ่มใหญ่ ก็พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องไปได้

*แต่ความหวังจะมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง
ยังมองไม่เห็นทาง เพราะเบาๆ ราคาที่ดินในแถบนี้
ไม่ต่ำกว่าไร่ละ 2-3 แสนบาท คนหาเข้ากินค้าอย่างแกล
มีหรือจะมีเงินเก็บออมขนาดนี้...ฝันไปเถอะ !!*

แต่เหมือนเป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ...เพราะวันนี้ฝันของแกและครอบครัวเป็นจริงแล้ว เมื่อรัฐบาล คสช. ได้สั่งให้ ส.ป.ก. ตรวจสอบและยึดที่ดินทั่วประเทศที่มีการครอบครองไม่ถูกต้องให้กลับมาเป็นที่ดินของรัฐ แล้วนำมาแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรที่ยากไร้ ไม่มีที่ดินทำกิน พร้อมทั้งยังให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้การส่งเสริมอาชีพ ขุดบ่อน้ำ พืช. สนับสนุนงบประมาณสร้างบ้าน ฯลฯ

“

*ป่าใจจริงๆ เพราะในชีวิตไม่เคยคิดว่าจะมีที่ดิน
มีบ้านเป็นของตัวเองเหมือนคนอื่นเขา เพราะทำงานรับจ้าง
มาตลอด ได้ค่าแรงก็เอามาซื้อข้าวกินไปวันๆ ไม่มีเงินพอ
ที่จะไปซื้อที่ดิน แม้จะได้ไม่กี่ไร่ และยังไม่ได้ที่ดิน
เป็นกรรมสิทธิ์แต่ก็ถือว่าเป็นที่ดินของเรา
เอาไว้ให้ลูกหลานได้อยู่อาศัยและทำกิน
ป่าก็ขอขอบคุณรัฐบาลที่ให้ความช่วยเหลือ
คนยากคนจน จะได้ลืมตาอ้าปากได้*

”

ป่าทองม้วนบอกความรู้สึก

ที่ดินแปลงที่ป่าทองม้วนและคนยากคนอื่นๆ ได้รับจัดสรรจาก ส.ป.ก. นั้น ตั้งอยู่ที่ ต.สิงห์ อ.ไพรโยค เดิมที่ดินแปลงนี้ถูกครอบครองโดยเศรษฐีรายหนึ่ง มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,223 ไร่ เมื่อทางรัฐบาล คสช. มีมาตรการเด็ดขาด เศรษฐีรายนี้จึงยอมคืนที่ดินให้ในช่วงปี 2559 ที่ผ่านมา (ที่ดินในตำบลสิงห์ที่ยึดคืนมาจากผู้ครอบครองไม่ถูกต้องมี 3 แปลง เนื้อที่รวม 2,978 ไร่ จัดสรรให้เกษตรกรได้ 389 ครัวเรือน)

แต่เนื่องจากที่ดินแปลงนี้ตั้งอยู่เชิงเขา มีก้อนหินใหญ่น้อย กระจายอยู่เต็มพื้นที่ รวมทั้งฝั่งตัวอยู่ใต้ผืนดิน จึงไม่เหมาะนัก หากจะใช้ปลูกพืชเป็นอาชีพหลัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรฯ จึงเข้ามาส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ได้รับที่ดินเลี้ยงแพะเนื้อเพื่อส่งขาย โดย ส.ป.ก. จัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ 2 ไร่ 2 งาน แบ่งพื้นที่ไว้ปลูกบ้านชั้นเดียว ยกพื้น ขนาดประมาณ 5 X 7 ตารางเมตร พื้นที่ส่วนที่เหลือแบ่งไว้ปลูก ผักสวนครัว สมุนไพร ไม้ผล มะขามเปรี้ยว มะขามป้อม ฯลฯ ปลูกต้นหม่อนและกระถินสำหรับเอาไว้เลี้ยงแพะ และจะมีอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น เลี้ยงปลาตก กบ ในบ่อซีเมนต์

ส่วนการเลี้ยงแพะนั้น กระทรวงเกษตรฯ จัดสรรงบประมาณ บ้านกู้ยืมรายละ 217,000 บาท โดยไม่มีดอกเบี้ย เพื่อนำมาสร้าง โรงเรือนเลี้ยงแพะ และเป็นค่าพันธุ์แพะตัวผู้ 2 ตัว ตัวเมีย 30 ตัว เป็นแพะเนื้อหรือแพะขุนซึ่งตลาดยังมีความต้องการอีกมาก และยังคงแล่งกว่าแพะนม เมื่อเลี้ยงแพะได้ประมาณ 6 เดือน แพะจะมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 20 กิโลกรัม สามารถจับขายได้ ส่วนเงื่อนไขการ กู้เงินมาเลี้ยงแพะนั้น ในช่วง 2 ปีแรก เกษตรกรไม่ต้องผ่อนชำระคืน ปีที่ 3 ชำระคืน 20% ปีที่ 4 ชำระคืน 30% และปีที่ 5 ชำระคืน 50%

พรชัย คำชู อายุ 39 ปี รองประธานสหกรณ์การเกษตรใน เขตปฏิรูปที่ดินตำบลสิงห์จำกัด ในฐานะครูสอนอาชีพการเลี้ยง แพะและเกษตรกรในพื้นที่ สปก. กล่าวว่า ตนเคยไปฝึกอบรมการ เลี้ยงแพะและศึกษาดูงานที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีมาก่อน เห็นว่าอาชีพนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ โดยแต่ละครอบครัวจะได้รับแพะตัวเมีย 30 ตัว ตัวผู้ 2 ตัว เพื่อให้ ผสมพันธุ์กัน และออกลูกมาให้เลี้ยงและนำไปขายต่อ

ส่วนอาหารแพะแต่ละครอบครัวก็จะปลูกกระถินและ ต้นหม่อนเอาไว้เลี้ยงแพะ และยังมีแปลงปลูกหญ้าเนเปียร์รวม ภายใตโครงการเนื้อที่ประมาณ 1,400 ไร่ เพื่อให้เป็นอาหาร แพะ ส่วนสูตรอาหารขุน จะใช้ต้นกระถิน ต้นหม่อน หญ้าเนเปียร์ รวมทั้งหัวมันสำปะหลังตากแห้ง นำมาไม่ผสมกันให้แพะกิน

“

แม่แพะ 1 ตัว ปีหนึ่งจะออกลูก 2 ครั้งๆ ละอย่างน้อย 1 ตัว เมื่อเลี้ยงได้ 6 เดือนก็สามารถจับไปขายได้ ราคาขาย ประมาณกิโลกรัมละ 120 บาท ตัวหนึ่งหนักไม่ต่ำกว่า 20 กิโลกรัม ฉะนั้นแม่ 1 ตัวจะขายได้ประมาณ 2,400 บาท หากมีลูกแพะขุน 30 ตัว เพียง 6 เดือนก็จะขายได้เงิน ไม่ต่ำกว่า 72,000 บาท

”

พรชัยยกตัวอย่าง

ส่วนวิธีการเลี้ยงแพะนั้น นายพรชัยบอกว่าจะใช้วิธีเลี้ยงแบบ ระบบปิด คือเลี้ยงในโรงเรือนยกพื้น เพื่อป้องกันการติดโรค และจะมี สัตวแพทย์มาตรวจโรคทั้งในระหว่างการเลี้ยงและก่อนการจับขาย เพื่อให้ได้แพะปลอดโรค มีสุขภาพแข็งแรง ตรงกับความต้องการของ ตลาด ส่วนด้านการขาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยหาตลาดให้ โดยเฉพาะตลาดทางภาคใต้ของไทยและประเทศมาเลเซีย ซึ่งผู้บริโภค เป็นชาวมุสลิมและตลาดยังมีความต้องการเนื้อแพะอีกมาก

“

ผมไปดูการเลี้ยงแพะเนื้อที่อำเภอสวนผึ้ง ได้คุยกับ คนเลี้ยงแพะรายหนึ่ง เขาทำให้ฟังว่า เมื่อก่อนเขาทำ ธุรกิจแต่ล้มเหลว มีหนี้สินประมาณ 3 ล้านบาท จึงกู้ยืมเงินจากญาติเอามาเลี้ยงแพะเนื้อ ตอนแรกเลี้ยง ประมาณ 100 ตัว พอได้ผลก็จึงขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพียงแค่ 3 ปี ตอนนี้เขามีแพะประมาณ 300 ตัว และ ปลดหนี้สินได้หมดแล้ว ผมก็ตั้งความหวังว่า จากแพะ 32 ตัว ผมจะต้องทำให้สำเร็จเหมือนเขาให้ได้

”

พรชัยกล่าวทิ้งท้าย

“ระบบโมเดล” สานพลังแก้ปัญหาที่ดินคนจน จ.อุทัยธานี

ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการนำที่ดิน ส.ป.ก. มาจัดสรรให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้ แต่มีความแตกต่างไปจากพื้นที่ ส.ป.ก. ตำบลสิงห์ จ.กาญจนบุรี เพราะที่ดินตำบลระบำเป็นที่ดินที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เคยเช่าที่ดินจาก ส.ป.ก. เพื่อปลูกไม้ยูคาลิปตัส เนื้อที่รวม 3,239 ไร่เศษ ไม่ใช่ที่ดินที่ยึดคืนมาจากผู้ครอบครองโดยไม่ถูกกฎหมาย เมื่อ ออป. หมดสัญญาเช่าที่ดินจาก ส.ป.ก. ในปี 2558 ส.ป.ก. จึงนำที่ดินแปลงดังกล่าวมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรเข้าทำกินและอยู่อาศัยในลักษณะไม่ให้กรรมสิทธิ์ และให้บริหารจัดการที่ดินในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินของเกษตรกร และแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวนี้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางมาเป็นประธานในพิธีมอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์แก่สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินตำบลระบำ จำกัด เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2559

ศาสตราจารย์ คณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยชนบท (เครือข่ายที่ดินภาคกลางตะวันตก) ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน เล่าว่า จังหวัดอุทัยธานีเป็นพื้นที่ที่มีเกษตรกรที่ยากไร้เข้ามาบุกเบิกและจับจองที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน บางครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัยก่อนปี 2520 บางส่วนมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น สุพรรณบุรี นครสวรรค์ ชัยนาท ฯลฯ รวมทั้งชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกินในจังหวัดอุทัยธานี แต่พื้นที่ที่เข้าไปอยู่อาศัยและทำกิน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติหรือวนอุทยาน ชาวบ้านมีอาชีพทำไร่ข้าวโพด ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง เผาถ่าน รับจ้างทั่วไป ฯลฯ ไม่มีความมั่นคงในที่ดิน จากข้อมูลการสำรวจของคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินฯ และข้อมูลของ ส.ป.ก. จังหวัดอุทัยธานี ระบุว่า มีชาวบ้านที่เดือดร้อน

ที่อาศัยอยู่ในเขตวนอุทยานห้วยคต อ.ห้วยคต จำนวน 126 ครัวเรือน ป่าทุ่งแฝก ต.ระบำ อ.ลานสัก จำนวน 18 ราย และชาวบ้านไม่มีที่ดินทำกินที่มาขึ้นทะเบียนกับ ส.ป.ก. จังหวัดอุทัยธานี (จำนวน 9,218 ราย) และผ่านการพิจารณาคุณสมบัติจากคณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.จังหวัด) จำนวน 308 ราย โดย ส.ป.ก. ได้นำที่ดินตำบลระบำที่ ออป.เคยเช่ามาจัดสรรให้ชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยและทำกินในรูปแบบของสหกรณ์

อย่างไรก็ตาม หลังจากนายกรัฐมนตรียอมมอบที่ดินให้ชาวบ้านในเดือนกุมภาพันธ์ 2559 แล้ว แต่ก็ยังไม่มีชาวบ้านเข้าไปอยู่ เพราะการปรับปรุงพื้นที่ยังไม่เรียบร้อย ยังไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ ฯลฯ แต่ปัญหาใหญ่ก็คือ ชาวบ้านไม่มีเงินทุนที่จะเข้าไปปลูกสร้างบ้าน ต่อมาจึงได้มีการประสานงานกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จ.อุทัยธานี, ส.ป.ก. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ “พอช.” ตัวแทนชาวบ้าน และคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยชนบท เพื่อร่วมกันเดินหน้าพัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดิน ส.ป.ก. ระบำ

ชาวบ้านที่จะเข้ามาอยู่ในที่ดิน ส.ป.ก. ระบุว่า แต่เดิมก็อยู่กับกระจัดกระจายหลายพื้นที่ ไม่มีผู้นำ ไม่มีความยึดโยงเกี่ยวพันกัน พวกผมในฐานะที่เป็นคนทำงานๆ ก็ต้องมาช่วยกันจัดขบวนชาวบ้าน เพื่อให้มีการรวมกลุ่มจัดประชุม แต่งตั้งตัวแทนชาวบ้านขึ้นมาช่วยกันทำงาน เช่น สำรวจข้อมูล ความต้องการที่อยู่อาศัย ร่วมกันออกแบบบ้าน ประเมินราคาก่อสร้าง วางแผนการก่อสร้าง จัดหาช่างชุมชนเพื่อมาช่วยกันสร้างบ้าน และตกลงร่วมกันว่าจะสร้างบ้านให้ครอบครัวไหนที่มีความเดือดร้อนก่อน นอกจากนี้ก็ต้องเตรียมแผนที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปด้วย

สารคดีถึงบทบาทของคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยชนบทที่ทำหน้าเป็นพี่เลี้ยงเพื่อให้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นใหม่สามารถรวมกลุ่มกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไปได้

แสนสุข ป้องสนาม ประธานกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน ตำบลระบำ จำกัด เล่าว่า ที่ดิน ส.ป.ก. ตำบลระบำมีทั้งหมด 3,239 ไร่ แต่สหกรณ์ขอใช้พื้นที่รวม 2,421 ไร่ (ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ส่วนกลางและที่ดินของหน่วยราชการที่จะเข้ามาพัฒนาพื้นที่) รองรับชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกินในอำเภอห้วยคตและอำเภอลานสักได้ 486 ครอบครัว หรือ 486 แปลง แบ่งพื้นที่ออกเป็น 8 โซน หรือ 8 ชุมชน โดยแต่ละครอบครัวจะได้รับที่ดิน 1 แปลง เนื้อที่ 5 ไร่ แบ่งเป็นที่ดินสร้างบ้าน 150 ตารางวา และที่ดินทำกินอีก 4.5 ไร่ โดยขณะนี้สหกรณ์มีสมาชิกทั้งหมด 332 ราย สมาชิกจะต้องส่งเงินออมเข้าสหกรณ์เดือนละ 100 บาท ตอนนี้มีเงินออมรวมประมาณ 100,000 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ส่วนหนึ่งจะแบ่งเป็นงบบริหารงาน และเมื่อสหกรณ์มีเงินมากขึ้นก็จะนำมาให้สมาชิกที่เดือดร้อนกู้ยืม

ส่วนการก่อสร้างบ้าน เริ่มก่อสร้างเมื่อต้นเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา เฟสแรกจำนวน 16 หลัง ขนาดบ้านขึ้นอยู่กับงบประมาณและความต้องการของเจ้าของบ้าน ส่วนใหญ่จะเลือกแบบบ้านชั้นเดียว เทพื้นปูนซีเมนต์ ก่อตัวบ้านด้วยอิฐบล็อก ขนาด 4 X 6 หรือ 4 X 8 ตารางเมตร ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก พอช. หลังละ 40,000 บาท ขณะนี้ (สิงหาคม) สร้างเสร็จแล้วทั้ง 16 หลัง และจะทยอยสร้างต่ออีก 302 หลัง

ตอนนี้มีชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยแล้ว 5 ชุมชน ครอบครัวไหนที่มีความพร้อมก็จะทยอยสร้างบ้านใหม่ ใครยังไม่พร้อมก็ปลูกบ้านชั่วคราวอยู่ไปก่อน โดยเราจะวางแผนการสร้างบ้านเป็นลือๆ เพื่อความสะดวกและจะได้สร้างบ้านไปพร้อมๆ กัน ใช้ช่างชุมชนช่วยกันสร้างบ้านโดยไม่ค่าแรง ทำให้ประหยัดงบประมาณไปได้มาก ถ้ามีประตู หน้าต่าง มีไม้ มีสังกะสี หรือหลังคาที่รื้อมาจากบ้านเก่าก็จะช่วยทุนเงินไปได้อีก ตอนนี้เรามีช่างชุมชนอยู่ประมาณ 70-80 คน มีทั้งช่างไม้ ช่างปูน ช่างเชื่อม มาช่วยกันสร้าง หลังหนึ่งประมาณ 3 เดือนก็เสร็จ ปลายเดือนสิงหาคมนี้จะสร้างพร้อมกันอีก 48 หลัง

ประธานสหกรณ์บอก

นอกจากเรื่องที่อยู่อาศัยแล้ว เรื่องปากเรื่องท้องถือเป็นเรื่องสำคัญ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาช่วยส่งเสริมพัฒนาอาชีพชาวบ้านผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ฯลฯ รวมงบประมาณ 161 ล้านบาท เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านเลี้ยงวัวเนื้อ ครอบครัวยุคใหม่ที่สนใจ กรมปศุสัตว์จะให้แม่วัว 1 ตัวและผสมพันธุ์ให้ หากตกลูกเกิน 1 ตัว ผู้เลี้ยงจะต้องคืนลูกวัวให้กรมปศุสัตว์เพื่อเอาไปแจกจ่ายให้เกษตรกรรายอื่นต่อไป ส่วนกรมทรัพยากรน้ำบาดาลจะช่วยขุดแหล่งน้ำรวมให้ชาวบ้านใช้ร่วมกัน รวมทั้งขุดบ่อน้ำเป็นรายครอบครัวๆ ละ 1 งาน เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดปี

นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาตุก เลี้ยงเป็ด ไก่ ปรับปรุงคุณภาพดินเพื่อปลูกผักสวนครัว พืชไร่ เช่น พริก ข้าวโพด ฟักทอง มันสำปะหลัง มันเทศ มันญี่ปุ่น ไม้กินหน่อ กล้วย ฯลฯ โดยเฉพาะพริก จะมีบริษัทที่ผลิตซอสพริกและเครื่องปรุงอาหารสำเร็จรูปรายหนึ่งมาส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพริกแดงใหญ่ และจะรับซื้อในราคาประกัน

ครอบครัวของแสนสุข ป้องสนาม มีพื้นเพเดิมอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี แสนสุขเล่าว่า เขาเกิดที่อุดรธานี เมื่ออายุได้ 6 เดือนพ่อแม่ได้อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุทัยธานี เพราะอยู่บ้านเดิมไม่มีที่ดินทำกิน ส่วนที่อุทัยธานีมีประชาชนจากภาคอีสานอพยพเข้ามาทำงานรับจ้างต่างๆ ในไร่ในสวน เช่น ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ฯลฯ เมื่อไม่มีที่ดินทำกินและไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง

ต่างคนต่างครอบครัวจึงต้องเข้าไปบุกรุกอยู่อาศัยในที่ดินป่าสงวนฯ หรือที่ดินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน ฯลฯ และอยู่อาศัยต่อเนื่องมานานไม่ต่ำกว่า 20-30 ปี

เช่นเดียวกับครอบครัวอื่นๆ ที่อพยพมาจากสุพรรณบุรีบ้าง บางครอบครัวก็เป็นคนอุทัยธานีแต่ไม่มีที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง เมื่อได้รับการจัดสรรที่ดินในครั้งนี้ ทุกคนจึงพูดเป็นเสียงเดียวกันด้วยความรู้สึกดีใจ แม้จะไม่ได้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ แต่ก็สามารถให้ลูกหลานสืบทอดทำกินต่อไปได้ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกขับไล่ไล่ส่งไปอยู่ที่ไหน บางคนลงทะเบียนคนจนเพื่อขอที่ดินทำกินตั้งแต่สมัยรัฐบาลทักษิณ (ประมาณปี 2544-2545) แต่ก็ยังไม่ได้ที่ดินสักกระแเบะมือ

ขณะที่แสนสุขบอกว่า เขารู้ข่าวว่ารัฐบาลจะจัดสรรที่ดินให้คนที่ไม่มีที่ดินทำกิน เมื่อประมาณ 2 ปีที่แล้วจึงได้ไปทำเรื่องที่ ส.ป.ก. อุทัยธานี ต่อมาก็มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด มีทั้งเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มาตรวจสอบข้อมูลว่าเขาและคนอื่นๆ ที่ไปทำเรื่องที่ ส.ป.ก. ไม่มีที่ดินทำกินจริงหรือเปล่า

“

ตอนแรกก็ยังไม่ค่อยเชื่อว่าเราจะได้ที่ดินจริงหรือเปล่า เพราะคนอื่นเขาขึ้นทะเบียนขอที่ดินมาก่อนเราแล้วก็ยังไม่ได้เลย พอได้ที่ดินผมก็รู้สึกดีใจเหมือนกับคนอื่น ๆ ต้องขอขอบคุณรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ที่มาช่วยสนับสนุนและให้ความรู้ ทั้งเรื่องปศุสัตว์ เกษตร ที่ดิน ทำกิน เรื่องน้ำ รวมถึง พอช. และเครือข่ายที่มาช่วยเรื่องการจัดขบวนชุมชน ช่วยเรื่องระบบการร่วมกันสร้างบ้าน ทำให้เราได้รับความรู้ ได้ความคิด ได้เรียนรู้หลักการพึ่งพาตัวเอง ซึ่งต่อไปผมเชื่อว่าชาวบ้านจะช่วยกันพัฒนาชุมชนของเราได้เอง

”

แสนสุขกล่าวในตอนท้าย

สืบทอดแนวคิด
“อ.ป๋วย อึ้งภากรณ์”
จากกรรมมารดา
ถึงเชิงตะกอนสู่การ
จัดสวัสดิการชุมชน

รางวัล “ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของ มนุษย์ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์” “คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากกรรมมารดา ถึงเชิงตะกอน” ปีนี้จัดขึ้นเป็นปีที่ 3 มีกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศ ส่งผลงานเข้าประกวดรวม 49 กองทุนฯ ผ่านการพิจารณารอบแรก 30 กองทุน และคณะกรรมการได้พิจารณาคัดเลือก กองทุนที่ได้รับรางวัลในประเภทต่างๆ รวม 8 กองทุน โดยจะมีพิธีมอบรางวัล ในวันที่ 9 มีนาคมนี้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผศ.ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา คณบดีวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กล่าวว่า การจัดประกวดรางวัล “ผู้สรรค์สร้าง ความมั่นคงของมนุษย์ระดับชาติ” จะจัดขึ้นทุกปี เริ่มครั้งแรก ในปี 2559 โดยในปีจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ยกย่อง เชิดชู ของค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการงานช่วยเหลือ ดูแลคุณภาพชีวิตคนในชุมชนอย่างโดดเด่นในด้านต่างๆ
2. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ จังหวัด ภาค และประเทศ และขยายผลกองทุนฯ ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
3. เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาล ภาคเอกชน และสังคม ตระหนักถึงคุณค่าของแนวคิดเรื่อง “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” และนำไปสู่การพัฒนาระบบปฏิบัติการด้านสวัสดิการให้ประชาชนเข้าถึงและเหมาะสมต่อไป

ทั้งนี้กองทุนสวัสดิการที่ส่งผลงานเข้าประกวดจะต้องมีคุณสมบัติต่างๆ ตามหลักเกณฑ์ เช่น 1. เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองที่มีการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี 2. สมาชิกและผู้รับประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงเยาวชน คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส และสมาชิกกระจายพื้นที่ในตำบล รวมทั้งมีแผนการพัฒนา และมีการขยายจำนวนสมาชิกในแต่ละปี 3. มีการจัดสวัสดิการชุมชนไม่น้อยกว่า 6 เรื่อง เช่น เกิด เจ็บ ตาย การศึกษา อาชีพ การจัดการที่อยู่อาศัย/ที่ดินทำกิน การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ที่ครอบคลุมทั้งสมาชิกและคนในชุมชน โดยรวมการจัดสวัสดิการที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน และเชื่อมโยงสวัสดิการกับงานพัฒนาในด้านต่างๆ ในชุมชน ฯลฯ

การพิจารณาออกรางวัลแบ่งออกเป็น 9 ประเภท คือ 1. **ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น** การดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตและคุณค่าในสังคม 2. **ด้านการส่งเสริมสุขภาพ** การรักษาดูแล ป้องกัน สุขภาวะในชุมชน 3. **ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนและการศึกษา** เพื่อการเติบโตเป็นคนดีและมีคุณภาพ 4. **ด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพ** พัฒนาระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน 5. **ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** การอนุรักษ์พลังงาน การจัดการขยะการจัดการ และฟื้นฟูภัยพิบัติ 6. **ด้านการจัดการที่ดิน/จัดสรรที่ดินทำกิน** การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและที่อยู่อาศัย 7. **ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล** 8. **ด้านผลงานการจัดสวัสดิการชุมชนแบบองค์รวม** หลายมิติสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการทรัพยากรจากหลากหลายแห่งเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 9. **ด้านการฟื้นฟูระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม** การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกลุ่ม หนุนช่วยเพื่อน รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐ เครือข่ายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว จ.สงขลา ต้นแบบกองทุนสวัสดิการภาคประชาชน

สวัสดิการภาคประชาชนถือเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะที่ผ่านมามีผู้ที่ได้รับสวัสดิการสังคมต่างๆ จะเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างรัฐ และพนักงานบริษัทเอกชน โดยมีรูปแบบสวัสดิการที่หลากหลายและแตกต่างกัน เช่น สวัสดิการเบิกค่ารักษาพยาบาล (ครอบคลุมครอบครัว) การลาคลอด ลาคลอด ลาหยุด (ได้รับเงินเดือนและค่าจ้างตามปกติ) การประกันอุบัติเหตุ ประกันสังคม เงินค่าชดเชย ฯลฯ

ส่วนเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา ประมงพื้นบ้าน แรงงานนอกระบบ แรงงานเร่ร่อนไร้สังกัด ฯลฯ ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ ล้วนแต่ไม่มีสวัสดิการใดๆ มารองรับ โดยเฉพาะสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล จนเข้าสู่ยุค “30 บาทรักษาทุกโรค” ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา ประชากรกลุ่มนี้จึงมีหลักประกันด้านสุขภาพขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มปุ๋ย กลุ่มทำนา กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มยางพารา กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน ร้านค้าชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มฌาปนกิจ ฯลฯ

กลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเหลือสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น การให้กู้ยืมเงินประกอบอาชีพ หรือเมื่อมีผลกำไรจากการดำเนินการก็จะนำมาปันผลให้สมาชิก หรือช่วยเหลือสมาชิกในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ฯลฯ ถือเป็นสวัสดิการภาคประชาชนที่ประชาชนช่วยเหลือกันเอง ก่อนจะพัฒนามาเป็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” เช่นในปัจจุบัน

ดังตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์ที่ “ครูชบ ยอดแก้ว” (ปัจจุบันเสียชีวิต) จัดตั้งขึ้นในตำบลน้ำขาว อ.จะนะ จ.สงขลา ในช่วงปี 2522 เริ่มจากกลุ่มออมทรัพย์ในโรงเรียนวัดน้ำขาวที่ครูชบเป็นครูใหญ่ เมื่อได้ผลดีจึงขยายไปจัดตั้งในหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล ในรูปแบบของกลุ่ม “สัจจะออมทรัพย์” คือ สมาชิกและคณะกรรมการจะต้องมี “สัจจะ” ทั้งในเรื่องการฝากเงินเข้ากลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ตรงเวลา เมื่อกู้ยืมเงินจากกลุ่มไปใช้ก็ต้องชำระเงินคืนตามสัจจะที่ให้ไว้แก่กลุ่ม เพื่อกลุ่มจะได้มีเงินเอาไว้ช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนคนอื่นๆ ต่อไป

นอกจากนี้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของครูชบยังมีเป้าหมายเพื่อ 1. ให้เกิดนิสัยพึ่งตนเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว 2. เพื่อให้เกิดวินัยในตนเอง มุ่งมั่นการทำงานให้สำเร็จ 3. เพื่อให้เกิดนิสัยขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน และอดออม ฯลฯ

จะเห็นได้ว่ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของครูชบไม่ได้อาศัยเพียง การ “ฝากเงินเพื่อกักขัง” เท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาคน ทางอ้อม ให้มีวินัย มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ โดยใช้เงินหรือ กลุ่มสัจจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

จากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในช่วงเวลาต่อมาครูชบได้ขยาย แนวคิดไปสู่ ‘กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต’ โดยสมาชิกจะต้องนำเงินมาฝากที่กลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง และสมาชิก ที่เดือดร้อนจำเป็นจะกู้ยืมเงินไปหมุนเวียนประกอบอาชีพหรือ ใช้จ่ายในครอบครัว โดยเสียดอกเบี้ยตามที่กลุ่มกำหนด เมื่อสิ้นปี กลุ่มจะนำผลกำไรมาเฉลี่ยแบ่งปันสมาชิก 50% ส่วนอีก 50% จะนำจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกจนครบ วงจรชีวิต หรือช่วยเหลือสมาชิกในยาม “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” รวมถึงนำเงินมาพัฒนาสาธารณประโยชน์และชุมชนด้วย

ในปี 2542 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว มีสมาชิกทั้งหมด 19 กลุ่ม จำนวนสมาชิกทั้งหมด 2,653 คน มีเงินออมรวมทั้งหมด 10.9 ล้านบาทเศษ และมีเงิน กองทุนสวัสดิการรวม 3.6 ล้านบาทเศษ ถือเป็นต้นแบบของกลุ่ม ออมทรัพย์และกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศ

ในช่วงปี 2547 ครูชบได้เดินสายไปให้ความรู้และคำแนะนำ แก่กลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศที่มีแนวคิดจะจัดตั้งกองทุน สวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยกันเอง โดยมีหลักคิดคือ “ให้สมาชิกลด ค่าใช้จ่ายวันละ 1 บาท เพื่อนำมาสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการ เมื่อมีเงินกองทุนมากขึ้นก็นำเงินมาช่วยเหลือสมาชิกตั้งแต่เกิด จนตาย”

ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ “พอช.” ได้สนับสนุนให้กลุ่มและองค์กร ในตำบลต่างๆ ทั่วประเทศ รวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กองทุนสวัสดิการ ชุมชนตำบล” เพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกในตำบลของ ตนเอง โดยชุมชนบริหารจัดการกองทุนด้วยตัวเอง เงินกองทุนมา จากการสมทบของสมาชิกรายละ 1 บาทต่อวัน เมื่อจัดตั้งกองทุน ได้อย่างน้อย 6 เดือน กองทุนจึงจะให้การช่วยเหลือสมาชิกตาม กฎระเบียบของกองทุนนั้นๆ

เช่น คลอดบุตรช่วยเหลือ 500 บาท นอนโรงพยาบาล ช่วยเหลือคืนละ 100 บาท ช่วยค่ารถไปโรงพยาบาลครั้งละ 100 บาท (ปีหนึ่งไม่เกิน 10 คืน/ 10 ครั้ง) เสียชีวิตช่วยเหลือ 5,000 บาท ช่วยเหลือภัยพิบัติ 2,000 บาท นอกจากนี้บางกองทุน อาจช่วยเหลือทุนการศึกษา งานบวช งานแต่งงาน ช่วยเหลือคนพิการ คนด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสวัสดิการที่กองทุนแต่ละแห่ง ให้การช่วยเหลือสมาชิกจะเป็นเงินไม่มากนัก แต่ในยาม เดือดร้อนจำเป็น เงินน้อยนิดก็มีความหมาย ที่มากไปกว่า นั้นก็คือ “คุณค่า” ในการช่วยเหลือดูแลกันของคน ในตำบล เพราะกองทุนสวัสดิการส่วนใหญ่จะยึดหลักว่า เงินที่สมาชิกทุกคนสมทบเข้ากองทุนวันละ 1 บาทนั้น ถือเป็น “การออมบุญ” เพื่อช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน จำเป็น ส่วนใครที่ยังไม่ได้ใช้สวัสดิการก็ถือว่าตนเอง สมทบเงินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น สมดังกับแนวคิด ในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการที่ว่า “ให้อย่างมีศักดิ์ศรี และรับอย่างมีคุณค่า”

จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั่วประเทศแล้ว 5,944 กองทุน สมาชิกรวม 5.5 ล้านคน เงินกองทุนรวมกัน 13,244 ล้านบาท

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่จัดตั้งขึ้นมาทั่วประเทศ ส่วนใหญ่จะนำแนวคิดของครูชบมาใช้ คือ “ลดค่าใช้จ่ายวันละ 1 บาท เพื่อนำมาสมทบเข้ากองทุน ถือเป็น การออมบุญ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันเอง” โดยกำหนดให้สมาชิกสมทบเงินเป็น รายเดือนหรือรายปีเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ เช่น เดือนละ 30 บาท หรือปีละ 365 บาท

โดยแต่ละกองทุนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนขึ้นมา มีคณะกรรมการประมาณ 10-15 คน แบ่งหน้าที่กันทำงาน หรือ ให้มีตัวแทนคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านเข้ามาร่วมบริหารงาน และจัดเก็บเงินสมทบจากสมาชิกในหมู่บ้านนั้นๆ ตามเวลาที่ กำหนด แล้วนำเงินสมทบของแต่ละหมู่บ้านมารวมกัน

หากสมาชิกรายใดเจ็บไข้ได้ป่วย เสียชีวิต หรือจะใช้สิทธิ์ สวัสดิการในด้านใดก็นำหลักฐานมาแสดง เช่น ใบรับรองแพทย์ ใบมรณบัตร บัตรประชาชน ฯลฯ เมื่อมีหลักฐานครบถ้วน คณะกรรมการ ก็จะมอบเงินให้แก่สมาชิกหรือทายาทตามระเบียบของกองทุน แต่ละแห่งที่กำหนดเอาไว้ เช่น คลอดบุตรช่วยเหลือ 500 บาท นอนคลอดที่โรงพยาบาล 3 วัน ช่วยเหลือวันละ 100 บาท กรณีเสียชีวิต เมื่อเป็นสมาชิกครบ 3 ปีขึ้นไปช่วยเหลือ 10,000 บาท สมาชิกที่มีอายุเกิน 60 ปี และเป็นสมาชิกมาแล้ว 10 ปี ได้รับ เงินบำนาญเดือนละ 100 บาท ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม นอกจากเงินสมทบของสมาชิกวันละ 1 บาท หรือปีละ 365 บาทแล้ว ในช่วงปี 2553-2555 รัฐบาล (ในขณะนั้น) มีนโยบายสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ประชาชนจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันเอง จึงได้สมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศผ่านทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ “พอช.” โดยจะสมทบเงินเข้ากองทุนที่ดำเนินการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ในอัตรา 1 ต่อ 1

เช่น กองทุนสวัสดิการ ก. มีสมาชิกที่สมทบเงินครบ 1 ปี (365 บาท) จำนวน 100 คน (รวมเป็นเงิน 36,500 บาท) รัฐบาลจะสมทบเงินจำนวน 36,500 บาทเข้ากองทุนสวัสดิการ ก.

นอกจากนี้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาลยังสามารถสนับสนุนเงินเข้ากองทุนในอัตรา 1 ต่อ 1 หรือมากขึ้นตามฐานะการคลัง หรือตามแผนงานของท้องถิ่นนั้นๆ ได้ด้วย

รวมทั้งกองทุนสวัสดิการบางแห่งที่เล็งเห็นถึงความยั่งยืนของกองทุน อาจจะมีการลงทุนในระยะยาวเพื่อนำดอกผลมาสนับสนุนกองทุน เช่น ซื้อสลากออมสิน สลาก ธกส. บางแห่งนำเงินกองทุนไปทำวิสาหกิจชุมชน เช่น สร้างโรงงานผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดหรือถึงพลาสติก ทำร้านค้าชุมชน ร้านกาแฟ แปรรูปสินค้าชุมชน ให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพโดยเสียดอกเบี้ยเล็กน้อย ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะสร้างรายได้เข้ากองทุนแล้ว ยังเป็นการสร้างงานและส่งเสริมอาชีพชุมชนด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกจากสวัสดิการที่กองทุนแต่ละแห่งจะให้การช่วยเหลือสมาชิกเป็นเงินตามระเบียบที่กำหนดเอาไว้แล้ว ปัจจุบันมีหลายกองทุนที่ขยายสวัสดิการไปสู่สมาชิกและคนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก ผู้สูงอายุ ครอบครัว การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน สร้างอาชีพให้สมาชิก ฯลฯ นอกจากนี้บางกองทุนยังมีบทบาทในการเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ ทั้งในท้องถิ่นและภายนอกให้เข้ามาสนับสนุนกองทุนด้วย

ตัวอย่างเช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลหนองพ้อ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง นอกจากช่วยเหลือสวัสดิการสมาชิกเป็นตัวแทนแล้ว กองทุนยังมีกิจกรรมต่างๆ เช่น **จัดตั้งธนาคารขยะ** โดยใช้เงินกองทุนจำนวน 115,000 บาท จัดตั้งธนาคารรับซื้อ-ขายขยะรีไซเคิล โดยส่งเสริมให้สมาชิกคัดแยกขยะแล้วนำมาขายที่ธนาคาร สร้างรายได้ให้ธนาคารประมาณเดือนละ 2,000-3,000 บาท หากสมาชิกมีความจำเป็นสามารถยืมเงินจากธนาคารได้ไม่เกินครั้งละ 1,000 บาท และชำระคืนเป็นขยะตามจำนวนเงิน ส่วนขยะเปียกนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ทำให้ลดปริมาณขยะในชุมชน

นอกจากนี้กองทุนได้ร่วมกับสำนักงานพลังงานจังหวัดพัทลุง จัดทำตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์เพื่ออบกล้วยตาก อบปลา และสมุนไพร เพื่อถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิต, ส่งเสริมให้สมาชิกทำนาอินทรีย์ ปลูกผักอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมี สมาชิกและผู้บริโภคได้กินอาหารปลอดภัย ลดต้นทุนการผลิตจากสารเคมี, นำเงินของกองทุนมาซื้อที่ดิน 1 ไร่ เพื่อสร้างบ้านให้สมาชิกที่ยากไร้อยู่อาศัยได้ 6 หลัง รวมทั้งยังมีแผนการในการเฝ้าระวังภัยพิบัติ เช่น จัดตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวังภัยในแต่ละหมู่บ้าน มีวิทยุสื่อสาร หอกระจายข่าว เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ฯลฯ

จากผลงานต่างๆ ดังกล่าว กองทุนสวัสดิการชุมชน
เทศบาลตำบลหนองผ้อ จึงได้รับรางวัลจากการ
ประกวดรางวัล อ.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ครั้งที่ 1 ปี 2559
(ประเภทที่ 4) ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม การจัดการที่อยู่อาศัย การสร้างความเป็นคน
ด้านอาหาร การอนุรักษ์พลังงาน การจัดการขยะ
การจัดการและการฟื้นฟูภัยพิบัติ

ปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่จัดตั้งขึ้นทั่ว
ประเทศจำนวน 5,944 กองทุน มีสมาชิกรวมทั้งหมดประมาณ
5.5 ล้านคน มีเงินสวัสดิการรวมกันทั้งหมด 13,244 ล้านบาท
แยกเป็นเงินสมทบจากสมาชิก 8,423 ล้านบาท (64%) รัฐบาล
สมทบเข้ากองทุน (ผ่าน พอช.) รวม 2,482 ล้านบาท (19%)
และอื่นๆ (อปท./เอกชน/หน่วยงานรัฐ) รวม 2,339 ล้านบาท
(17%) โดยมีผู้ที่ได้รับสวัสดิการไปแล้ว รวม 1.58 ล้านคน

ส่วนในปี 2561 นี้ รัฐบาลให้การสนับสนุนกองทุน
สวัสดิการ โดยอนุมัติงบประมาณจำนวน 127 ล้านบาท
เป้าหมายกองทุนสวัสดิการ 500 ตำบล ประชาชนได้รับ
ผลประโยชน์ รวม 350,000 คน

8 กองทุนสวัสดิการรับรางวัล อ.ป๋วย

การจัดประกวดรางวัล “ผู้สรรค์สร้างความมั่นคงของมนุษย์
ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ “คุณภาพ
แห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”
ครั้งนี้เป็นการประกวดปีที่ 3 มีการพิจารณารางวัลเมื่อวันที่ 22
มกราคม 2561 ที่ผ่านมา ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ
มหาชน) เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ

โดยมีองค์กรและสถาบันที่ทำงานเพื่อสังคมจำนวน 8 องค์กร
ร่วมกันจัดประกวดรางวัล ประกอบด้วย สถาบันป๋วย อึ๊งภากรณ์,
มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ, เครือข่ายสวัสดิการชุมชน,
คณะกรรมการส่งเสริมองค์กรสวัสดิการชุมชนฯ, ศูนย์คุณธรรม
(องค์การมหาชน), มูลนิธิมั่นพัฒนา, วิทยาลัยพัฒนา
ศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ
มหาชน)

ในปีนี้มีกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศส่งผลงาน
เข้าประกวดทั้ง 9 ประเภท รวม 49 กองทุน ผ่านการพิจารณา
ในรอบสุดท้ายรวม 30 กองทุน ส่วนการพิจารณาเพื่อคัดเลือก
กองทุนที่ได้รับรางวัลในแต่ละประเภท คณะกรรมการซึ่ง

ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ (มูลนิธิบูรณะชนบท,
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มูลนิธิมั่นพัฒนา, วิทยาลัย
พัฒนาศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ฯลฯ) ผู้แทนกองทุนสวัสดิการที่
เคยได้รับรางวัล และตัวแทนคณะทำงานสวัสดิการชุมชน 5 ภาค
จะให้ผู้แทนแต่ละกองทุนมานำเสนอผลงานกองทุนละ 10 นาที
และคณะกรรมการจะซักถามอีก 10 นาที หลังจากนั้นจะนำผล
การลงคะแนนของคณะกรรมการมารวบรวมเพื่อพิจารณาให้
รางวัลแก่กองทุนที่ได้คะแนนสูงสุดในแต่ละประเภท

ทั้งนี้ผลการพิจารณาของคณะกรรมการมีดังนี้ ประเภทที่

1. ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น การดูแลผู้สูงอายุให้มี
คุณภาพชีวิตและคุณค่าในสังคม ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชน
เทศบาลตำบลห้วยสูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาดูแลป้องกันสุขภาพ
ชุมชน ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทับพริก อำเภอ
อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
3. ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนและการศึกษาเพื่อการ
เติบโตเป็นคนดีและมีคุณภาพ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
4. ด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพ พัฒนาระบบเศรษฐกิจ
ชุมชน และการแก้ปัญหาหนี้สิน ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
5. ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
การอนุรักษ์พลังงาน การจัดการขยะ การจัดการและฟื้นฟู
ภัยพิบัติ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลออย
อำเภอปง จังหวัดพะเยา

6. ด้านการจัดการที่ดิน/จัดสรรที่ดินทำกิน เพียงพอต่อการดำรงชีพ การจัดการที่อยู่อาศัย การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร **ไม่มีกองทุนที่ได้รับรางวัล**

7. ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองทับจันทร์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

8. ด้านผลงานการจัดสวัสดิการชุมชนแบบองค์รวม หลายมิติ สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการทรัพยากรจากหลากหลายแห่งเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเทศบาลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

9. ด้านการฟื้นฟูระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกลุ่ม หนุนช่วยเพื่อน รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคี เครือข่ายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ทั้งนี้กองทุนสวัสดิการที่ได้รับรางวัลทั้ง 8 กองทุน จะเข้ารับรางวัลในวันที่ 9 มีนาคมนี้ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นวันคล้ายวันเกิดของ อ.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และถึงแม้ว่ารางวัลที่แต่ละกองทุนได้รับจะเป็นโล่และใบประกาศเกียรติคุณ ไม่มีเงินรางวัลตอบแทน แต่รางวัลนี้ก็ถือว่าเป็นรางวัลระดับประเทศที่แต่ละกองทุนต่างก็ภาคภูมิใจในเกียรติยศที่ได้รับ

กินข้าว
หอมมะลิทุ่งกุลลา
เกี่ยวกู่กาสิงห์
ชมผ้าไหมสุรินทร์
เยือนถิ่นภูเขาไฟ

บริเวณพื้นที่แถบทุ่งกุลาร้องไห้มีแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ที่มีความสำคัญมาแต่สมัยโบราณ แหล่งเกลือสินเธาว์เหล่านี้ล้วนเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการปรุงอาหารที่สำคัญคือนำมาหมักปลาเพื่อทำ “ปลาแดก” หรือ “ปลาร้า” นักโบราณคดีบางรายตั้งสมมุติฐานว่า แหล่งเกลือจากทุ่งกุลาลาน่าจะเป็นสินค้าที่สำคัญสำหรับชุมชนโบราณในภาคอีสาน และครอบคลุมไปถึงดินแดน “เขมรต่ำ” ที่ตั้งอยู่รายรอบทะเลสาบเขมร ซึ่งเป็นแหล่งปลาที่ชุกชุม โดยนำเกลือมาทำ “ปลาชก” เพื่อเป็นอาหารและเครื่องปรุงรส

ขณะเดียวกันบริเวณพื้นที่ทุ่งกุลารักษ์ มีร่องรอยหลักฐานการตั้งชุมชนโบราณที่มีอายุประมาณ 2,500 ปี มีการขุดพบภาชนะดินเผาเพื่อใส่กระดูก อันเป็นประเพณีการฝังศพครั้งที่ 2 ของคนในยุคนั้น มีแหล่งถลุงเหล็ก มีโบราณสถานในยุคอารยธรรมขอมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี เช่น กู่กาสิงห์ กู่พระโกนา บารายหรือสระน้ำโบราณ ฯลฯ

ล่วงมาถึงปัจจุบัน ทุ่งกุลารักษ์ให้ กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีชื่อเสียง เพราะจากเดิมสภาพพื้นดินในทุ่งกุลารักษ์ ซึ่งเป็นดินทราย มีความแห้งแล้ง มีความเค็มเพราะมีชั้นเกลืออยู่ใต้ดิน เมื่อกรมการข้าวได้นำพันธุ์ข้าว “ข้าวดอกมะลิ 105” จากอ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา มาทดลองปลูกที่ทุ่งกุลารักษ์ ตั้งแต่ปี 2502 ปรากฏว่าได้ผลดี จนทุ่งกุลารักษ์ กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีชื่อเสียงระดับโลกในทุกวันนี้

ไม่เพียงเท่านั้น รากเหง้าของอารยธรรมอีสานในเขตทุ่งกุลารักษ์ และอารยธรรมขอมที่สืบทอดจากคนรุ่นแล้วรุ่นเล่า ไม่ว่าจะเป็นอาหารพื้นบ้าน ศิลปะวัฒนธรรม การขับร้องรำทำเพลง กันตรึม ฯลฯ ตลอดจนวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ เช่น การทำนา การเลี้ยงไหม เพื่อนำไปทอเป็นผ้าซิ่น ผ้าไหม การผลิตเครื่องเงิน เครื่องประดับ เครื่องจักสาน ฯลฯ และส่งผ่านมาถึงคนรุ่นปัจจุบันในวันนี้ ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงความมั่งคั่งทางด้านอารยธรรมและความอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน ไม่ใช่จะมีแต่ความแห้งแล้งเหมือนในอดีต

ศูนย์ที่พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชน

จ.ร้อยเอ็ด-สุรินทร์-บุรีรัมย์

การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งตามแนวทาง “ประชารัฐ” ของรัฐบาล โดยมีการลงนามร่วมกันในเดือนมกราคม 2559 ระหว่าง 30 องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน และนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง โดยเน้นเกษตรอินทรีย์ การแปรรูป และการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งขณะนี้หลายองค์กรได้ขับเคลื่อนแผนงานเพื่อไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ขณะที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ซึ่งเป็น 1 ใน 30 องค์กรที่ร่วมลงนาม ได้ใช้ “สภาองค์กรชุมชนตำบล” ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นแล้วประมาณ 6,100 ตำบลทั่วประเทศ เป็นเวทีในการระดมสมอง ระดมความคิดเห็น และจัดทำแผนงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนของตำบลตัวเอง

ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ ผู้จัดการสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสัมมาชีพชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กล่าวว่า ในปี 2559 ที่ผ่านมา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ร่วมกับ ขบวนการองค์กรชุมชน และภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ขับเคลื่อนและสนับสนุนขบวนการเศรษฐกิจฐานรากของขบวนการองค์กรชุมชน โดยใช้เวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลในแต่ละพื้นที่เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน จนเกิดผลการเปลี่ยนแปลงในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนเป็นแกนหลัก และนำเสนอให้เห็นถึงการขับเคลื่อนงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่มีใ้การกำหนดการพัฒนาจากคนภายนอก แต่เป็นการพัฒนาที่ต้องเกิดจากฐานความรู้ ความเข้าใจ และสำนึกร่วมของคนในชุมชนที่มีความต้องการที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเอง หรือเป็นการระเบิดจากภายใน

โดยในปี 2560 พอช. จะดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย 500 ตำบลทั่วประเทศ ร่วมกับภาคีต่างๆ ทั้งในพื้นที่และส่วนกลาง เช่น บริษัท ประชารัฐจังหวัด บริษัทประชารัฐรักสามัคคี จำกัด (ประเทศไทย) องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ

“

ตำบลกู่กาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด, ตำบลสวย
จังหวัดสุรินทร์ และตำบลนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์
เป็น 1 ใน 500 ตำบลที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย พอช.
จึงได้จัดโครงการ “สื่อสัญจรพื้นที่รูปธรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจฐานรากและชุมชน คลัสเตอร์เกษตรอินทรีย์
แปรรูป และท่องเที่ยวชุมชน” ขึ้นมา ในระหว่างวันที่
17-19 สิงหาคมที่ผ่านมา เพื่อให้สื่อมวลชนทั้งจาก
ส่วนกลางและท้องถิ่นได้เห็นรูปธรรมการพัฒนาในพื้นที่
โดยเฉพาะใน 3 พื้นที่ดังกล่าวที่มีความโดดเด่นทั้งในเรื่อง
เกษตรอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลลา โบราณสถาน
แหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียง และสามารถพัฒนาให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่อไปได้

”

ดร.อนรรักษ์ กล่าว

“ทุ่งกุลาร้องไห้”

แหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดของไทย

ทุ่งกุลาร้องไห้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2.1 ล้านไร่ มีความยาว
จากทิศตะวันออก-ตะวันตก ประมาณ 150 กิโลเมตร มีความกว้าง
จากทิศเหนือ-ใต้ ประมาณ 50 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด
(10 อำเภอ) คือ มหาสารคาม (พยัคฆภูมิพิสัย) ร้อยเอ็ด (ปทุมรัตน์,
สุวรรณภูมิ, โพนทราย, เกษตรวิสัย) ยโสธร (ค้อวัง, มหาชนะชัย)
สุรินทร์ (ชุมพลบุรี, ท่าตูม) และศรีสะเกษ (ราชีไศล)

ปัจจุบันทุ่งกุลลาฯ เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่มี
ชื่อเสียง เนื่องจากสภาพพื้นดิน น้ำ และอากาศ มีความเหมาะสม
กับข้าวพันธุ์ “ข้าวดอกมะลิ 105” ที่กรมการข้าว คัดเลือกพันธุ์มาจาก
อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา แล้วนำมาปลูกทดลองในพื้นที่ทุ่งกุลลาฯ
ตั้งแต่ปี 2502 แต่กว่าจะได้รับความนิยมจากชาวนาแล้วนำไปปลูก
จนแพร่หลายก็ล่วงเข้าประมาณปี 2532 และเรียกชื่อในเวลา
ต่อมาว่า “ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลลา” เพราะมีคุณสมบัติที่โดดเด่น
ทั้งในเรื่องความหอมนุ่มเมื่อหุงสุก มีสีและกลิ่นหอมคล้ายดอกมะลิ

แม้ว่าจะนำข้าวพันธุ์นี้ไปเพาะปลูกที่อื่น แต่จะได้ผลผลิต
ไม่มีคุณภาพเท่ากับการปลูกในพื้นที่ทุ่งกุลลาฯ เนื่องจากข้าวพันธุ์นี้
ชอบดินปนทรายที่มีความเค็ม เพราะพื้นที่แถบทุ่งกุลลาฯมีชั้นหิน
เกลืออยู่ใต้ดิน และน้ำไม่ท่วมขังนานเหมือนกับพื้นที่ราบลุ่ม
ในภาคกลาง จึงเหมาะแก่การปลูกข้าวหอมมะลิพันธุ์นี้ เพราะ
ไม่ชอบน้ำมาก และอากาศก็มีส่วนสำคัญ เนื่องจากช่วงที่ข้าว
กำลังติดเมล็ด หากอากาศไม่แห้ง การเติบโตของเมล็ดข้าวก็จะ
ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นสภาพอากาศที่แห้งแล้งของทุ่งกุลลาฯ จึงมีส่วน
ช่วยให้ข้าวหอมมะลิที่ปลูกในทุ่งกุลลาฯ มีคุณภาพดีกว่าพื้นที่อื่น
ปัจจุบันพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิในเขตทุ่งกุลลาฯ ในจังหวัดร้อยเอ็ด
มี 4 อำเภอ คือ ปทุมรัตน์, สุวรรณภูมิ, โพนทราย และเกษตรวิสัย
มีพื้นที่ปลูกรวมประมาณ 987,000 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 47 จาก
พื้นที่ทุ่งกุลลาฯทั้งหมด 2.1 ล้านไร่) และมีผลผลิตรวมในแต่ละปี
ไม่ต่ำกว่า 1,200,000 ตัน

ทั้งนี้ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลลาฯร้องไห้ได้รับการจดทะเบียน
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในสหภาพยุโรปหรือ EU เป็นรายแรก
ในเอเชีย ส่งผลให้ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลลาฯ เป็นสินค้าที่มีความสำคัญ
ต่อเศรษฐกิจของจังหวัดร้อยเอ็ดและของประเทศไทย เพราะ
การที่ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลลาฯ ได้จดทะเบียนคุ้มครองเป็นสินค้า
GI ใน EU จะทำให้ชาวไทยใช้ตรา “Protected Geographical

Indication” ของ EU ติดที่สินค้าได้ ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นให้ ผู้บริโภคในตลาดโลกได้มากขึ้น และช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สร้างรายได้ให้กับประชาชน

อย่างไรก็ตาม ชาวนาส่วนใหญ่ในจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้ง จังหวัดอื่นๆ ยังนิยมใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการเพาะปลูก ซึ่งในส่วนของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เริ่มสนับสนุนให้ชาวนารวมกลุ่มกัน ในลักษณะ “คลัสเตอร์” เพื่อคัดเลือกกรวงข้าวที่สมบูรณ์เอาไว้เป็น แม่พันธุ์ และนำไปปลูกขยายพันธุ์เพื่อเก็บไว้เป็นพันธุ์ข้าวของตัวเอง ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากคนอื่น รวมทั้งยังสนับสนุนให้ทำการเกษตร แบบอินทรีย์ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ และสารสกัด ชีวภาพเอาไว้ใส่แมลง เพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งยังได้ข้าว ที่มีคุณภาพและปลอดภัยจากสารเคมีเป็นที่ต้องการของตลาด ภายในและต่างประเทศ

“ท่องเที่ยวกลางอารยธรรมขอม กินข้าวหอมมะลิทุ่งกุลารั้ว”

บัวทอง แพงวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ต.กุกาสิงห์ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มีโรงสีขนาดเล็กเพื่อบรรจุถุงขายเองนอกจากนี้ยังทำไร่นาสวนผสม ปลูกไม้กินหน่อ มะนาว มะพร้าว ฝรั่ง ผักสวนครัว เลี้ยงปลาตุ๊ก ปลาไนล เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงหมูป่า ฯลฯ เล่าว่า ครอบครัวของตนมีที่นา ทั้งหมด 108 ไร่ แบ่งมาปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 55 ไร่ ปีหนึ่ง ได้ข้าวรวมทั้งหมดประมาณ 40 ตัน เฉพาะข้าวอินทรีย์จะนำมาสีเอง แล้วบรรจุถุงขาย ถุงละ 5 กิโลกรัม ราคาขายถุงละ 150 บาท ปีหนึ่ง จะสีข้าวขายได้เงินประมาณ 400,000 บาท และยังขายข้าวเปลือก ให้โรงสีได้อีกปีละ 70,000-100,000 บาท

ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของผู้ใหญ่บัวทองใช้ชื่อบรรจุถุงว่า “คุณข้าว ข้าวของคุณ” มีโลโก้ว่า “**ชาวนาปลูก ชาวนาสี ชาวนาขาย**” และบอกรายละเอียดว่าเป็น “ข้าวหอมมะลิแท้ 100% ทุ่งกุลารั้วให้ (กุกาสิงห์) อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด ไม่รมยา ไม่ปลอมปน” ขายทั้งทางไลน์และเฟซบุ๊ก หรือติดต่อทาง โทรศัพท์ได้ที่ 089-5747324

ข้าวอินทรีย์ที่ผมบรรจุถุงขายนี้ จะขายให้นักท่องเที่ยว หรือคนที่มาดูงาน ถ้ามีคนสั่งผมก็จะส่งให้ทางรถทัวร์ มีทั้งคนกรุงเทพฯ และภาคตะวันออก หากมีนักท่องเที่ยว มาพักแบบโฮมสเตย์ผมก็จะมีอาหารต้อนรับ มีข้าวหอม มะลิอินทรีย์ทุ่งกุลารั้ว ที่หอมนุ่ม กินกับอะไรก็อร่อย มีส้มตำ มีต้มปลา ต้มไก่บ้าน ปลาเผา ปลาย่าง มีผัก ผลไม้ที่ปลูกเอง อยากจะกินอะไรก็ได้ เพราะเราเลี้ยงและ ปลูกเอง ไม่มีผงชูรส ไม่มีสารเคมี

ผู้ใหญ่บัวทองบอก

การท่องเที่ยวชุมชนในตำบลกุกาสิงห์เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2545 แต่กว่าจะเป็นรูปเป็นร่างจริงจังก็เพิ่งไม่กี่ปีมานี้ โดยมีหน่วยงานทั้งในท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล จังหวัด และหน่วยงาน ภายนอก เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ททท. ฯลฯ ร่วมให้การ สนับสนุน มีฐานเรียนรู้หลายอย่าง เช่น ฐานเรียนรู้โบราณสถาน สมัยขอม ฐานเรียนรู้การผลิตผ้าไหม ฐานเรียนรู้สวนเกษตรผสม ผสาน ฐานเรียนรู้ศิลปะ การฟ้อนรำ ล้ำกลอน ฯลฯ

โดยมีที่พักแบบโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวภู่อากาสิงห์จำนวน 13 หลัง ค่าที่พัก 1 คืน พร้อมอาหาร 1 มื้อ คิดค่าบริการคนละ 350 บาท หากต้องการชมดนตรีพื้นบ้าน เช่น หมอลำ ลำกลอน ค่าแสดง 1,500 บาท ฯลฯ โดยมีคำขวัญของหมู่บ้านว่า “ท่องศูนย์กลางอารยธรรมขอม กินข้าวหอมมะลิทุ่งกุลารั้ว ชื้อผ้าไหมมัดหมี่ของดีภู่อากาสิงห์”

“

บ้านของพวกเราในลักษณะฟาร์มสเตย์ มีที่พัก 1 ห้องนอนได้ 8 คน เดือนหนึ่งบางทีมีคนมาพัก 2-3 คนนะ คนจะมากันมากในช่วงประเพณีบุญบั้งไฟ แต่บางเดือนก็ไม่มี เผลอแล้วปีหนึ่งจะมีคนมาพักประมาณ 15 คนนะ มันก็ไม่ได้ทำรายได้ให้ผมมากนัก แต่ผมก็ไม่มีต้นทุน เพราะมีข้าวปลาอาหาร มีที่พักอยู่แล้ว ถือว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ช่วยกันรักษาประเพณีของท้องถิ่นเอาไว้ และอยากจะให้คนรู้จักภู่อากาสิงห์มากกว่าจะคิดเรื่องรายได้

”

ผู้ใหญ่บัวลองกล่าว

ตำบลภู่อากาสิงห์ ถือเป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งหนึ่งที่ชาวบ้านในตำบลใช้เศรษฐกิจและทุนที่ชุมชนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่นาแบบผสมผสาน การปลูกข้าวหอมมะลินิรภัย การเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง มาผสมผสานกับภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น แหล่งโบราณสถาน ฯลฯ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมา แม้จะไม่ดังเปรี้ยงปร้าง แต่อย่างน้อยก็ทำให้คนในตำบลตระหนักและเห็นคุณค่าของดีที่ชุมชนมีอยู่ รวมทั้งช่วยกันพัฒนาและรักษาตำรางไว้ให้สืบทอดต่อไปถึงลูกหลาน

ท่องเที่ยวชุมชนและมรดกคุณค่าน้อยที่ภู่อากาสิงห์

ภู่อากาสิงห์ เป็นโบราณสถานที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบเขมร สร้างขึ้นตามคติความเชื่อทางศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย โดยนับถือพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด จากการศึกษาลวดลายหน้าบันทับหลังและลวดลายอื่นๆ พบว่าตรงกับสมัยศิลปะเขมรแบบบาปวน อายูราว พ.ศ. 1550 - 1630

คำว่า “ภู่อากาสิงห์” เป็นคำที่คนไทยลาวได้ตั้งชื่อขึ้นใหม่ โดยคำว่า “ภู” เป็นคำที่ใช้เรียกศาสนสถานที่มีลักษณะเป็นปราสาทหิน คำว่า “กา” สันนิษฐานน่าจะเป็นคำในภาษาถิ่นตรงกับคำในภาษาไทยกลางว่า “ตรา” ซึ่งแปลว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ซึ่งแต่เดิมบริเวณด้านหน้าของศาสนสถานแห่งนี้จะมีประติมากรรมแกะสลักเป็นรูปสิ่งศักดิ์ตั้งอยู่ตรงทางเข้า (ภายหลังสิ่งศักดิ์และวัตถุโบราณอื่นๆ ถูกโจรกรรม) ดังนั้น “ภู่อากาสิงห์” จึงหมายถึง “ปราสาทหินที่มีรูปสิ่งศักดิ์ตั้งอยู่” (เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์)

ดร.อำคา แสงงาม ประธานส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบล
กู่กาสิงห์ เล่าให้ฟังว่า กู่กาสิงห์เป็นศูนย์กลางอารยธรรมเขมร
ในทุ่งกุลาร้องไห้ โดยมีหลักฐานยืนยัน คือมีศาสนสถานหรือ
กู่กาสิงห์ที่สร้างขึ้นในศตวรรษที่ 16 สร้างตามความเชื่อของ
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และในศตวรรษที่ 17 มีการสร้างกุโพนวิจิตร
ซึ่งอยู่ห่างจากกู่กาสิงห์ขึ้นไปทางเหนือประมาณ 500 เมตร
ต่อมาในศตวรรษที่ 18 ได้มีการสร้างกุโพนระฆังขึ้น

*คำว่ากู่ คือ ปราสาท นอกจากนี้ทางทิศใต้ของชุมชน
ยังมีถนนโบราณยาวไปจรดที่สระน้ำที่มีชื่อว่า “สระแก”
เป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านกู่กาสิงห์ ทางด้านทิศเหนือ
ของชุมชนไปจรดแม่น้ำเสียวใหญ่ ซึ่งมีถนนโบราณด้วย
เช่นกัน และมีลักษณะเป็นคูคันน้ำ สรุปว่า สิ่งเหล่านี้คือ
หลักฐานยืนยันว่าเป็นวัฒนธรรมเขมรในดินแดน
ทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งเคยมีชุมชนโบราณตั้งอยู่*

ดร.อำคา กล่าว

ดินแดนก่อนประวัติศาสตร์ 2,500 ปี

หากย้อนประวัติศาสตร์ให้ยาวนานขึ้นไปก่อนนั้น (โบราณสถาน
ขอมในพื้นที่แถบนี้มีอายุประมาณ 1,000 ปีเศษ) ในสมัยก่อน
ประวัติศาสตร์ตอนปลาย หรือเมื่อประมาณ 2,500 ปีก่อน พื้นที่
บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้เคยเป็นแหล่งอยู่อาศัยของมนุษย์ในยุคนั้น
จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบหลักฐาน “การฝังศพแบบดั้งเดิม”
คือมีการพบโครงกระดูกที่มีลักษณะการฝังศพแบบนอนหงาย
เหยียดยาว มีการมัดศพ และอุทิศเครื่องมือเครื่องใช้ให้คนตาย

นอกจากนี้ยังขุดพบภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ สำหรับใส่
กระดูก เป็นพิธีกรรม “ฝังศพครั้งที่ 2” คือ เมื่อมีคนตาย จะนำศพ
ไปฝังในดินเพื่อให้ร่างกายเนื้อหนังเปื่อยสลายเหลือแต่กระดูก
จากนั้นจะขุดกระดูกขึ้นมาทำความสะอาด แล้วนำไปบรรจุลงใน
ภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ เพื่อนำไปทำพิธีและฝังลงในดินอีกครั้ง
ซึ่งการขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ในเขตอำเภอ
เกษตรวิสัยและอำเภอใกล้เคียง พบการฝังศพแบบนี้หลายแห่ง

ปัจจุบันกรมศิลปากรได้นำภาชนะดินเผาที่บรรจุกระดูกมนุษย์
ก่อนประวัติศาสตร์มาแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถานบ้านตำบลกู่กาสิงห์
ร่วมกับศิลปะแบบขอมที่ได้จากการขุดค้นปราสาทกู่กาสิงห์ กุโพนวิจิตร
และกุโพนระฆัง รวมหลายร้อยชิ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า โบราณวัตถุ

ที่มีค่าหลายสิบชิ้นถูกโจรกรรม โดยนักค้าของเก่า เช่น สิ่งหิ้งคู่
ที่แกะสลักจากหินทราย ซึ่งเป็นที่มาของคำเรียก “กู่กาสิงห์” รวมถึง
เทวรูปที่ถูกตัดเศียร ฯลฯ นอกจากนี้วัตถุโบราณหลายร้อยชิ้น
ยังถูกปล่อยให้สูญหายไปไม่มีคุณค่าไม่มีป้ายบอกเล่าประวัติความเป็นมา

ความเชื่อของคนกู่กาสิงห์

ดร.อำคาเล่าว่า เมื่อราว 100 ปีก่อน โบราณสถานต่างๆ
ยังถูกปล่อยร้าง พื้นที่แถบนี้ยังไม่มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัย ราวปี
พ.ศ. 2446 จึงเริ่มมีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือน เมื่อผู้คนเข้ามาอยู่
อาศัย คนกับโบราณสถานได้สร้างคติความเชื่อ ยึดเอาโบราณสถาน
เป็นศูนย์กลางของความศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านเชื่อว่าโบราณสถาน
เหล่านี้คือหลักฐานร่องรอยชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ตรงนี้เป็นภูมิจบ้าน
ภูมิจเมืองเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์มาแต่โบราณ และเชื่อว่าพื้นที่แห่งนี้
มีผี มีเทพเจ้า หรือเจ้าที่เป็นผู้คุ้มครอง ปกป้องรักษาและดูแล

*เมื่อชาวบ้านเข้ามาอยู่ร่วมกันกับโบราณสถานจึงยกพื้นที่
โบราณสถานเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เวลาจะไป
ทำงานไกลๆ หรือไปสอบ ก็จะมาบนบานศาลกล่าว
เพื่อขอให้คุ้มครองและประสบความสำเร็จในชีวิต จึงได้มี
พิธีกรรมส่งกู่ ในวันเพ็ญเดือนห้าของทุกปี ชาวบ้าน
จะทำน้ำหอม นิมนต์พระภิกษุมานำพิธีเจริญพุทธมนต์
ไหว้พระ และนำน้ำหอมมาบูชาโบราณสถาน หลังจากนั้น
พระภิกษุก็จะนำชาวบ้านเดินเวียนขวาในการส่งกู่*

ดร.อำคา เล่าถึงความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชาวกู่กาสิงห์

ส่วนการขุดค้นและบูรณะโบราณสถานในตำบลกู่กาสิงห์นั้น กรมศิลปากรได้บูรณะกู่กาสิงห์ในปี 2534 เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ต่อมาในปี 2545 จังหวัดร้อยเอ็ดจึงได้จัดงานเปิดตัวแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรในทุ่งกุลาร้องไห้ในอำเภอเกษตรวิสัย ขึ้นเป็นครั้งแรกใช้ชื่อว่า “กินข้าวทุ่ง ทุ่งผ้าไหม”

การจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ในปี 2547 ดร.อำคา ได้ร่วมงานวิจัยท้องถิ่นเรื่อง “การศึกษา รูปแบบกิจกรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสม ศักยภาพชุมชน” เมื่องานวิจัยเรื่องนี้เสร็จสิ้นจึงมีการจัดตั้งชมรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลกู่กาสิงห์ โดย ดร.อำคา ในฐานะที่เป็นคนริเริ่มให้มีการวิจัยเพื่อจัดการท่องเที่ยวชุมชน ได้นำเอาโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นของชุมชน มี “มัคคุเทศก์น้อย” ซึ่งเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นผู้นำเที่ยว เพื่อให้ นักเรียนได้นำเอาความรู้ที่เกี่ยวกับโบราณสถานบอกเล่าแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อให้ นักเรียนมีรายได้จากการเป็นมัคคุเทศก์

ในปี 2555 ดร.อำคา ได้สร้างหลักสูตรขึ้นมาสำหรับการเป็นมัคคุเทศก์น้อย เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าใจและเรียนรู้วัฒนธรรม ความเชื่อ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกโบราณสถานและวิถีวัฒนธรรมต่อไป ซึ่งหลักสูตรนี้ใช้สอนนักเรียนตั้งแต่ปี 2555 จนถึงปัจจุบัน โดยมีมัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมและฝึกฝนมาแล้วจำนวน 15 รุ่น

ด.ญ.มิ่งขวัญ ศรีกู่กา เรียนอยู่ชั้น ป.5 โรงเรียนกู่กาสิงห์ เป็นหนึ่งในตัวแทนของมัคคุเทศก์น้อยบอกว่า ที่โรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนรู้และฝึกฝนเรื่องการเป็นผู้นำเที่ยวในกู่กาสิงห์ โดยตัวเองรู้สึกว่ามันสนุก เพราะได้เรียนรู้เรื่องราวในตำบลของตัวเอง เพื่อนำไปบอกเล่าให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และได้ศึกษาวัฒนธรรมในท้องถิ่น ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้ผจญภัยกับคำถามใหม่ๆ ที่นักท่องเที่ยวถามคำถาม

ด.ญ.ศิริตา สิทธิศรี เรียนชั้น ป.6 บอกว่า มีความภาคภูมิใจที่ได้มาเป็นมัคคุเทศก์น้อย โดยเริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมมัคคุเทศก์เพราะเพื่อนชวนเข้าตั้งแต่ ป.3 รู้สึกดีใจที่มีคนมาเที่ยวในชุมชนกู่กาสิงห์ โดยในปีหนึ่งๆ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวประมาณ 15,000 คน ส่วนรายได้จากการเป็นมัคคุเทศก์ก็แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะให้ และจะนำมาแบ่งกันเพื่อเป็นค่าขนม

*หนูอยากเชิญชวนให้คนมาเที่ยว
ที่หมู่บ้านกู่กาสิงห์เยอะๆ มาศึกษา
มาหาความรู้และเรียนรู้วิถีชีวิต
คนกู่กาสิงห์ค่ะ*

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
Community Organizations Development Institute (Public Organization)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
Ministry of Social Development and Human Security

---

912 ถนนพหลโยธิน แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 0 2378 8300
โทรสาร 0 2378 8321
อีเมล : codi@codi.or.th
เว็บไซต์ : www.codi.or.th